

FLYKTNING 2009 REGNSKAPET

FLYKTNINGHJELPEN
NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL

ALT OM MENNESKER PÅ FLUKT OVER HELE VERDEN

**DETTE ER FLYKTNINGREGNSKAPET, EN OVERSIKT
OVER FLYKTNINGER OG INTERNT FORDREVNE
VERDEN OVER, UTGITT AV FLYKTNINGHJELPEN.
I DAG ER RUNDT 42 MILLIONER MENNESKER PÅ
FLUKT. VI HAR IKKE PYNTET PÅ NOE, OG HELLER
IKKE GJORT DET NOE VERRE ENN DET ER.**

INNHOLD

ANSVARLIG REDAKTØR: Elisabeth Rasmusson

REDAKTØR: Richard Skretteberg

REDAKSJON: Sosan Asgari, Thomas Horne, Åse Vardøen, Tonje M. Viken, Roald Høvring, Monika Olsen, Eirik Christophersen, Truls Brekke

BIDRAGSYTERE: Kari Mette Monsen, Aso Karim, Yannis Tavidris, Irfan Qaiser, Ronny Hansen, Merete Lindstad, Anne Kari Garberg, Harriet Ruud, Richard Skretteberg, Monika Olsen, Eirik Christophersen, Thomas Horne, Nina Birkeland, Siri Elverland, Truls Brekke, Arnhild Spence, Are Hovdenak, Vikram Kolmannskog, Silje Skeie, Stine Paus, Gry Ballestad, Berit Faye-Pedersen, Margaret Vikki, Anny Brenne-Svendsen, Arild Karlsbakk, Cecilie Oresti, Marianne Iron, Adam Combs, Patrik Ekløf,

STATISTIKK: Eirik Christophersen

REDIGERING: Monika Olsen, Gunnar Richter Johansen, Eirik Christophersen, Audhild Skogland, Ronny Hansen, Truls Brekke, Siri Elveland, Rolf Vestvik, Richard Skretteberg

PRODUKSJON: Cox, Oslo (design), Gamlebyen Grafiske AS, Oslo (trykk)

UTGIVER: Flyktninghjelpen
Postboks 6758 St. Olavs plass
0130 Oslo
Tel: 23 10 98 00
Faks: 23 10 98 01
Epost: nrc@nrc.no
Internett: www.flyktninghjelpen.no

ISSN 1504-0216
ISBN ISBN er 978-82-7411-200-1

FORSIDEBILDE: De afrikanske guttene har fått hjelp av menneskesmuglere til å komme til Jemen.
Foto: UNHCR: J. Bjørgvinsson

© Flyktninghjelpen 2009

Opplag: 3000
Redaksjonen avsluttet: Juni 2009

MED TAKK TIL: Rabab Amidane, Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), Tarek Abou Chabake, Khassoum Diallo og Henrik Pilgaard ved UNHCR amt alle ansatte i Flyktninghjelpen som har bidratt til produksjonen av årets rapport.

Utgitt med støtte fra NORAD og Utenriksdepartementet.

FLYKTNINGHJELPEN
NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL

Forord av Rabab Amidane	5
Innledning av Elisabeth Rasmusson	7
Fakta om Flyktninghjelpen	9
Nøkkeltall	13
Det globale flyktningbildet	14

TEMA

22

De mest neglisjerte fluktsituasjonene	22
Palestinerne: permanent eksil	28
«En klimaavtale for folk på flukt»	34
Hjelpearbeidere i skuddlinjen	38
Ute av syne – ute av sinn	42

LAND

48

Afrika	48
Amerika	78
Asia og Oseania	94
Europa	122

TALL

148

Det globale flyktningbildet	150
Verdens flyktninger og internt fordrevne	155
Asylsøkere	163
Fordrevet av naturkatastrofer	167

FAKTA

168

Konvensjoner	169
Begreper	172

FORORD

Man sier ofte at mitt folk, saharawiene, er det folket i verden med størst andel flyktninger. Trettifire år etter at soldater fra Marokko invaderte landet vårt, bor mer enn halvparten av mine landsmenn i flyktningleirer i nabolandet Algerie. Diskriminering og undertrykkelse gjør at stadig flere saharawier flykter fra landet. Tross verdenssamfunnets fordømmelse av okkupasjonen og fordrivelsen, nekter okkupanten å respektere FNs resolusjoner. Svært få regjeringer ønsker å presse Marokko. I mellomtiden øker faren for ny krig og nye flyktningstrømmer.

Jeg bor i hovedstaden i det okkuperte Vest-Sahara, El Aaiun. Det er en travel og tett befolket by. Likevel føles det som om halvparten er borte. Alle saharawier har familiemedlemmer, venner eller naboer som har flyktet, enten til leirene i Algerie eller over havet til Spania eller andre land. I flere bydeler er annethvert hus bebodd av andre enn de opprinnelige eierne, uten at huset noen gang har blitt overdratt eller solgt.

Årsaken er at det har kommet hundretusener av bosettere fra Marokko. De gis forrang til jobber, bolig, skole og andre tjenester, og noen ganger rekrutteres sivile bosettere av det marokkanske politiet til å angripe saharawier som demonstrerer mot undertrykkelsen. I dag er det minst dobbelt så mange marokkanske bosettere som saharawier i landet.

Til tross for at det bare er noen få mil fra mitt hjem til flyktningleirene, er kontakt mellom oss nesten umulig. En over 2000 kilometer lang mur med vaktårn og piggråd, titusener av marokkanske soldater, en gold og nådeløs ørken og et av verdens største minefelt holder de to delene av vårt folk atskilt.

Ett lyspunkt er familiebesøkene som blir arrangert av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). I én uke får et knippe saharawiske flyktninger fra leirene komme til det okkuperte området, mens en annen gruppe fra det okkuperte området besøker leirene. Det blir stor fest når gamle venner og naboer møtes og utveksler nyheter etter å ha vært atskilt i over 30 år. Barn og foreldre gjenforenes en kort stund under mye latter og tårer. Disse besøkene er alltid bitter-søte; preget av bevisstheten om alt man har gått glipp av, opplevelsen av at egne barn og barnebarn kanskje ikke husker en og tanken på at man kanskje treffes for siste gang. Da jeg var i Norge for å motta Studentenes Fredspris i februar 2009, møtte jeg også saharawisk ungdom fra flyktningleirene. For en glede det var!

Deler av FN-systemet, som UNHCR, gjør et prisverdig arbeid blant mine fordrevne landsmenn. Likevel driver de egentlig bare

med en forvaltning av miseren skapt av okkupasjonen og fordrivelsen. Resolusjoner, prinsipper og forpliktelser som er nedfelt i FNs eget charter og avtaler som er høytidelig underskrevet av begge parter etter mange års forhandlinger, blir elegant satt til side i «realpolitikens» navn.

Jeg er student ved et universitet i det sørlige Marokko. Det finnes ingen høyere læresteder i det okkuperte området. Diskriminering og utfrysning, trakassering og vold fra politiet og deres sivile militser gjør at saharawiske studenter som har fått studieplasser, ofte ikke våger å møte opp til undervisning eller eksamen. Internett-kafeer blir overvåket av politiet, og kritiske nettsteder blir sperret. Jeg har selv opplevd å bli fengslet og torturert av marokkansk politi for mine meninger. Lillebroren min, El Ouali, sitter i fengsel som politisk fange, og hjemmet vårt har blitt stormet, ransaket og rasert av politiet minst tjue ganger.

Det verste er likevel følelsen av å være glemt, eller verre; at vi brukes som brikker i et større spill. En rapport fra FNs høykommissær for menneskerettigheter i 2006 slo også fast at det mest grunnleggende menneskerettighetsbruddet i vårt land er at okkupanten nekter å gi oss selvbestemmelse. Verdenssamfunnet bryr seg ikke om å presse Marokko til å oppfylle sine forpliktelser.

Når verdenssamfunnet ikke bryr seg med å holde løftene til oss og følge opp sine forpliktelser, forteller det oss at fredelig motstand, forhandlinger og forpliktende samarbeid er bortkastet. Ikke engang stater som Norge, som selv er avhengige av slikt forpliktende internasjonalt samarbeid og som erklærer at FN er en bærebjelke i deres politikk, har stilt seg i spissen for å forsvare de svakestes rett og FNs renommé. Saharawiene er et folk med ryggen mot veggen, med en voksende bitterhet over brutte løfter og tapt tid, og som i stadig større grad føler at vi ikke har noe å tape.

Denne systematiske neglisjeringen tærer på oss. Både saharawier som lever under okkupasjonen, i flyktningleirene og i den videre diasporaen, er midt i en heftig debatt om det er på tide å gi opp troen på verdenssamfunnets løfter og heller gjenoppta den væpnede kampen. Jeg frykter at dersom ny krig bryter ut, kan håpet om tilbakevending bli slukket for godt.

I Norge får vår sak sterk støtte, men det er behov for større tyngde. Det arbeidet som organisasjoner som Flyktninghjelpen har gjort for å få vår sak kjent og høyere opp på dagsordenen, er svært viktig. Jeg ønsker å takke dere for dette. ■

Elkouria «Rabab» Amidane

VELKOMMEN TIL FLYKTNINGREGNSKAPET 2009

Over 41 millioner mennesker var ved inngangen til 2009 tvunget på flukt i eller fra sitt land på grunn av overgrep og væpnet konflikt. Dette er et ekstremt høyt tall - det nest høyeste som noen gang er registrert.

Vi ser imidlertid en positiv utvikling i Afrika der antallet mennesker på flukt har gått ned. Men av de 14, 4 millioner som fremdeles er på flukt, befinner mange seg i en ekstremt vanskelig situasjon. Bare i Somalia trenger nesten halvparten av befolkningen nødhjelp. Graden av overgrep og villigheten til å begå dem er et slående trekk ved konflikten i Kongo, og viser resultatet av lovløshet og fragmentering av et samfunn i kjølvannet av langvarig krig.

I Asia derimot øker antallet mennesker på flukt i eget land sterkt, mens flyktningtallene går ned. Spesielt i Sentral- og Sør-Asia har det skjedd en forverring av situasjonen. Konfliktene i Afghanistan, Pakistan og India henger sammen og faren for ytterligere opptrapping, med nye store flyktningstrømmer som resultat, er til stede.

«Forholdene for sivile i væpnede konflikter er fortsatt svært foruroligende, uttalte nylig FNs høykommissær for menneskerettigheter,» Navi Pillay. Overgrep mot sivile er en stadig vanligere del av krigsstrategien. Et dystert kjennetegn på dette er at kjønnsbasert vold mot kvinner, og i stor grad seksualisert vold, brukes bevisst som våpen i krig og konflikt. Dette, sammen med det faktum at over 20 millioner barn er drevet på flukt, vitner om at det er sivilbefolkningen som bærer de største byrdene. Denne situasjonen er både et politisk og moralsk nederlag for nasjonale myndigheter og det internasjonale samfunn. Mennesker på flukt er en utfordring som må komme langt høyere opp på den internasjonale politiske dagsorden.

En av tema-artiklene i årets utgave av Flyktingregnskapet handler om at hjelpeorganisasjonenes tilgang til ofre for krig og konflikt blir vanskeligere. I 2008 var tallet på drepte og skadede hjelpearbeidere nesten fire ganger høyere enn for ti år siden. Respekten for å gi hjelpearbeidere fri tilgang til ofrene og ikke blande dem inn i konflikten, er svekket. I mange tilfeller erklærer de stridende partene offentlig at de ser på hjelpeorganisasjoner som legitime militære mål. Dette har redusert det humanitære rom FN og organisasjonene opererer i. På Sri Lanka og i Gaza er hjelpeorganisasjoner bevisst holdt utenfor krigssonene og borte fra sivilbefolkningen som trenger assistanse. Ressursene, utstyret og kapasiteten er der, men tilgangen er blokkert.

Som humanitær aktør kan vi ikke akseptere at politiske og militære mål overskygger og styrer de humanitære behovene. Det er et internasjonalt akseptert prinsipp at humanitær hjelp skal være nøytral, uavhengig og upartisk. Nødhjelpen skal utelukkende være styrt av de behov og rettigheter som sivile har i krig.

Felles for finanskrisen, økte matvarepriser og klimaendringer er at de rammer hardest de som minst er årsak til problemene, nemlig de fattigste. Mennesker på flukt tilhører oftest de mest marginaliserte i fattige land. Klimaendringene utgjør en stor trussel vi hittil bare har sett konturene av. Virkninger på miljøet er en stadig viktigere årsak til flukt. Antallet rapporterte naturkatastrofer har økt fra omtrent 200 til 400 per år over de siste 20 årene, og det store flertallet av disse er klimarelaterte. Minst 138 000 døde og 800 000 ble drevet på flukt da syklonen Nargis rammet Myanmar i fjor. Økningen av antallet og omfanget av katastrofer vil føre til at folk må flykte midlertidig eller permanent, i eget land eller over en landegrense. Katastrofer og miljøforringelse kan også indirekte føre til flukt gjennom konflikter over for eksempel knappere ressurser, noe vi i fjor så flere eksempler på i tørre områder på Afrikas horn.

FN sto overfor en rekke store utfordringer i 2008; fra interne reformer for å forbedre og effektivisere FN, til å respondere på de store humanitære krisene i verden. Andre store utfordringer var å finne løsninger på langtrukne flyktningssituasjoner og fordrivelse som resultat av klimaendringer. Det finnes ikke noe alternativ til FN. Skal sivilbefolkningens lidelser i konfliktområder reduseres, må FNs rolle styrkes. Det er FNs mandat å fremme fred, utvikling og sikkerhet på verdenssamfunnets vegne. Derfor er det avgjørende at reformarbeidet skyter fart og løftes for å sikre et relevant og handlekraftig FN.

Vi håper Flyktingregnskapet 2009 kan være et nyttig oppslagsverk og arbeidsredskap for noen og interessant lesestoff for mange. Vi ønsker at det skal bidra til økt kunnskap og større forståelse for nødvendigheten av å gi mennesker på flukt beskyttelse, assistanse og verdighet. Å øke støtten til mennesker på flukt er av avgjørende betydning for å skape varig fred og gjenoppbygging. ■

God lesning!

Elisabeth Rasmussen

Generalsekretær i Flyktinghjelpen

Flyktninghjelpens mandat er å fremme og beskytte rettighetene til mennesker på flukt i eller utenfor eget land, uten hensyn til rase, religion, nasjonalitet og politisk oppfatning. Dette gjøres gjennom uavhengig og uredd talsmannsarbeid nasjonalt og internasjonalt, gjennom å yte humanitær hjelp i nødssituasjoner, og gjennom å styrke FN-organisasjonenes kapasitet til å gi og koordinere internasjonal hjelp og beskyttelse. Gode og varige løsninger er Flyktninghjelpens mål og perspektiv både for talsmannsarbeidet og for nødhjelpsinsatsen.

Flyktninghjelpen er en av verdens fremste organisasjoner i arbeidet med flyktninger og internt fordrevne. Med egne kontorer og nødhjelpsprosjekter i omlag 20 land på fire kontinenter, kan Flyktninghjelpen gi millioner av mennesker på flukt beskyttelse og bistand. Over 60 års erfaring har gitt oss verdifull kunnskap om de fordrevnes situasjon, og hvilke problemstillinger de møter i de ulike fasene av flukten. Dette har gjort at vi har kunnet utvikle aktiviteter som dekker de områdene vi vet er viktigst for mennesker på flukt:

- Distribusjon av mat og nødhjelp
- Bygging av hjem og skoler
- Utdanning av elever og lærere
- Informasjon, rådgiving og juridisk assistanse
- Drift av flyktningleirer

I tillegg til å gi beskyttelse og nødhjelp, jobber Flyktninghjelpen aktivt for å oppnå varige løsninger for mennesker på flukt. Flyktninghjelpen mener en lokal forankring av de ulike aktivitetene er viktig. Av nær 2600 ansatte, kommer omtrent 90 prosent fra landene vi jobber i. Mange av dem har vært på flukt selv. Deres kunnskap og erfaring gjør at vi kan tilpasse aktivitetene til situasjonen, målgruppene og behovene.

Flyktninghjelpen har ledende ekspertise i forhold til internt fordrevne. Det Geneve-baserte Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC, www.internal-displacement.org), som overvåker situasjonen for internt fordrevne over hele verden, ble startet av Flyktninghjelpen i 1998. IDMCs database over internt fordrevne er verdens fremste faktabase på dette feltet, og brukes av FN-organisasjoner, regjeringer, nødhjelpsorganisasjoner, forskningsinstitusjoner og media.

I samarbeid med UD driver også Flyktninghjelpen NORCAP (tidligere NORSTAFF), en av verdens største beredskapsstyrker. Hensikten er å styrke FN og andre internasjonale organisasjoners personellberedskap til internasjonale operasjoner. Med rundt 800 kvalifiserte eksperter som kan rykke ut i løpet av 72 timer, er NORCAP en av verdens mest brukte beredskapsstyrker. I dag har Flyktninghjelpen avtaler med 15 FN-organisasjoner som låner personell fra beredskapsstyrkene.

Foto: NRC

FLYKTINGHJELPEN UTE I VERDEN

USA (NEW YORK)

Flyktinghjelpens representasjon i New York ble etablert høsten 2008 for å styrke den globale talsmannsvirksomheten på vegne av flyktninger og internt fordrevne personer. Dette gir Flyktinghjelpen mulighet til å løfte aktuelle talsmannssaker overfor FN og Sikkerhetsrådet, for å bidra til en forbedret humanitær respons til flyktninger og internt fordrevne på globalt og nasjonalt nivå. I tillegg gir det Flyktinghjelpen mulighet til å koordinere talsmannsinnspill og samarbeide med andre internasjonale institusjoner, nettverk og andre aktører i New York.

BELGIA (BRUSSEL)

Flyktinghjelpen etablerte et eget belgisk kontor, NRC Europe, i Brussel i 2005. Målsetningen var å komme nærmere EU, som er en dominerende aktør innen både humanitært arbeid og utviklingshjelp. EU er blant annet den største giveren innen humanitær assistanse i verden, og organisasjonen er involvert i de politiske prosessene knyttet til mange av verdens humanitære kriser og glemte konflikter. Siden 2005 har Flyktinghjelpen arbeidet målrettet med både talsmannsarbeid i forhold til EUs institusjoner og andre organisasjoner og nettverk som er basert i Brussel, og med å øke Flyktinghjelpens prosjektfinansiering fra EU.

SVEITS (GENEVE)

Siden 1994 har Flyktinghjelpens kontor i Geneve deltatt aktivt i prosessene som former det internasjonale samfunns humanitære politikk. På oppdrag fra FN etablerte Flyktinghjelpen i 1998 Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) i Geneve for å overvåke situasjonen for verdens internt fordrevne (www.internal-displacement.org). I dag er vi ledende på området, med en kontinuerlig oppdatert database med informasjon og analyse av situasjonen for internt fordrevne i over 50 land. IDMC driver også opplæring i beskyttelse av internt fordrevne for FN, nasjonale myndigheter og andre humanitære aktører som arbeider med internt fordrevne i felt.

COLOMBIA

Tilbyr juridisk og psykososial hjelp til internt fordrevne i samarbeid med tre universiteter. Gir utdanning til barn og unge som har falt ut av utdannings-systemet og lese/skriveopplæring for voksne. Jobber for å påvirke myndighetenes politikk overfor de internt fordrevne. Driver programmer for colombianske flyktninger som har tatt seg over grensene til Panama, Ecuador og Venezuela, med fokus på beskyttelse, kapasitetsbygging og utdanning.

LIBERIA

Tilbyr et komprimert studieprogram for barn fra 10-17 år der de fullfører grunnskolen i løpet av tre år. Programmet gir også skrive- og leseopplæring til voksne i tillegg til pedagogisk opplæring av lærere og undervisningspersonell. Årskurset «Youth Education Pack» gir yrkesopplæring, lese- og skriveopplæring og støtte til sosial kompetansebygging for arbeidsledig ungdom fra 14-25 år. Seks sentre er opprettet med omtrent 450 elever. Flyktinghjelpen kartlegger situasjonen og beskyttelsesbehovet for de internt fordrevne og tilbyr rådgivning til returnerte flyktninger og internt fordrevne i forhold til landspørsmål. Overvåker utdeling av skolemat til 290 000 skolebarn.

ELFENBENKYSTEN

Gir grunnutdanning til barn mellom 9-14 år som har falt ut av det offisielle skolesystemet. Tilbyr «Youth Education Pack» som er et årskurs med yrkesopplæring, lese- og skriveopplæring og støtte til sosial kompetanse. Driver rehabilitering av skolebygg. Utsteder offisielle identitetspapirer og driver talsmannsarbeid for å forbedre nasjonale rettigheter knyttet til etnisk tilhørighet. Tilbyr informasjon, rådgivning og juridisk hjelp, med hovedfokus på problemer knyttet til landrettigheter ved retur.

SUDAN

Har prosjekter i Aweil, Rumbek, Juba og Yei i Sør-Sudan, med fokus på informasjon, rådgivning og juridisk hjelp (ICLA). Gir komprimert grunnutdanning til ungdom som har mangelfull skolegang på grunn av krig, kombinert med yrkesopplæring.

DR KONGO

Driver ni flyktingleirer med mer enn 100 000 internflyktninger i Nord-Kivu i samarbeid med UNHCR. Kurser internt fordrevne lærere og tilbyr intensivkurs til barn mellom 10 og 13 år for at de skal kunne reintegreres i det formelle skolesystemet etter å ha vært på flukt. Videre driver Flyktinghjelpen programmet «Youth Education Pack», et årskurs som gir ungdom mellom 14 og 22 år muligheten til å lære seg et yrke og starte egen bedrift. Bygger og utrunder skoler. Bidrar til å forbedre returprosessen ved å gi informasjon, rådgivning og juridisk hjelp til internt fordrevne og returnerte flyktninger. Informerer også lokale myndigheter om internt fordrevnes rettigheter. Deler ut nødhjelpsartikler og matrasjoner i samarbeid med henholdsvis Unicef og FNs matvareprogram. Samarbeider tett med FNs «cluster» system som har som mål å koordinere hjelpearbeidet i DR Kongo.

BURUNDI

Driver tre flyktingleirer i samarbeid med UNHCR for 17 000 flyktninger fra DR Kongo og et midlertidig senter for Burundiske flyktninger som returnerer fra Tanzania. Er ansvarlig for barneskoler, bygging og reparasjon av hus og generell infrastruktur samt distribusjon av mat, nødhjelpsartikler og ved til matlaging i leirene. Kurser internt fordrevne lærere og tilbyr intensivkurs til barn mellom 9 og 14 år for at de skal kunne reintegreres i det formelle skolesystemet etter å ha vært på flukt. Videre driver Flyktinghjelpen programmet «Youth Education Pack», et årskurs som gir ungdom muligheten til å lære seg et yrke og starte egen bedrift. Tilbyr informasjon, rådgivning og juridisk hjelp til flyktninger fra andre land, internt fordrevne og flyktninger som har returnert til Burundi. Fokuserer blant annet på landspørsmål, familierett og konfliktløsning.

UGANDA

Deler ut mat til nærmere 1,4 millioner internt fordrevne i 163 leirer og returområder. Per i dag når programmet for å bedre matvaresikkerheten over 8000 skoler. Deler også ut til nødhjelpsartikler. Gir opplæring til lærere i samarbeid med lærerskoler, og driver ti «Youth Education Pack»-sentre med alfabetisering, samfunnskunnskap og yrkesopplæring for ungdom og unge voksne som er i en særlig sårbar situasjon. 20 prosent av ungdommene har vært medlemmer av væpnede grupper. Rehabiliterer og bygger klasserom. Tilbyr informasjon, rådgivning og juridisk hjelp til internt fordrevne og flyktninger med spesielt fokus på returspørsmål. Bistår 160 000 mennesker gjennom drift av flyktingleirer og tilrettelegging for retur.

NORGE

Tilbyr kurs om verdens flyktningsituasjon, flyktnings mestringsstrategier, tilbakevending og flyktningsrett til dem som arbeider med flyktninger i Norge. Gir informasjon om verdens flyktningsituasjon til lokalmiljø, deriblant skoler, organisasjoner og bedrifter. Er talsmann for asylsøkere, flyktninger og internt fordrevne og premissleverandør i forhold til norsk asyl- og flyktningspolitikk.

GEORGIA

Gir informasjon, rådgivning og juridisk hjelp til internt fordrevne og returnerte med fokus på eiendomsrett, pensjon, rett til offentlige tjenester og identitetspapirer. Bygger hus for internt fordrevne og rehabiliterer kollektivsentre i selve Georgia. Rehabiliterer hus ødelagt av krigen i Abkhasia og rehabiliterer skoler. Driver ettermiddagsklasser for internt fordrevne skolebarn og opplæring av lærere i bruk av nye undervisningsmetoder. Gir yrkesopplæring og ferdighetstrening til ungdom.

LIBANON

Flyktningshjelpen har reparert over 3000 hus i sør Libanon, og reparerer og gjenoppbygger nå hus i området rundt Nahr al-Bared leiren som ble ødelagt i konflikten mellom myndighetene og Fatah al-Islam i 2007. Oppgraderer også hjem i uregistrerte palestinske leire i andre deler av landet. Flyktningshjelpen tilbyr undervisning, yrkesopplæring og veiledning til irakisk flyktningsungdom, og har engasjert palestinsk og libanesisk ungdom i prosjekter relatert til oppgradering av forholdene i leirene. I samarbeid med UNRWA kurser også Flyktningshjelpen lærere i UNRWAs skoler.

DET PALESTINSKE OMRÅDET

Flyktningshjelpen åpnet i 2009 et juridisk bistandsprogram for palestinere som står i fare for eller har blitt fordrevet fra sine hjem på Vestbredden og i Øst Jerusalem. Prosjektet har som formål å styrke tilgang og kvalitet på gratis juridisk bistand til denne gruppen, og søker samtidig å styrke den lokale kapasiteten til å yte slik assistanse. Flyktningshjelpen ferdigstilte i 2007 et arbeidsintensivt sysselsettingstiltak i Gaza, og har i kjølevannet av krisen i Gaza i desember 2008/januar 2009 etablert et prosjekt som tilbyr assistanse for gjenoppbygning og reparasjon av husly og offentlig infrastruktur. På grunn av den vanskelige tilgangen til bygningsmaterialer fokuserer prosjektet nå på jobbskaping, opprydding og juridisk veiledning.

AFGHANISTAN

Gir informasjon, rådgivning og juridisk hjelp til returnerte flyktninger og internt fordrevne blant annet knyttet til eiendomsrett og tilgang til identitetsdokumenter. Driver opplæringsprogram for lærere med spesielt fokus på konfliktløsning og fred. Tilbyr husly for særlig sårbare familier blant de returnerte familiene.

PAKISTAN

Gir informasjon og retts hjelp til afghanske flyktninger i returspørsmål med spesiell fokus på eiendomsrett, økonomiske spørsmål og familierett. Ga også hjelp til ofte etter jordskjelvkatastrofen i 2005 frem til november 2008.

NEPAL

Gir informasjon, rådgivning og juridisk hjelp i 15 distrikter i områdene rundt Kathmandu, Nepalgunj og Biratnagar. Målgruppen er internt fordrevne som oppholder seg både i områder de har flyktet til og de som har returnert til hjem-områdene. Programmet omfatter også flere talsmannstiltak, også i samarbeid med UNHCR og OCHA som retter seg mot myndighetene for at de skal godkjenne nye retningslinjer for støtte til internt fordrevne.

MYANMAR

Gjenoppbygger hus og skoler i områder som ble hardt rammet av syklonen Nargis i 2008. Skolene og husene oppføres etter prinsipper som gjør at de vil kunne stå imot - og fungere som tilfluktsrom for befolkningen ved fremtidige naturkatastrofer.

SOMALIA

Bygger og rehabiliterer skoler, gir midlertidig husly, bedrer sanitærforhold og distribuerer nødhjelpsartikler til internt fordrevne i South Central Somalia, Puntland og Somaliland. Samarbeider med UNHCR om å gi beskyttelse til internt fordrevne og styrke lokale organisasjoner.

SRI LANKA

Yter nødhjelp i transittleire i form av midlertidig husly og deler ut nødvendige artikler som kokeutstyr, klær og tepper og bygger midlertidige latriner. Gir opplæring i drift av flyktningleire og overvåker menneskerettighetssituasjonen i leirene. Bygger hus og skoler i returområder. Gir informasjon, rådgivning og juridisk hjelp til internt fordrevne, med hovedvekt på personlig dokumentasjon, land og eiendomsspørsmål, familieproblematikk og overgrep i forhold til fordrivelsen.

DEN SENTRALAFRIKANSKE REP.

Etablerte landkontor i Den sentralafrikanske republikk sommeren 2007. Har assistert 57 skoler nord i landet hvor det gis utdanning til barn mellom 6 og 13 år. Driver opplæring og oppfølging av lærere, samt rehabilitering av skoler. Driver dessuten opplæring i menneskerettigheter med særlig vekt på flyktningers og internt fordrevnes rettigheter for politi, det militære, lærerorganisasjoner og andre. 2009 blir trolig siste år med aktivitet for Flyktningshjelpen i Den sentralafrikanske republikk.

KENYA

Sørger for husly til somaliske flyktninger i flyktningleirene i Dadaab. Bygger hus, klasserom og latriner. Drifter «Youth Education Pack»-opplæring for ungdom, noen som tidligere ikke har gått på skole og andre med barneskole, som får yrkesopplæring.

ØST-TIMOR

Bygger midlertidige boliger for internt fordrevne, samlet i små leire. Driver leirledelse i fem leire for internt fordrevne. Har bygget og rehabilitert fem ungdomssentre der ungdom får opplæring i lese og skriveferdigheter, enkel tallbehandling og yrkesrettet utdanning. Driver aktivt talsmannsarbeid for varige løsninger for internt fordrevne spesielt med tanke på landrettigheter.

Programland (land hvor Flyktningshjelpen har egne prosjekter)

Land med personell fra Flyktningshjelpens beredskapsstyrker

Både programland og personell fra Flyktningshjelpens beredskapsstyrker

Foto: Reuters: www.alert.org

TOTALT 41,2 MILLIONER MENNESKER PÅ FLUKT

15,2 millioner har flyktet over en landegrense

Flest har flyktet fra:

Det palestinske området / Israel	5 millioner
Afghanistan	2,8 millioner
Irak	1,9 millioner
Somalia	557 000
Sudan	418 000

382 670 asylsøkere til industriland i 2008

De største gruppene kom fra:

Irak	40 483
Russland	20 477
Somalia	21 823
Afghanistan	18 459
Kina	17 428

26 millioner er flyktninger i eget land

Land med flest internt fordrevne er:

Sudan	4,9 millioner
Colombia	2,7-4,3 millioner
Irak	2,8 millioner
DR Kongo	1,4 millioner
Somalia	1,3 millioner

14 431 asylsøkere til Norge i 2008

De største gruppene kom fra:

Irak	3137
Eritrea	1799
Afghanistan	1363
Somalia	1293
Russland	1078

Land med størst flyktningbefolkning

Jordan	2,5 millioner
Det palestinske området	1,8 millioner
Pakistan	1,8 millioner
Syria	1,6 millioner
Iran	1,0 millioner

Størst frivillige tilbakevendning i 2008 var til

Afghanistan
Burundi
Sudan
Kongo-DR
Irak

Flest flyktninger i forhold til folketall

Det palestinske området	45 %
Jordan	40 %
Libanon	12 %
Syria	8 %
Montenegro	4 %

Verdensel hvor flest flyktninger kommer fra

Asia: 11,2 millioner

Verdensdel med flest internt fordrevne

Afrika: 11,6 millioner

Til tross for elendige leveforhold i flyktningleirer er det ingenting å si på humøret til disse kongolesiske barna.

DET GLOBALE FLYKTNINGBILDET

Etter flere år med dramatisk vekst i antall mennesker på flukt, ble det i fjor registrert en liten nedgang. Likevel er tallet foruroligende høyt: Ved inngangen til 2009 var hele 41,2 millioner mennesker på flukt rundt om i verden - det nest høyeste tallet noensinne.

De samme landene har dominert statistikken i flere år. Sudan, Colombia, Irak, Afghanistan, de palestinske områdene og Somalia, står for to tredjedeler av alle mennesker på flukt i verden. I alle disse landene, bortsett fra Afghanistan, ble det registrert en økning i året som gikk.

GAMLE KONFLIKTER, NYE FORDREVNE I løpet av 2008 ble 2,4 millioner mennesker tvunget på flukt verden over. Samtidig kunne 3,2 millioner flyktninger og internt fordrevne enten vende tilbake eller finne andre varige løsninger på flukttilværelsen - mange etter å ha vært på flukt i flere tiår. I hvert av de fem landene, Uganda, Den demokratiske republikken Kongo, Sudan, Kenya og Filippinene, kunne over 250 000 mennesker vende tilbake. Dessverre finner man igjen alle disse landene, bortsett fra Uganda, på listen over land med størst antall nye internt fordrevne i 2008.

ØKNING, TROSS RETUR I flere land er det et økende antall mennesker på flukt til tross for at det registreres stor tilbakevending. Nye konflikter har oppstått mens andre har stilnet hen og muliggjort retur, eller konflikter har flyttet seg til nye deler av landet. Dette ser vi blant annet i Sudan og Den demokratiske republikken Kongo. I Sudan vendte 350 000 internt fordrevne tilbake, men samtidig ble 550 000 mennesker fordrevet andre steder i landet. Ved utgangen av 2008 var like mange mennesker på flukt fra krigen i Kongo, til tross for at over 450 000 mennesker hadde vendt tilbake til sine hjemsteder. Da våpenhvilen ble brutt i Nord-Kivu i august 2008, ble nemlig like mange mennesker tvunget på flukt. Totalt er det i dag 1,8 millioner flyktninger og internt fordrevne fra Kongo.

I Kenya ble en halv million mennesker fordrevet i urolighetene som oppsto etter valget på begynnelsen av året. I løpet av 2008 kunne imidlertid 300 000 av dem vende hjem. På Filippinene, kunne 250 000 av de 600 000 som ble fordrevet som følge av kampene mellom den muslimske opprørsbevegelsen og regjeringshæren vende hjem i løpet av året. I Georgia brøt det ut krig i august, og nærmere 130 000 mennesker flyktet fra kampene i Sør-Ossetia og nærliggende områder. 100 000 av dem kunne imidlertid vende tilbake etter forholdsvis kort tid.

LYSPUNKT Uganda er på mange måter lyspunktet i verdens flykt-

ningssituasjon. I fjor vendte 400 000 mennesker tilbake til hjemlandet etter å ha oppholdt seg årevis i leirer. Ved utgangen av 2008 var det nesten én million færre internt fordrevne enn i toppåret 2005. En viktig årsak er våpenhvilen som ble undertegnet med Lord's Resistance Army (LRA) i 2006. Likevel er det fortsatt 869 000 internt fordrevne i landet og utfordringene er enorme, både for disse og de som har kunnet returnere. Mange har oppholdt seg i leirer i 20 år og møter store hindringer for å få tilbake hus og jordlapper. Mange eldre og aidssyke har ikke krefter og ressurser til å starte et nytt liv og blir værende i leirene.

Et annet land med positiv utvikling er Øst-Timor. I 2006 var 150 000 internt fordrevet, hele 13 prosent av landets befolkning. Med en tilbakevending på 80 000 i 2008 er Øst-Timor det landet med størst tilbakevending i forhold til folketall.

NEGLISJERTE KONFLIKTER En rekke flyktnings situasjoner i verden kommer aldri i medias og det internasjonale samfunnets søkelys. Dermed uteblir også den nødvendige hjelpen. I kapitlet om neglisjerte konflikter peker vi på ti slike konflikter rundt om i verden. Et tydelig eksempel er Filippinene, som hadde den største økningen av internt fordrevne i verden i året som gikk. I august 2008 måtte 600 000 mennesker flykte fra kampene mellom regjeringshæren og den muslimske opprørsbevegelsen på øya Mindanao - flere enn under kampene som blusset opp igjen i Nord-Kivu i Kongo og krigen mellom Georgia og Russland som foregikk på samme tid. Forskjellen er at den humanitære krisen på Mindanao knapt ble nevnt i norsk presse.

EN UTSATT GRUPPE De siste årene har det vært nesten dobbelt så mange mennesker på flukt i eget land som de som har krysset en landegrense. Det har vært en klar trend det siste tiåret at de fleste flykter fra interne konflikter og ikke på grunn av kriger mellom land. Denne trenden fortsatte også i 2008.

Internt fordrevne er ofte i en enda vanskeligere situasjon enn flyktninger. Det er det enkelte lands myndigheter som er ansvarlig for å beskytte sin egen befolkning, men i mange tilfeller er det de samme myndighetene som står bak overgrepene eller stilltiende aksepterer at de fortsetter. Et illustrerende eksempel er situasjonen i Darfur-regionen i Sudan hvor Den internasjonale straffedomstolen

VERDENS FLYKTNINGER OG INTERNT FORDREVN

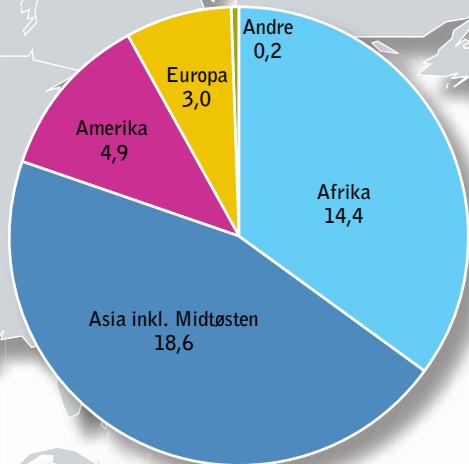
Forklaring

- Flyktninger fra landet
- Internt fordrevne

Kartet viser internt fordrevne og antall personer som har flyktet fra landet: utvalgte land per 31.12.2008.

>> VERDENS FLYKTNINGER OG INTERNT FORDREVN ETTER OPPRINNELSESREGION

tall i millioner

Mexico
 ■ 6 162
 ■ 5 500 - 21 000

Guatemala
 ■ 5 931
 ■ Ukjent antall

Haiti
 ■ 23 066

Colombia
 ■ 373 520
 ■ 2 650 000 - 4 360 000

Peru
 ■ 7 337
 ■ 150 000

Kosovo
 ■ 20 000

Serbia
 ■ 185 894
 ■ 226 000

Bosnia-Hercegovina
 ■ 74 360
 ■ 125 000

Kroatia
 ■ 97 012
 ■ 2 600

Albania
 ■ 14 995

Libanon
 ■ 12 930
 ■ 90 000 - 390 000

Det palestinske området
 ■ 5 011 806
 ■ 116 000

Vest-Sahara
 ■ 116 530

Mauritania
 ■ 45 585

Senegal
 ■ 15 977
 ■ 10 000 - 70 000

Guinea
 ■ 8 280

Sierra Leone
 ■ 32 521

Liberia
 ■ 75 194
 ■ Ukjent antall

Elfenbenskysten
 ■ 21 669
 ■ Minst 621 000

Togo
 ■ 16 599
 ■ Ukjent antall

Algerie
 ■ 9 050
 ■ Ukjent antall

Tsjad
 ■ 55 079
 ■ 180 000

Nigeria
 ■ 13 762
 ■ Ukjent antall

Ghana
 ■ 13 109

Kamerun
 ■ 13 794

Den sentralafrikanske republikk
 ■ 125 102
 ■ 108 000

Kongo-Brazzaville
 ■ 19 906
 ■ Inntil 7800

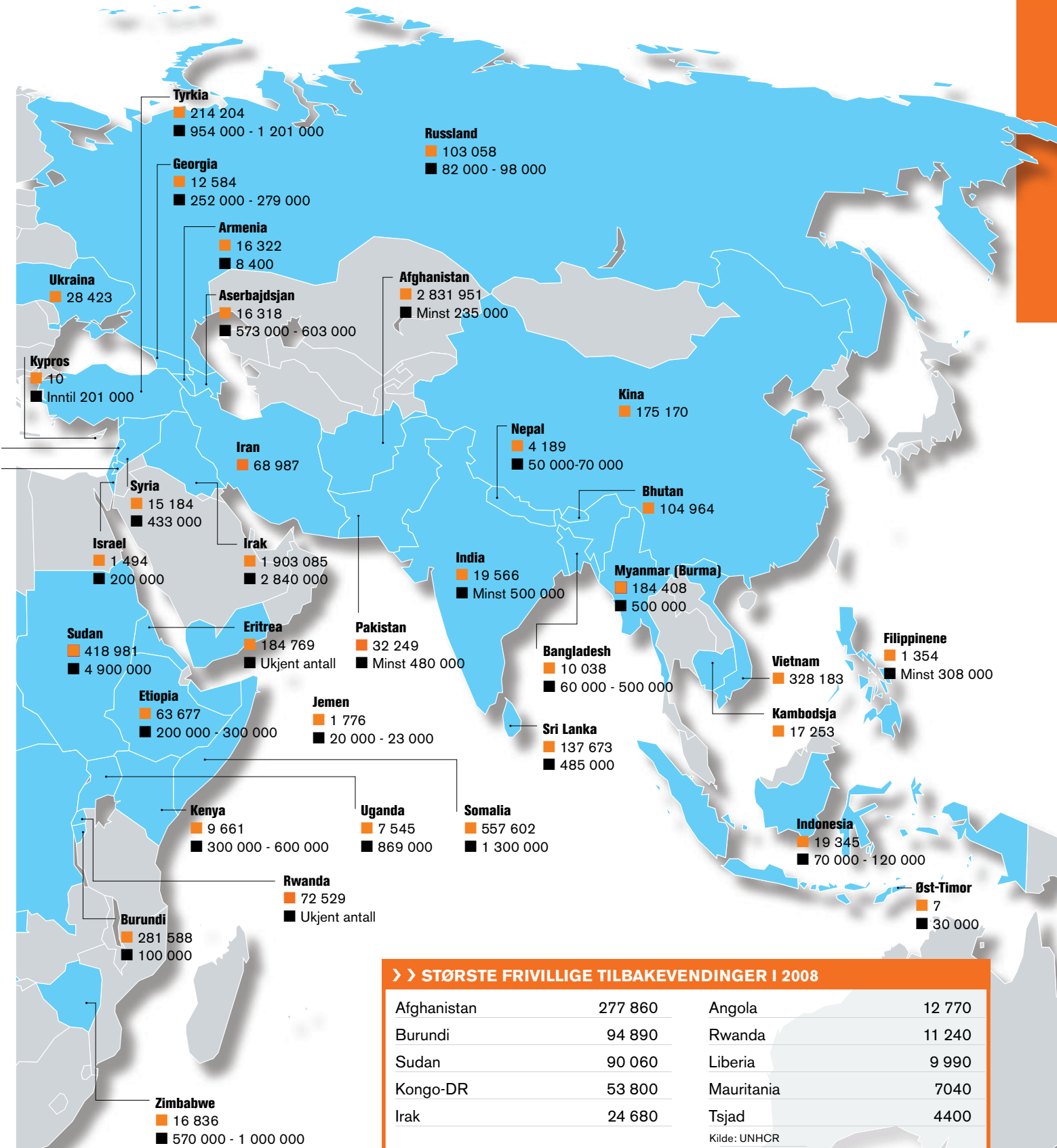
Angola
 ■ 171 386
 ■ Ukjent antall

DR Kongo
 ■ 367 966
 ■ 1 400 000

>> VERDENS TI STØRSTE PRODUSENTER AV MENNESKER PÅ FLUKT

Sudan	5 319 000	Somalia	1 858 000
Det palestinske området	5 128 000	Kongo-DR	1 768 000
Irak	4 743 000	Tyrkia	1 168 000 - 1 415 000
Colombia	3 024 000 - 4 734 000	Zimbabwe	587 000 - 1 017 000
Afghanistan	minst 3 067 000	Uganda	877 000

Kilde: UNHCR, UNRWA og IDMC

>> STØRSTE FRIVILLIGE TILBAKEKVENNINGER I 2008

Afghanistan	277 860	Angola	12 770
Burundi	94 890	Rwanda	11 240
Sudan	90 060	Liberia	9 990
Kongo-DR	53 800	Mauritania	7040
Irak	24 680	Tsjad	4400

Kilde: UNHCR

DET GLOBALE FLYKTNINGBILDET

Foto: Espen Raemussen

Ung jente fra byen Quibdo i utkanten av Colombia forteller om overgrep, drap og frykten for nye angrep. Angrep på kvinner og unge jenter er en bevisst strategi blant væpnede grupper.

har tatt ut tiltalte mot Sudans president for krigsforbrytelser mot egen befolkning.

I andre tilfeller befinner internt fordrevne seg i områder hvor internasjonale hjelpeorganisasjoner ikke kommer skikkelig til for å hjelpe. I 2008 skjedde dette for eksempel i krigsområdene nord på Sri Lanka, samt i deler av det sørlige og sentrale Somalia, Darfur i Sudan og Afghanistan.

Utfordringene internt fordrevne står overfor gjenspeiler seg også i mangel på pålitelig informasjon om deres situasjon. Ofte vil myndighetene skjule overgrep mot egen befolkning. I tillegg er det vanskelig for utenforstående å få tilgang til områder hvor internt fordrevne befinner seg for å gjennomføre uavhengige kartlegginger og behovsundersøkelser. Ifølge Flyktninghjelpens Internal Displacement Monitoring Center (IDMC) finnes det om lag fire millioner internt fordrevne som ikke blir anerkjent av sitt lands myndigheter, blant annet i Israel, Sudan, Myanmar og Zimbabwe.

BLIR I HJEMLANDET En utbredt myte er at de fleste mennesker på flukt kommer til industrialiserte land. Slik er det ikke. 60 prosent - 26 millioner mennesker - er på flukt i eget land, mens 15,2 millioner har søkt sikkerhet i et annet land. 13 millioner av disse flyktingene befinner seg i et naboland i Asia eller Afrika. Bare to millioner - om lag fem prosent av verdens flyktinger - har kommet til Europa eller Nord-Amerika.

Til tross for dette innstrammes yttergrensene til Europa. Inn-

vandrings- og asyldebatten i Europa dreier seg i all hovedsak om illegale innvandrere og mangel på integrering. Mange flykting- og menneskerettighetsorganisasjoner hevder at de europeiske landene i liten grad ivaretar retten til å søke om asyl, og at asylsøkere utsettes for til dels inhuman behandling. Den norske debatten i 2008 dreide seg mye om økningen i antall asylsøkere. Regjeringen lanserte i september 2008 tiltak for å begrense den såkalte asylstrømmen. Tiltakene er omstridte, også internt i regjeringen, og våren 2009 var mange av dem fremdeles ikke iverksatt.

STORE UTFORDRINGER FOR FN FN sto overfor en rekke store utfordringer i 2008. Disse omfattet alt fra interne reformer for å forbedre og effektivisere FN, til å respondere på de store humanitære krisene verden ble vitne til. For FNs humanitære aktører inkluderte hovedutfordringene behovet for større humanitært handlingsrom, forverring av sikkerhetssituasjonen for nødhjelpsarbeidere, behovet for styrket humanitær ledelse og koordinering, samt utfordringer knyttet til samordning av humanitær og militær innsats i FNs fredsbevarende operasjoner. Andre store utfordringer var å finne løsninger på langtrukne flyktingsituasjoner og fordrivelse som resultat av klimaendringer.

Det blir stadig vanskeligere for humanitære aktører, både FN-organisasjoner og ikke-statlige organisasjoner (NGOer), å få uhindret tilgang til mennesker som er drevet på flukt, slik vi går nærmere inn på i kapittelet om humanitær tilgang. Det humanitære

>> FLYKTNINGER FORDELT PÅ VERDENSDEL ETTER MOTTAKERLAND

Afrika	2,3	Asia, inkl. Midtøsten	10,4
Amerika	0,8	Europa	1,6

(Antall i millioner)

Kilde: UNHCR og UNRWA

>> FLYKTNINGER FORDELT PÅ VERDENSDEL ETTER OPPRINNELSESLAND

Afrika	2,8	Europa	0,5
Amerika	0,4	Andre	0,2
Asia, inkl. Midtøsten	11,2		

(Antall i millioner)

Kilde: UNHCR og UNRWA

Foto: Reuters: Ashok Panda www.alertnet.org

Foto: Reuters: Faisal Mahmood www.alertnet.org

165 000 saharawiske flyktninger lever uten fremtidshåp i flyktningleirer i Algerie. Denne Saharawi kvinnen står utenfor et tradisjonelt telt i Dakhla's flyktningleir sørvest i Algerie.

Internt fordrevet gutt sitter med sin mor utenfor et matdistribusjonssenter nordvest i Pakistan.

handlingsrommet kan blant annet begrenses av et vanskelig forhold til landets myndigheter eller opprørsgrupper. Den stadig vanskeligere sikkerhetssituasjonen mange nødhjelpsarbeidere opererer i begrenser også tilgangen til å gi beskyttelse og livreddende assistanse.

STØRRE EFFEKTIVITET OG BEDRE KOORDINERING

En annen viktig utfordring i arbeidet med å beskytte og assistere mennesker på flukt, er behovet for effektiv ledelse og koordinering av nødhjelp. Under prosessen Humanitær Reform, som ble initiert av FNs nødhjelpsadministrator Jan Egeland i 2005, har ulike FN-organisasjoner fått hovedansvaret for å lede koordineringen av nødhjelpsarbeidet innenfor hvert sitt område. Dette er gjort for at hjelpen skal bli mer effektiv og nå flest mulig. Dette er en prosess som går over tid, og som må sees i sammenheng med forbedringen av humanitært lederskap, samt å få sentrale humanitære finansieringsmekanismer til å fungere bedre.

FREDSBEVARENDE OPERASJONER En utfordring som ble tillagt vekt i 2008, er de humanitære aktørenes stilling i FNs fredsbevarende operasjoner. Der FNs humanitære operasjoner er slått sammen med de militære og politiske for å sikre et mer effektivt resultat, har det vist seg å være svært problematisk når militære og poli-

tiske prosesser prioriteres foran den humanitære dagsorden. Dette setter ofte uavhengigheten og nøytraliteten til de humanitære aktørene i fare, noe som igjen kan begrense det humanitære handlingsrommet og tilgangen til mennesker på flukt.

Det hersker imidlertid ingen tvil om det fortsatte behovet for fredsbevarende operasjoner. Et grunnleggende problem for FN er manglende vilje fra medlemslandenes side til å følge opp gode intensjoner om bidrag til fredsbevarende styrker. Norge deltok heller ikke i 2008 i særlig grad i FNs fredsbevarende operasjoner, og sendte først på vårparten i 2009 en større kontingent på 183 soldater til

FN-operasjonen i Tsjad. Norges største internasjonale militære engasjement er fortsatt under NATOs ledelse, med drøyt 500 soldater i Afghanistan.

KJØNNBASERT VOLD Også i 2008 fikk vi gang på gang bekreftet at kvinner og barn er mest utsatt for overgrep i konfliktsituasjoner. I juni 2008 vedtok FNs Sikkerhetsråd resolusjon 1820 der seksualisert vold ses på linje med andre våpen i krig og som et våpen som truer menneskeheten og til tider er et ledd i folkemord. Denne resolusjonen var en oppfølger til resolusjon 1325 i Sikkerhetsrådet, om kvinner, fred og sikkerhet, fra 2000. Men til tross for større internasjonal oppmerksomhet rundt kjønnsbasert vold øker pro-

«Kvinner og barn er mest utsatt for overgrep i konfliktsituasjoner.»

>> INTERNT FORDREVNE FORDELT PÅ VERDENSDDEL

Afrika	11,6
Amerika	4,5
Asia, inkl. Midtøsten	7,4
Europa	2,5

(Antall i millioner)

Kilde: IDMC

>> ASYLSØKERE TIL INDUSTRILAND 2001-2008

2001	655 000	2005	338 870
2002	628 700	2006	306 960
2003	508 060	2007	341 090
2004	395 360	2008	382 670

Kilde: UNHCR

DET GLOBALE FLYKTNINGBILDET

Foto: Reuters- Abu Mustata www.alertrnet.org

Foto: Reuters- Finbarr O'Reilly www.alertrnet.org

Palestinere venter på familiedlemmer som har vært på flukt i Egypt.

Etnisk arabisk jente tilbringer den varme dagen i et gressfelt i en landsby øst i Tsjad.

blemene. Voldtekt og seksuelle overgrep mot kvinner og barn, samt tvangsrekruttering av barnesoldater rammer mange internt fordrevne. Underrapportering er en stor utfordring for myndigheter og det internasjonale samfunnet. Det finnes for eksempel ingen statistikk som viser sårbarhet i krig og konflikt i forhold til alder og kjønn eller hvor mange som blir utsatt for overgrep. Kjønnbasert vold mot kvinner blir bevisst brukt som et våpen i krig og konflikt. Likevel ser vi at kvinner sjelden involveres i fredsprosesser og få kvinner deltar i sivile og militære fredsoperasjoner og deres menneskerettigheter er dårlig beskyttet i konflikt- og kriserammede områder.

KLIMARELATERTE NATURKATASTROFER SKAPER FLUKT Klimaendringenes virkninger på miljøet er en stadig viktigere årsak til flukt. Antallet rapporterte naturkatastrofer har økt fra omtrent 200 til 400 per år over de siste 20 årene, og det store flertallet av disse er klimarelaterte. Syklonen Nargis som rammet Myanmar i fjor, var den dødeligste syklonen verden har sett på flere tiår og som førte til fordrivelse av rammet minst 800 000 mennesker. Flyktninghjelpens Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) har foretatt en studie for å bidra til å kartlegge både hvor mange mennesker som flyktet i 2008 på grunn av klimarelaterte katastrofer og naturkatastrofer generelt og for å utvikle en metodologi for

monitorering av slik fordrivelse. Man har foreløpig regnet med at 20-30 millioner mennesker flykter, hvert år på grunn av de plutselige naturkatastroferne. Klimarelaterte katastrofer kan føre til at folk må flykte midlertidig eller permanent, i eget land eller over en landegrense. Katastrofer og miljøforringelse kan også indirekte føre til flukt gjennom konflikter over for eksempel knappere ressurser, noe vi i fjor så flere eksempler på i tørre områder på Afrikas horn. Visse klimatiltak, som for eksempel tiltak mot avskoging, kan også føre til fordrivelse av mennesker dersom man ikke sikrer deres rettigheter. Mange av de som flykter vil falle utenfor den juridiske definisjonen av en flyktning og det internasjonale beskyttelses-systemet. Det haster å få på plass en avtale som tar hensyn til de humanitære konsekvensene av klimaendringene. Vi er inne i et avgjørende år. På klimatoppmøtet i København i desember kommer statsledere forhåpentligvis til å underskrive en humanitær klima-avtale.

Av Truls Brekke og Richard Skretteberg

>> STØRSTE BIDRAGSYTERE AV PERSONELL TIL FNs FREDSBEVARENDE OPERASJONER

Land	Antall personer i tjeneste	Land	Antall personer i tjeneste
Pakistan	10 626	Rwanda	3 605
Bangladesh	9 220	Ghana	3 332
India	8 617	Jordan	3 113
Nigeria	5 792	Egypt	2 904
Nepal	3 856	Italia	2 878

Kilde: FNs avdeling for fredsbevarende operasjoner. Tall per 30. april 2009

Kongolesisk gutt hjelper gjerne til med oppvasken.

DE MEST NEGLISJERTE FLUKTSITUASJONENE

En rekke flyktnings situasjoner i verden når aldri avisenes forsider eller blir toppoppslag i Dagsrevyen. Mennesker i bunnløs nød og fortvilelse når ikke frem med sine historier, og dermed uteblir også den nødvendige hjelpen.

Slik er historien til rohingyaene, som er fordrevet fra Myanmar, eller hmongene i Laos. Men også konfliktsituasjoner som verdens medier interesserer seg for, kan neglisjeres. Alle vet at mennesker er fordrevet i Zimbabwe, men få gjør noe for flyktingene. Neglisjering skjer både ved ignorering og i fjernsynskameraenes flomlys.

Det er i dag 26 millioner internt fordrevne og omkring 15,2 millioner flyktinger i eksil i verden. Det er relativt få av disse som kommer fra konfliktområder som er godt kjent og der verdenssamfunnet setter inn store ressurser på å løse de humanitære utfordringene, slik som i Georgia, Afghanistan og Kongo. De fleste av verdens fordrevne er jaget på flukt uten at de får den oppmerksomheten de har krav på - og uten oppmerksomhet får de sjelden den beskyttelsen eller assistansen de er avhengig av.

Det finnes ikke universelle kriterier som definerer neglisjering av mennesker på flukt og hva som avgjør hvem som får hjelp eller ikke. Men noen kjennetegn er :

1. MANGLENDE TILGANG TIL INFORMASJON I mange land ønsker ikke myndighetene at det rapporteres om mennesker som er drevet på flukt forårsaket av konflikter, noe som gjør det vanskelig å få tilgang til informasjon. Årsakene kan være at myndighetene vil underslå at det er en krig eller konflikt i eget land, eller at økonomiske eller maktpolitiske forhold gjør at det er i statens interesse å skyve de humanitære utfordringene fordrivelser medfører under teppet. Eksempler på dette er Etiopia, Indonesia (i Papua), Israel (inkludert de okkuperte palestinske territoriene), Myanmar, Sudan, Turkmenistan, Usbekistan og Zimbabwe. En annen gruppe internflyktinger som ofte får liten oppmerksomhet, er etniske minoriteter eller nomadegrupper. Nesten alle internflyktingene i for eksempel Bangladesh og Myanmar, og mer enn halvparten i Filippinene, er fra etniske minoriteter.

2. MANGLENDE REGISTRERING Dette ser vi ofte i fluktsituasjoner som utvikles over lang tid. Disse situasjonene har sjelden samme nyhetsverdi som de situasjonene der det skjer dramatiske og raske endringer. Medienes bilde av at en fluktsituasjon alltid består av store menneskemasser i overfylte leirer, er ikke alltid riktig. Et eksempel på dette er situasjonen i Colombia, der fordrivelse av mennesker

pågikk i flere tiår før det skapte reaksjoner i det internasjonale samfunnet.

3. MANGLENDE FINANSIELLE RESSURSER Det er store forskjeller fra land til land i forhold til hvor store finansielle ressurser donorer eller nasjonale myndigheter bevilger for å assistere mennesker på flukt. Gjennomsnittet for FNs humanitære appeller i 2008 var at 67 prosent av de identifiserte behovene ble finansiert. De neglisjerte områdene fikk ofte en betydelig lavere andel enn de mer profilerte situasjonene. To tredeler av land med internt fordrevne er preget av langvarige konflikter som ikke dekkes av FNs humanitære appeller. I 2008 slo også finanskrisen inn og fikk en negativ effekt på kapasiteten og viljen til å assistere konfliktenes ofre.

4. SEKUNDÆR FLUKT I mer enn 26 land var internt fordrevne utsatt for vold og andre brudd på menneskerettighetene på steder de hadde søkt tilflukt. Ofte må de derfor flykte på nytt. En stor andel befinner seg i urbane områder hvor de gjerne «forsvinner i massen» av andre migranter, ofte i slumområdene. Disse menneskene har frem til nå ofte blitt neglisjert og ikke blitt tilbudt samme assistanse og beskyttelse som de som har søkt tilflukt i leirer eller på landsbygda.

5. POLITISK SENSITIVE SITUASJONER Overordnede strategiske eller sikkerhetsmessige vurderinger fører ofte til manglende politisk vilje til å sette søkelys på overgrep og fordrivelser. Derfor finnes ikke glemte, bare bevisst neglisjerte konflikter og fluktsituasjoner. En vet om dem, men lite eller ingenting blir gjort. Selv om det er viktig å argumentere for mer ressurser til humanitær assistanse i neglisjerte konflikter, er det nødvendig å understreke at dette ikke kan erstatte politiske initiativ som har som mål å finne varige løsninger for mennesker på flukt.

DE 10 MEST NEGLISJERTE FLUKTSITUASJONENE

Flyktningshjelpens oppgave er å sette søkelyset på de hvite flekkene på kartet. Dette er listen over de 10 mest neglisjerte fluktsituasjonene i 2008:

TEMA > DE 10 MEST NEGLISJERTE FLUKTSITUASJONENE

FILIPPINENE

Filippinene er det landet som hadde det største antallet nye internflyktninger i 2008. 600 000 mennesker ble drevet på flukt i fjor. Bakgrunnen er konflikten mellom regjeringsstyrkene og muslimske opprørere sør på øya Mindanao. Denne konflikten har pågått i over 40 år, og bare siden 2000 har over to millioner filippinere blitt drevet på flukt. Konflikten egentlige årsaker, som går på landrettigheter og kontroll over naturressurser, har fått liten oppmerksomhet, ettersom regjeringen i stor grad har forsøkt å knytte konflikten til «krigen mot terror».

Til tross for svært høye tall har situasjonen for de internt fordrevne blitt nærmest totalt neglisjert, både av nasjonale myndigheter og det internasjonale samfunnet. FN har ikke engang avgjort hvilken av FN-organisasjonene som skal koordinere arbeidet med beskyttelse av mennesker drevet på flukt. Filippinene står øverst på listen over neglisjerte konflikter - både på grunn av det store antallet mennesker på flukt, og fordi verdenssamfunnet i så liten grad har engasjert seg.

INDIA

India er godt kjent som «verdens største demokrati», men få vet at landet huser mange hundre tusen internt fordrevne. Det er minst 500 000 mennesker på flukt, men det reelle tallet er sannsynligvis langt høyere. De forskjellige gruppene av fordrevne har ulike behov for beskyttelse og assistanse. Internt fordrevne muslimer i Gujrat har svært dårlige levekår, kristne i Orissa blir tvunget til å konvertere til hinduismen om de returnerer hjem, fordrevne kvinner i Assam og Manipur må ofte ty til prostitusjon for å ha penger til mat og klær til familiene sine. I tillegg har mange vært fordrevet over lang tid, som for eksempel i Kashmir.

Internflyktningene i India får minimal assistanse og er neglisjert av både indiske myndigheter og internasjonale organisasjoner.

Somaliske kvinner overvåker en anti-krigs basketball kamp i Mogadishu.

Myndighetene anerkjenner ikke at indere drevet på flukt i eget land på grunn av konflikt er en gruppe med spesielle behov. Selv om noen få organisasjoner arbeider for de internt fordrevne, må verdenssamfunnet gjøre mye mer for at de indiske myndighetene skal gi tilgang til flere organisasjoner som har mandat til å beskytte mennesker på flukt. India blir ikke et reelt demokrati før alle, også de internt fordrevne, får de rettighetene som et moderne demokrati skal gi det enkelte individ.

ZIMBABWE

Få land har fått så mye omtale de siste par årene som Zimbabwe - mye takket være vanstyret til president Robert Mugabe. Regimet har gjort det til sitt varemerke å nekte og innrømme den svært vanskelige humanitære situasjonen sivilbefolkningen lever under. Zimbabwe har nå mellom 570 000 og én million internt fordrevne. I tillegg er hundretusener på flukt utenfor landets grenser. Den største gruppen av internt fordrevne flyktet i forbindelse med en regjeringskampanje i 2005, da hus og hytter i slumstrøkene i de større byene ble jevnet med jorden. Over 500 000 av de fattigste innbyggerne i Zimbabwe ble hjemløse. Men allerede i år 2000 ble 200 - 300 000 mennesker, primært landarbeidere, fordrevet i forbindelse med en landreform. Politisk vold, senest rundt valgene i mars 2008, har drevet mange på flukt.

Zimbabwes økonomiske krise rammer mennesker på flukt ekstra hardt, og situasjonen forverres ytterligere av at myndighetene frem til nylig har nektet å erkjenne at det finnes mennesker på flukt i landet. Det er et lyspunkt at enkelte innen statsminister Tsvangirais parti MDC nå erkjenner dette problemet, og at man ser spirene til et sterkere engasjement fra FN. Men så langt har mennesker på flukt opplevd liten endring i sin svært vanskelige situasjon.

ETIOPIA

I Etiopia er 200 - 300 000 på flukt i eget land på grunn av konflikter, noe myndighetene benekter. De hevder at landet bare har fordrevne på grunn av miljø- og naturkatastrofer. Men Etiopia har vært utsatt for konflikter i mange år. I de senere årene er det grensestriden med Eritrea, stridigheter mellom ulike etniske grupper og konflikter knyttet til den nomadiske befolkningen som har drevet mennesker på flukt. I 2008 ble det rapportert om fordrivelser i Somali- og Oromiya-regionene sørøst i landet, på grensen mot Somalia og Kenya. Da dette er forsøkt skjult, har mennesker på flukt vært avhengige av hjelp fra familien og lokalsamfunnet der de søker tilflukt.

Utsiktene for varige løsninger for internt fordrevne i Etiopia er dårlige så lenge myndighetene ikke anerkjenner ulike minoriteters rettigheter. Samtidig er Etiopia et land som mottar store bistandsoverføringer. Giverland bør legge press på myndighetene om å respektere menneskerettighetene til de som er fordrevet på grunn av konflikt, og om å sørge for at deres situasjon kommer høyere opp på dagsordenen.

IRAK

Ved utgangen av 2008 hadde Irak over 2,8 millioner internflyktninger. Dette er nesten 10 prosent av landets befolkning og den tredje største gruppen internt fordrevne i verden, bare Sudan og Colombia har høyere tall. I tillegg har rundt 1,9 millioner mennesker flyktet ut av landet. Ulike minoritetsgrupper, som kristne, assyrere, Faeelikurdere, yazidere, palestinske flyktninger og shia- og sunnimuslimer - der hvor de er i mindretall - er utsatt for trusler og overgrep. Barn og kvinner utsettes for rekruttering til væpnede grupper, kjønnsbaserte overgrep og utnyttelse av deres arbeidskraft. For flertallet av internflyktningene er det bolig, mat og tilgang til inntekt som må prioriteres for å unngå at de grovt utnyttes og misbrukes.

Irak er ofte i mediens søkelys, men man hører sjelden om de internt fordrevne. Det er få internasjonale humanitære organisasjoner som jobber inne i Irak, grunnet den ekstremt vanskelige sikkerhetssituasjonen. Den lille hjelpen som gis, kommer hovedsakelig fra lokale organisasjoner, gjerne med støtte fra internasjonale organisasjoner. Det er fremdeles stort behov for bedre beskyttelse av internt fordrevne i Irak, mens utsikten til varige løsninger synes dårlige. Den humanitære situasjonen i Irak er fremdeles svært alvorlig, selv om få snakker om det.

JEMEN

I Jemen er det mange flyktninger, hovedsakelig somaliere som har tatt seg over Aden-bukta i skrøpelige småbåter. Men det er enda flere internt fordrevne på grunn av konflikter og naturkatastrofer. I 2008 ble mellom 70 000 og 100 000 jemenitter drevet på flukt på grunn av den væpnede konflikten i nordområdene. Omtrent halvparten har trolig søkt tilflukt i hovedstaden Sanaá, men bare et mindretall har fått noen form for assistanse eller beskyttelse. De som har søkt tilflukt i vanskelig tilgjengelige områder på landsbygda, har ikke mottatt noen form for hjelp i det hele tatt.

Myndighetene i Jemen har en åpen og liberal holdning til de somaliske flyktningene som ankommer landet. De får automatisk status som flyktninger. Derimot vil myndighetene helst ikke snakke om at folk er internt fordrevet på grunn av væpnet konflikt innenfor Jemens grenser. I tillegg til å fortie situasjonen, legger myndighetene også mange restriksjoner på organisasjoner som ønsker å gi assistanse til de fordrevne. Kun når myndighetene selv erkjenner at de har et problem knyttet til internflyktninger, kan en håpe at neglisjeringen stanser.

SOMALIA

Somalia er et av landene som har hatt den største veksten i antall internflyktninger i forhold til befolkningstall i løpet av 2008. I dag er 13 prosent av befolkningen på flukt i eget land, det er over 1,3 millioner mennesker. I tillegg har over en halv million somaliere flyktet ut av landet, mange av dem til overfylte flyktningleirer i Kenya.

I Somalia er den humanitære situasjonen blitt stadig verre i løpet av det siste året. Hovedårsaken til dette er den meget vanskelige

Foto: Reuters: Dani Cardona www.alertnet.org

Sahrawiene er ikke blant de mest neglisjerte konfliktsituasjonene, men får likevel liten internasjonal oppmerksomhet.

sikkerhetssituasjonen. Mogadishu er i dag verdens farligste by, og bare en håndfull internasjonale organisasjoner - deriblant Flyktinghjelpen - klarer å arbeide inne i byen. Somalias internt fordrevne er neglisjert fordi væpnede grupper holder landet i en jernhånd og hindrer FN og internasjonale hjelpeorganisasjoner tilgang til sivilbefolkningen.

SØR-SUDAN

Sudan er det landet i verden med flest internt fordrevne, totalt 4,9 millioner. Darfur får med rette mye oppmerksomhet, fordi over halvparten av landets internflyktninger befinner seg i denne regionen. Situasjonen for internt fordrevne i Sør- og Øst-Sudan, samt for de rundt 1,2 millionene som har søkt tilflukt i hovedstaden Khartoum, får derimot liten oppmerksomhet. I Sør-Sudan ble 187 000 mennesker drevet på flukt i 2008 på grunn av konflikter mellom ulike grupper.

FN anslår at siden fredsavtalen mellom nord og sør ble undertegnet i 2005, har mer enn 2,4 millioner internt fordrevne og flyktninger returnert til Sør-Sudan. Men selv om de er tilbake i områdene de kommer fra, møter de fortsatt store utfordringer, ettersom regionen er svært lite utviklet etter mange år med krigshandlinger. Det er stort behov for både humanitær assistanse og utviklingsprosjekter, slik at de som returnerer eller ønsker å bosette seg der de søkte tilflukt, kan skaffe seg et levebrød og få tilgang til skole og helsetjenester.

Myndighetene i Sør-Sudan har til nå ensidig fokusert på retur til det opprinnelige hjemstedet, til tross for at mange av de som kommer tilbake til regionen, ønsker å bosette seg i Juba, Yei, Nimbule og andre tettsteder. Myndighetene i Sør-Sudan erkjenner problemene, men her er utfordringen å få til en større og mer effektiv innsats fra det internasjonale samfunnet for å skape en positiv utvikling.

TEMA > DE 10 MEST NEGLISJERTE FLUKTSITUASJONENE

DEN SENTRALAFRIKANSKE REPUBLIKK

Situasjonen for mennesker på flukt i Den sentralafrikanske republikk har vært neglisjert siden konflikten starter i 2005. FNs høykommissær for flyktninger har omtalt situasjonen i landet som den mest neglisjerte krisen i verden. Etter flere år med politisk uro, statskupp og stadige kamper mellom regjeringsstyrkene og opprørere er det nå over 100 000 internt fordrevne, og omtrent like mange har flyktet ut av landet. Levekårene er blant de dårligste i verden. Den sentralafrikanske republikk er nummer 171 av 177 land på FNs utviklingsprogramms indeks for menneskelig utvikling. 67 prosent av befolkningen lever på mindre enn én amerikansk dollar om dagen.

Myndighetenes store utfordring er å etablere sikkerhet og tilgang til vann, skolegang og helsetjenester for de fordrevne. I fjor var det rundt 85 000 som vendte hjem, men nye kamphandlinger vanskeliggjør mulighetene for å finne varige løsninger. I hovedstaden, Bangui, holdes volden i sjakk av internasjonale styrker, men i nord er sikkerhetssituasjonen fortsatt svært vanskelig.

Skal neglisjeringen av menneskene på flukt i og fra Den sentralafrikanske republikk finne varige løsninger, må fredsforhandlingene sikres en positiv utgang ved at alle parter forplikter seg; landets regjering, opprørstyrkene, Den afrikanske union, FNs sikkerhetsråd og EU.

Afro-colombianere er en fattig utsatt gruppe i den colombianske konflikten.

COLOMBIA

Tallet på internt fordrevne i Colombia har nå steget til over 4,3 millioner mennesker. Bare Sudan har flere innbyggere på flukt i eget land. Det at antallet internt fordrevne igjen stiger i Colombia, gir stor grunn til bekymring. Det viser at overgrepene mot sivilbefolkningen fortsetter, og at myndighetenes militære strategi - som var ment å forebygge - i stedet fører til økt fordrivelse. Brudd på menneskerettighetene og internasjonal humanitærrett begås av de paramilitære gruppene, geriljabevegelsene og den colombianske hæren. I tillegg har landets grunnlovsdomstol konkludert med at de colombianske myndighetene i altfor liten grad oppfyller forpliktelsene sine i forhold til de internt fordrevne. Et hovedproblem er at nasjonal lov ikke settes ut i live på lokalt nivå.

Minoritetsgrupper som afrocolombianere og urfolk rammes uforholdsmessig hardt av konflikten. For eksempel utgjør afrocolombianerne 22,5 prosent av de internt fordrevne, men bare 12 prosent av befolkningen i Colombia. I tillegg er det et stort problem at mange som er på flukt ikke blir registrert av myndighetene, og dermed heller ikke får noen assistanse.

Det finnes ingen militær løsning på den væpnede konflikten i Colombia. Det som kreves er politisk vilje fra de involverte partene i landet, humanitær assistanse og et kontinuerlig press på regjeringen og de andre aktørene fra det internasjonale samfunnet og FN. ■

Av Nina Birkeland

Foto: Jesus Abad

Disse to barna er blant de 30 prosent av palestinerne som bor under kummerlige forhold i en av de mange flyktningleirene i Gaza.

PALESTINERNE: PERMANENT EKSIL

Palestinske flyktninger har aldri vært fjernere fra drømmen om å vende hjem til landet de ble fordrevet fra enn i dag. På nyåret i 2009 måtte tusener av flyktninger Gaza igjen flytte i telt etter at husene deres ble lagt i grus av Israels største bombe-offensiv siden området ble okkupert i 1967. Diplomati som føres, levner lite håp om en løsning basert på flyktingenes rettigheter.

Palestinerne utgjør verdens største uløste flyktningproblem. Seks tiår etter fordrivelsen fra hjemlandet forfølges mange av Midtøstens fem millioner FN-registrerte palestinske flyktninger fortsatt av krig, fattigdom og elendighet. Rundt 30 prosent av disse bor fremdeles under kummerlige forhold i 59 flyktningleirer som FN-organisasjonen UNRWA administrerer i Libanon, Syria, Jordan og i de israelsk-okkuperte palestinske områdene på Vestbredden og Gazastripen.

Det store flertallet har imidlertid skaffet seg et liv utenfor leirene - mer eller mindre integrert i vertslandets samfunn. Mange av de mest velstående palestinerne gjorde først en karriere som gjestearbeidere i de oljerike Golfstatene. Andre lyktes som forretningsmenn ved å benytte familienettverk, som gjerne var spredt i mange land, som kanaler for handelsvirksomhet.

Palestinske flyktninger er en uensartet gruppe også fordi de ulike vertslandene har behandlet dem svært forskjellig. Jordan har som eneste land i regionen naturalisert palestinerne ved å tilby dem statsborgerskap og aktivt søkt å integrere dem økonomisk, sosialt og politisk. Palestinerne i Libanon har opplevd det motsatte. Her har myndighetene i alle år motarbeidet en integrering av palestinerne, blant annet fordi dette ville endre landets delikate balanse mellom religiøse befolkningsgrupper. Syria representerer en mellomposisjon, hvor palestinerne riktignok ikke får syrisk statsborgerskap, men i praksis har tilnærmet like rettigheter - eller mangel på sådanne - som den syriske befolkningen for øvrig.

I eksil har palestinerne prøvd å gjenoppbygge det samfunnet som ble rasert ved fordrivelsen, blant annet ved å gjenetablere sosiale og klanbaserte nettverk fra landsbyene i flyktningleirene. Disse nettverkene fungerer som viktige kanaler for økonomisk og sosial støtte og trygghet. Tradisjonelle kjønnsroller har i stor grad også overlevd gjennom årtiene. Til tross for at yngre palestinske kvinner i flere vertsland har gått forbi menn i utdanningsnivå, har kvinner fortsatt betydelig lavere grad av yrkesaktivitet enn menn.

SÆRSTILLING I FN-SYSTEMET Verden har stilt opp med en jevn strøm av humanitær bistand til de palestinske flyktingene, men de politiske årsakene til at problemet består, har i langt mindre grad blitt satt på dagsordenen.

Flyktninger har i henhold til Flyktningkonvensjonen av 1951 krav på beskyttelse av FN og av vertslandene de har søkt tilflukt i. Palestinske flyktninger står imidlertid i en særstilling i forhold til FNs apparat for å ivareta flyktingers humanitære behov og rettigheter fordi palestinerne ble unntatt fra ansvarsområdet til FNs høykom-

missær for flyktninger (UNHCR) da denne organisasjonen ble etablert i 1950. Bakgrunnen var at palestinerne allerede hadde to FN-organisasjoner som skulle ivareta deres interesser. Disse var United Nations Conciliation Commission on Palestine (UNCCP), med ansvar for å beskytte deres rettigheter og eiendomsinteresser, og United Nations Relief and Works Agency for Palestinian Refugees (UNRWA), som sto for humanitær

«Palestinske flyktninger er en uensartet gruppe også fordi de ulike vertslandene har behandlet dem svært forskjellig.»

bistand. Med to organisasjoner som skulle tale deres sak, kunne man tro at palestinerne var bedre beskyttet enn noen annen flyktninggruppe. Imidlertid skulle det vise seg at ekskluderingen fra UNHCRs mandat gjorde at palestinerne ikke ble tatt hensyn til når flyktningspørsmål ble behandlet i FNs ulike fora. Paradoksalt nok opplevde palestinerne at denne spesialbehandlingen i mange tilfeller medførte en svekkelse, snarere enn en styrking, av deres rettigheter.

FORDRETVET MED MAKT Det palestinske flyktningproblemet oppsto som følge av krigen som fulgte etter at FNs hovedforsamling i 1947 foreslo å dele Palestina i én jødisk og én arabisk stat - i strid med viljen til det arabiske befolkningsflertallet, som avviste ideen om at det skulle opprettes en jødisk koloni på deres territorium. I løpet av året som fulgte etter delingsplanen, flyktet 726 000 palestinerne fra landet i fire store bølger. 280 000 flyktet til Gaza, 190 000 til >>>

Foto: Reuters, Mohammed Salem, www.alertnet.org

En palestinsk mann bor i en flyktningleir etter han fikk huset sitt ødelagt under Israels 22 dagers angrep i januar 2009.

Vestbredden og 256 000 søkte tilflukt lenger unna, i Libanon, Syria og Jordan. Bare 150 000 palestinere var igjen innenfor den nye staten Israels grenser da våpenhvile ble inngått i 1949. Av disse var 30 000 internt fordrevne.

Årsaken til den palestinske masseflukten har alltid vært et stridstema mellom partene. Palestinerne hevdet at de ble fordrevet med militærmakt av fremrykkende jødiske militser og senere den israelske hæren. Israel, på sin side, argumenterte med at palestinerne flyktet «frivillig» og på oppfordring fra arabiske ledere i et forsøk på å lette den arabiske invasjonen av Israel. Siden slutten av 1980-tallet har en ny generasjon israelske historikere tatt et oppgjør med tradisjonell israelsk historiefremstilling og langt på vei bekreftet palestinernes versjon. En av disse nye historikerne er Benny Morris, som viser, med belegg i britiske og israelske militærarkiver, at de jødiske militsene i en rekke områder gjennomførte offensive aksjoner, inkludert massakrer, for å skremme befolkningen på flukt. 369 palestinske byer og landsbyer ble avfolket, ifølge Morris. Israelske militæranalytikere anslø at rundt 70 prosent av det palestinske eksodus var forårsaket av militære angrep av regulære israelske styrker eller jødiske militser. En annen israelsk historiker, Ilan Pappé, har betegnet fordrivelsen av palestinerne som et klart eksempel på etnisk rensing.

Mens mange av flyktningene hadde regnet med at de ville vende hjem så snart krigen var over, satte Israel i verk militære og administrative tiltak for å hindre repatriering av flyktningene. Derfor ble flyktninger som krysset grensen for å høste sine avlinger, skutt av israelske grensevakter, og forlatte, palestinske eiendommer ble konfiskert av staten slik at flyktninger og internt fordrevne kunne nektes å flytte tilbake til sine hjem på et rent juridisk grunnlag. Tomme arabiske hus ble enten revet eller overlevert til jødiske immigranter.

Israel løste dermed sin største demografiske utfordring, nemlig å sikre et jødisk befolkningsflertall, ved først å fordrive lokalbefolkningen og deretter å nekte de fordrevne å vende hjem.

KONFLIKTENS KJERNE Under den første runden med FN-ledede forhandlinger mellom Israel og de arabiske statene i 1949 fremsto flyktningproblemet som konfliktenes kjerne. De arabiske landene insisterte på at flyktningene måtte repatrieres før det ble snakk om forhandlinger om en permanent fredsavtale. Israel slo på sin side fast at flyktningsspørsmålet bare kunne løses som en del av en omfattende fredsløsning. FN mislyktes i å bringe forhandlingene ut av dødvannet. Israels hovedargument var at flyktningproblemet var forårsaket av den arabiske invasjonen i mai 1948, og at de arabiske statene selv måtte bære ansvaret for utfallet av krigen, inkludert flyktningenes skjebne. Argumentet overså imidlertid det faktum at halvparten av flyktningene hadde flyktet allerede før araberstatenes invasjon. Israel erklærte seg derimot villig til å akseptere et begrenset antall familiegjenforeningssaker.

Flyktningproblemet vokste ytterligere under seksdagerskrigen i 1967, da Israel erobret resten av det historiske Palestina og 350 000 palestinere igjen ble drevet på flukt. Rundt halvparten av disse var flyktninger for annen gang. Likevel kom flyktningenes skjebne mer i bakgrunnen etter seksdagerskrigen. Da ble hovedfokus fra de arabiske statenes side satt på kravet om at Israel måtte trekke seg tilbake fra de siste erobringene, inkludert Vestbredden og Gaza, sammen med Golanhøydene og Sinaihalvøya. De uløste konfliktenes fra 1948-krigen ble med andre ord fortrent av de nye problemstillingene som seksdagerskrigen reiste.

FRA MOTSTANDSKAMP TIL FORHANDLINGER Det ydmykende arabiske nederlaget i 1967 fikk avgjørende betydning for den videre fremveksten av palestinsk nasjonalisme. Krigen hadde nemlig gjort det klart for mange palestinere at det var nytteløst å vente på hjelp fra de arabiske landene; palestinerne måtte ta ansvar for sin egen frigjøring. Yasir Arafat og hans bevegelse al-Fatah overtok kontrollen over Den palestinske frigjøringsorganisasjon (PLO) og startet mobilisering til frigjøringskampen i flyktningleirene i Jordan og Libanon. PLO, som opprinnelig ble opprettet av Den arabiske liga i 1964, ble dermed en flyktningstyrt organisasjon, dypt forankret blant leirenes

Foto: Reuters - Ibraheem Abu Mustafa www.alefnet.org

*En palestinsk mann krysser grensen sør på Gazastripen. Grensen var åpen i to dager i april 2008 og Gazastripens eneste grense-
overgang fra Egypt. Grensen har vært stengt siden 2007.*

frustrerte ungdom. PLOs hovedmål var at palestinerne skulle vende hjem - men da som en konsekvens av frigjøringen av hele hjemlandet fra fremmed okkupasjon. PLOs anerkjennelse av Israel i 1988 og Oslo-avtalen fem år senere innebar at målet om å frigjøre Palestina var redusert til å omfatte en palestinsk stat på Vestbredden og Gazastripen, side om side med Israel, noe som også fikk følger for behandlingen av flyktingenes rettigheter.

PLOs formelle krav i Oslo-prosessen var klare: For det første krevde frigjøringsorganisasjonen at flyktingene skulle ha rett til å vende tilbake til sine hjemsteder i dagens Israel. For det andre gjorde palestinerne krav på erstatning for sine materielle og ikke-materielle tap, og for det tredje krevde de at Israel måtte påta seg det historiske ansvaret for at et stort flertall av den lokale palestinske befolkningen ble drevet i landflyktighet da Israel ble opprettet i 1948.

ISRAEL SAMLET MOT KOMPROMISS Det israelske samfunnet har vært dypt splittet i synet på hvor mye land som kan avses til palestinerne, hvilke bosettinger som kan evakueres og hvilke deler av Jerusalem som kan overføres til palestinsk kontroll. Men det er ett spørsmål det israelske samfunnet har stått samlet om, nemlig at flyktingenes krav om å vende tilbake er en trussel mot Israels eksistens som en jødisk stat. Spørsmålet om et historisk ansvar ble avvist like bastant, ettersom det berører intet mindre enn Israels ideologiske fundament, sionismen, og ideen om en egen stat for jøder. Her står israelsk høyre- og venstreside samlet. På denne bakgrunnen var økonomisk erstatning det eneste flyktningskravet som Israel var villig til å diskutere.

Stilt overfor denne monolittiske enheten på israelsk side, var det helt fra Oslo-prosessen begynnelsen klart for den palestinske ledelsen at en avtale om deling av landet og opprettelsen av en palestinsk stat bare kunne oppnås dersom flyktingenes krav om å vende tilbake ble oppgitt.

En slik innrømmelse ville imidlertid være et direkte brudd på en av den palestinske nasjonalismens viktigste grunnsetninger,

nemlig at fordrivelsen i 1948 var et historisk overgrep mot palestinerne som folk, og at problemet ikke er løst før de fordrevne har fått sin oppreisning og kan «vende hjem».

Arafats løsning på denne gordiske knuten var å innføre et skille mellom prinsippet om retten til å vende tilbake på den ene siden, og den praktiske gjennomføringen av en slik rett på den andre. De palestinske forhandlerne insisterte på at Israel skulle ta på seg det moralske og politiske ansvaret for at flyktningsproblemet oppsto, og dessuten at Israel skulle anerkjenne flyktingenes prinsipielle, juridiske rett til å vende hjem. Som et svar på en slik israelsk innrømmelse ville så palestinerne akseptere at denne retten må praktiseres på en måte som ikke truer den israelske statens jødiske karakter.

Ulike formuleringer har vært diskutert for å tilfredsstille palestinske ledesers behov for å redde ansikt, blant annet at flyktingene har rett til å «vende tilbake til den palestinske staten» - men altså ikke til sine opprinnelige hjemsteder i Israel. På de siste sluttstatusforhandlingene i Taba i 2001 antydte israelerne dessuten at 40 000 flyktinger kunne få komme tilbake til Israel, men da innenfor rammen av Israels familiegjenforeningsprogram - ikke som en følge av retten til å vende tilbake.

RETTIGHETSBASERT LØSNING Oslo-prosessen bærende prinsipp var at partene skulle komme til enighet seg imellom gjennom en politisk prosess. Problemet med denne forhandlingsmodellen var ikke bare at Israel, som den sterke part, kunne diktere betingelsene for prosessen. Enda viktigere var det at rettigheter som i utgangspunktet har solid beskyttelse i Folkeretten, ble satt til side eller gjort til gjenstand for forhandlinger. Flyktingenes rettigheter er ikke nevnt i Oslo-avtalens tekst, og referanser til relevante FN-resolusjoner er utelatt. Flyktinger er berørt bare som et tema som det skal forhandles om senere. Dermed kunne Israel, med henvisning til Oslo-avtalen, kreve at flyktingenes FN-sanksjonerte rettigheter måtte settes til side for en fredsavtale.

Flyktingers rett til å vende tilbake til hjemlandet og sine eendommer etter en krig står sterkt i Folkeretten. Både FN's menneske-

Litteratur:

BADIL 2008: Survey of Palestinian Refugees and Internally Displaced Persons 2006–2007. Bethlehem: BADIL Resource Center for Palestinian Residency and Refugee Rights.
Are Hovdenak 2009: "Trading Refugees for Land and Symbols: The Palestinian Negotiation Strategy in the Oslo Process". I: Journal of Refugee Studies, Vol. 22(1):30–50.
Morris, Benny 1988: The Birth of the Palestinian Refugee Problem, 1947–49. Cambridge: Cambridge University Press.
Ilan Pappé 1999: "Were They Expelled? The History, Historiography and Relevance of the Palestinian Refugee Problem". I: Ghada Karmi og Eugene Cotran (red.): The Palestinian Exodus 1948–1998. Reading: Garnet Publishing Ltd.
Takkenberg, Lex 1998: The Status of Palestinian Refugees in International Law. Oxford: Clarendon Press.
UNRWA 2007: The United Nations and the Palestinian Refugees. Gaza: United Nations Relief and Works Agency, <http://www.un.org/unrwa/publications/pubs07.html>.

Foto: Reuters. Mohammed Salem www.alertnet.org

Palestinske gutter med tradisjonelle hodeplagg mens de deltar i en protest for å støtte palestinske barn i Gaza.

rettighetserklæring og Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter bekrefter alle menneskers rett til å reise fra, og komme tilbake til, sitt hjemland. Artikkel 49 i Den fjerde Genevekonvensjonen, som Israel har undertegnet og er bundet av, forbyr videre tvungen forflytning av befolkning fra okkuperte områder, uansett motiv. Den samme konvensjonen bekrefter krigsofres rett til repatriering, altså å vende hjem, etter en krig. I tillegg stadfester FNs Generalforsamlings resolusjon 194 fra 1948 eksplisitt at palestinske flyktninger «som ønsker å vende tilbake til sine hjem og leve i fred med sine naboer, skal tillates å gjøre det så snart det er praktisk gjennomførbart [...]». Etter seksdagerskrigen i 1967 vedtok Sikkerhetsrådet nok en resolusjon som krevde at Israel måtte la flyktningene fra den siste krigen vende tilbake. Endelig har Generalforsamlingen stadig vedtatt resolusjoner som anerkjenner palestinske flyktnings rett til tilbakevending.

Flyktnings rett til frivillig repatriering har også blitt etablert sedvane gjennom de mange fredsavtalene som er undertegnet etter de siste tiårenes kriger ulike steder i verden. Det er videre verdt å merke seg at Israel selv påberoper seg en «Right of return» som er nedfelt i «Law of Return» fra 1950, hvor alle verdens jøder tilkjennes en automatisk rett til å immigrere til Israel og oppnå israelsk statsborgerskap. Denne påberopte retten er basert på jødernes historiske tilknytning til landet. Paradoksalt nok gjelder ingen tilsvarende rett for palestinske innbyggere med både historiske, juridiske og familiære bånd til det samme landet.

Uten å undervurdere den betydelige byrden de arabiske nabolandene har påtatt seg i forhold til å huse de palestinske flyktningene de siste seks tiårene, er det imidlertid også betimelig å peke på deres forpliktelser overfor denne befolkningsgruppen. Det er fortsatt store variasjoner i hvilke rettigheter palestinske flyktninger innrømmes i nabolandene, og dette kan ikke forsvares med at en lokal integrasjon vil kunne begrense mulighetene for retur. Libanon peker seg spesielt ut her, med betydelige begrensninger i forhold til palestinerne rettigheter, til tross for at mange av dem er født og oppvokst i Libanon.

ISRAEL BRYTER FN-RESOLUSJONER USTRAFFET Fra Israel ble etablert og frem til i dag, har Israels regjering systematisk ignorert FNs mange pålegg om å etterleve flyktingenes rettigheter. Israel har også flere ganger brutt FN-pakten ved å innlede angrepskriger og erobre nye territorier - og senere nektet å etterkomme Sikkerhetsrådets resolusjoner, som krever tilbaketreking fra okkuperte områder. Israels kolonisering av de okkuperte områdene med egen befolkning er nok et grovt brudd på Folkeretten. Til tross for at statistikken viser at Israel er det medlemslandet i FN som har forbrutt seg på flest FN-resolusjoner gjennom tidene, har landet aldri blitt møtt med økonomiske eller politiske sanksjoner. Israels nære forbindelser med vestlige stormakter synes å ha gjort landet immunt mot sanksjoner.

Oslo-prosessen, som i utgangspunktet var et unikt diplomatisk gjennombrudd, føyde seg etter hvert inn i et mønster hvor folkerettslige konvensjoner og FN-resolusjoner ble satt til side etter Israels forgodtbefinnende.

I dag har FN mulighet til å spille en aktiv diplomatisk rolle gjennom sin plass i den såkalte kvartetten, som også består av USA, EU og Russland. Kvartettens ulike forsøk på å gjenopplive fredsprosessen - som «veikartet for fred» fra 2003 og konferansen i Annapolis i 2007 - er fortsatt basert på tankegangen om at partene selv må komme til enighet om en politisk «realistisk» løsning, noe som i praksis betyr fortsatt israelsk vetorett i alle sentrale spørsmål. FN har så langt valgt å godta stormaktenes realpolitiske agenda fremfor å prøve og vinne gehør for en mer rettighetsbasert tilnærming hvor respekt for Folkeretten avkreves av både den svake og sterke part i konflikten som grunnlag for en varig fredsordning.

Det er ingen mangel på fredsplaner for Midtøsten, og således ikke behov for flere «veikart» for å løse konflikten. Derimot er det behov for et «trafikkpoliti» som kan håndheve loven og sikre at det ikke er makten som rår. ■

Av Are Hovdenak

En huseier i Brasil slapper av i hengekøyen etter at huset ble oversvømt på grunn av flom.

Foto: Reuters - Paulo Whitaker www.alertnet.org

«EN KLIMAAVTALE FOR FOLK PÅ FLUKT»

Det haster å få på plass en god klimaavtale. Klimaendringene er her og nå. Folk flykter.

DET NYE NORMALE Klimaendringenes effekter på miljøet er en stadig viktigere årsak til flukt. Antallet rapporterte naturkatastrofer har økt fra omtrent 200 til 400 per år de siste 20 årene, og det store flertallet av disse er klimarelaterte. Minst 138 366 døde, og rundt 800 000 ble fordrevet da syklonen Nargis rammet Myanmar i fjor. Det var den dødeligste syklonen verden har sett på flere tiår. Flyktninghjelpen bidrar nå med å bygge syklonsikre hus i landet. Økningen i både antall og omfang av katastrofer kan føre til at folk må flykte midlertidig eller permanent, i eget land eller over en landegrense. I følge Flyktninghjelpens Internal Displacement Monitoring Center i Geneve (IDMC) har over 20 millioner mennesker flyktet som følge av plutselige klimarelaterte katastrofer bare i 2008. Plutselige katastrofer kan også indirekte føre til flukt gjennom konflikter over for eksempel knappere ressurser, noe vi i fjor så flere eksempler på i tørre områder på Afrikas horn. Visse klimatiltak kan også føre til fordrivelse av mennesker dersom man ikke beholder et rettighetsperspektiv. Det haster å få på plass en avtale som tar hensyn til de humanitære konsekvensene av klimaendringene.

EN NY KLIMAAVTALE FNs klimakonvensjon (UNFCCC) fra 1992 danner rammen for det internasjonale klimasamarbeidet. Kyoto-protokollen fra 1997 bygger videre på denne konvensjonen, men det er et stort sprik mellom forpliktelsene i Kyoto-protokollen og det FNs klimapanel nå anbefaler. I 2008 startet en forhandlingsprosess på Bali for å øke innsatsen - noe som forhåpentligvis skal resultere i et «omforent resultat» på klima-toppmøtet i København i desember 2009.

Mens Kyoto-protokollen først og fremst innebærer tallfestede forpliktelser for rike land til å redusere sine klimagassutslipp, er mandatet nå inndelt i fire områder der innsatsen skal økes: utslippskutt, klimatilpasning, finansiering av klimatiltak, samt utvikling og overføring av klimavennlig teknologi. Alle disse byggesteinene har en humanitær dimensjon. Et førsteutkast til avtaletekst diskuteres nå.

UNNGÅ DET UHÅNDBERLIGE FNs klimapanel har fastslått at menneskeskapte klimagassutslipp er den viktigste årsaken til den globale oppvarmingen. Det er viktig å få til utslippskutt nå, slik at vi ikke får uhåndterbare klimaendringer i fremtiden. Selv den minste økningen i global temperatur kan føre til uhåndterbare humanitære katastrofer og fordrivelse av mennesker. Med fire graders økning kan vi, ifølge FNs klimapanel, blant annet risikere mer enn

en halv meters økning i havnivået innen 2100. Under en vitenskapelig konferanse i København i mars ble det klart at selv dette nå regnes for å være et altfor optimistisk estimat, og at vi faktisk risikerer en økning på én meter. En tiendedel av verdens befolkning, nesten 634 millioner mennesker, bor i kystområder som ligger mindre enn én meter over havet. Nesten to milliarder mennesker er i dag avhengige av sårbare økosystemer i tørre områder der det er fare for ytterligere tørke. Klimapanelet anbefaler at den globale temperatur-

økningen ikke bør overstige 2 til 2,4 grader. En slik begrensning av temperaturøkningen vil kreve enorme og raske utslippskutt. Det betyr at vi må gå fra høy- til lavkarbonøkonomi i løpet av en relativt kort periode. Finanskrisen kan være en klimamulighet dersom krisepakken for å få i gang økonomien igjen, er grønne.

SKOGEN FOR BARE TRÆR? Skog og jordsmonn lagrer store mengder karbon. Selv om karbonopptaket gjennom fotosyntesen blir mindre ettersom trærne eldes, fortsetter mange gamle skoger å lagre karbon i jordsmonnet. Avskoging er den nest største kilden til menneskeskapte klimagassutslipp, med omtrent 17 prosent av de årlige totale utslippene. Derfor er også tiltak for å redusere utslipp fra avskoging og skogforringelse i utviklingsland blitt en del av diskusjonen om utslippskutt. Både FNs klimapanel og Stern-rapporten anbefaler REDD som utslippskuttløsning fordi det er relativt kostnadseffektivt og kan gi store og raske utslippskutt. Statsminister Jens Stoltenberg kunngjorde på Bali i desember 2007 at Norge vil bevilge inntil tre milliarder kroner årlig over fem år til arbeid mot klimagassutslipp fra avskoging i utviklingsland. REDD forventes også å inngå i en ny klimaavtale. Bevaring av skog vil i ut-

«Det haster å få på plass en avtale som tar hensyn til de humanitære konsekvensene av klimaendringene.»

Foto: Reuters, Jason Lee, www.alertnet.org

Liten gutt venter på foreldrene sine etter jordskjelv i Kina.

gangspunktet kunne være med på å sikre urfolks rettigheter, og motsatt: Sikring av urfolks rettigheter er ofte en garanti for at skogen bevares. Det er helt avgjørende at REDD - og andre klimatiltak, slik som biobrenselprosjekter - inneholder klare referanser til rettighetene til de som bor i skogen, også for å unngå at de risikerer fordrivelse.

KLIMAENDRINGENE ER HER OG NÅ Til tross for utslippskutt er en viss klimaendring uunngåelig en stund fremover, blant annet på grunn av treghet i klimasystemet. Organisasjoner som Flyktningshjelpen ser også de humanitære konsekvensene av klimaeffekter i dag. Klimaendringene er her og nå. Derfor må vi prioritere klimatilpasning i bred forstand for å forebygge flukt og beskytte dem som

Liu Xia drev en barnehage som ble ødelagt av et jordskjelv i Kina og førte til at 300 barn døde.

Foto: Reuters, Stringer, www.alertnet.org

allerede er på flukt. Et veiledende prinsipp i en avtale må være at stater gir prioritet til de særlige behovene til de menneskene som er mest sårbare for og berørt av klimaendringene. Dette inkluderer dem som er fordrevet eller som risikerer fordrivelse.

Proaktiv tilpasning (tilpasning i forkant av, og for å forebygge, en mulig katastrofe) inkluderer «harde» tiltak som bygging av flominfrastruktur, men også «mykere» tiltak som sårbarhetsreduksjon i form av utdanning og fattigdomsreduksjon. Mulighetene som ligger i tilpasningstiltak gir grunn til en viss optimisme. Mens antallet berørte av naturkatastrofer har økt de siste tiårene, har antallet døde blitt redusert, blant annet på grunn av vellykket katastrofe-forebygging og beredskap. I 1970 døde for eksempel flere hundre tusen mennesker i Bangladesh av syklonen Bhola (kategori 3), mens da den enda kraftigere syklonen Sidr (kategori 5) traff landet i 2007, var dødstallene redusert til noen tusen.

I tillegg til proaktiv tilpasning for å forebygge katastrofer, vil det også være behov for såkalt responsiv tilpasning etter at katastrofer har inntruffet. Flere og flere flykter allerede nå på grunn av klimarelaterte katastrofer. Flukt etter katastrofer som flommer og syklo-ner trenger imidlertid ikke å være så langvarig og smertefull dersom den humanitære responsen og rehabiliteringen er rask og effektiv. Mesteparten av den tvungne migrasjonen er - og vil antagelig i nærmeste fremtid fortsette å være - intern og regional i utviklingsland i sør. Mange av dem som må flykte, vil derfor falle inn under definisjonen av internt fordrevne, og skal i første omgang beskyttes av sin egen stat, ifølge FNs retningslinjer for internt fordrevne av 1998. Det er imidlertid klart at mange av disse statene ikke kan eller vil gi tilstrekkelig beskyttelse. Det internasjonale samfunnet må derfor bidra med både finansielle og menneskelige ressurser. Tilpasningsregimet i klimaavtalen må bygge på de eksisterende humanitære mekanismene, og det humanitære systemet må styrkes for ikke å bryte sammen under de nye utfordringene.

I tillegg ser vi at stadig flere stater tegner opp risikosoner, for eksempel i områder som stadig er utsatt for flom, og gjenbosetter befolkningsgrupper innenfor egne grenser. En klargjøring av hvilke kriterier og regler som gjelder, er nødvendig her. Hva gjelder

Etter en flom i India i slutten av 2008 måtte mange flytte eiendelene til et sikrere sted.

de lavtliggende øystatene og deres borgere, vil man antagelig behøve en egen avtale eller protokoll i forlengelsen av klimaavtalen som tar opp deres spesifikke behov.

Å TETTE ET BESKYTTELSESGAP Man må også se på hvordan andre mangler ved det internasjonale beskyttelsesapparatet kan avhjel- pes. Ifølge Flyktningkonvensjonen av 1951 må man for å anses som flyktning ha flyktet over en landegrense fordi man forfølges på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en bestemt sosial gruppe eller politisk oppfatning. Mange av de som flykter på grunn av klimaeffekter, er derfor uten beskyttelse. Faren med å åpne for endring av Flyktningkonvensjonen i dagens politiske situasjon, er at man risikerer en reforhandling av hele konvensjo- nen og totalt sett dårligere beskyttelse av mennesker på flukt.

Beskyttelsesgapet for de miljøfordrevne må imidlertid adres- seres på et eller annet vis. Noen stater gir midlertidig eller varig beskyttelse til mennesker som ikke kan returneres til et område på grunn av naturkatastrofer. Siden orkanen Mitch i 1998 har mange fra Honduras og Nicaragua fått midlertidig beskyttelse i USA. I Finland og Sverige kan man få varig beskyttelse dersom man ikke kan returneres på grunn av naturkatastrofer.

Klimaforhandlingene er ikke arenaen for endelig å avgjøre slike spørsmål, men vi må kunne forvente at god praksis i forhold til gjenbosetting og beskyttelse av folk som flykter over en grense, undersøkes nærmere og eventuelt anbefales globalt. Sist, men ikke minst ville en tilpasning av arbeidsinnvandringskanaler kunne avlaste de berørte landene og avhjelpe underskuddet av bestemte typer arbeidskraft i andre deler av verden. Dette må skje i samråd med berørte land for å hindre hjerneflukt og andre negative kon- sekvenser. Slik vil noen mennesker kunne velge å flytte nå fremfor å måtte flykte senere.

ET SKRITT PÅ VEIEN TIL KØBENHAVN Flyktninghjelpen forsøker i samarbeid med andre humanitære partnere å oppnå økt fokus på

klima og flukt i klimaforhandlingene. Et førsteutkast som ble offent- liggjort i mai 2008, inneholder en referanse til migrasjon i forbin- delse med klimatilpasning. Partene må oppfordres til å beholde denne referansen i den endelige avtalen med visse endringer. Blant annet kan man med fordel også nevne «displacement» (fordrivelse) og slette referansen til «climate refugees» i og med at klimaflykt- ninger er et begrep uten basis i internasjonal rett som kan svekke eksisterende beskyttelse. Det gjenstår å se hvorvidt og hvordan den endelige avtalen anerkjenner de humanitære konsekvensene av klimaforandringene, inkludert fordrivelse. ■

Av Vikram Kolmannskog

Mange internt fordrevne søker flukt i og rundt større byer i Colombia i håp om bedre levevilkår. Foto: Espen Rasmussen.

*I 2008 ble 260 hjelpe-
arbeidere utsatt for
direkte og målrettede
angrep.*

Foto: Jesus Abad

HJELPEARBEIDERE I SKUDDLINJEN

I 2008 ble 260 hjelpearbeidere utsatt for direkte og målrettede angrep. 122 ble drept, 76 ble skadet og 62 ble kidnappet. Dette er nesten fire ganger så mange som for ti år siden. Tilgangen til ofrene for kriger og konflikter blir stadig vanskeligere.

Det har aldri vært trygt å være hjelpearbeider. Alle som reiser ut i felt for å hjelpe ofre for krig, vet at de løper en stor risiko. I mange tilfeller reiser de bokstavelig talt inn i bomberegnet, og det er overhengende fare for å bli skadet eller drept. Det at skoler og konvoier med mat og nødhjelpsutstyr har blitt bombet eller angrepet, ofte ved en feiltakelse eller for vinnings skyld, er ikke noe nytt.

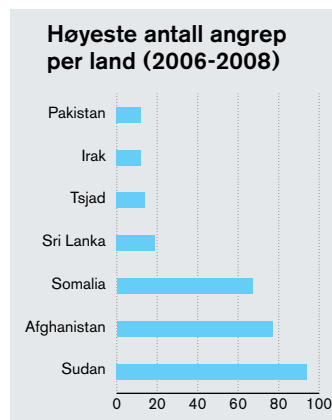
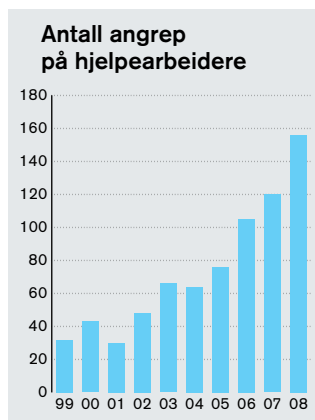
Det nye er at hjelpearbeidere har blitt direkte angrepsmål. Respekten for å gi hjelpearbeidere fri tilgang til ofrene og ikke blande dem inn i konflikten, har blitt mindre. I mange tilfeller har de stridende partene offentlig erklært at de anser hjelpeorganisasjoner som legitime militære mål.

TILGANG OG HUMANITÆRT ROM UNDER PRESS Begrepet «humanitær tilgang» brukes om hjelpeorganisasjoners mulighet til å hjelpe ofre i krig og konflikt. For å hjelpe mennesker som opplever lidelser grunnet krigshandlinger, må hjelpearbeiderne ha tilgang til de områdene menneskene befinner seg, kartlegge hvilke behov de har og deretter reise tilbake for å gjennomføre hjelpearbeidet. Tilgang er en del av det større begrepet «humanitært rom», som beskriver det manøvreringsrommet hjelpearbeidere har krav på - til tross for pågående krigshandlinger - så lenge de følger de grunnleggende prinsippene i krigens folkerett og sørger for at de er nøytrale, upartiske og uavhengige.

FORHANDLINGER Vanligvis vil FN og ikke-statlige organisasjoner enten sammen eller hver for seg, identifisere og forhandle med ledere for stridende parter. Hjelpearbeidere vil bruke de humanitære prinsippene som argument for å få garantier fra militære ledere til å arbeide fritt i de områdene de kontrollerer.

Både den humanitære tilgangen og det humanitære rom er under sterkt press. En av de vanligste årsakene til dette er administrative hindre. Lokale og nasjonale myndigheter nekter hjelpearbeidere visum eller reise- og arbeidstillatelser. Nødhjelpsutstyr holdes igjen i toll, bankoverføringer stanses, urimelige gebyrer blir innført osv. Alt dette bidrar til å forsinke eller stanse hjelpearbeidet og hindre tilgangen til sivilbefolkningen.

I enkelte tilfeller skyldes dette sendrekthet i byråkratiet, korrupsjon eller misforståelser. Andre ganger skyldes det politisk motvilje fra landets myndigheter. Motivene kan man bare spekulere i. På Sri Lanka og i Gaza har hjelpeorganisasjonene bevisst blitt holdt utenfor krigssonene, uten tilgang til deler av sivilbefolkningen. Ressursene, utstyret og kapasiteten er der, men tilgangen er blokkert. I Sudan ble 13 internasjonale organisasjoner, deriblant Flyktninghjelpen, kastet ut av landet, på grunn av anklager om å ha gitt informasjon til den internasjonale straffedomstolen, som har tatt ut tiltale mot landets president.

HUMANITÆRE PRINSIPPER

Humanitet: Mennesker som lider, skal hjelpes uavhengig av hvor de befinner seg og med spesiell oppmerksomhet rettet mot sårbare grupper i befolkningen.

Nøytralitet: Hjelpeorganisasjoner skal ikke ta stilling i konflikten.

Upartiskhet: Hjelpen skal gis til de mennesker som trenger den, uavhengig av deres opprinnelse, kjønn og politiske eller religiøse tilhørighet.

Uavhengighet: Hjelpearbeidet skal være tydelig adskilt fra politiske og militære interesser.

MANGEL PÅ SIKKERHET Den absolutt vanligste sikkerhetstrusselen mot hjelpearbeidere er bakholdsangrep ved veiene. Normalt utføres angrepene av kriminelle bander eller opprørsgrupper som først og fremst er ute etter penger, biler og annet utstyr. I enkelte av angrepene blir folk skadet eller drept, og i andre blir hjelpearbeidere, og da særlig internasjonale hjelpearbeidere, kidnappet for løsepenger. Antall kidnappinger økte med 350 prosent fra 2005 til 2008. Banditvirksomhet har blitt det største hinderet mot hjelpearbeid for eksempel på Afrikas horn.

I flere av dagens komplekse væpnede konflikter opererer et stort antall løst organiserte væpnede grupper, og unge krigere skifter tilhørighet på jevnlig basis. Dette ser vi tydelig i Den demokratiske republikken Kongo, der utviklingen siden årsskiftet har vært svært negativ. Flere av de væpnede gruppene har blitt splittet og opererer uten sentral kommando. Dette gjør situasjonen svært uoversiktlig og farlig. I slike situasjoner er det vanskelig å identifisere hvem man skal forhandle med om tilgang.

Direkte og målrettede angrep mot hjelpearbeidere er i økende grad også politisk motivert, enten det handler om rent politiske eller en kombinasjon av politiske og økonomiske motiver. Særlig ikke-statlige aktører vil ta avstand fra hjelpearbeidere som de oppfatter står i ledtog med den staten de er i krig med. Dette henger sammen

Somalisk kvinne klar til kamp.

med at alle hjelpeorganisasjoner er avhengige av et formelt samarbeid med staten for å jobbe i det aktuelle området. I Afghanistan har vi de siste årene sett flere eksempler på at Taliban har straffet hjelpeorganisasjoner for å ha samarbeidet med regjeringen.

I henhold til statistikken har andelen politisk motiverte angrep på hjelpearbeidere økt fra 13 prosent i 2003 til 23 prosent i 2008. Tallene bygger blant annet på analyser av de aktørene som sto bak angrepene, uttalelser de har kommet med og hvorvidt angriperne åpenbart ikke var ute etter penger eller utstyr, men utelukkende utøvde vold.

POLITISKE OG MILITÆRE AGENDAER De siste årene har vi sett tydelig at politiske og militære mål overskygger og styrer de humanitære. Et konkret eksempel er utviklingen av såkalte «integrated missions», der FNs politiske og militære operasjoner er slått sammen med de humanitære for å sikre bedre ledelse, koordinering og bruk av ressurser. I utgangspunktet er det en god tanke å effektivisere og sikre ledelsen av FNs operasjoner, men det blir svært problematisk når hensyn til militær taktikk og politiske prosesser overstyrer humanitære prioriteringer.

Det er et allment akseptert prinsipp at all humanitær hjelp skal være nøytral, uavhengig og upartisk. Nødhjelpen skal utelukkende være styrt av behov og rettigheter sivile har i krig. Politiske og militære hensyn må ikke blandes inn i det humanitære arbeidet. Derfor har Den internasjonale Røde Kors-komiteen (ICRC) tatt det standpunktet at en integrert tilnærming som kombinerer politikk, militære operasjoner, gjenoppbygging og humanitær hjelp, er uforenlig med uavhengighetsprinsippet som skal ligge til grunn for humanitær virksomhet. Flyktninghjelpen deler dette synet.

I en rekke situasjoner med internasjonale fredsbevarende styrker ser man en økende tendens til at militære engasjerer seg i hjelpearbeid. I prinsippet har enhver militærmakt med kontroll over et område plikt til å hjelpe sivilbefolkningen der med nødhjelp. Dette skal imidlertid kun utføres av de militære dersom det ikke finnes sivile alternativer. De militæres hovedansvar er å skape sikre rom for sivile aktører, som FN og hjelpeorganisasjoner, slik at de kan gjøre jobben.

Det som derimot i økende grad skjer, er at militære mannskaper, slik som ISAF i Afghanistan, driver forskjellige typer for hjelpearbeid for å skaffe seg støtte og velvilje i befolkningen. Dette visker ut skillelinjene mellom militære og humanitære aktører og gjør det vanskelig for hjelpeorganisasjonene å bli oppfattet som nøytrale og uavhengige. Dette er en sikkerhetsrisiko fordi hjelpeorganisasjonenes sikkerhet i første rekke bygges på tillit fra befolkningen de hjelper.

I en rekke områder sikkerhetssituasjonen uforutsigbar eller hjelpearbeiderne kan ikke basere seg utelukkende på tillit i befolkningen. Da blir eneste utvei å bruke militær eskorte. Dette skal aldri benyttes dersom det finnes alternativer. Så fort hjelpeorganisasjoner benytter pansrede biler, store konvoier og eventuelt militære

Foto: Tove K. Breistein

Hjelpeorganisasjoner må holde seg nøytrale overfor politiske parter i konfliktsonen og kun bruke militær eskorte i ekstreme tilfeller.

eskorter, øker avstanden mellom befolkningen og hjelpearbeiderne. Dermed blir det vanskeligere å oppnå tillit. I 2007 rapporterte 22 prosent av de internasjonale hjelpeorganisasjonene at de hadde betalt for væpnede sikkerhetstiltak, inkludert vakter og eskorte.

HJELPEARBEIDET EN DEL AV EN VESTLIG DAGSORDEN? Tidligere kan det virke som det i langt større grad var et tabu å angripe og skade hjelpearbeidere i krig og konflikt. FN, Røde Kors og andre ikke-statlige hjelpeorganisasjoner var beskyttet av de stridende partenes respekt for de humanitære prinsippene og fikk uhindret hjelpe sivilbefolkningen. De som ble skadet eller drept, var som regel uheldige ofre for krigshandlinger, og ikke angrepet med vilje. Dette har utvilsomt endret seg.

Studier viser at det er en økende oppfatning, spesielt i konflikter i den muslimske verdenen, at hjelpearbeidere er en del av en «vestlig agenda». Dette er særlig tydelig i land som Irak, Afghanistan, Sudan og Somalia. Det vises ingen forståelse for de humanitære prinsippene. Hjelpeorganisasjonene anklages for å ha skjulte politiske hensikter. Det er ikke først og fremst direkte samarbeid med for eksempel ISAF i Afghanistan som er anklagen, men at FN og hjelpeorganisasjonene deler de samme kulturelle, religiøse og politiske verdiene som vestlige regjeringer. Ettersom flere av opprørsgruppene i disse landene har erklært krig mot disse verdiene, er også FN og hjelpearbeidere å betrakte som fiender.

Denne forvirringen er kanskje ikke så overraskende. I Afghanistan har ISAF mandat fra FN. Det samme FN skal drive nøytralt og uavhengig hjelpearbeid gjennom sine humanitære organisasjoner, som for eksempel Verdens matvareprogram. Hjelpeorganisasjonene ankommer landsbyer i pansrede kjøretøy og kanskje eskortert av ISAF, som selv driver sporadisk hjelpearbeid, og de aller fleste er hvite amerikanere og europeere. Det er et kaos av aktører som gjør det svært vanskelig å fremstå som nøytral, upartisk og uavhengig.

FINNES DET LØSNINGER? Det finnes ingen enkle svar på hvordan vi skal gjenoppbygge respekten for det humanitære rom. Hovedansvaret påhviler selvsagt statene og opprørsgruppene i land med

krig og konflikt. Det er samtidig helt nødvendig at NATO, FN og land som bidrar med penger og soldater til internasjonale militære operasjoner, rydder opp i egen politikk. Det må bli slutt på at soldater driver med hjelpearbeid så lenge det fins reelle sivile alternativer. FN og organisasjonens støttespillere må klart skille mellom politiske og militære interesser og responsen på humanitære behov.

Hjelpeorganisasjonene må også ta en del av ansvaret. Vi må forholde oss nøytrale overfor politiske parter i konfliktsonene vi arbeider i. Vi må sørge for at vi gir hjelp utelukkende basert på befolkningens behov og rettigheter, og at vi ikke lar hjelpearbeidet påvirkes av politiske interesser. Dette må tydelig kommuniseres til de stridende partene og til befolkningen. Vi må kun bruke militær eskorte og væpnede vakter i ekstreme tilfeller og arbeide for at vestlige donorer sørger for at det fins politisk støtte og penger til sivile alternativer.

Et annet viktig prinsipp er å involvere mottakerne av nødhjelp i planleggingen og gjennomføringen av hjelpearbeidet for å sikre at hjelpen når dem som virkelig trenger den, og at de får den hjelpen de faktisk har behov for. Denne deltakelsen kan også skape større gjensidig tillit.

Samtidig som vi er nøytrale, må FN og hjelpeorganisasjonene holde en dialog gående med alle sider i en konflikt. Dette inkluderer også de som er upopulære og til og med regnet som terrorister av vestlige myndigheter. Ifølge krigens folkerett har alle væpnede grupper som kontrollerer et område, plikt til å gi hjelpearbeidere tilgang. Derfor må vi også forhandle med dem, uansett om det er Taliban i Afghanistan, Al-Shabaab i Somalia eller FARC i Colombia.

Det er en viss optimisme knyttet til at den nye amerikanske administrasjonen skal reversere den negative polariseringen som har kommet i kjølvannet av økt terrorisme og kampen mot terror. Likevel er det dessverre liten tvil om at verdens nye konfliktbilde vil fortsette å vanskeliggjøre hjelpeorganisasjonenes arbeid. Hjelpearbeidere vil fremdeles risikere livet i sin innsats for få nødhjelpen frem til dem som trenger den mest. ■

Av Thomas Horne og Arnhild Spence

Et barn er født. I Afrika har de lange tradisjoner for å hjelpe hverandre med alt etter en fødsel. Derfor følte denne kvinnen (anonym) seg isolert og ensom da hun fødte på et mottak. (Foto fra utstilling på Nobels fredssenter i Oslo, 2009).

UTE AV SYNE – UTE AV SINN

Under halvparten av alle asylsøkere som kommer til Norge får opphold. Men koden for vellykket og verdig retur er vanskelig å knekke.

Myndighetene forventer at de som får avslag på sine søknader returnerer til hjemlandet. Virkeligheten er imidlertid ikke fullt så enkel. Mange som får avslag kommer fra land i konflikt og krise, og konsekvensen er at de blir værende i Norge med få eller ingen rettigheter. Det er derfor en utfordring å finne løsninger som legger til rette for at de som returnerer kan reintegreres i hjemlandet og ikke ender opp som flyktninger på nytt.

Det befinner seg i dag omlag 7000 personer uten lovlig opphold i Norge. En del av disse forlater mottakssystemet og går under jorden eller forsvinner til andre land i Europa. De returnerer ikke frivillig, og det er heller ikke mulig for norske myndigheter å gjennomføre tvangsutsendelse til landene de opprinnelig kommer fra.

De fleste asylsøkerne som kom til Norge i 2008 kom fra Irak, Eritrea, Afghanistan og Somalia. Om antallet asylsøkere har variert de siste årene, er de største opprinnelseslandene de samme. I mange av disse landene er situasjonen så uavklart at retur kan sette enkeltpersoner i fare. Landets egne myndigheter vil ofte ikke beskytte returnerte, og en tvangsutsendelse til disse landene kan være i strid med internasjonale konvensjoner og avtaler.

TILTAK FOR Å BEGRENSE ANKOMSTER Asylsøkere som har fått avslag, men likevel ikke drar tilbake til hjemlandet, skaper vanskeligheter for norske myndigheter. I 2005 satte daværende kommunalminister Erna Solberg i gang en rekke tiltak for å presse flere til å returnere. De som ikke samarbeidet om retur skulle miste plassen i asylmottak og den økonomiske støtten.

Ønsket var at dersom situasjonen i Norge ble vanskelig nok for asylsøkere med avslag, ville man få en fortløpende på returene. Slik gikk det imidlertid ikke. Det er situasjonen i hjemlandet, eller slik asylsøkerne oppfatter situasjonen i hjemlandet, som avgjør om de velger å returnere.

Norge har nå etablert ventemottak for asylsøkere som har fått endelig avslag på søknaden. Dette tilbudet innebærer kost og losji inntil personen returnerer eller blir uttransportert.

Norske myndigheter ønsker først og fremst å motivere til at returen skjer frivillig. Samtidig jobbes det for å etablere returavtaler med myndighetene i de landene asylsøkerne kommer fra. Uten slike avtaler er retur vanskelig, siden det er uklart hvem som da har

ansvaret for sikkerheten til de returnerte. Med en returavtale på plass åpnes det for uttransportering av personer som har fått avslag på asylsøknaden. Av de 7000 søkerne som fikk avslag i 2008, ble cirka 1000 uttransportert, mens 565 returnerte frivillig.

Frivillig retur er langt billigere enn tvangsretur. En uttransportering i følge med politi koster rundt 60 000 kroner. I tillegg kommer kostnader knyttet til tiden i ventemottak. Til sammenligning koster de frivillige returpakkene mellom 20 000 og 40 000 kroner.

Retur er et komplekst tema, og ingen land som mottar asylsøkere har funnet gode løsninger. Store, generelle programmer med internering eller tvangsretur som også skal ivareta ulike behov som mottakerlandenes sikkerhet, ressursfordeling og beskyttelse av mennesker på flukt har hatt liten suksess.

Ønsket fra myndighetene er et effektivt retursystem som også skal begrense antallet asylsøkere som kommer til Norge. En rask retur av de som får avslag på søknaden blir sett på som et viktig signal til folk som ikke har behov for beskyttelse om ikke å reise hit. Men når vi ser på hva som får folk til å flykte og hva som gjør at noen havner i Norge, er det tvilsomt om et slikt signal vil ha effekt over tid.

RETUR: ET REELT VALG? Når en asylsøker får endelig avslag på søknaden, står vedkommende overfor tre muligheter; reise hjem, bli uttransportert av politiet eller bli værende ulovlig i landet. De som samarbeider med myndighetene om hjemreisen, får dekket flybillett. De som skal til Irak eller Afghanistan får også tilbud om å delta i returprogrammer finansiert av norske myndigheter. De som blir uttransportert får en gjeld for å dekke utgiftene til egen uttransportering, og de vil også få problemer med innreisetilatelse senere.

I 2006 forsøkte man å imøtekomme behovet for individuelle løsninger for afghanske asylsøkere. Sammen med FN's høykommissær for flyktninger og afghanske myndigheter inngikk Norge en avtale om tilbakevending og retur til Afghanistan. Programmet inkluderer økonomisk støtte, tilbud om individuell informasjon og juridisk rådgivning i Norge, og hjelp til reintegrering i Afghanistan. Det betyr at avslåtte asylsøkere som returnerer frivillig til Afghanistan får tilbud om hjelp til å komme i gang med inntektsbringende arbeid og midlertidig bosted de første ukene.

Myndighetene i Norge håpet med dette at afghanere uten gyldig opphold ville melde seg på programmet og returnere. Etter halvannet år viste det seg imidlertid at det var langt flere som ble tvangsreturnert enn som hadde blitt med på returprogrammet.

En rapport laget av Christian Michelsens Institutt (CMI), viser også at det verken var programmet i seg selv eller pengestøtten som hadde vært avgjørende for de som valgte å delta, men det faktum at de opplevde alternativet som verre. De ønsket å unngå ydmykelsen det ville være å bli uttransportert av politiet. Enkelte understreket også at de ville respektere norsk lov.

Det vanligste tilbudet for de som returnerte var hjelp til oppstart av egen virksomhet. De fikk støtte for å komme i gang med inntektsbringende arbeid, for eksempel en liten butikk eller et verksted. Fordi mange hadde svært ulik kompetanse og erfaring, var det ofte svært vanskelig å få virksomhetene til å gå rundt. Samtidig var den økonomiske støtten ofte ikke stor nok til å få i gang og drive en småbedrift. De aller fleste som ble intervjuet av CMI ga uttrykk for at de ønsker å forlate Afghanistan igjen så fort muligheten byr seg.

Rapporten fra CMI påpeker at faktorer som alder, klasse og kjønn påvirket innstillingen til retur. Søkere som hadde familie i hjemlandet og kom fra en mer velstående bakgrunn, var mer motiverte til retur på et tidligere stadium i asylprosessen enn yngre, enslige søkere som gjerne ventet til de hadde mottatt det siste og endelige avslaget.

For mange er det frykt for deportasjon, sammen med frustrasjon over ventetiden på mottaket, som får dem til å tenke på retur som et alternativ. De stoler ikke på informasjonen de får i Norge, og mangler tillit til det offentlige systemet. Resultatet av denne skepsisen til systemet, er at en relativ liten andel melder seg på returprogrammene.

ERFARINGER FRA BALKAN Krigene i det tidligere Jugoslavia førte til den største flyktningstrømmen vi har sett i Europa etter andre

Asylsøknadsprosessen er svært lang i mange land.

Foto: Truls Brekke

verdenskrig. Norge tok i perioden 1992-1994 imot til sammen 13 000 flyktninger etter krigen i Bosnia-Hercegovina og 8000 etter Kosovo-krigen i 1999.

De fikk midlertidig beskyttelse i Norge ut fra tanken om at de skulle returnere når krigen var over. Flyktningene fra Bosnia-Hercegovina fikk permanent oppholdstillatelse i Norge etter å ha vært her i fire år. I Kosovo ble ikke krigen så langvarig og flyktningene derfra fikk midlertidig beskyttelse i ett år. Noen få fikk innvilget asyl mens de var i Norge, men de fleste reiste tilbake til Kosovo etter at den midlertidige tillatelsen gikk ut.

Da krigene på Balkan tok slutt satte norske myndigheter og ulike organisasjoner i gang retur og tilbakevendingsprogrammer. Mange ønsket å vende tilbake, men var usikre på hva som ville møte dem i hjemlandet og hvordan de skulle klare seg dersom de dro tilbake.

Flyktninghjelpen var en av organisasjonene som deltok i tilretteleggingen av retur- og tilbakevendingsarbeidet. En verdig retur under sikre forhold ble en sentral del av flyktningarbeidet. Før de forlot Norge fikk de informasjon om situasjonen på hjemstedet og rådgivning underveis i prosessen med å forberede seg praktisk og følelsesmessig på å reise hjem. Det ble også gitt juridisk bistand for å få tilbake hus, eiendom og nødvendige papirer for de som trengte det.

Flyktninghjelpen var også involvert i gjenoppbygging av skoler og hus. Dette arbeidet hadde ikke sammenheng med returprosessen fra Norge, men var en del av det generelle hjelpearbeidet i det tidligere Jugoslavia. Erfaringene fra dette arbeidet er nyttig for å få til et helhetlig returarbeid for asylsøkere med avslag i dagens Norge. Mange av erfaringene fra frivillig tilbakevending anvendes for at de som blir tvunget til å returnere kan gjøre det på en verdig måte.

Lengden på eksilperioden er også avgjørende for reintegreringsprosessen. De som har levd i uvisshet i Norge i mange år, har ofte store problemer med å finne seg til rette i hjemlandet. I løpet av tiden i eksil har både de og landet de kommer fra forandret seg, og mange har mistet det nettverket som er nødvendig for å klare seg på arbeids- og boligmarkedet i hjemlandet. Personer som ikke har vært i arbeid eller fått en form for opplæring i eksil, vil ofte være dårligere rustet til å klare seg i hjemlandet enn da de reiste.

SITUASJONEN I IRAK

Omlag 70 prosent av asylsøkerne i Norge kommer fra et fåtall land med stor usikkerhet og konflikt. Graden av uro internt i landene og hvordan nabolandene behandler flyktningbefolkningen har vært avgjørende for hvor og når folk velger å dra. De siste årene har andelen irakiske asylsøkere til Europa gått opp. Det har økt fokuset på tiltak for å redusere ankomsten av irakere, samtidig som man ser på om det finnes områder i Irak der sikkerhetssituasjonen ikke er like vanskelig og retur dermed kan gjennomføres.

I Nord-Irak har kurdiske myndigheter etablert delvis autonome

Foto: Linda Bournane Engelberth

Patra, Hellas, januar 2009. Deres eneste håp om å slippe ut av Hellas er å reise som blindpassasjerer på trailere som skal med fergen til Italia. De løper etter bilene, åpner bagasjedøren og gjemmer seg der de kan. De fleste blir tatt av politiet før de kommer om bord i fergen. (Foto fra utstilling på Nobels fredssenter i Oslo, 2009).

institusjoner og her er situasjonen relativt stabil. Flyktinghjelpen besøkte Nord-Irak høsten 2008 for å få et bedre bilde av situasjonen og hvordan det har gått med dem som har returnert tilbake fra Norge. I intervjuene kom det frem at de tilbakevendte hadde svært ulike motivasjoner, holdninger og planer da de reiste fra Norge. En del av de unge påpekte mangelen på faktiske muligheter til arbeid og bolig som den største hindringen for å klare seg i Nord-Irak. De som har vært lenge i eksil, har størst problemer med reintegrering i et samfunn hvor nettverk og bekjenskaper er svært viktig for å klare seg.

Representanter fra de lokale myndighetene i Nord-Irak la vekt på at retur fra Europa måtte skje på frivillig basis. Returnerte kunne ikke forvente støtte fra myndigheter som allerede hadde mer enn nok å stri med, som knapphet på boliger, arbeid og utdanningsinstitusjoner.

Om myndighetene var klare på at ingen måtte tvinges tilbake, ble det motsatte syn forfektet av enkelte lokale hjelpeorganisasjoner. En av Flyktinghjelpens kilder mente at myndighetene i Nord-Irak hadde interesse av å holde flyktingbefolkningen ute fordi det ofte dreier seg om ressurspersoner med kunnskap om hvordan demokratier fungerer. Om store grupper kom tilbake fra eksil, mente han regjeringen kunne presses til positive endringer som institusjonsutvikling og utbygging av infrastruktur.

I den senere tiden har volden i de sentrale og sørlige delene av Irak også gått ned. Det ligger dermed et press på irakiske myndigheter om å være mer behjelpelig med å ta imot og tilrettelegge

forholdene for retur også i de områdene. I mai 2009 inngikk norske og irakiske myndigheter en avtale om retur av irakere som har fått avslag på asyl i Norge.

FLERE GÅR UNDER JORDA – EN SÆRSKILT SÅRBAR GRUPPE I rapporten fra CMI kommer det frem at mange asylsøkere med avslag kan tenke seg å bli i Norge selv om det er ulovlig. Problemet er at de ikke har nettverk, verken her eller i andre land. Informanter oppgir at hvis de kunne velge ville de heller blitt igjen ulovlig i Norge eller andre steder i Europa, enn å returnere.

Tall fra Danmark, som har innført en rekke tiltak for å begrense asylankomstene, viser at over 8600 personer forsvant fra systemet mellom 2004 og 2007. I Storbritannia kom London School of Economics nylig ut med en rapport om at ca 500 000 avslåtte asylsøkere oppholder seg uten tillatelse i Storbritannia. Mange har arbeid og er etablert med familie. Men gruppen er sårbar. Mennesker som blir misbrukt og utsatt for vold ikke tør å anmelde sakene, og verken barn eller voksne har tilgang til lege uten ved akutt fare for liv og helse.

Norge har en restriktiv asylpolitikk, med svært begrensede muligheter for folk fra land i krise til å slippe gjennom nåløyet. Dette gjelder spesielt for land utenfor Europa - fra områder der mange flykter eller migrerer, gjerne med sammensatte ønsker om å slippe generell fattigdom, arbeidsløshet, mangel på offentlige helse- og utdanningstilbud, tørke, diskriminering, en generelt vanskelig sikkerhetssituasjon med mye kriminalitet, samt genuin

Foto: Jan Terje Pedersen

For mange er det frykten for deportasjon sammen med frustrasjon over ventetiden på mottaket som får dem til å tenke på retur som et alternativ.

individuell forfølgelse. Flyktninghjelpen - som en rettighetsbasert organisasjon - er svært opptatt av å verne det internasjonalt lovfestede asylinstituttet for dem med et reelt beskyttelsesbehov.

VERDIG RETUR – HVA INNEBÆRER DET I henhold til Flyktningkonvensjonen faller de fleste asylsøkere i Norge utenfor rammene for å få asyl. Når et flertall kommer fra land og områder som Afghanistan, Somalia, Irak, og Tsjetsjenia er det klart at retur til hjemlandet i utgangspunktet ikke fremstår som spesielt attraktivt.

Det ligger mange utfordringer i dette. Norge har forpliktet seg til ikke å returnere personer som risikerer livet eller kan bli utsatt for tortur i hjemlandet. Retur til områder som er ustabile kan øke spenningen mellom de som ble igjen og de som returnerer, føre til fordrivelse internt i landet og til at de returnerte må flykte på nytt. Dette har skjedd og skjer i for eksempel Den demokratiske republikken Kongo, Afghanistan, Kosovo, Somalia, Sudan og Den sentralafrikanske republikk. De som blir returnert med tvang, vil derfor ofte prøve å dra ut på ny.

I den politiske diskusjonen blir det ofte fremhevet at et effektivt returprogram er en måte å redusere antallet asylkomster på. En effektiv behandling av asylsøknader er utvilsomt viktig. Men det vil alltid være noen som har oppholdt seg lenge i eksil og som trenger tid til å forberede seg på å reise ut. Hvorvidt retur skal bli vellykket er avhengig av situasjonen til det enkelte individ, av situasjonen i det enkelte land og regionen, og av kjønn, utdanningsnivå og sosial tilhørighet. En grundig analyse av situasjonen der asylsøkeren kommer fra, er derfor nødvendig for å forstå hvem som kan returnere og hva de returnerer til.

Med få asylsøkere og mye ressurser kan Norge gi alle som deltar i returprogram individuell behandling. Dette bør imidlertid ikke bare gjelde behandling av asylsøknaden, men også hele prosessen fra asylsøkerens ankomst, til eventuell integrering i Norge eller reintegrering i hjemlandet.

Alle asylsøkere med avslag må få grundig og objektiv informasjon og veiledning av personer med flyktningjuridisk kompetanse og erfaring med retur og reintegrering. De som formidler denne

informasjonen må ha tilgang til spesifikk og pålitelig kunnskap om hjemland og aller helst lokalkunnskap om hjemsted slik at asylsøkeren får mulighet til å gjøre seg opp en mening om farer og muligheter ved en eventuell retur.

Dersom retur skal foregå på en verdig måte må det gis tilstrekkelig tid til forberedelser. Å framskaffe nødvendige dokumenter som fødselsattest, jobbattester og eksamensbevis, er en del av denne forberedelsen. Tilbake i hjemlandet må de returnerte få kjennskap til hvordan de kan få adgang til juridisk assistanse, skole- og helsevesen og andre eventuelle velferdstilbud. De må også få grunnleggende støtte i den første og vanskeligste fasen - som hjelp til et sted å bo. Noen trenger bistand til å få tilbake hus og eiendom i hjemlandet som har blitt okkupert, andre trenger støtte til gjenoppbygging eller til å leie bolig i etableringsfasen.

Det må også legges til rette for at asylsøkere kan videreutvikle og vedlikeholde sine kunnskaper og ferdigheter mens de oppholder seg i Norge. Kompetanse er viktig for gjenoppbygging i hjemlandet, enten kvalifiseringen skjer i Norge, i hjemlandet eller begge steder. For barn og unge vil morsmålstrening og hjemlandsinformasjon i eksil gjøre reintegrering lettere.

Det er viktig at støtte til retur ikke fører til konflikter mellom returnerte og lokalsamfunnet. Returprogrammene må derfor inneholde støtte til lokalsamfunnet som tar imot de returnerte, og bør bygge på tett samarbeid mellom organisasjoner og myndigheter i Norge og opprinnelseslandet.

Disse anbefalingene for en verdig retur må sees i sammenheng med at Norge i dag bruker enorme beløp på utlendingsforvaltning. Spesielt gjelder det når spørsmål om integrasjon i Norge eller retur til hjemlandet forblir uavklart. Det er viktig å tenke på at dersom retur ikke er bærekraftig, øker sannsynligheten for at det blir en ny runde med asylkomster, saksbehandling og opphold i Norge. Økt dialog, tilrettelegging og støtte til reintegrering i hjemlandet når dette er mulig, er derfor en svært god investering - i verdighet så vel som økonomi. ■

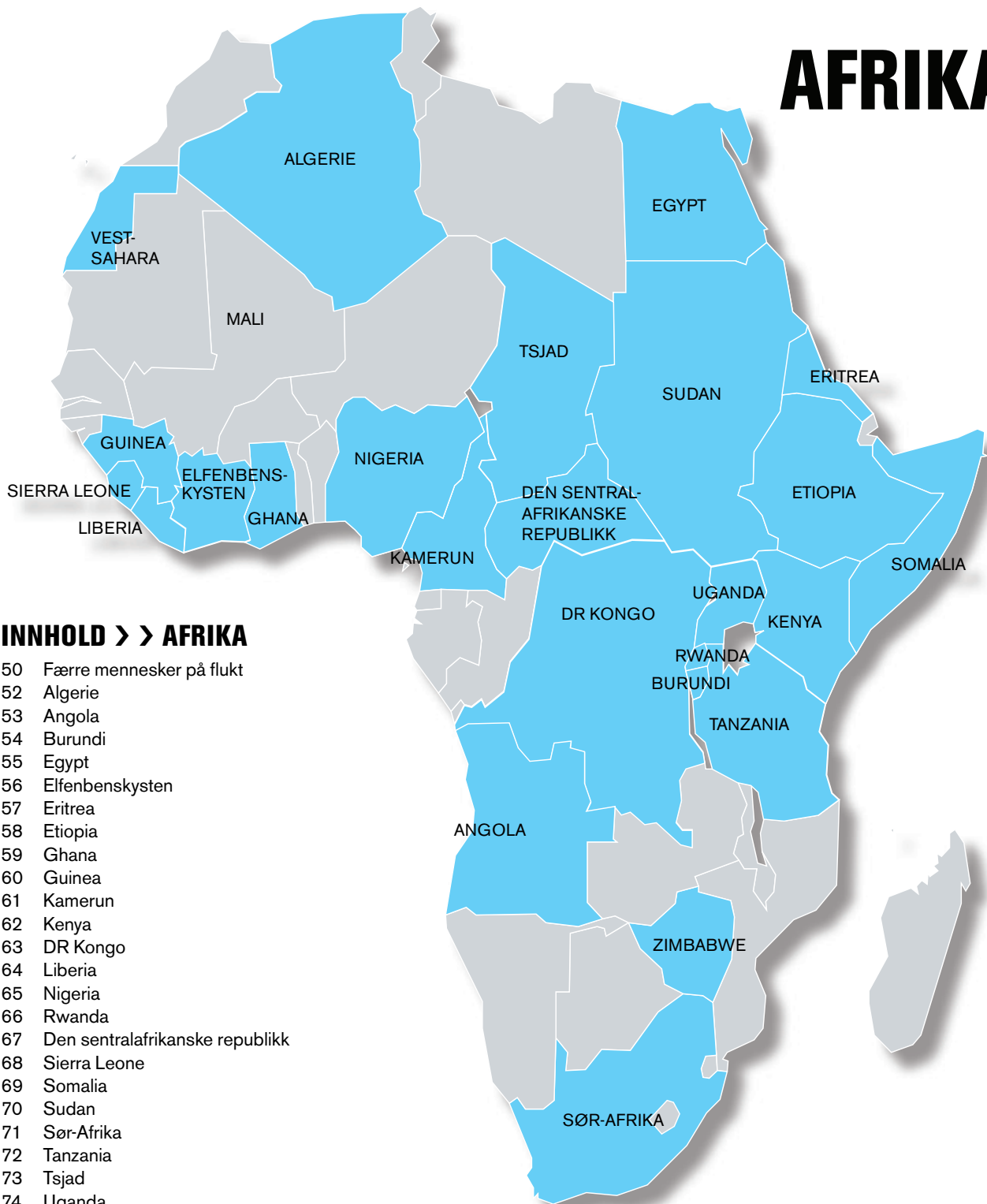
Av Irfan Qaiser

Gutt i Liberia hjelper til i hjemmet. Her er han på vei til familien med kull til matlaging.

Foto: Tove K. Breistein

AFRIKA >>

INNHold >> AFRIKA

- 50 Færre mennesker på flukt
- 52 Algerie
- 53 Angola
- 54 Burundi
- 55 Egypt
- 56 Elfenbenskysten
- 57 Eritrea
- 58 Etiopia
- 59 Ghana
- 60 Guinea
- 61 Kamerun
- 62 Kenya
- 63 DR Kongo
- 64 Liberia
- 65 Nigeria
- 66 Rwanda
- 67 Den sentralafrikanske republikk
- 68 Sierra Leone
- 69 Somalia
- 70 Sudan
- 71 Sør-Afrika
- 72 Tanzania
- 73 Tsjad
- 74 Uganda
- 75 Vest-Sahara
- 76 Zimbabwe

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA >>>	
Somalia	557 602
Sudan	418 981
DR Kongo	367 966
Burundi	281 588
Eritrea	184 769

Kilde: UNHCR

LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE >>>	
Sudan	4 900 000
DR Kongo	1 400 000
Somalia	1 300 000
Uganda	869 000
Elfenbenskysten	621 000

Kilde: IDMC

Foto: Tove K. Breistein

Foto: Truls Brække

Denne gutten ble født under krigen i Liberia og er en av de heldige som får utdanning.

Internt fordrevet kvinne har nylig ankommet Mungunga flyktningleir i Goma, og opptatt med å bygge sitt eget hus.

FÆRRE MENNESKER PÅ FLUKT

Uløste konflikter driver fortsatt folk på flukt i Afrika, men mange vender også hjem. Ved inngangen til 2009 levde rundt 14,4 millioner afrikanere på flukt.

Afrika er den verdensdelen med flest internt fordrevne, men 11,6 millioner er det laveste tallet på et tiår. I tillegg er nesten 2,8 millioner afrikanere flyktninger i andre land.

Utviklingen på det afrikanske kontinent er samlet sett mer positiv enn på lenge. Mange fordrevne kunne vende hjem eller fant andre varige løsninger på flukttilværelsen i 2008. Flest tilbakevendinger ble registrert nord i Uganda hvor 400 000 internflyktninger forlot leirene og reiste hjem. Det er dobbelt så mange som i 2007, og viser at tross vanskeligheter, er det også håp for fredsprosessen i Uganda.

Selv om mange ble drevet på flukt i Afrika, var det tross alt ikke nye konflikter som førte til dette. Mislykkede fredsforhandlinger og brutte våpenhviler gjorde imidlertid at kamper brøt ut på ny, mens pågående konflikter fortsatte. I Somalia, Sudan, Kenya og Den demokratiske republikken Kongo (DR Kongo) ble det registrert til sammen 1,5 millioner nye internt fordrevne i løpet av fjoråret. Fra Somalia var det også et økende antall flyktninger til andre land.

GAMLE KONFLIKTER – NYE FORDREVNE I enkelte land var det dessverre til tross for stor tilbakevending, et økende antall mennesker som ble drevet på flukt. Konflikten flyttet seg til andre deler av landet eller nye konflikter oppsto, mens andre stilnet hen og muligjorde retur. Dette så vi blant annet i Sudan, DR Kongo og Kenya.

I Sudan vendte 350 000 internt fordrevne tilbake i sør, men samtidig ble 550 000 mennesker drevet på flukt over nesten hele landet. Antallet fordrevne i DR Kongo er tilnærmet uendret fra 2007 til 2008, til tross for at over 400 000 vendte hjem i fjor. Like mange ble nemlig tvunget på flukt av nye kamper i Nord-Kivu. I Kenya ble over en halv million mennesker fordrevet i begynnelsen

av 2008, men 300 000 av dem kunne vende hjem i løpet av året.

DE STØRSTE KONFLIKTENE Somalia, Sudan og DR Kongo er de tre mest omfattende fluktsituasjonene på det afrikanske kontinent. Til sammen er nesten ni millioner mennesker av Afrikas 14,4 millioner fordrevne på flukt i eller fra disse landene.

Somalia er den flyktningkrisen i Afrika som forverret seg mest i 2008, hvis man ser på økningen i antallet internt fordrevne og flyktninger. Siden nye kamper brøt ut mot slutten av 2006 har den væpnede konflikten og humanitære krisen eskalert. Ved inngangen til 2009 var rundt 1,3 millioner på flukt internt i landet, mens over en halv million somaliere var flyktninger i andre land. Kampene mellom militære styrker fra overgangsregjeringen, støttet av etiopiske styrker og forskjellige væpnede islamistiske grupper har skapt ekstreme levekår. 3,2 millioner mennesker - omtrent 40 prosent av befolkningen - trenger nødhjelp.

Sudan er preget av den pågående konflikten i Darfur og den skjøre freden i sør. 4,9 millioner internflyktninger og over 400 000 sudanske flyktninger i eksil gjør dette til den mest omfattende flyktningkrisen, ikke bare i Afrika, men i hele verden. I Darfur ble enda flere drevet på flukt, og det er nå 2,7 millioner internflyktninger i regionen. I DR Kongo brøt fredsavtalen mellom regjeringen og opprørerne fra januar 2008 sammen da opprørsleder Laurent Nkundas tropper gikk til angrep på regjeringsstyrkene i august. Det internasjonale samfunnet var maktesløse tilskuere, mens FN-styrken var ute av stand til å oppfylle sitt mandat om å beskytte sivilbefolkningen. Hundretusener måtte flykte. Fortsatt er nesten 1,8 millioner kongolesere på flukt innenfor og utenfor landets grenser.

Foto: Tove K. Breislin
Foto: Reuters: www.alertnet.org

Enslig mor forsøker å overleve etter krigen i Liberia og er stolt av sin lille restaurant.

Tsjad mottar store flyktningstrømmer fra nabolandene. Helsesjekk er ikke tilgjengelig for alle.

FLUKT TIL NABOLAND De fleste av de nesten 2,8 millioner afrikanerne som har flyktet fra hjemlandet befinner seg fortsatt på det afrikanske kontinent. Tanzania, Kenya, Tsjad, Sudan og DR Kongo er blant landene som har tatt imot flest flyktninger. 1,3 millioner, altså litt under halvparten av alle afrikanske flyktninger, har søkt beskyttelse i disse landene. Samtidig er mange land er både motakere og avsendere av flyktninger. Sudan og DR Kongo er blant de seks landene i verden som flest har flyktet fra.

INTERNASJONAL RESPONS Sikkerhet, tilgang og koordinering er nødvendig for at det internasjonale samfunnet skal kunne gi hjelp og beskyttelse til mennesker på flukt. Sudan (Darfur) og Somalia er blant de mest voldelige områdene i verden for hjelpearbeid, ifølge en rapport fra Humanitarian Policy Group. Banditter står bak de fleste angrepene i Sudan, mens angrep på hjelpearbeidere i Somalia ofte også er politisk motivert.

Elleve land i Afrika har nå innført nødhjelpskoordinering i sektorer (såkalt «cluster approach») hvor målet er å sikre en effektiv respons på behovene til internt fordrevne og andre sårbare grupper, samt gjøre det tydelig for giverlandene hvilke ressurser som trengs.

Kvinner og barn er særlig utsatt for overgrep og kjønnsbasert vold i konflikter i Afrika, for eksempel i DR Kongo. Voldtekt brukes som våpen i konflikt, men er også et resultat av lovløsheten og fragmenteringen av samfunnet som følger i kjølvannet av langvarig krig. Hverken nasjonale myndigheter eller det internasjonale samfunnet greier å gi kvinner og barn tilstrekkelig beskyttelse mot overgrep.

TILBAKEVENDING Mangel på sikkerhet, grunnleggende tjenester, arbeid og infrastruktur, samt strid om retten til land og eiendom er noen av de viktigste utfordringene ved å vende tilbake.

En positiv utvikling for regionen rundt de store sjøene i Afrika er avtalen som ble inngått mellom 11 land i juni 2008 (Great Lakes Pact). Målet er å få slutt på konflikten i regionen og øke samarbeidet om sikkerhet, styresett og utvikling, samt humanitære og sosiale tiltak.

Avtalen anerkjenner at internt fordrevne har spesielle rettigheter med hensyn til assistanse, beskyttelse og tilbakevending som må oppfylles hvis landene skal oppnå fred, sikkerhet og utvikling.

I 2008 vendte internt fordrevne hjem i blant annet Uganda, DR Kongo, Sudan, Kenya, Den sentralafrikanske republikk og Elfenbenskysten. De største tilbakevendingene på tvers av landegrenser skjedde til Burundi og Sudan. Nesten 95 000 returnerte til Burundi fra flyktningleirene i Tanzania. Rundt 90 000 flyktninger kom tilbake til Sudan, i hovedsak til sør. Flyktninger reiste også hjem til DR Kongo, Angola, Rwanda og Liberia.

FREDSBEVARENDE OPERASJONER FN-styrker er på plass i Den sentralafrikanske republikk, Tsjad, Elfenbenskysten, DR Kongo, Liberia og Sudan. De skal i prinsippet gjenopprette sikkerhet og bistå iverksettelsen av fredsavtaler. I tillegg er styrker fra den Afrikanske Union på plass i Den sentralafrikanske republikk, Somalia og Sudan. Fordi konflikten ikke er løst i mange av disse landene, er det en utfordring for de internasjonale styrkene å ikke bli oppfattet, eller opptr, som part i konflikten.

For første gang i historien har FN fått på plass en kvinnelig politienhet i Liberia. De indiske politikvinnenes tilstedeværelse viser også at kvinner spiller en viktig rolle i freds- og forsoningsprosesser.

FATTIGDOM OG FLUKT To av tre fattige afrikanere bor i land som nylig har vært eller fortsatt er i krig og konflikt, og 90 prosent av væpnede konflikter i 2005 fant sted i land med lav inntekt. I den offentlige utredningen «Samstemt for utvikling»? påpekes det at å hindre eller redusere konflikt er et viktig bidrag til bekjempelse av fattigdom.

På 1990-tallet var Vest-Afrika en av verdens fattigste og mest ustabile regioner, preget av brutale konflikter. I dag er situasjonen langt fredeligere. Men selv om krigene i Liberia og Sierra Leone ble avsluttet tidlig på 2000-tallet, er freden i regionen skjør. ■

NØKKELTALL > ALGERIE

Folketall (mill)	34,4
Areal km ²	2 381 741
Flyktninger fra Algerie	9 050
Internt fordrevne	Ukjent antall
Flyktninger i Algerie fra andre land	94 093
Frivillige tilbakevendinger til Algerie	-
Asylsøkere fra Algerie til Norge i 2008	100

Tall ved inngangen til 2009

SKJØR FRED

Den 15 år lange og brutale konflikten i Algerie er nå over. Men det hersker fortsatt uro i deler av landet. Mellom 500 000 og 1,5 millioner mennesker antas å være internt fordrevet som følge av konflikten mellom muslimske opprørsgrupper og regjeringen. Tallene er imidlertid ikke helt reelle da man har hatt begrenset tilgang til områdene hvor internt fordrevne oppholder seg. Etter at de siste offisielle tallene kom i 2004, mener regjeringen nå at alle skal ha dratt hjem.

KONFLIKTBILDET Konflikten i Algerie brøt ut tidlig i 1992 etter valgseieren til Front Islamique du Salut (FIS). Et militærkupp samme år utløste unntakstilstand og FIS ble forbudt. Urolighetene som fulgte førte til utbredt vold hvor flere tusen FIS-sympatisører ble fengslet og plassert i fangeleire i Sahara-ørkenen. Parallelt med våpenhvilen, som varte fra 1997 til 2000, dukket den eneste gjenstående motstandsgruppa, Groupe Salafiste pour la Prédication et le Combat (GSPC), opp. Det er trolig denne opprørsgruppen som står bak bombeangrepene. Den har lenge hevdet å være al-Qaeda nettverkets offisielle representanter i Nord-Afrika.

Mellom 150 000 og 200 000 mennesker har blitt drept under konflikten. Forsøk på forsoning har fra regjeringens side stort sett bestått i å løslate noen av opprørerne, samt tilkjenne enkelte regioner en viss grad av indre selvstyre. Amnesty Internasjonal har anklaget både opprørerne og regjeringen for grove brudd på menneskerettighetene. USA, som først var veldig kritisk til regjeringens oppførsel mot opprørerne, har i etterkant av 11. september 2001 endret syn på konflikten og støtter nå aktivt opp om regjeringens kamp mot islamistene. Marokkos okkupasjon av Vest-Sahara er årsaken til den uavklarte diplomatiske krisen mellom Marokko og Algerie, og grensen mellom landene har vært stengt siden 1994.

FLYKTINGSITUASJONEN Flesteparten av de 165 000 flyktningene fra Vest-Sahara har bodd i fire store flyktningleirer i ørkenområdet vest i Algerie siden 1976. Flyktningene utgjør over halvparten av den opprinnelige befolkningen i Vest-Sahara, saharawiene. I 1994 etablerte FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) et program for å gjenopprette kontakt mellom familiemedlemmer som ikke har sett hverandre på flere tiår. Dette har delvis stoppet opp på grunn av manglende finansiering. Det finnes ingen nøyaktig informasjon om hvordan flyktningenes rettigheter ivaretas i leirene. Mye tyder på at saharawiene slutter opp om frigjøringsbevegelsen Polisario, og at de har et uproblematisk forhold til algeriere og mauritanere. Saharawiene er blitt ønsket velkommen av vertslandet Algerie.

DET INTERNASJONALE SAMFUNNET Flyktningenes humanitære forhold blir ivaretatt av FN, spanske Norad og mange frivillige organisasjoner. Men den politiske situasjonen anses fortsatt som fastlåst. Marokko har i flere år avvist folkeavstemning om selvstendighet for Vest-Sahara. Nå etterlyser man større internasjonalt press på Marokko om å godta FNs resolusjoner om befolkningens rett til gjennom valg å bestemme Vest-Saharas fremtid. ■

NØKKELTALL > ANGOLA

Folketall (mill)	17,5
Areal km ²	1 246 700
Flyktninger fra Angola	171 386
Internt fordrevne	Ukjent antall
Flyktninger i Angola fra andre land	12 710
Frivillige tilbakevendinger til Angola	12 770
Asylsøkere fra Angola til Norge i 2008	24

Tall ved inngangen til 2009

UTVIKLING MED STORE MANGLER

Angola har opplevd sju år med fred, en storstilt tilbakevending av både flyktninger og internt fordrevne samt kraftig økonomisk vekst. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) anslår at fire millioner internt fordrevne og 400 000 flyktninger har vendt tilbake siden de startet et frivillig tilbakevendingprogram etter fredsavtalen i 2002.

I slutten av 2008 anslo FN at i overkant av 170 000 fremdeles er flyktninger og 62 000 internt fordrevet. Sistnevnte gruppe regnes som reintegrert. UNHCR planlegger tilbakevending for flyktninger fra Zambia, der det fortsatt befinner seg 27 000 angolnere. Til tross for positiv utvikling i Angola står landet og de hjemvendte flyktningene overfor store utfordringer.

KONFLIKTENS BAKGRUNN Da Angola fikk sin uavhengighet fra Portugal i 1975, startet en lang og blodig konflikt. Regjeringspartiet MPLA og opprørsbevegelsen UNITA kjempet om makt og kontroll over naturressursene i landet. De fikk støtte fra henholdsvis Sovjetunionen og Sør-Afrika. Etter den kalde krigen finansierte olje- og diamantindustrien den brutale konflikten. Nesten én million mennesker ble drept og fire millioner internt fordrevet i løpet av krigen. Rundt 600 000 mennesker flyktet til nabolandene Zambia, Namibia, Kongo, Den demokratiske republikken Kongo, samt Sør-Afrika og Botswana. I februar 2002 ble Jonas Savimbi, UNITAs leder gjennom 30 år, drept. Dette ble vendepunktet for Angola. Få måneder etter ble en fredsavtale underskrevet.

FRA KRISE TIL UTVIKLING Angola er i en positiv makroøkonomisk utvikling. Landet er den nest største produsenten av olje i Afrika sør for Sahara. Etter sju år med fred har oljen skapt et stort økonomisk løft, men landets inntekter er svært ujevnt fordelt. To av tre lever under fattigdomsgrensen, og gapet mellom rik og fattig øker. Majoriteten av befolkningen har fortsatt ikke stabil tilgang til mat,

helse, utdanning og rent vann. Det høye antallet landminer gjør at jordbruksprosjekter er vanskelig å gjennomføre.

Mange av de tilbakevendte flyktningene og internt fordrevne er blant landets fattigste. De har kommet tilbake til områder hvor borgerkrigen ødela infrastruktur og sosiale tjenester. Få har yrkeskompetanse, og de fleste er uten arbeid og bolig og mangler nødvendige dokumenter. Utfordringene er mange, men samtidig blir flere barn inkludert i det offentlige skolesystemet, og gjenoppbyggingen av landet er i full gang. Selv om det FN-støttede tilbakevendingprogrammet er avsluttet, fortsetter angolanske flyktninger og internt fordrevne å vende hjem. På landsbygda er det fremdeles et enormt behov for å gjenoppbygge infrastruktur og sosiale tjenester, særlig i provinsen Kuando Kubango, som tidligere var kontrollert av UNITA.

VALG OG MENNESKERETTIGHETER En mer åpen statsforvaltning og bedre fordeling av inntektene er nødvendig for å hindre korrupsjon, slik at den økonomiske veksten kan komme befolkningen til gode. I september 2008 ble det avholdt parlamentsvalg, og presidentvalg vil bli gjennomført i løpet av 2009. Parlamentsvalget, som ble overvåket av internasjonale observatører, var preget av MPLAs sterke innflytelse. Valget ble godkjent, men observatørene var ikke fornøyd med MPLAs dominans. Angolas regjering får fortsatt lav karakter når det gjelder respekt for menneskerettigheter og måten den behandler egne innbyggere. ■

NØKKELTALL > BURUNDI

Folketall (mill)	8,9
Areal km ²	27 830
Flyktninger fra Burundi	281 588
Internt fordrevne	100 000
Flyktninger i Burundi fra andre land	21 093
Frivillige tilbakevendinger til Burundi	94 890
Asylsøkere fra Burundi til Norge i 2008	69

Tall ved inngangen til 2009

STABILISERING AV SIKKERHETSSITUASJONEN

Til tross for etableringen av en nasjonal enhetsregjering mot slutten av 2005 har det vært en negativ politisk utvikling i Burundi der opposisjonen i liten grad får slippe til.

I april 2008 oppsto det kamper i og rundt hovedstaden mellom regjeringsstyrkene og den siste gjenværende opprørsgruppen, Palipehutu FNL. Dette førte til nye tilfeller av fordrivelse. Forhandlingene mellom de to partene gikk i stå etter at regjeringen krevde at hutu referansen i navnet til den politiske delen av Palipehutu FNL måtte fjernes, mens opprørsgruppen ikke var villig til å endre navnet. De to partene kom frem til enighet mot slutten av 2008, noe som innebærer en foreløpig stabilisering av sikkerhetssituasjonen i Burundi.

ETNISKE MOTSETNINGER Etniske motsetninger og økonomiske ulikheter har stått sentralt i konflikten. På det meste var 800 000 internt fordrevet på 1990-tallet, etter at opprørsgrupper som representerte hutuene prøvde å velte regjeringen for å få slutt på tutsi-minoritets dominans. Dette var på mange måter en gjentakelse av konflikten i 1972 som førte til at flere hundre tusen burundiere flyktet over grensen til Tanzania. Etter hvert som konflikten eskalerte utover 1990-tallet, ble både hutuer og tutsier internt fordrevet. Som et ledd i regjeringens kamp mot opprørerne ble flere hundre tusen, hovedsakelig hutuer, beordret inn i leirer. I dag ser man færre tilfeller av fordrivelse i Burundi, men menneskerettighetsbrudd, straffefrihet og en økende kriminalitet kjennetegner dagens situasjon. Styresmaktene har ikke lyktes med å ta et oppgjør med dem som begikk overgrep under borgerkrigen. Forsøkene på å opprette en uavhengig menneskerettskommisjon og en sannhetskommisjon har så langt ikke ført frem.

FLYKTNINGSTRØM FRA TANZANIA Til tross for en forbedret sikkerhetssituasjon de senere årene, finnes det fremdeles omtrent 100 000 internt fordrevne i ulike bosettinger i Burundi. Samtidig ønsker Tanzania å stenge flyktingleirene som huser burundiske flyktinger. Mens noen av flyktingene har uttrykt ønske om å returnere til Burundi, ønsker andre å søke om statsborgerskap i Tanzania. Det er ikke forventet at Tanzania vil innvilge statsborgerskap til alle de burundiske flyktingene som ønsker dette. Burundi har på sin side heller ikke kapasitet til å ta imot det høye antallet flyktinger som enten vender tilbake frivillig eller blir deportert fra Tanzania. 95 000 flyktinger returnerte til Burundi i 2008, og 45 000 er forventet å vende hjem i 2009.

HJULPET URBANISERING Burundi er et av Afrikas tettest befolkede land, og mangel på land til de tilbakevendte flyktingene er en kilde til stadige konflikter. I et forsøk på å demme opp for konflikter og tilby et bærekraftig alternativ, har myndighetene tatt initiativ til å bygge landsbyer hvor man forsøker å gjenforene de som har vendt tilbake og burundiere som ble værende i Burundi under borgerkrigen. Noen av flyktingene har vært i Tanzania i hele sitt liv. I samarbeid med internasjonale donorer og hjelpeorganisasjoner ønsker myndighetene å bygge opp selvforsynte landsbyer med vann og sanitæranlegg, jordbruk og helse- og utdanningstjenester. Observatører har imidlertid uttrykt bekymring for plasseringen og størrelsen på de konstruerte landsbyene. Det betviles også om de representerer et bærekraftig alternativ. Siden landspørsmål har en så sentral rolle i Burundi, vil suksessen til dette initiativet være svært viktig for den videre stabiliteten i landet. ■

NØKKELTALL > EGYPT

Folketall (mill)	76,8
Areal km ²	1 001 450
Flyktninger fra Egypt	6 777
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Egypt fra andre land	97 861
Frivillige tilbakevendinger til Egypt	-
Asylsøkere fra Egypt til Norge i 2008	14

Tall ved inngangen til 2009

TVANGSRETUR AV FLYKTNINGER

Tradisjonelt har Egypt hatt en sjenerøs asylpolitikk. I 2008 slo imidlertid FNs høykommissær for flyktninger alarm om tvungen retur av asylsøkere fra Eritrea. Rundt 1400 eritreiske flyktninger oppholder seg i Egypt, men det er vanskelig å få tak i informasjon om hvor de befinner seg. Egyptiske myndigheter mener flyktningene tar seg inn ulovlig via Sudan eller kommer direkte fra Eritrea over Rødehavet. FNs høykommissær for flyktninger har foreløpig begrenset tilgang til å intervjuer flyktninger som har fått avslag på sine asylsøknader.

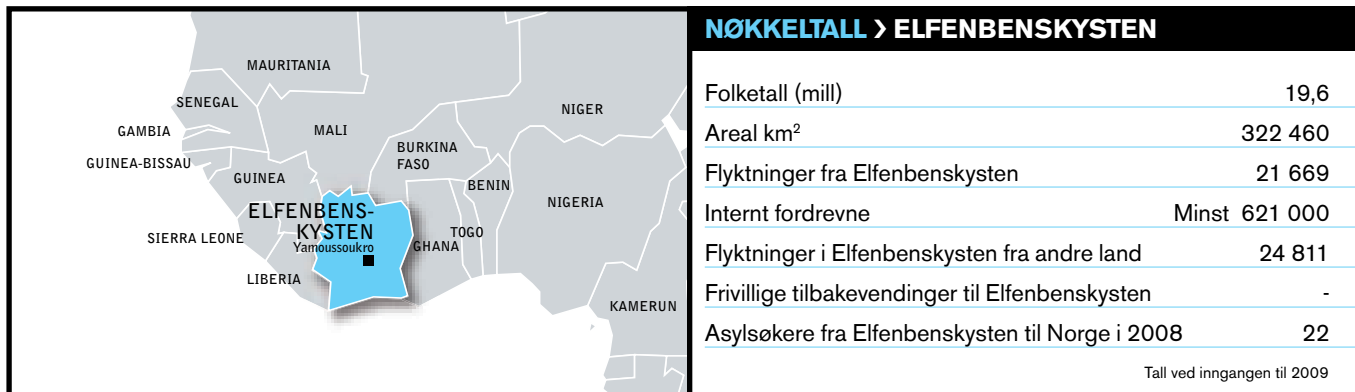
FLYKTNINGER OG ASYLSØKERE Over 13 000 flyktninger, asylsøkere og andre migranter har passert Egypt og krysset grensen til Israel siden 2006. Tusenvis av sudanske flyktninger og sannsynligvis flere millioner sudanske migranter oppholder seg i Egypt. De lever under tøffe vilkår med utbredt rasisme, fattigdom og uten jobbmuligheter og bolig. I tillegg er mange redde for å bli tvangsreturnert til Sudan. Egypt har også sendt flyktninger og asylsøkere tilbake til Eritrea og Sudan uten at de har fått muligheten til å søke asyl. I februar 2008 var 25 000 sudanere registrert som flyktninger i Egypt. Flyktninggruppen er den største i landet men et økende antall sudanere flykter videre til Israel.

Rundt 50 000 palestinere har oppholdt seg flere tiår i Egypt uten å ha blitt registrert som flyktninger. De har ingen adgang til det formelle arbeidsmarkedet eller offentlige skoler. Israel og Egypt stengte grensen til Gaza etter at den palestinske motstandsbevegelsen Hamas tok kontroll over området i 2007. Egypt har nektet å åpne grenseovergangen til tross for flere oppfordringer fra Hamas. De egyptiske myndighetene mener at dette ikke kan la seg gjøre uten overvåkning fra Den europeiske union. I februar 2009 fikk

flere hundre palestinere passere grensen til Gaza da egyptiske myndigheter åpnet grensen i tre dager.

DET INTERNASJONALE SAMFUNNET Internasjonale aktører er opptatt av å bevare våpenhvilen på Gazastripen. Den opprinnelige årsaken til den vanskelige humanitære situasjonen, er at området er veldig isolert. Leveranser av våpen og nødvendighetsartikler blir fraktet gjennom ulovlige tunneller. Ved å åpne grensepostene avverger man epidemier og det vil være mulig å gjenreise boliger. Flere tusen mennesker er såret og har mistet livet som følge av de israelske troppenes angrep. De fleste er barn, tenåringer og kvinner som trenger kvalifisert medisinsk behandling. Egypt spilte en viktig nøkkelrolle da Hamas og Israel inngikk en seks måneders våpenhvile tidlig i 2009.

Den egyptiske presidentens plan om å løse Gaza konflikten støttes av alle hovedspillerne i Midtøsten og de fire internasjonale meklerne; Russland, USA, FN og EU. Mubarak-Sarkozi-planen, som det egyptiske initiativet kalles, skal stoppe vold og legge til rette for forhandlinger. Også Frankrikes president har vært en viktig bidragsyter til forhandlinger. Hans skyttediplomati bidro til Israels samtykke om å innlede kontakter med Hamas. ■

LANG VEI FREM TIL FRED

Siden undertegnelsen av fredsavtalen i Ouagadougou i mars 2007 har det skjedd en viss stabilisering av situasjonen i Elfenbenskysten. Til tross for avtalen har det ivorianske samfunnet likevel ikke klart å finne en løsning på de underliggende årsakene til den voldelige konflikten som har herjet landet siden 1999.

Valget, som etter planen skulle holdes 30. november 2008, ble nok en gang utsatt på ubestemt tid. Etter planen skal både registrering av velgerne og demobilisering og reintegrering av tidligere opprørstyrker være gjennomført før valget kan avholdes. Mens myndighetene har hatt fremgang med registreringen av velgere, har det vært liten eller ingen fremgang i demobiliseringen og reintegreringen.

KAMP OM ETNISITET En av de grunnleggende årsakene til uroen i Elfenbenskysten fra 1999 frem til i dag er at landets ledere har drevet politisk mobilisering på bakgrunn av etnisitet. I de første tjue årene etter frigjøringen var Elfenbenskysten et sjeldent afrikansk eksempel på stabilitet og økonomisk fremgang. Mye av bakgrunnen for den økonomiske fremgangen lå i tilgangen på arbeidsinnvandrere som kunne arbeide på kakao- og kaffeplantasjene, og som til gjengjeld ble tilgodesett med liberale landeierskapslover. Etter at den ivorianske økonomien ble rammet av fall i råvareprisene, begynte makthaverne å politisere etnisitetsbegrepet i et forsøk på å beholde makten. Det ble introdusert strenge kriterier for å oppnå statsborgerskap, og fulle rettigheter ble gitt kun til dem som ble ansett som genuine ivorianere. Dette førte til en eksklusjon av arbeidsinnvandrerne som hadde bodd i landet siden 1960- og 1970-tallet, og som utgjorde omtrent en fjerdedel av befolkningen. Disse ble fratatt rettighetene sine og særlig retten til å eie land. Ifølge en landlov fra 1998 (Rural Land Act) er det bare ivorianske statsborgere som nå har retten til eiendom.

INTERNT FORDREVNE I URBANE STRØK Internt fordrevne i Elfenbenskysten har i stor grad søkt tilflukt i vertsfamilier, hovedsakelig i urbane strøk. Da kamphandlingene brøt ut i 2002, ble omtrent en million mennesker fordrevet, hovedsakelig fra vest og nord. Begge disse gruppene trakk sørover mot urbane områder som hovedstaden Abidjan og Yamoussoukro. Etter at fredsavtalen ble underskrevet i 2007, ble skillelinjen som delte landet i et opprørerkontrollert nord og et regjeringskontrollert sør fjernet. Det var forventet at mange av de internt fordrevne ville vende tilbake til sine opprinnelige hjemsteder. Antall tilbakevendte har imidlertid vært mye lavere enn forventet, og bare omkring 70 000 internt fordrevne har vendt tilbake til områder i nord og i vest.

FORTSATT USIKKERHET Mens få forventer et tilbakefall til åpen konflikt i Elfenbenskysten, er det likevel flere problemer som må løses før fredsprosessen kan karakteriseres som vellykket. Regjeringen har startet utplasseringen av juridisk og administrativt personell i de vestlige og nordlige områdene. Dette arbeidet må videreføres for å gjenopprette regjeringens autoritet. Manglende demobilisering av opprørsgruppene fører fremdeles til tilfeller av intern fordrivelse, men i langt mindre skala enn tidligere. De uavklarte spørsmålene knyttet til landspørsmål på grunnlag av identitet er fortsatt en kilde til uroligheter, særlig i de vestlige delene av landet.

NØKKELTALL > ERITREA

Folketall (mill)	5,0
Areal km ²	121 320
Flyktninger fra Eritrea	184 769
Internt fordrevne	Ukjent antall
Flyktninger i Eritrea fra andre land	4 862
Frivillige tilbakevendinger til Eritrea	-
Asylsøkere fra Eritrea til Norge i 2008	1799

Tall ved inngangen til 2009

ENSOM OG BITTER

Den uløste grensekonflikten med Etiopia brukes som et påskudd for å føre en hard linje overfor egen befolkning med brudd på de fleste fundamentale menneskerettighetene, noe som får stadig flere til å forsøke å rømme landet. Eritreas involvering i konflikten i Somalia og okkupasjon av djiboutisk territorium fører til at landet har få internasjonale støttespillere.

ISOLERT OG FRUSTRERT Eritreiske myndigheter har blitt stadig mer fiendtlig innstilt overfor omverdenen på grunn av det de oppfatter som manglende vilje til å legge press på Etiopia for å oppfylle beslutningen til den internasjonale grensekommisjonen fra 2000. Den fredsbevarende FN-styrken, UNMEE, som skulle kontrollere grenseområdene mellom de to landene, ble presset til å forlate Eritrea i 2008, etter at eritreiske myndigheter blant annet nektet forsyninger av drivstoff.

Myndighetene har også gjort arbeidsforholdene for humanitære FN-organisasjoner og frivillige organisasjoner så uholdbare at de aller fleste har valgt å forlate landet eller redusere aktiviteten til et absolutt minimum. Dette er en alvorlig humanitær trussel i et land hvor store deler av befolkningen er avhengig av matvarehjelp.

I mai 2009 krevde Den afrikanske union (AU) at det ble innført sanksjoner mot Eritrea på grunn av landets innblanding i konflikten i Somalia. Dette er første gang AU går til et slikt skritt mot et av sine egne medlemsland. Eritrea beskyldes for å forsyne islamistiske opprørere med våpen i kampen mot de etiopiskstøttede regjeringstyrkene. Eritrea blir også fordømt av FNs sikkerhetsråd for å ha okkupert grenseområder mot Djibouti i februar 2008.

LITE ROM FOR ANNERLEDES TENKENDE Det er kun ett lovlig parti i Eritrea, og det har ennå ikke blitt avholdt valg etter at landet ble selvstendig i 1993. Opposisjonelle, inkludert tidligere regjering-

medlemmer som har kritisert presidenten, sitter fengslet uten lov og dom. All uavhengig presse har vært forbudt siden 2001, og flere journalister sitter fengslet. Tilhengere av andre religioner enn islam, ortodoks kristendom, katolisisme og lutheranisme risikerer å bli forfulgt, fengslet og torturert.

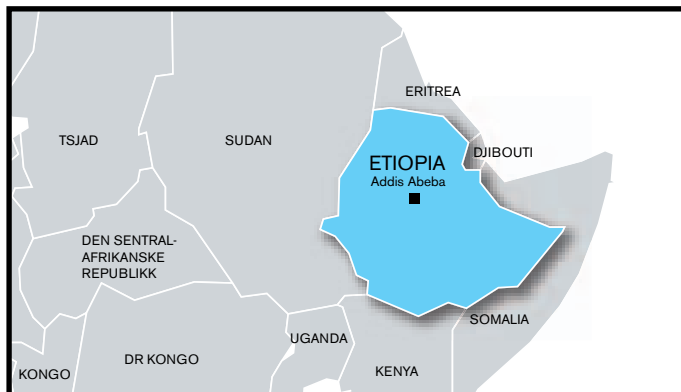
Myndighetene bruker harde metoder for å slå ned på alle som forsøker å unndra seg militærtjeneste. Patruljer med kontrollører stopper folk på gatene for å sørge for at ingen slipper unna. Mange blir tvangsinnkalt på nytt, til tross for at de nettopp har avsluttet sin lovpålagte verneplikt.

LUKKEDE GRENSER Myndighetene har innført skjerpede pass- og visumregler for alle i vernepliktig alder, slik at det nesten er umulig å slippe ut av landet på lovlig vis. Barn helt ned i 11-årsalderen blir nektet å besøke familie i utlandet fordi myndighetene frykter at disse dermed ikke vil komme tilbake og avtjene verneplikten når de blir eldre.

En økende strøm av flyktninger tar seg imidlertid illegalt over grensen til nabolandene. De fleste flykter til Sudan, men det er også en del som klarer å krysse grensene til Etiopia og Djibouti. I 2008 var det eksempler på at soldater stasjonert på grensen til Djibouti forsøkte å desertere ved å flykte over grensen, men medsoldater har ordre om å skyte for å drepe dersom dette blir oppdaget.

Mange tilbakevendte flyktninger har forsvunnet ved ankomst til Eritrea, uten at familiene har noen informasjon om situasjonen deres. Eritreere var den nest største gruppen av asylsøkere til Norge i 2008.

LØSNING FOR INTERNT FORDREVNE På det meste var 1,1 millioner mennesker internt fordrevet under krigen mot Etiopia. I 2008 fikk de fleste av de 32 000 gjenværende internt fordrevne flytte tilbake eller bli gjenbosatt i nye områder. ■

NØKKELTALL > ETIOPIA

Folketall (mill)	85,2
Areal km ²	1 127 127
Flyktninger fra Etiopia	63 677
Internt fordrevne	200 000-300 000
Flyktninger i Etiopia fra andre land	83 583
Frivillige tilbakevendinger til Etiopia	-
Asylsøkere fra Etiopia til Norge i 2008	354

Tall ved inngangen til 2009

EN REGIONAL STORMAKT

Den humanitære situasjonen i Etiopia er kritisk for mange millioner mennesker på grunn av vedvarende tørke. Dette bidrar også til å øke konfliktnivået mellom ulike grupper av befolkningen.

EN KONFLIKTFYLT REGION Afrikas horn er et av verdens mest konfliktfylte områder. Etiopia spiller en nøkkelrolle i flere av konfliktene. Landet har en uløst grensekonflikt med Eritrea etter krigen som krevde rundt 100 000 liv. Etiopia har også over lengre tid hatt militære styrker i Somalia etter en invitasjon fra landets overgangsregjering. Disse styrkene skulle etter avtalen trekke seg ut i begynnelsen av 2009. Selv om det ikke lenger er etiopiske styrker i hovedstaden Mogadishu, er det sterke indikasjoner på at de fortsatt er til stede i andre deler av landet og klare til å gripe inn dersom islamistiske opprørsgrupper i landet igjen kommer på offensiven.

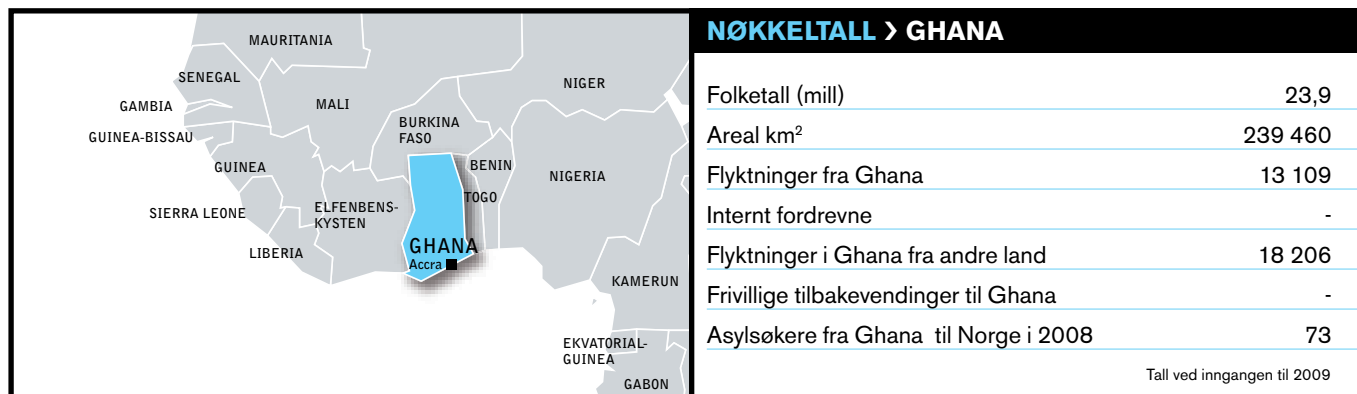
KAMP MOT TERROR USAs kamp mot terror har blitt adoptert av etiopiske myndigheter, som bruker terrortrusselen for å legitimere aksjoner mot grupperinger både i eget land og nabolandene. Det er også flere indikasjoner på at president Meles beveger seg i stadig mer autoritær retning, og at demokratiske prinsipper blir tillagt liten vekt. Myndighetene ser heller ikke med blide øyne på utenlandsk kritikk, noe som blant annet resulterte i at norske diplomater ble utvist i 2007. I 2008 ble det lagt frem et lovforslag om å forby alle menneskerettighetsgrupper som mottar mer enn ti prosent av inntektene sine fra utlandet. Dersom loven blir vedtatt, utgjør den en alvorlig trussel mot rettssikkerheten til sivilbefolkningen.

Konflikten i Somalia har også ringvirkninger for situasjonen i Etiopia. Somaliske folkegrupper på den etiopiske siden av grensen har lenge kjempet for løsrivelse, noe etiopiske myndigheter har avvist med hard hånd. Det rapporteres om grove overgrep på sivile både fra den etiopiske regjeringshæren og Ogaden National Liberation Front (ONLF).

Det er også kamper mellom regjeringshæren og en annen frigjøringsbevegelse, Oromo Liberation Front (OLF). Mellom 200 000 og 300 000 mennesker er på flukt i eget land som følge av konfliktene i ulike deler av landet. Det er imidlertid vanskelig for internasjonale hjelpeorganisasjoner å få tilgang til informasjon, så det er stor usikkerhet knyttet til tallet på internt fordrevne. Fravær av humanitære organisasjoner medfører også en ytterligere forverring av situasjonen for sivilbefolkningen.

TØRKE OG KONFLIKT Etiopia har tradisjonelt hatt klimatiske forhold som gjør det problematisk å drive jordbruk. Landet er svært utsatt for tørke, og selv små svingninger i årlig nedbør kan forårsake store humanitære utfordringer. Dette forsterkes av en stadig voksende befolkning. Derfor er også Etiopia blant de landene som først merker de globale klimaendringene på kroppen.

Kampen om de knappe naturressursene bidrar også til å forsterke konflikten mellom ulike grupper av befolkningen. Særlig gjelder dette spenningen mellom den somaliske befolkningen, som tradisjonelt har hatt en nomadisk livsstil og er avhengig av å kunne forflytte seg over store områder for å finne beiteland, og bofaste bønder med annen etnisk tilhørighet. ■

TVUNGEN RETUR

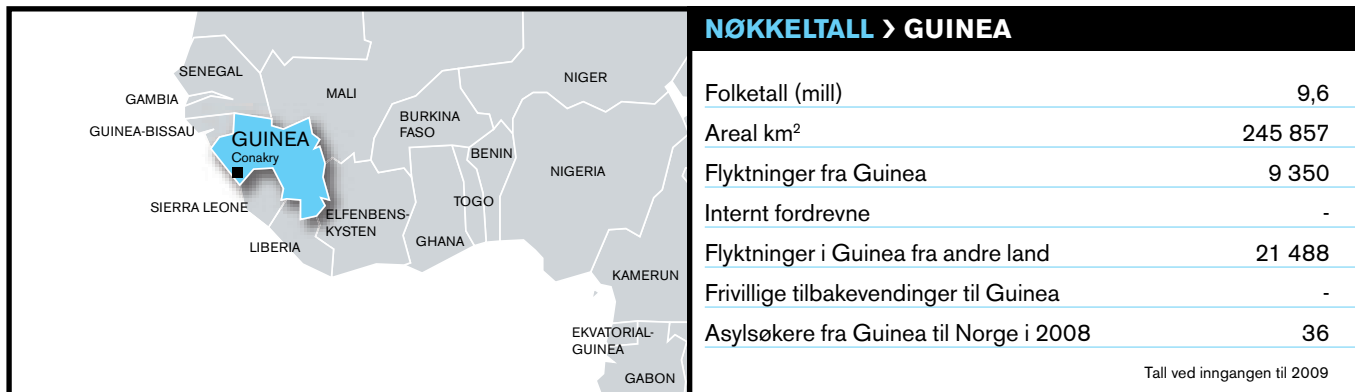
GHANA IDAG Ghana er verstland for rundt 42 000 flyktninger fra ulike land. 8500 togolesere flyktet til Ghana da det brøt ut vold og opptøyer i forbindelse med presidentvalget i 2005. Flyktningene får assistanse fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og har foreløpig ingen ønsker om å dra hjem. FN-organisasjonen planlegger å returnere 3000 togolesere innen 2009. Rundt 105 000 flyktninger fra Liberia vendte tilbake til hjemlandet i perioden fra 1994 til 1997. De gjenværende 27 000 liberierne bor fremdeles i flyktningleirer i Ghana.

BESØK FRA LIBERIA Medlemmer av Liberias regjering besøkte Ghana rundt årsskiftet 2009. Besøket fra Liberia var det første i sitt slag siden UNHCR startet et frivillig tilbakevendingsprogram i Ghana i 2004. Hensikten med besøket var å følge opp regjeringens løfter om å bringe tilbake de gjenværende flyktningene. Liberierne ble informert om hjemlandets positive demokratiske utvikling, og jobbmuligheter innen helse og utdanning. Delegasjonen oppfordret flyktningene til å vende hjem og hjelpe til med gjenoppbyggingen av landet. Mange av flyktningene har ikke vært hjemme på 16 år. De er bekymret for å dra tilbake til hus som ikke lenger eksisterer eller er overtatt av andre. I tillegg er flere skeptiske til å komme hjem til den store arbeidsledigheten. I den største flyktningleiren i Ghana har mange liberiere etablert egen forretningsvirksomhet. Flere mener de har det langt bedre i Ghana enn de vil få det hjemme. De stoler mer på informasjon om hjemlandet fra venner og slektninger enn tomme løfter fra regjeringen.

TILBAKESENDING MED TVANG I 2008 forsøkte myndighetene å tvinge liberierne tilbake. Dette skapte stor internasjonal oppmerksomhet, og Ghana stoppet å sende tilbake flyktningene med tvang. Tidlig i 2009 fortsatte imidlertid myndighetene å tvinge flyktninger tilbake. Dette skjedde som et resultat av en fem uker lang demon-

strasjon, der flyktningene krevde enten å bli gjenbosatt i et tredje land eller returnere frivillig til Liberia mot et vederlag på tusen dollar. Flere hundre flyktninger ble arrestert som følge av demonstrasjonen som ble ansett som truende og ulovlig.

OFFENSIV UTENRIKSPOLITIKK Ghana fører en offensiv utenrikspolitikk og deltar hyppig i FNs fredsbevarende operasjoner. Landet har flere tropper utplassert i regionen som arbeider med å finne fredelige løsninger på konfliktene i Liberia og Elfenbenskysten. Kufuor, som var president frem til 2008, hadde en ledende rolle som mekler i Vest-Afrikas mange konflikter. Selv om Ghana preges av økonomiske ulikheter og etniske konflikter, blir landet sett på som en modell for politisk og økonomisk reform i Afrika. Landet er ett av de få som har innfridd sine utviklingsmål, blant annet med halvering av antall underernærte innbyggere. Antall mennesker som lever under fattigdomsgrensa sank fra 52 til 28 prosent i perioden 1991 til 2006. Da John Evans Atta Mills ble valgt til president i desember 2008, lovet han en sterkere representasjon av kvinner i regjeringen. Det er en milepæl i Ghanas historie at så mange kvinner nå har toppstillinger i regjeringen og innenfor landets sikkerhetsstyrker. ■

MOT DEMOKRATISK VALG

President Contes død i desember 2008 utløste et militærkupp hvor kaptein Moussa Camara erklærte seg selv som president. Dette har utløst spenninger i Guinea og landet er nå suspendert fra sitt medlemskap i Den afrikanske unionen (AU) inntil det er blitt avholdt valg. Det er fremdeles ikke satt noen dato, men mye tyder på at landet vil ha en demokratisk regjering på plass før slutten av 2009. Et åpent og rettferdig valg vil være avgjørende for Guineas politiske og økonomiske fremtid.

KONFLIKTBILDET President Conte tok makten ved et blodig militærkupp i 1984. En konstitusjonell folkeavstemning i 2001 sikret Conte presidentstillingen for resten av livet. Voldelige protester mot Contes regime førte både til generalstreik og unntakstilstand i 2007. Guineas sikkerhetsstyrker ble beskyldt for å ha drept, slått og ranet sivile under den to uker lange unntakstilstanden. Den spente situasjonen spredde frykt også i nabolandene som var i ferd med å stabilisere seg etter mange år med krig. Streiken ble avsluttet da Conte utnevnte en respektert diplomat som statsminister. Dette skjedde under sterkt press fra det internasjonale samfunnet.

Guinea ble sterkt involvert i krigene i Sierra Leone og Liberia som raste som verst på 1990-tallet. Nærmere én million mennesker flyktet, mange i protest mot regimet til Liberias president Charles Taylor. Guinea støttet opprørsgruppa the Liberians United for Reconciliation and Democracy (LURD) som kjempet mot Taylors regime. I tillegg støttet landets regjering opprørsgruppa the Revolutionary United Front (RUF) i Sierra Leone som igjen ble støttet av Taylors regjering i Liberia. Guinea ble etter hvert mer direkte involvert i konfliktene da ulike væpnede opprørsgrupper begynte å krysse grensene fra de to nabolandene i 2000 og 2001.

FLYKTNINGENE Guinea mottok nærmere én million flyktninger fra nabolandene Liberia og Sierra Leone da borgerkrigen pågikk som

verst i de to nabolandene. Dette medførte økt uro også i Guinea, og i henhold til Verdens helseorganisasjon var rundt 360 000 mennesker internt fordrevet. I 2003 var krigen i Liberia og Sierra Leone over, men fremdeles befinner 29 000 flyktninger og asylsøkere seg i Guinea. Minst 9000 bor i leirer i urbane strøk uten dokumenter og tilgang til jobb. I desember 2008 opphørte flyktningstatusen til flyktningene fra Sierra Leone. Alternativet for de tidligere flyktningene fra Sierra Leone er å bli integrert i det guineanske samfunnet. Den humanitære situasjonen er imidlertid prekær med høy arbeidsløshet, manglende tilgang til grunnleggende tjenester som helse, utdanning, rent vann og en stadig økende fattigdom. Over 4000 flyktninger fra Elfenbenskysten befinner seg foremdeles i Guinea, og fortsett mottar landet flyktninger fra nabolandet.

DET INTERNASJONALE SAMFUNNET Guinea er blitt rangert som et av verdens mest korrupte land. Det internasjonale samfunnet er skeptisk til å gi økonomisk bistand og det er liten vilje til utenlandske investeringer. I tillegg sliter landet med høy arbeidsledighet og mangel på infrastruktur. FNs høykommissær for flyktninger vil i løpet av 2009 støtte integreringen av de gjenværende flyktningene fra Liberia og Sierra Leone. FN-organisasjonen vil også bistå de 9000 urbane flyktningene som mangler dokumenter og ikke har tilgang til jobb. ■

NØKKELTALL > KAMERUN	
Folketall (mill)	18,9
Areal km ²	475 440
Flyktninger fra Kamerun	13 794
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Kamerun fra andre land	81 037
Frivillige tilbakevendinger til Kamerun	-
Asylsøkere fra Kamerun til Norge i 2008	39

Tall ved inngangen til 2009

BRUDD PÅ MENNESKERETTIGHETENE

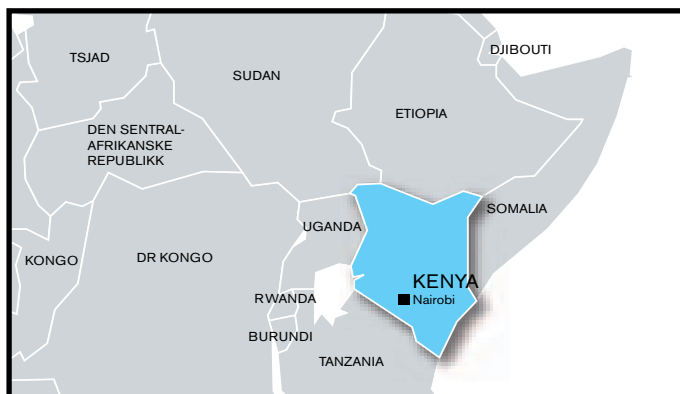
Kamerun er vertsland for 81 000 flyktninger og 3000 asylsøkere. De fleste kommer fra områdene i sentral Afrika og mer enn en fjerdedel lever i urbane strøk. Rundt 28 000 flyktninger fra Den sentralafrikanske republikk er bosatt i øst- og Adamaoua provinsene, mens 2900 nigerianske flyktninger bor ved den nigerianske grensen. Samtidig flykter mange fra Kamerun på grunn av uroligheter og forfølgelser.

KONFLIKTBILDET Uenigheter om landegrensen ved halvøya Bakassi i Kameruns sør-vestre hjørne, holdt på å ende med krig mellom Nigeria og Kamerun i 1981. Øyområdet er meget rik på fisk og olje, og uenighet om rettigheter har vært grobunn for voldelige sammenstøt. Situasjonen har fått stor internasjonal oppmerksomhet. I 2002 konkluderte domstolen i Haag med at Bakassi tilhørte Kamerun. Fire år etter hadde de nigerianske styrkene fremdeles ikke trukket seg ut. Med Kofi Annan som mekler underskrev partene en ny avtale om nigeriansk tilbaketrekning i juni 2006. Året etter ble landene enig om en endelig landegrense, men nigerianske myndigheter mener at avtalen er ulovlig. Flere uroligheter oppsto i forbindelse med tilbaketrekningen av de siste nigerianske soldatene i august 2008.

Befolkningen i Kamerun har liten tillit til regjeringen, politiet og domstolene. President Biya er kjent for å bruke etnisitet som et middel til å splitte den allerede svake opposisjonen. Presidentens makt er omfattende. Han kontrollerer landets oljeinntekter og har retten til å velge statsminister. Det regjerende partiet Cameroon Peoples Democratic Movement (CPDM), er det eneste lovlige partiet. Nylig introduserte det et lovforslag som gjør det mulig for Biya å sitte med makten ytterligere syv år etter at hans nåværende mandat går ut i 2011. Mistillit til regjeringen har gitt utslag i studentprotester og økende bruk av selvjustis. Kamerunske medier rapporterer ukentlig om tilfeller av lynsjing og annen voldsbruk.

FLYKTINGSITUASJONEN Regjeringen i Kamerun er åpen for å integrere de gjenværende flyktningene fra Nigeria. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) bistår i arbeidet med å skaffe dokumenter til alle flyktninger over 18 år, og barn som er født i Kamerun. Lokale myndigheter vil bli trent til å kunne overta beskyttelsen av flyktningene fra Nigeria. I løpet av de siste tre årene har det strømmet inn flyktninger fra Den sentralafrikanske republikk. De vil fortsatt være under UNHCRs beskyttelse å motta humanitær assistanse. Rundt 20 000 tsjadenere flyktet til Kamerun tidlig i 2008. De venter fortsatt på at situasjonen i hjemlandet skal bli roligere før de tør å vende tilbake. UNHCR har fløyet inn flere tonn med nødhjelpsartikler til flyktningene fra Tsjad.

DET INTERNASJONALE SAMFUNN Mens ulike FN-organisasjoner forsøker å ivareta flyktningenes behov, rapporteres det om betydelige brudd på menneskerettighetene i Kamerun. I følge Amnesty International bruker regjeringen vold og tortur mot politiske opponenter. Overgriperne blir sjelden straffet. Tidlig i 2008 ble rundt hundre sivile drept under demonstrasjoner mot de høye levekostnadene i landet. Homofile blir utsatt for grov trakassering og risikerer fem års fengsel på grunn av sin legning. ■

NØKKELTALL > KENYA

Folketall (mill)	38,5
Areal km ²	582 650
Flyktninger fra Kenya	9 661
Internt fordrevne	300 000-600 000
Flyktninger i Kenya fra andre land	320 605
Frivillige tilbakevendinger til Kenya	720
Asylsøkere fra Kenya til Norge i 2008	19

Tall ved inngangen til 2009

BEHOV FOR REFORMER

Urolighetene etter valget i desember 2007 drev omkring 600 000 mennesker på flukt i løpet av to måneder. 1000 ble drept som følge av politisk motivert etnisk vold og politivold. 12 000 flyktet over grensen til Uganda. Ifølge menneskerettsorganisasjoner ble tusenvis utsatt for seksualisert vold og andre fysiske overgrep. Konflikten pågikk først og fremst i Rift-dalen, slumområdene i Nairobi, Nyanza og Western Provinces.

Valgvold er ikke et nytt fenomen i Kenya. Årsakene er generell fattigdom, sosial misnøye og konflikt mellom folkegrupper. Blant annet førte konflikt over land og ressurser mellom Kikuyu og urbefolkningen i Rift-dalen, til uroligheter og fordrivelse i forbindelse med valgene i 1992 og 1997.

En fredsavtale ble undertegnet i februar 2008. Denne innebar en maktfordeling mellom de to største politiske partiene; Party of National Unity (PNU) ledet av president Kibaki og Orange Democratic Movement (ODM) ledet av Raila Odinga. Partene ble enige om både kortsiktige og langsiktige reformer for å forbedre grunnloven, rettssystemet og landfordelingen.

INTERNT FORDREVNE I Rift-dalen søkte de fleste internt fordrevne tilflukt i store leirer. Senere ble de flyttet til mindre transittleirer der de oppholdt seg i påvente av retur i myndighetenes storstilte «Operation go back home». I følge kenyanske myndigheter returnerte 300 000 mennesker til sine hjem i løpet av 2008. Dette tallet hersker det imidlertid tvil om. Kenya National Commission for Human Rights (KNCHR) hevder at de fleste har blitt boende i telt og slumliknende hus i og i nærheten av transittleirene. Disse har angivelig ikke vendt hjem fordi de fortsatt frykter vold og represalier og er fortsatt avhengig av hjelp fra vertsfamilier for å overleve.

For å oppnå varige løsninger for de internt fordrevne er det nødvendig å ta tak i problemet med eierskap og fordeling av land. Videre må de fordrevne få bedre muligheter til å livnære seg. For å

stansne forfølgelse og trakassering av utsatte grupper, er det viktig at Kenya styrker demokratiske institusjoner og stiller de ansvarlige for overgrepene for retten. Flere har også påpekt viktigheten av å utvikle en nasjonal politikk for internt fordrevne - deriblant undersøkelseskommisjonen som ble nedsatt for å etterforske valgvolden.

FLYKTNINGSTRØM FRA SOMALIA Ved årsskiftet var det registrert rundt 320 000 flyktninger i Kenya. Dette var en økning på 55 000 fra januar 2008. Til tross for at Kenya stengte grensen til Somalia i januar 2007 for å demme opp for strømmen av flyktninger, fortsatte mennesker å krysse grensen gjennom hele 2008. Med harde kamper, tilbaketrekking av den etiopiske hæren og dramatisk forverring av den humanitære situasjonen i Somalia, har antallet somaliske flyktninger til Kenya økt betydelige siden høsten 2008. Bare i oktober krysset 8000 mennesker grensen.

De aller fleste flyktningene ender opp i leirene i Dadaab, like over grensen til Somalia. Opprinnelig ble disse leirene bygget for 90 000 mennesker, men huser per mars 2009 mer enn 260 000. Tallet er forventet å øke, ettersom bortimot fem tusen mennesker månedlig flykter inn i Kenya. Dette gjør Dadaab-leirene til en av verdens største, eldste og overfylte flyktningkonsentrasjoner.

NØKKELTALL > DR KONGO

Folketall (mill)	64,7
Areal km ²	2 345 410
Flyktninger fra DR Kongo	367 966
Internt fordrevne	1 400 000
Flyktninger i DR Kongo fra andre land	155 162
Frivillige tilbakevendinger til DR Kongo	53 800
Asylsøkere fra DR Kongo til Norge i 2008	107

Tall ved inngangen til 2009

FORTSATT GROVE OVERGREP

I 2008 gikk konflikten i den østlige delen av Den demokratiske republikken Kongo (DR Kongo) fra fredsavtale til full krig og så tilbake til forhandlingsbordet. Men til tross for nylig inngåtte avtaler mellom kongolesiske myndigheter og opprørsgruppen National Congress for the Defense of the People (CNDP) og mellom DR Kongo og nabolandet Rwanda, er det lite som tyder på at man vil komme frem til en varig løsning på konflikten i nær fremtid.

Regjeringhærens offensiv mot den rwandiske opprørsgruppen Democratic Forces for the Liberation of Rwanda (FDLR) i Øst-Kongo fører til at den humanitære situasjonen forblir vanskelig og til tider desperat for sivilbefolkningen.

KAMP OM NATURRESSURSER Regionen har store naturressurser, og konflikten handler først og fremst om å sikre seg kontroll over disse. Både den kongolesiske hæren og CNDP, som består av kongolesiske tutsier, har kjempet om kontroll over naturressursene.

Siden midten av 1990-tallet har millioner av kongolesere flyktet fra hjemmene sine for å unngå den væpnede konflikten mellom den kongolesiske hæren og ulike opprørsgrupper. Situasjonen ble polarisert etter folkemordet i Rwanda i 1994, da militsgrupper som var ansvarlige for drapene på mer enn 800 000 tutsier og liberale hutuer, trakk seg ut av Rwanda og inn i DR Kongo. Siden har de spredt frykt blant lokalbefolkningen gjennom terror og grove overgrep. Medlemmene av hutumilitsen FDLR frykter for å bli dømt for folkemord ved en eventuell tilbakevending til Rwanda. Det er først og fremst i de østlige regionene Ituri og Nord- og Sør-Kivu at urolighetene pågår.

2008 startet med optimisme, da det i januar ble arrangert en stor fredskonferanse med bred deltakelse og signering av en fredsavtale mellom de stridende partene. En plan som skulle sikre gjennomføringen av fredsavtalen og skape utvikling i DR Kongo, ble lagt frem. Men allerede i august raknet fredsavtalen. Opp-

rørerne trakk seg ut og startet nye angrep mot den kongolesiske hæren. Krisen eskalerte utover høsten, noe som igjen førte til store lidelser for sivilbefolkningen. Rwanda har hatt en sentral rolle i konflikten gjennom sin støtte til CNDP, både med våpen og penger. I januar 2009 lanserte DR Kongo og Rwanda offisielt sitt samarbeid om felles militære operasjoner mot FDLR.

GROVE OVERGREP FORTSETTER I 2008 økte tallet på nye internt fordrevne. Til tross for fredsavtalen i januar var det, ifølge FN, minst 150 000 som ble drevet på flukt det første halvåret. En opptrapping av konflikten førte til at ytterligere 250 000 kongolesere flyktet mellom august og november 2008. FN anslo i januar 2009 at rundt 1,4 millioner er internt fordrevet i DR Kongo. To tredeler av disse befinner seg i Nord-Kivu. Til tross for tilstedeværelsen av FNs største fredsbevarende styrke, MONUC, utsettes sivilbefolkningen for grove overgrep, som seksualisert vold, kidnapping, tortur og drap. Verken nasjonale myndigheter eller det internasjonale samfunnet klarer å løse problemene. Overgrepene mot sivilbefolkningen begås av alle de stridende partene i konflikten. Det er stort behov for hjelpeprogrammer som kan beskytte de mest sårbare gruppene, som kvinner, barn og eldre. ■

NØKKELTALL > LIBERIA	
Folketall (mill)	3,9
Areal km ²	111 370
Flyktninger fra Liberia	75 194
Internt fordrevne	Ukjent antall
Flyktninger i Liberia fra andre land	10 224
Frivillige tilbakevendinger til Liberia	9 990
Asylsøkere fra Liberia til Norge i 2008	27

Tall ved inngangen til 2009

GRADVIS FREMGANG

Liberia har siden 2003 gjennomgått en omfattende fredsbyggingsprosess med støtte fra det internasjonale samfunnet. En fredsbevarende styrke på 15 000 FN-soldater ble utplassert, og en internasjonal kontrollfunksjon for det liberiske statsapparatet ble etablert. Målet med prosessen er å gjenoppbygge sikkerhetstjenestene i landet samt sørge for økonomisk og sosial utvikling.

I et forsøk på å takle konsekvensene av 14 års borgerkrig ble en sannhetskommisjon etablert i 2006. Til nå har mer enn 24 000 vitnemål fra ofre og gjerningsmenn og -kvinner blitt samlet inn. Vitnemålene har blitt kringkastet i lokale medier og har vært gjenstand for stor debatt i politiske kretser. I februar 2009 vitnet også den sittende presidenten, Ellen Johnson-Sirleaf, om sin rolle under borgerkrigen.

TILBAKEVENDTE INTERNT FORDREVNE Konflikten i Liberia var preget av grove brudd på menneskerettighetene. Overgrep ble begått av både regjeringsstyrkene og de opposisjonelle gruppene. En høy andel kvinner deltok aktivt i kamphandlingene, og det ble rapportert om en høy forekomst av kjønnsbasert vold, både under og etter den væpnede konflikten. I juni 2006 ble 35 leirer for internt fordrevne offisielt stengt. Tilbakevendingsprosessen for internt fordrevne ble avsluttet i 2007. Da hadde mer enn 326 000 internt fordrevne vendt tilbake til sine hjemsteder eller blitt integrert i lokalsamfunn. Etter at den offisielle tilbakevendingsprosessen ble avsluttet, har det blitt rapportert om et mindre antall internt fordrevne som enten holder til omkring de tidligere leirene eller i tomme, ødelagte bygninger i hovedstaden Monrovia. I løpet av 2008 har det vært enkelte tilfeller av fordrivelse knyttet til konflikter omkring landspørsmål.

FRA HUMANITÆR KRISE TIL UTVIKLING Liberia er nå i en overgangsfase der de humanitære aktørene har begynt å trekke seg ut, mens

utviklingsorganisasjonene ennå ikke er på plass. Dette gapet i internasjonal assistanse har fått konsekvenser for myndighetenes evne til å levere grunnleggende tjenester innenfor områder som helse, vann og sanitærtjenester. Liberia har også blitt hardt rammet av den internasjonale matvarekrisen. Landets matvaresituasjon er usikker, siden bare 10 prosent av dyrkbar mark blir utnyttet. Resten av forbruket blir dekket ved hjelp av import. Prisene på basismatvarer har dermed økt kraftig det siste året. Mens folk på landsbygda risikerer underernæring på grunn av et lite variert kosthold, møter den urbane befolkningen i større grad utfordringer knyttet til arbeidsledighet og mangel på tilstrekkelige helsetjenester. Det er anslått at halvparten av Liberias befolkning på 3,5 millioner nå bor i hovedstaden. Dette bidrar til en overbelastning av de urbane ressursene. I prosessen med demobilisering av de tidligere soldatene har arbeidsledighet vist seg å være et sentralt problem. Mens nabolandene har innlemmet tidligere militsgrupper i de nasjonale hærene, har Liberia - med sterk støtte fra USA - foretatt en fullstendig avvæpning av alle de stridende partene, for så å gjenoppbygge en hær på 2000 soldater. Prosessen har så langt vært delvis vellykket, og det er fremdeles behov for støtte til de tidligere soldatene og iverksetting av tilsvarende reformer innenfor politistyrken og deler av sikkerhetsapparatet.

INTERNASJONAL STØTTE TIL FREDSPROSESSEN FNs sikkerhetsråd har besluttet å forlenge mandatet til den fredsbevarende styrken i Liberia, med en gradvis utfasing. Det internasjonale samfunnet, under ledelse av USA, har vært svært aktivt involvert i fredsprosessen i Liberia, og det store spørsmålet er hvorvidt det finnes tilstrekkelig nasjonal kapasitet når de humanitære aktørene nå er i gang med å trekke seg ut. ■

NØKKELTALL > NIGERIA

Folketall (mill)	151,5
Areal km ²	923 768
Flyktninger fra Nigeria	13 762
Internt fordrevne	Ukjent antall
Flyktninger i Nigeria fra andre land	10 124
Frivillige tilbakevendinger til Nigeria	-
Asylsøkere fra Nigeria til Norge i 2008	436

Tall ved inngangen til 2009

FORTSATT ULØSTE KONFLIKTER

Det er uvisst hvor mange mennesker som er drevet på flukt på grunn av konfliktene i Nigeria. Anslagene varierer fra 500 000 til flere millioner. Fattigdom og kamp om makt og ressurser fortsetter å føre til voldelige sammenstøt mellom flere av de 250-400 etniske og religiøse gruppene i landet. De fleste internt fordrevne søker tilflukt hos familie, venner eller i nærområder hvor deres egen etniske og religiøse tilhørighet er størst. Konflikter og sammenstøt mellom hæren og militæret i Niger-deltaet fortsetter å være hovedårsaken til at mennesker blir drevet på flukt.

KONFLIKTENE Nigerias nyere historie har stort sett vært preget av kortvarige militærregimer. Olusegun Obasanjo som ledet en militærregjering på slutten av 1970-tallet ble valgt til president i 1999. Han valgte Umaru Yar`Adua som sin etterfølger, men da Yar`Adua vant presidentvalget i april 2007 fordømte både lokale og utenlandske observatører valget på grunn av omfattende valgfusking.

Det har lenge vært konflikt mellom det muslimske flertallet i nord og kristne i sør. Konflikten ble ytterligere forsterket da det ble innført islamsk lovgivning i nord i 1999. Press på regjeringen førte imidlertid til at sharia-lovgivningen ble forbudt i februar 2000. Fortsatt praktiseres lovgivningen i enkelte delstater, noe som fører til flere voldelige konflikter.

Nigeria er den sjuende største oljeproduzenten i verden, og de store oljerikdommene har skapt mange problemer i det sørøstlige Nigeria. Oljereservene ligger stort sett utenfor kysten av Niger-deltaet og det er her de ulike interessene mellom myndighetene og befolkningen har ført til vold og væpnede kamper. Hovedproblemet er at størsteparten av oljepengene tilfaller sentrale, korrupte myndigheter og utenlandske oljeselskaper. Det er lite som kommer befolkningen til gode.

Protester mot forurensning fra oljeanleggene har synliggjort en annen konflikt som kommer i kjølvannet av oljeproduksjonen.

Nigerianske myndigheter liker dårlig Ogonifolkets protester mot ødeleggelse av nærmiljøet, og i 1995 ble ni ledende aktivister fra folkegruppen henrettet. Forfatteren og miljøaktivisten Ken Saro-Wiwa var en av de drepte og henrettelsene førte til omfattende internasjonale reaksjoner.

INTERNT FORDREVNE Den kanskje viktigste årsaken til volden i Nigeria har vært den grunnleggende forskjellsbehandlingen mellom nye bosettere og lokalbefolkningen. Innfødte grupper har kontinuerlig forhindret nybyggere fra å eie land og drive forretningsvirksomhet. De nye bosetterne er blitt nektet jobb og utdanning. Flere tusen mennesker måtte flykte da det brøt ut voldelige sammenstøt mellom nybyggere og innfødte i juni 2008. Konfliktene i Niger-deltaet fortsetter å drive mennesker på flukt. Sammenstøt mellom militæret og medlemmer av opprørsgruppen the Movement for the Emancipation of the Niger Delta (MEND), førte til at minst 20 000 nigerianere flykte i september 2008.

LITEN INTERNASJONAL INVOLVERING FN har valgt å prioritere utvikling fremfor humanitære tiltak i et forsøk på å forhindre nye konflikter. Humanitære organisasjoner har heller ikke vært villige til å bruke de nødvendige ressurser, og koordineringen mellom de ulike aktørene har vært elendig. FNs implementering av programmer under UN Development Assistance Framework (UNDAF II) for 2009-2012 er det første i sitt slag og skal sikre hurtigere og mer effektive tiltak for nå landets utviklingsmål. The National Commission for Refugees (NCFR) har tatt ansvar for å utvikle kort- og langtidprogrammer for å sikre varige løsninger for internt fordrevne og flyktninger. ■

NØKKELTALL > RWANDA	
Folketall (mill)	10,0
Areal km ²	26 338
Flyktninger fra Rwanda	72 529
Internt fordrevne	Ukjent antall
Flyktninger i Rwanda fra andre land	55 062
Frivillige tilbakevendinger til Rwanda	11 240
Asylsøkere fra Rwanda til Norge i 2008	30
Tall ved inngangen til 2009	

FLYKTINGENE PÅ VEI HJEM

Et økende antall rwandiske flyktninger ønsker nå å vende hjem. De fleste er kvinner og barn som frykter for sikkerheten i vertslandet Den demokratiske republikken Kongo (DR Kongo). Den rwandiske militsen, som opererer fra DR Kongo, har tidligere hindret flyktningene å dra hjem. Mange av flyktningene som returnerer har problemer med å få tilbake sine gamle eiendommer. Ofte blir de tvangsflyttet til jordbrukskollektiver.

KONFLIKTBILDET Da Rwanda ble selvstendig i 1962, satt hutuene med makten. Undertrykkningen av tutsiene medførte store flyktningstrømmer til nabolandene Burundi, DR Kongo og Uganda. Da den tutsibestående geriljaen ble beskyldt for å ha skutt ned og drept både den rwandiske presidenten Juvénal Habyarimana og hans motpart i Burundi, utløste dette et av historiens verste folkemord. I løpet av hundre dager ble 800 000 tutsier og moderate hutuer regelrett slaktet. Etter folkemordet tok Rwandan Patriotic Front (RPF) kontroll over mesteparten av Rwanda, mens to millioner hutuer flyktet til DR Kongo. I 1996 ble flyktningene drevet tilbake, mens flere militante hutuer ble igjen i DR Kongo for å drive geriljakrig mot Rwanda.

Ti år etter folkemordet la 4000 av de 20 000 militante flyktningene ned våpnene og forberedte seg på å dra hjem til Rwanda. Landet trakk sine styrker ut av DR Kongo sent i 2002 etter å ha signert en fredsavtale med myndighetene. Spenningen mellom landene fortsatte fordi Rwanda beskyldte DR Kongo for å støtte hutu-grupper øst i landet. I desember 2008 signerte Rwanda en avtale med DR Kongo om å sende styrker til landet for å bekjempe de gjenværende rwandiske hutu-opprørerne. I begynnelsen av 2009 hadde rundt 3500 rwandiske soldater krysset grensen. Mange mener at det nye samarbeidet mellom de to landene markerer et politisk skifte.

INTERNT FORDREVNE OG FLYKTINGSITUASJONEN En opptrapping av konflikten i DR Kongo i fjor, har ført til at flere tusen kongolesere har flyktet til Rwanda og andre naboland. Samtidig ønsker rwandiske flyktninger i DR Kongo å vende tilbake. I løpet av de tre første månedene i 2009 gav FNs høykommissær assistanse til 4000 rwandiske flyktninger som ønsket å vende hjem. Til sammenligning returnerte 8000 rwandiske flyktninger i løpet av hele fjoråret. Også tidligere soldater fra Democratic Liberation Forces of Rwanda (FDLR), henvender seg til FNs fredsbevarende styrke, MONUC, med ønske om hjelp til å dra hjem.

I 2000 gjennomførte regjeringen i Rwanda en rekke vellykkede landsbyprosjekter nordvest i landet. Statusen som internt fordrevne opphørte etter hvert som folk ble involvert i prosjektene. I 2008 ble det igjen satt fokus på disse landsbyene da de fleste av innbyggerne, som er hutuer, følte seg diskriminert av myndighetene i landet.

DET INTERNASJONALE SAMFUNNET Ti år etter folkemordet gikk FNs tidligere generalsekretær, Kofi Annan, offentlig ut og ba Rwanda om unnskyldning for å ikke ha gjort mer for å stoppe folkemordet. Rettsoppgjøret i etterkant knyttet til The International Criminal Tribunal for Rwanda (ICTR), la en standard for et internasjonalt rettsystem. Siden opprettelsen av ICTR, som har sete i Tanzania, har det pågått en drakamp mellom regjeringen i Rwanda og ICTR. Det har vært sterk uenighet om hvem som skal ha kontroll over rettsakene mot krigsforbryterne. I tillegg til at regjeringen har vært en stor motstander av at ICTR skulle etableres utenfor landet, beskylder de FN for ikke å følge opp avtalen om å sende dømte krigsforbrytere tilbake til Rwanda. ■

NØKKELTALL > DEN SENTRALAFRIKANSKE REP.

Folketall (mill)	4,4
Areal km ²	622 984
Flyktninger fra Den sentralafrikanske rep.	125 102
Internt fordrevne	108 000
Flyktninger i Den sentralafrikanske rep. fra andre land	7 429
Frivillige tilbakevendinger til Den sentralafrikanske rep.	-
Asylsøkere fra Den sentralafrikanske rep. til Norge i 2008	-

Tall ved inngangen til 2009

FORTSATT OVERGREP MOT SIVILE

Etter at en våpenhvile ble inngått mellom myndighetene, den væpnede opposisjonen og representanter fra det sivile samfunnet i desember 2008, har antall internt fordrevne sunket. Imidlertid har angrep begått av landeveisrøvere ført til nye fordrivelser. Den skjøre sikkerhetssituasjonen hindrer at humanitær hjelp når befolkningen.

Selv om mange fordrevne vendte tilbake til landsbyene sine i løpet av 2008, var fortsatt rundt 108 000 mennesker internt fordrevet på slutten av året. De fleste lever i små grupper i bushen under svært vanskelige forhold.

Nåværende president Francois Bozizé kom til makten gjennom et militærkupp i 2003. Etter kuppet dannet Bozizé en overgangsregjering, og i 2004 ble en ny grunnlov vedtatt gjennom en folkeavstemning. Regjeringen organiserte presidentvalg og valg av lovgivende forsamling våren 2005. Ifølge internasjonale observatører var valget fritt og rettferdig. Bozizé vant presidentvalget og har appellert til befolkningen om å utvise nasjonal lojalitet, noe opprørerne i nord ikke godtar. Mange har hatt store forventninger til at valget ville markere overgangen til en ny og bedre periode for landet, men situasjonen har ikke endret seg.

PREKÆR MENNESKERETTIGHETSSITUASJON Siden 2005 har befolkningen i Den sentralafrikanske republikk lidd under en rekke menneskerettighetsbrudd og overgrep, inkludert drap på sivile, vandalisme og plyndring av landsbyer og jordbruksavlinger. Seksuell vold og bortføring og rekruttering av barnesoldater har vært en utstrakt praksis hos alle væpnede grupper i landet. Myndighetenes overgrep mot lokalbefolkningen er ofte en hevn for lokal støtte til opposisjonsgrupper. Mange steder har disse fungert som de facto myndigheter. Sivilbefolkningen har opprettet selvforsvarsgrupper for å forsvare seg mot landeveisrøvere. Det er hovedsakelig barn og ungdom som blir rekruttert til disse gruppene. Kjønnbasert vold

har økt, og man antar at om lag 30 prosent av den kvinnelige befolkningen har vært utsatt for seksuelle overgrep.

HUMANITÆR KRISE Den demokratisk valgte presidenten møter store sosiale og politiske utfordringer, blant annet de store manglene i tilgang til rent drikkevann, utdanning og helsetjenester. Landets infrastruktur er også lite utbygd. De som bor i den mest marginaliserte delen av landet i nordvest, gjennomgår store lidelser på grunn av konflikten mellom opprørsgrupper og regjeringshæren.

Myndighetenes hovedutfordring for å sikre en mer stabil tilbakevendingssprosess for de fordrevne, vil være å reetablere og styrke statens tilstedeværelse i distriktene. Det er avgjørende at helse- og skoletilbud blir gjenopprettet, vann og sanitære fasiliteter sikret, samt at lov og orden blir innført for å beskytte lokalsamfunnene, inkludert de internt fordrevne. Det finnes per i dag ikke et lovverk som beskytter internt fordrevne i Den sentralafrikanske republikk. Landet har ratifisert «Great Lakes Pact», en regional sikkerhets- og utviklingsplan. Det er også forventet at en lov for beskyttelse av de internt fordrevne som vil inkorporere «Guiding principles on Internal Displacement», vil bli vedtatt innen desember 2009. Loven ble utviklet i samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og den nasjonale kommisjonen for flyktninger. ■

NØKKELTALL > SIERRA LEONE

Folketall (mill)	6,0
Areal km ²	71 740
Flyktninger fra Sierra Leone	32 521
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Sierra Leone fra andre land	7 826
Frivillige tilbakevendinger til Sierra Leone	-
Asylsøkere fra Sierra Leone til Norge i 2008	22

Tall ved inngangen til 2009

HJELP TIL KRIGSOFRE

Fortsatt lever 43 000 flyktninger fra Sierra Leone i eksil. Det er politiske, kulturelle og religiøse grunner som gjør at flyktningene ikke ønsker å dra tilbake. Utenfor hovedstaden Monrovia i Liberia, har flyktninger fra Sierra Leone blitt tildelt et landområde hvor det skal bygges 60 hus. Lokalbefolkningen underskrev en avtale med regjeringen om å frigi landområder til de nye bosetterne i februar 2009. Dette er også en del av Liberias integreringsplan som tar sikte på å gi permanent opphold til de gjenværende 3500 flyktningene fra Sierra Leone.

FLYKTNINGBILDET Krigen i Sierra Leone tok offisielt slutt i 2002. Gjenoppbyggingen er i full gang, men det kommer til å ta tid. Et av tiltakene som er i verksatt, er opprettelsen av Erstatnings- og omplasseringskommisjonen. Mennesker som har vært utsatt for amputasjon eller voldtekt, samt krigsenker og barn som har mistet foreldre kan i utgangspunktet ha rett til erstatningspakker.

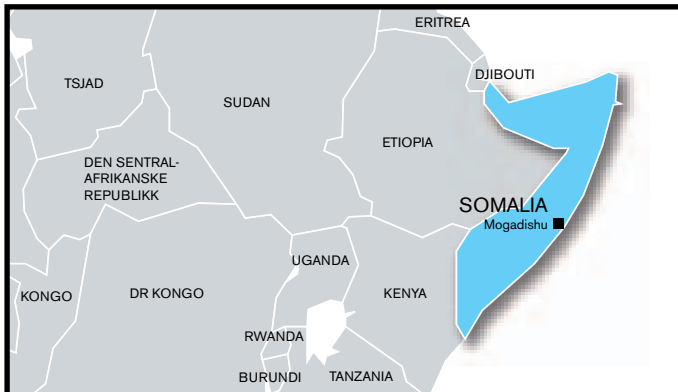
De fleste som ble drevet på flukt har vendt hjem. De gjenværende flyktningene i Guinea og Liberia må nå ta stilling til om de ønsker å dra hjem, eller bli lokalt integrert i vertslandene. Flyktningene kan da ta stilling til om de ønsker å søke om statsborgerskap eller oppholds- og arbeidstillatelse.

KONFLIKTBILDET Det som begynte med et lite angrep fra opprørsgruppa Revolutionary United Front (RUF) i 1991, utviklet seg raskt til brutale terrorangrep mot sivilbefolkningen. RUF, som opererte fra liberisk territorium, kjempet mot president Joseph Saidu Momohs korrupte regime. Rundt 50 000 mennesker mistet livet og over to millioner ble drevet på flukt. Konflikten startet i det sørlige og østlige Sierra Leone, men i løpet av tre år hadde den spredt seg til hele landet. FNs fredsbevarende styrke ECOMOG, tvang opprørerne ut av hovedstaden i 1999. Kamphandlingene førte til nye store flyktningstrømmer.

I 2000 spredte konflikten seg til Guinea. RUF angrep guineanske landsbyer og flyktningleirer som huset flyktninger fra Sierra Leone. Mange vendte tilbake til Sierra Leone og ble internt fordrevne for å unngå RUFs terror. Samtidig etablerte væpnede tropper fra Guinea seg i Sierra Leone. Flere voldelige sammenstøt oppsto og mange ble nok en gang drevet på flukt.

Den væpnede konflikten og gjentatte brudd på menneskerettighetene var hovedårsaken til at så mange ble drevet på flukt. I november 2000 underskrev regjeringen og RUF en ny fredsavtale. Avvæpningsprosessen ble avsluttet i januar 2002, og markerte at krigen endelig var over. Presidentvalget i mai 2002 og en betydelig forbedring av sikkerhetssituasjonen, førte til at mange flyktninger vendte tilbake. Internt fordrevne som mistet hjemmet under krigen, fikk nye boliger.

DET INTERNASJONALE SAMFUNN I januar 2006 ble FNs fredsbevarende styrke ECOMOG erstattet av UNIOSIL og skal sørge for fred og utvikling gjennom å støtte myndighetene, militæret og politiet. The National Commission for Social Action (NASCA) vil ha overordnet ansvar for alle flyktningleirer og sørge for lokal integrering av liberiske flyktninger. Gjennom fredsbyggingsfondet har FN bevilget store summer til fredsbyggingsprosjekter i Sierra Leone. Nærmere 33 millioner dollar skal sørge for støtte til valgprosesser, utbedring av militærforlegninger, sikkerhet og sysselsetting av unge. Nå pågår debatten om hvorvidt pengene blir brukt til angitte formål. ■

NØKKELTALL > SOMALIA

Folketall (mill)	9,0
Areal km ²	637 657
Flyktninger fra Somalia	557 602
Internt fordrevne	1 300 000
Flyktninger i Somalia fra andre land	1 842
Frivillige tilbakevendinger til Somalia	1 320
Asylsøkere fra Somalia til Norge i 2008	1 293

Tall ved inngangen til 2009

KONFLIKTEN FORVERRES – FLERE FLYKTER

Den humanitære krisen i Somalia er akutt etter nesten 20 år med krig og ødeleggelse. Mer enn én av ti somaliere er tvunget på flukt av kampene i ett av verdens farligste land. 1,3 millioner er internt fordrevet, mens over en halv million somaliere har flyktet til andre land, de fleste til nabolandet Kenya.

POLITISKE AKTØRER Helt siden president Siad Barre ble styrtet i 1991, har Somalia vært et brutalt eksempel på en sammenbrutt stat ute av stand til å ivareta innbyggernes helse, utdanning, utvikling og sikkerhet.

I 2004 ble det med støtte fra FN dannet en overgangsregjering, men den har aldri hatt kontroll over mer enn begrensede deler av landet. Sommeren 2006 tok Unionen av islamske domstoler (ICU) kontroll over store deler av det sørlige og sentrale Somalia, inkludert hovedstaden Mogadishu. I desember gikk imidlertid etiopiske styrker sammen med regjeringsstyrker mot ICU. Kampene i hovedstaden drev hundretusener på flukt.

I juni 2008 inngikk overgangsregjeringen våpenhvile med en allianse av opprørsgrupper, dominert av medlemmer av ICU, i nabolandet Djibouti. Flere byer er i dag kontrollert av alliansen av opprørsgrupper fra Djibouti-avtalen, mens andre byer, inkludert Somalias tredje største by Kismaayo, er under Al-Shabaabs kontroll. Dette er en gruppe som står i opposisjon til både overgangsregjeringen og alliansen fra Djibouti-avtalen. Al-Shabaab tar stadig mer kontroll i det sørlige og sentrale Somalia.

HUMANITÆR KRISE Den humanitære situasjonen er kraftig forverret på grunn av intensivering av den væpnede konflikten siden slutten av 2006. 3,2 millioner mennesker - over 40 prosent av befolkningen - trenger nødhjelp. Mange av de 1,3 millioner internflyktningene utsettes for grove menneskerettsbrudd, og det er en markert økning i kjønnsbasert og seksualisert vold. De fordrevne

lever under ekstreme forhold, uten tilstrekkelig tilgang til bolig, mat eller vann. Feilernæring og diaré er utbredt. I tillegg er det stor risiko for tørke for fjerde år på rad i 2009. Økte matvarepriser, en økonomi i ruiner og galopperende inflasjon bidrar ytterligere til en forverring av levevilkårene.

De humanitære behovene er enorme, men vanskelige å håndtere fordi dårlig sikkerhet begrenser tilgangen til sivilbefolkningen. I 2008 ble 45 hjelpearbeidere drept i Somalia, en drastisk forverring fra sju drepte i 2007. Noen av partene i konflikten anser humanitære organisasjoner som en del av en vestlig agenda, og angrep er ofte politisk motivert, i tillegg til ren kriminell virksomhet.

PIRATENE I ADEN-BUKTA De kaotiske forholdene på fastlandet har spredt seg til sjøs. Somaliske pirater som kaprer utenlandske skip preget nyhetsbildet i 2008 og 2009. Som svar på problemet har USA, Russland, India og flere andre land plassert krigsskip utenfor kysten. Men det er også en gryende forståelse for at piratproblemet må løses på land.

DYSTRE UTSIKTER Somalia hadde ved utgangen av 2008 både flere internt fordrevne og flere flyktninger i eksil enn ett år tidligere. Over 300 000 ble internt fordrevet i 2008, mens rundt 100 000 somaliere flyktet fra landet. De fleste dro til allerede overfylte flyktningleirer i Kenya eller risikerte livet på vei over Aden-bukta til Jemen.

Mye tyder på at konflikten i det sørlige og sentrale Somalia vil fortsette å eskalere; våren 2009 var det stadig kamper med store tapstall og ny flukt. Utsiktene til en politisk løsning som kan skape fred og forsoning er ikke lyse. ■

NØKKELTALL > SUDAN

Folketall (mill)	39,4
Areal km ²	2 505 810
Flyktninger fra Sudan	418 981
Internt fordrevne	4 900 000
Flyktninger i Sudan fra andre land	181 605
Frivillige tilbakevendinger til Sudan	90 060
Asylsøkere fra Sudan til Norge i 2008	118

Tall ved inngangen til 2009

RETUR I SØR – ØKT FLUKT I DARFUR

Ikke noe land i verden har så mange folk på flukt som Sudan; 5,3 millioner. 4,9 millioner er internt fordrevet, mens over 400 000 sudanere er flyktninger i eksil. Selv om mange kunne vende hjem, ble enda flere drevet på flukt i 2008.

KOMPLEKSE KONFLIKTER Afrikas største land har vært preget av interne, væpnede konflikter siden uavhengigheten i 1956. Grunnleggende årsaker er motstand mot sentralmakten i Khartoum og ulik fordeling av ressurser mellom landets folkegrupper. De etniske og religiøse forskjellene er bare én del av årsaksbildet; 70 prosent av sudanerne er muslimer og halvparten bor i sør.

Dynamikken i fluktsituasjoner vises ved at mens det pågår retur i Sør-Sudan, må mennesker også flykte på grunn av konflikter mellom folkegrupper. 350 000 internt fordrevne vendte tilbake til Sør-Sudan, men 550 000 ble tvunget på flukt i Darfur, Sør-Sudan og Abyei. Rundt Khartoum bor det fortsatt 1,2 millioner internflyktninger.

INGEN LØSNING I DARFUR Den humanitære krisen i Darfur forverret seg i 2008 da 315 000 ble drevet på flukt. Det er 2,7 millioner internflyktninger bare i denne delen av Sudan; mennesker som lever i enorm nød og usikkerhet.

Konflikten startet i 2003 da opprørsgruppene Sudan Liberation Army (SLA) og Justice and Equality Movement (JEM) angrep regjeringsstyrkene fordi de mente regimet i Khartoum marginaliserte Darfur politisk og økonomisk. Krigen truer stabiliteten i regionen, men til tross for flere fredsforsøk, som en fredsavtale i 2006, fortsetter kampene.

FN/AU-styrken har ikke ressurser til å beskytte sivilbefolkningen i Darfur, hvor kvinner er utsatt for voldtekt og seksualisert vold, mens barn tvinges til å delta i kampene. Humanitær tilgang ble ytterligere svekket da 13 hjelpeorganisasjoner ble utvist fra det

nordlige Sudan i mars 2009, etter at Den internasjonale straffedomstolen (ICC) tiltalte president Al-Bashir for krigsforbrytelser.

SKJØR FRED I SØR To millioner mennesker mistet livet i borgerkrigen mellom nord og sør fra 1983 til 2005. I tråd med fredsavtalen dannet regimet i Khartoum og opprørgruppen Sudan People's Liberation Movement (SPLM) samlingsregjering, og det skal holdes folkeavstemming om uavhengighet for Sør-Sudan i 2011.

Kontroll over de tre oljerike statene i det sentrale Sudan er fortsatt et stridstema. I mai 2008 blusset konflikten opp i Abyei, nær attraktiv oljefelt og en viktig oljeline. Flere hundre mennesker mistet livet i kampene og opp mot 60 000 flyktet til nabostatene.

RETUR TIL SØR-SUDAN FN anslår at over 2,24 millioner fordrevne har returnert til Sør-Sudan siden 2005. I 2008 vendte 350 000 internt fordrevne og 90 000 flyktninger - over halvparten fra nabolandet Uganda - tilbake. Antallet sudanske flyktninger er dermed på vei ned.

Det er ofte et ensidig fokus på retur til det opprinnelige hjemstedet som løsning på flukten. Mange som returnerer til Sør-Sudan vil imidlertid ikke tilbake til landsbygda, men heller bosette seg i Juba og andre tettsteder.

Folk i Sør-Sudan venter fortsatt på håndfaste gevinster av fred. Selv om gjenoppbyggingen er i gang, er regionen lite utviklet etter tiår med krig. Utfordringene står i kø for dem som vender tilbake. Konflikter om land blusser lett opp når folk finner hus og eiendom overtatt av andre. I tillegg er det mangel på arbeid og helse- og utdanningstilbud i hardt pressede lokalsamfunn med mange fattige. Det er stort behov for både humanitær assistanse og utviklingsprosjekter i Sør-Sudan. ■

NØKKELTALL > SØR-AFRIKA

Folketall (mill)	48,8
Areal km ²	1 219 912
Flyktninger fra Sør-Afrika	453
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Sør-Afrika fra andre land	43 546
Frivillige tilbakevendinger til Sør-Afrika	-
Asylsøkere fra Sør-Afrika til Norge i 2008	3

Tall ved inngangen til 2009

FREMMEFRYKT

Spenninger mellom sørafrikanere og utlendinger, hovedsakelig afrikanere inkludert flyktninger og asylsøkere, førte til voldelige sammenstøt i april 2008. I følge myndighetene ble over 60 mennesker drept og 45 000 drevet på flukt. Situasjonen er betraktelig roligere i dag og myndighetene har satt i gang flere tiltak for å hindre og bekjempe fremmedfrykt. Frykten for nye sammenstøt er imidlertid ikke over.

PAPIRLØSE UTLENDINGER Tidligere president Thabo Mbeki ble kritisert for ikke å gjøre nok for å dempe urolighetene i forbindelse med opptøyene i april i fjor. Sammenstøtene er de verste siden apartheid ble avskaffet for 14 år siden. Det store antallet papirløse utlendinger som kommer til Sør-Afrika slår seg ofte ned i slumområder. Nykommerne blir beskyldt for å ta jobber fra lokalbefolkningen, og være årsaken til økt kriminalitet. Verst har det gått utover flyktninger fra Somalia og migranter fra Zimbabwe.

Nelson Mandela Foundation (NMF) har lansert en strategi som gjennom dialog skal fremme fred og samhold mellom sørafrikanere og utlendinger. Organisasjonen planlegger å gjennomføre dette prosjektet i fem av de mest utsatte provinsene. NMF vil også se nærmere på årsakene til siste års sammenstøt.

FLYKTNINGER OG ASYLSØKERE Rundt 1,5 millioner flyktninger fra Zimbabwe har krysset grensen til Sør-Afrika siden 2005. Hovedårsakene er forfølgelse, ødeleggelse av hjem og livsgrunnlag, samt økonomisk kollaps i hjemlandet. Den siste flyktningstrømmen kom i etterkant av valget i Zimbabwe i 2008 hvor opposisjonelle politikere flyktet da de ble utsatt for brutale angrep.

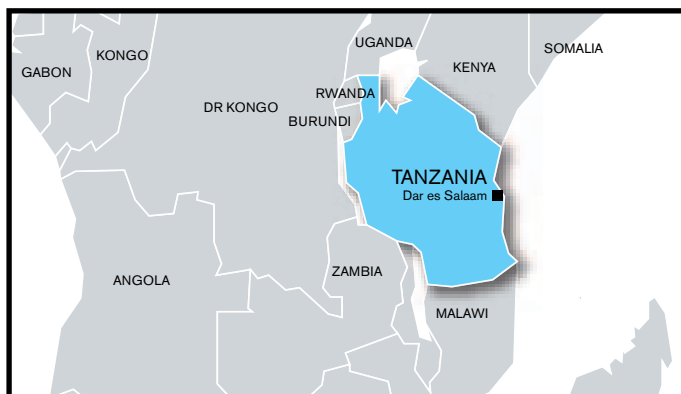
I overkant av 44 000 zimbabwære søkte asyl i Sør-Afrika i perioden 2004 til 2007. Rundt 5000 søknader blir behandlet årlig. Av disse fikk under en halv prosent flyktningstatus i perioden 2004 til 2006. Myndighetene i Sør-Afrika mener zimbabwerner er frivillige

økonomiske immigranter og ulovlige innvandrere. Det er blitt gjort flere forsøk på å forbedre landets asylsystem. Myndighetene fortsetter imidlertid å krenke asylsøkernes rettigheter. Et av systemets største utfordringer er det høye antall gamle saker som hopper seg opp. Tusenvis av nye søknader kommer i tillegg og forsinker prosessen ytterligere.

Flere tusen afrikanske migranter har valgt å vende hjem. Mer enn 10 000 flyktninger fra Mosambik forlot Sør-Afrika da de voldelige sammenstøtene brøt ut i midten av 2008. Myndighetene i Mosambik forventer at tallet skal øke.

REGIONAL HAVN Sør-Afrika har mottatt flere millioner afrikanske økonomiske migranter og politiske flyktninger de siste 15 årene. Årsakene er en kombinasjon av økonomisk vekst og en innvandrings- og asylpolitikk som lenge ble betraktet som en av verdens beste. Dette er ikke lenger tilfellet. Sør-Afrika er endestasjon for en av de store motorveiene gjennom Afrika. Dermed tiltrekker landet seg flyktninger og migranter fra andre land som Den demokratiske republikken Kongo, Etiopia, Sudan og Somalia.

FORVENTNINGER OG SKEPSIS Da Jacob Zuma ble valgt til president i mai 2009, forsikret han sine medborgere om at han skal videreføre Mandelas forsoningspolitikk. Zuma har imidlertid vært ute i hardt vær etter beskyldninger om voldtekt og korrupsjon. Mange er også skeptiske til hans uortodokse lederstil. Den nye presidenten tilhører zulustammen, og etnisitet fortsetter å prege partipolitikken også etter apartheidsystemets fall. ■

NØKKELTALL > TANZANIA	
Folketall (mill)	41,5
Areal km ²	945 087
Flyktninger fra Tanzania	1 270
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Tanzania fra andre land	321 909
Frivillige tilbakevendinger til Tanzania	-
Asylsøkere fra Tanzania til Norge i 2008	-

Tall ved inngangen til 2009

VELLYKKET TILBAKEVENDING

De burundiske flyktningene i Tanzania fortsetter å vende hjem. Siden tilbakevendingprosessen startet i 2002 og frem til 2008, har rundt 300 000 flyktninger returnert. Hittil i år har FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) bistått 63 000 flyktninger fra Burundi, og mange flere har vendt tilbake på egen hånd. Ifølge FN-organisasjonen, har tilbakevendingen vært en av de mest suksessfulle returprosesser på det afrikanske kontinent.

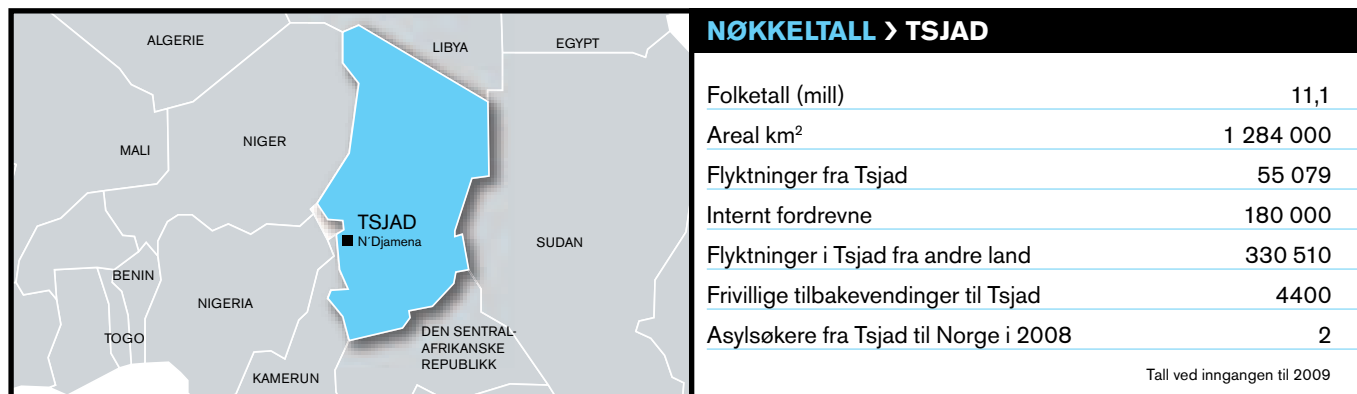
VERTSLAND FOR FLYKTNINGER Tanzania har mottatt over 600 000 flyktninger siden 2004. Siden uavhengigheten har landet tatt imot flyktninger fra mer enn ni land, blant annet Somalia og Rwanda. Konflikten i Burundi og Den demokratiske republikken Kongo er årsaken til de største flyktningstrømmene. Landet var lenge kjent for sin gjestfrihet, og var et forbilde for andre land som tok imot flyktninger. 1990-tallets kriser og konflikter i regionen la imidlertid stadig større press på landet, og gjestfriheten avtok. Myndighetene i Tanzania mener de ikke har hatt noen fordeler av vertsrollen. Den har tvert imot ført til tapping av landets allerede få og begrensede ressurser.

BURUNDISKE FLYKTNINGER FRA 1972 Tanzania er fremdeles vertsland for tusenvis av burundiske flyktninger som ankom landet i 1972. I 2004 nektet myndighetene å ta imot flere flyktninger fra nabolandet. De anså heller ikke lokal integrering som et alternativ til tross for at mange er født og oppvokst i Tanzania. I mars 2009 besluttet imidlertid myndighetene å akseptere gjenbosetting av de burundiske flyktningene, og rundt 80 prosent av flyktningene ønsker å bli. Spesielt for mange unge er det ikke naturlig å flytte ettersom de er født og oppvokst i Tanzania. I 2008 ble antall flyktningeleirer redusert fra elleve til fem. Sammen med myndighetene forsøker UNHCR nå å samle de eksisterende leirene.

I april 2009 gjennomførte UNHCR sammen med myndighetene den siste fase av den frivillige tilbakevendingprosessen for de burundiske flyktninger som ankom Tanzania i 1972. Dette markerte slutten på et av verdens mest langvarige prosjekter for frivillig tilbakevending. Rundt 100 000 burundiere og 90 000 kongole-sere bor fortsatt i flyktningleirene nordvest i Tanzania.

DET INTERNASJONALE SAMFUNN Tanzania har hatt en stabil økonomisk vekst de siste årene. Men landet er fremdeles avhengig av internasjonal bistand, spesielt med tanke på å oppnå en vellykket integrering av de gjenværende flyktningene. Regjeringen bestemte i desember 2008 å stenge én av de to siste leirene for burundiske flyktninger. 46 000 flyktninger er nå samlet i en leir. FNs høykommissær har bistått regjeringen både i tilbakevendingprosessen og i arbeidet med å omplassere flyktningene. Siden UNHCRs tilbakevendingprogram startet i Burundi i 1972 har over 470 000 mennesker vendt hjem. De fleste fra Den demokratiske republikk Kongo, Rwanda og Tanzania.

FN-organisasjonen vil redusere sine aktiviteter i Tanzania i 2009, men vil fremdeles jobbe tett sammen med andre FN-organisasjoner, deriblant Verdens matvareprogram. ■

STORE FLYKTNINGSTRØMMER

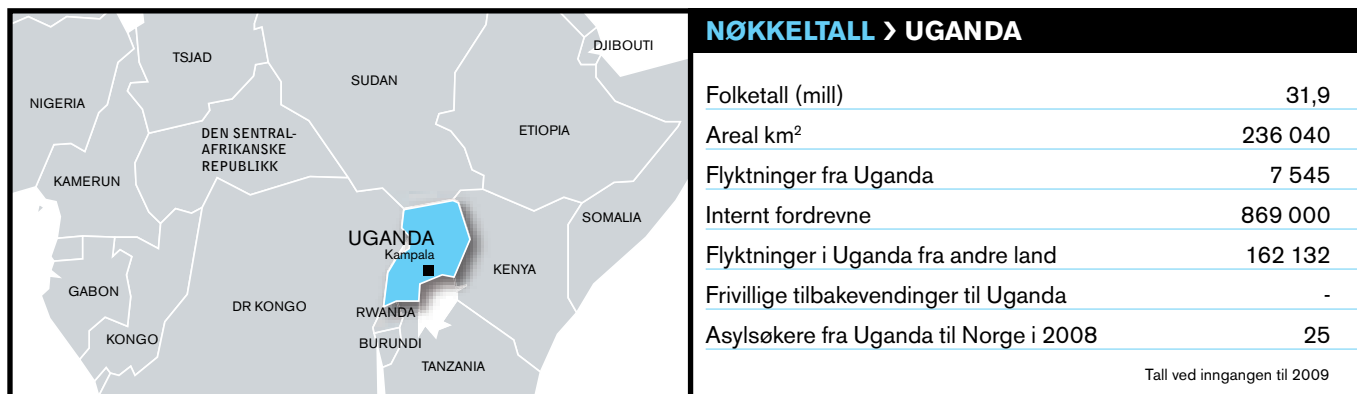
Tsjad fortsetter å motta store flyktningstrømmer fra nabolandene, særlig Sudan og Den sentralafrikanske republikk. Senest i desember 2008 mottok landet nye 6000 flyktninger fra Den sentralafrikanske republikk. Flesteparten var kvinner og barn som flyktet på grunn av kamper mellom opprørsgrupper og regjeringen i hjemlandet. Uroligheter i Tsjad er årsaken til at tusener av tsjadener flykter ut av landet, mens internt fordrevne i Tsjad er fanget mellom borgerkrigen i landet og konflikten i Sudan.

DET POLITISKE BILDET Borgerkrigen, som har pågått i landet siden uavhengigheten i 1960, har sin bakgrunn i spenninger mellom de arabisk-islamske stammene i nord og kristne og animistiske afrikannere i sør. Etter at Tsjad ble selvstendig ble landet kontrollert av ledere fra sør. Etter et mislykket kuppforsøk i 1989 greide den nåværende presidenten Idriss Débyi å ta makten i 1990. Han lovet å gjenopprette demokratiet i landet. Folket venter fremdeles. Stående kuppforsøk og overgrep mot befolkningen har fortsatt. Débyi er blitt anklaget for grove brudd på menneskerettighetene, og har fortsatt fengslingen av politiske motstandere og henrettelsen av fanger. Opprørerne anklaget presidenten for å favorisere sin egen etniske gruppe da han ble gjenvalgt for tredje periode i 2006. I februar 2008 angrep opprørerne hovedstaden. Senere ble den tidligere presidenten Hissen Habrè og elleve ledere for ulike opprørsgrupper dømt til døden, beskyldt for å ha vært involvert i angrepet på hovedstaden.

Nær 180 000 er internt fordrevne på grunn av konflikten i 2008. Både Tsjad og Den sentralafrikanske republikk har i senere tid blitt sterkt påvirket av, og delvis trukket inn i borgerkrigen i Darfur i Sudan. Avtalen som ble inngått mellom Tsjad og Sudan om å stoppe volden ved grensen, er det få som har tiltro til. Konflikten er komplisert og kaotisk med mange opprørsgrupper som stadig skifter allianser.

FLYKTNINGSITUASJONEN Flyktninger fra Den sentralafrikanske republikk har fortsatt å strømme inn i Tsjad i 2008 og deler av 2009. I mai 2008 opprettet FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) enda en leir sør i Tsjad for nye 9000 flyktninger. Langs grensa til Sudan bor rundt 250 000 sudanske flyktninger i tolv ulike leirer. Stadige konfrontasjoner og sammenstøt mellom opprørsgrupper og regjeringen setter flyktningenes sikkerhet i fare, og gjør det vanskelig for folk å vende hjem. Drap og angrep på nasjonale og internasjonale hjelpearbeidere vanskeliggjør det humanitære arbeidet. UNHCR frykter store flyktningstrømmer fra Sudan som følge av presidentens beslutning om å kaste ut ti humanitære organisasjoner tidlig i mars 2009.

DET INTERNASJONALE SAMFUNN I september 2007 skulle FNs fredsbevarende styrke (MINURCAT), i samarbeid med EUs militære tropper (EUFOR) og en tsjadensk politistyrke (DIS), bidra til å stabilisere de urolige områdene i øst. I tillegg skulle styrkene tilrettelegge for frivillig og trygg tilbakevending av flyktninger og internt fordrevne. Ett år etter var bare deler av MINURCAT på plass, mens kun 300 av de planlagte 850 tsjadenske politimenn hadde mottatt opplæring. Ingen var sendt ut for å beskytte leirene. FNs militære tropper er på plass og sørger for en viss grad av stabilitet og trygghet. Men uten en fungerende politistyrke er ikke de militære i stand til å gi flyktningene og sivilbefolkningen den nødvendige beskyttelse. I slutten av 2008 ble det rapportert om en økende grad av tvangsrekruttering fra leirene hvor særlig barn og unge blir tvunget til å støtte opprørerne. ■

GJENOPPBYGGING UTSATT

I november 2008 ble det anslått at det fortsatt befinner seg 869 000 internt fordrevne i leirer i Nord-Uganda. Ugandiske myndigheter startet fredsforhandlinger med opprørsgruppen Herrens motstandshær (LRA) i 2006. Siden den gang har omtrent halvparten av de opprinnelig 1,8 millionene internt fordrevne vendt tilbake til de opprinnelige hjemstedene sine, hvorav 400 000 i løpet av 2008.

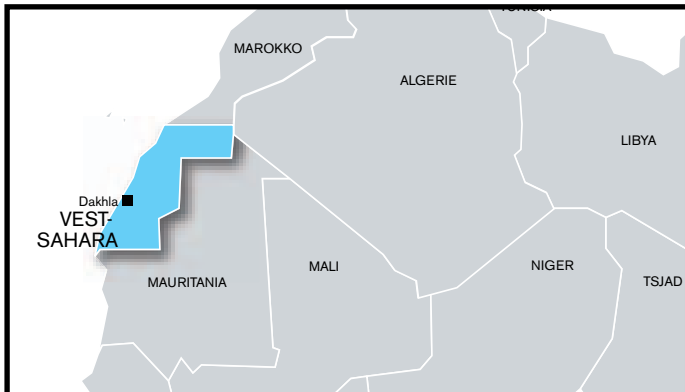
VÅPENHVILEN BRYTER SAMMEN Fredsforhandlingene, som ble ledet av Sør-Sudans visepresident Riek Machar og koordinert av FN, førte til våpenhvile. LRAs soldater trakk seg ut av Nord-Uganda og organiserte seg i oppsamlingsleirer i Sør-Sudan. Forhandlingene brøt imidlertid sammen høsten 2008. LRA-lederen Joseph Kony unnlot ved flere anledninger å stille opp for å underskrive den endelige avtalen. I desember 2008 angrep den ugandiske hæren LRA inne i Den demokratiske republikken Kongo (DR Kongo) i samarbeid med de kongolesiske og sørsudanesiske hærene. Dermed brøt også våpenhvilen sammen. LRA har imidlertid ikke vendt tilbake til Nord-Uganda. Opprørsgruppen gjennomførte flere draps- og kidnappingstokter både i DR Kongo og Den sentralafrikanske republikken mot slutten av 2008. Mer enn 1000 mennesker ble i løpet av få dager drept eller bortført. De fleste var barn og ungdommer. Nærmere 80 prosent av LRAs hær, som er drevet av en religiøs overbevisning, består av tidligere kidnappede barn. Flesteparten av jentene som blir kidnappet, blir kommandantenes og soldatenes koner. Mange føder barn mens de holdes fanget av LRA.

BAKGRUNN Etter frigjøringen i 1962 fulgte mange år med despotiske regimer. Særlig under Idi Amin, da over 400 000 mennesker ble drept, var forholdene ille. Amin ble tvunget til å flykte da Tanzania invaderte landet i 1978-79. Etter flere år med regjeringsskifter gjennom valg og kupp inntok opprørsgruppen til Yoweri Museveni

hovedstaden, Kampala, i 1986. Museveni ble innsatt som president, og i 2005 endret han grunnloven slik at han kunne bli valgt for en tredje periode i 2006. Som følge av Musevenis grunnlovsendring holdt flere giverland tilbake bistandspenger, deriblant Norge. Under Museveni har Uganda hatt en jevn sosial og økonomisk vekst, men den langvarige konflikten med opprørsgruppen LRA har bidratt til underutvikling og undertrykkelse av sivilbefolkningen i Nord-Uganda.

LANGVARIG KONFLIKT Konflikten mellom LRA og ugandiske myndigheter har pågått siden 1988. Rundt 90 prosent av befolkningen i Nord-Uganda ble internt fordrevet i 1996, da regjeringen tvang befolkningen inn i såkalte beskyttede leirer. Flere angrep og militære aksjoner fra LRA og den ugandiske hæren (UPDF) i 2002 og 2004, førte til nye bølger av internt fordrevne. Dette er også årsaken til at de fleste sivile i Nord-Uganda har liten tro på en «militær løsning» på konflikten. Så lenge LRA er intakt og Joseph Kony er på frifot, finnes det ingen varig løsning for de internt fordrevne. Dette gjenspeiles i befolkningens behov for å opprettholde alternative overlevelsesstrategier. Mange pendler mellom leirer og hjemsted for å dyrke jorda og dermed sikre tilgang på mat.

HUMANITÆR UTFORDRING Det er en prekær mangel på de mest elementære velferdstilbudene i tilbakevendingssområdene. I leirene, der folk kun får dekket de mest prekære behovene, lever først og fremst de mest sårbare gruppene; eldre, handikappede, enslige mødre med barn født utenfor ekteskap, foreldreløse og tidligere kidnappede barn og barnesoldater. Lokale myndigheter har lite å tilby disse gruppene og har et ensidig fokus på tilbakevending. De ugandiske myndighetene gjør ikke situasjonen bedre ved at de igjen har utsatt gjennomføringen av gjenoppbyggingsplanene for Nord-Uganda, denne gangen til sommeren 2009. ■

NØKKELTALL > VEST-SAHARA

Folketall (mill)	0,5
Areal km ²	266 000
Flyktninger fra Vest-Sahara	116 530
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Vest-Sahara fra andre land	-
Frivillige tilbakevendinger til Vest-Sahara	-
Asylsøkere fra Vest-Sahara til Norge i 2008	1

Tall ved inngangen til 2009

GRYENDE HÅP

Heller ikke i 2008 var det noen bevegelse å spore i den fastlåste situasjonen i Vest-Sahara. 165 000 saharawiske flyktninger lever uten fremtidshåp i nabolandet Algerie. Frustrasjonen i leirene øker og stadig flere flyktninger mister troen på fremtiden. Men det finnes håp. Den nye amerikanske administrasjonen har gitt klare signaler om et mer aktivt amerikansk diplomati. Utnevnelsen av den amerikanske diplomaten Christopher Ross som FNs generalsekretærs nye spesialutsending til Vest-Sahara, gir grunnlag for en forsiktig optimisme.

FLYKTNINGENE 125 000 av de mest sårbare flyktningene i de fire store flyktningleirene i Algerie mottar hjelp gjennom FN. Likevel er situasjonen både innen ernæring, helse og utdanning svært vanskelig. En rapport fra Kirkens Nødhjelp i 2008 viser at hvert femte barn i leirene lider av akutt underernæring. I aldersgruppen seks måneder til fem år har antallet underernærte barn blitt fordoblet i løpet av de siste tre årene. Utålmodigheten blant flyktningene øker, og mange unge reiser ut for å studere eller finne arbeid i andre land. Samtidig fortsetter FN og internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner å melde om politiske arrestasjoner og tortur i de marokkansk-okkuperte områdene.

KONFLIKTEN Da Spania i 1975 trakk seg ut av Vest-Sahara, rykket Marokko inn. Den marokkanske hæren havnet straks i konflikt med frigjøringsbevegelsen Polisario. Marokko og Polisario lå i krig fram til 1991, da partene underskrev en fredsavtale som bygde på at det skulle avholdes en folkeavstemning om områdets framtid året etter. Dette lå til grunn for opprettelsen av en FN-styrke, UN Mission for the Referendum in Western Sahara (MINURSO), som fortsatt overvåker freden i området.

Vest-Sahara ble på 1980-tallet delt på langs av en stein- og sandmur bygd av Marokko. De fiskerike havområdene og de mineral-

rike områdene vest for muren kontrolleres av Marokko, mens Polisario holder til øst for muren.

Frem til nå har ikke den avtalte folkeavstemningen blitt gjennomført. Den marokkanske regjeringen har i strid med Genèvekonvensjonene oppmuntret til bosetting av marokkanere som ofte får arbeid i fosfat- eller fiskeindustrien. De utgjør i dag et flertall av beboerne i områdene under marokkansk kontroll. I 2004 trakk Marokko seg fra avtalen om å holde en folkeavstemning, slik det er nedfelt i FNs sikkerhetsråd. I juni 2007 begynte en ny runde med forhandlinger mellom Polisario og Marokko. Men partene sto langt fra hverandre og det var ingen fremgang å spore. Marokko holdt fast på at alt de kan tilby saharawiene, er begrenset lokal autonomi og ikke uavhengighet.

SVAKT INTERNASJONALT PRESS FN har definert Vest-Sahara som et avkoloniserings spørsmål og Den internasjonale domstolen i Haag forkastet i 1975 Marokkos påståtte «historiske krav» på Vest-Sahara. Den afrikanske union (AU) har anerkjent Vest-Sahara og tatt opp staten som medlem. AU fremhever saharwienes rett til selvbestemmelse. Men til tross for over hundre påfølgende resolusjoner om Vest-Sahara i FNs sikkerhetsråd og generalforsamling har konflikten vært fastlåst. Både USA, Frankrike og Spania har fram til nå enten vært likegyldige eller motarbeidet saharwienes legitime rettigheter. Norge har uttrykt prinsipiell støtte til saharwienes rett til å bestemme over sin egen framtid. Men mange savner et sterkere norsk engasjement. I november 2008 skrev alle de største politiske ungdomsorganisasjonene i Norge et åpent brev til utenriksminister Jonas Gahr Støre med krav om akkurat dette. ■

NØKKELTALL > ZIMBABWE

Folketall (mill)	13,5
Areal km ²	390 580
Flyktninger fra Zimbabwe	16 836
Internt fordrevne	570 000-1 000 000
Flyktninger i Zimbabwe fra andre land	3 468
Frivillige tilbakevendinger til Zimbabwe	-
Asylsøkere fra Zimbabwe til Norge i 2008	17

Tall ved inngangen til 2009

I FRITT FALL

Mellom 500 000 og én million mennesker har de siste ti årene blitt drevet på flukt i Zimbabwe på grunn av president Mugabes vanstyre. Regimet har i lang tid nektet å innrømme at landet er midt inne i en krise med en økonomi i fritt fall, arbeidsløshet på over 90 prosent, økende fattigdom, meget høye HIV/AIDS-tall og en kompleks humanitær situasjon.

FN og de humanitære organisasjonene i landet har blitt nektet å gjennomføre behovsundersøkelser og har i perioder blitt nektet tilgang til å hjelpe de internt fordrevne og andre sårbare grupper. Spørsmålet om intern fordrivelse har vært så betent i Zimbabwe at de fordrevne går under betegnelsen mobile og sårbare grupper (MPV), og ikke internt fordrevne.

EN BEFOLKNING PÅ FLUKT Den største gruppen av internt fordrevne ble tvunget på flukt i forbindelse med en regjeringsskampanje i 2005. Hus og hytter i slumstrøkene i de større byene ble jevnet med jorden av regjeringens bulldosere. Mer enn en halv million av de fattigste innbyggerne i Zimbabwe ble hjemløse. Den neste store gruppen ble tvunget på flukt i forbindelse med regjeringens landreform, som startet i år 2000. Denne gangen ble 200 000-300 000 mennesker, primært landarbeidere, internt fordrevne. Den tredje store gruppen er mennesker drevet på flukt på grunn av politisk vold i forbindelse med ulike president- og parlamentsvalg de siste ti årene. Senest i mars 2008 ble flere titalls tusen tvunget på flukt i månedene før og etter valget.

I tillegg har flere millioner mennesker forlatt Zimbabwe. De fleste oppholder seg i regionen, først og fremst i Sør-Afrika. De sørafrikanske myndighetenes motvilje mot å la zimbabwere få adgang til å søke om asyl, har gjort at tusenvis av zimbabwere lever i skjul i landet. Det antas at mellom 1,5 og 2,5 millioner zimbabwere oppholder seg i Sør-Afrika. Ettersom mange lever i skjul, finnes det lite informasjon som beskriver situasjonen deres. De blir stadig

møtt med fremmedfrykt som gir seg uttrykk i voldelige handlinger. I april 2009 ble det rapportert om at rundt 15 000 zimbabwere blir deportert fra Sør-Afrika til Zimbabwe hver måned.

HÅPET OM EN ENDRING Ukene før valget i mars 2008 ga håp om en ny start for landet. Vold og juks førte imidlertid til en andre valgomgang som ble boikottet av opposisjonen. Dermed kunne taperen i valgets første runde, president Mugabe, fortsette å styre. Først i februar 2009, og som følge av press fra naboland og det internasjonale samfunnet, kom man frem til en politisk kompromissløsning og samlingsregjering. Løsningen har ikke ført til noen store endringer for de fordrevne eller folk flest i Zimbabwe.

Ved utgangen av 2008 hadde landet den høyeste inflasjonen i verden, med over 200 millioner prosent. Den økonomiske krisen har utradert folks sparepenger og satt en stopper for landets egen vareproduksjon. Fortsatt er det stor mangel på elektrisitet, vann, mat, drivstoff og andre livsnødvendige artikler. Ved utgangen av 2008 var om lag fem millioner mennesker avhengige av matvarehjelp for å overleve - et paradoks for et land som et tiår tidligere var nettoeksportør av mat til det sørlige Afrika. I august 2008 ble Zimbabwe rammet av en koleraepidemi som ved utgangen av mars 2009 hadde krevd mer enn 4000 liv og smittet rundt 90 000 mennesker.

Zimbabwe har gått fra å være et land hvor 90 prosent av barna gikk på skole til dagens situasjon hvor 80 prosent ikke er innrullert i noe skolesystem, og i tillegg er landets helsevesen nær en total kollaps. ■

Ikke alle colombianske barn er like heldige som denne jenta. Mange barn er fremdeles forhindret fra å gå på skole som følge av den pågående konflikten i Colombia.

Foto: Truls Brekke

AMERIKA >>

INNHOLD >> AMERIKA

- 80 Stillstand i Colombia
- 82 Canada
- 83 Colombia
- 84 Costa Rica
- 85 Ecuador
- 86 Guatemala
- 87 Haiti
- 88 Mexico
- 89 Panama
- 90 Peru
- 91 USA
- 92 Venezuela

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA >>>

Colombia	373 520
Haiti	23 066
Cuba	7 923
Peru	7 337
Mexico	6 162

Kilde: UNHCR

LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE >>>

Colombia	2 650 000 - 4 360 000
Peru	150 000
Mexico	5 500 - 21 000

Kilde: IDMC

Foto: Reuters: xxx www.alertnet.org

Foto: Truls Brække

Katy bor sammen med sin sønn i dette midlertidige teltet fordi hun mistet huset under jordskjelvet i Peru i fjor.

Konflikten i Colombia har vart i over 40 år. Fire millioner mennesker er drevet på flukt. 80 prosent er kvinner og barn.

STILLSTAND I COLOMBIA

Flyktnings situasjonen i Amerika domineres av konflikten i Colombia. Der øker antallet internt fordrevne, og sårbare grupper er ofre for vold og fordrivning. Med Obamas valgseier og en ny administrasjon på plass i Washington kan det være håp om at USA legger mindre vekt på militære virkemidler og i større grad retter fokus mot å finne en politisk løsning på konflikten.

Mellom-Amerika var frem til slutten av 1990-tallet preget av store flyktningstrømmer. De fleste var på flukt fra konfliktene i El Salvador, Guatemala, Nicaragua og Peru. Disse konfliktene ble langt på vei løst før 2000, og flyktningene kunne vende hjem. I Colombia, derimot, har konflikten økt i omfang de siste årene, og antallet mennesker på flukt fortsetter å stige.

Latin-Amerika trekkes ofte frem som et lærestykke i gode fredsprosesser. En viktig suksessfaktor har vært at sivilsamfunnet har vært inkludert i arbeidet. Regionen har også langt på vei klart å løse flyktningproblemene som har oppstått i kjølvannet av konfliktene. I 1984 ble Cartagena-erklæringen undertegnet av ti land. Erklæringen er ikke juridisk bindende, men innholdet er tatt inn i en rekke nasjonale lover. Landene forplikter seg til å dele ansvaret for flyktningene, og flyktningbegrepet er utvidet fra å gjelde individuelt forfulgte til å innbefatte folk på flukt fra en generelt vanskelig sikkerhetssituasjon, utenlandsk aggresjon, interne konflikter og grove brudd på menneskerettighetene. Regjeringene skal ifølge erklæringen gi støtte og beskyttelse til internt fordrevne. Flyktningene skal også sees som viktige aktører i fredsarbeidet. På slutten av 1990-tallet avsluttet FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) sitt tilbakevendingsprogram for flyktninger i regionen. Arbeidet ble ansett som fullført. Alle har likevel ikke vendt hjem eller fått den hjelpen de ble lovet. For eksempel er det fremdeles 150 000 internt fordrevne i Peru og et ukjent antall i Guatemala.

COLOMBIA I Colombia har antallet flyktninger og internt fordrevne økt de siste årene. Da president Uribe kom til makten i 2002, ble den militære konflikten trappet opp. Uribes strategi har ført til økt sikkerhet i sentrale strøk og i de store byene. Geriljabevegelsen FARC er også svekket. Alle parter i den væpnede konflikten angriper og bruker sivile i den militære kampen, noe som har fått svært alvorlige humanitære konsekvenser. Det er spesielt bekymringsfullt at myndighetenes militære strategi fører til økt fordrivelse.

Colombia har et omfattende juridisk rammeverk for beskyttelse av de fordrevne, men det er langt fra lov og rett til iverksettelse og praksis. Den colombianske grunnlovsdomstolen har ved flere tilfeller rettet sterk kritikk mot myndighetene for manglende oppfølging av de internt fordrevnes rettigheter.

Flyktninghjelpens Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) i Geneve melder om 270 000 nye internt fordrevne i Colombia fra januar til juni 2008. Totalt er det anslått at mellom 2,6 og 4,3 millioner er fordrevet i landet - det nest høyeste i verden. I overkant av 370 000 colombianske flyktninger befinner seg i nabolandene.

Forholdet mellom president Uribe og USAs president Bush var tett. USA har siden 2000 forsynt Colombia med teknologi, militær ekspertise og personell. Mange aktører håper at USAs nye president vil legge mer vekt på å finne politiske løsninger og oppbygging av det sivile samfunnet.

Foto: Reuters: Juan Carlos Ulate www.alertnet.org

Foto: Reuters: Eliana Aponte www.alertnet.org

Costa Rica er et av de mest velstående og økonomisk stabile landene i regionen.

Med unntak av Colombia har man klart å skape fred i Latin-Amerika. For denne colombianske gutten er konflikt endel av hverdagen.

FARE FOR AT KONFLIKTEN SPRRER SEG Den colombianske regjeringen omtaler sine militære operasjoner som terrorbekjempelse, og USA har stemplet den venstreorienterte FARC-geriljaen som en terrorgruppe. Flere av landene i Latin-Amerika tar avstand fra denne definisjonen, deriblant nabolandene Ecuador og Venezuela. På grunn av sterke økonomiske bånd mellom Colombia, Venezuela og Ecuador er det lite trolig at de politiske motsetningene fører til væpnet konfrontasjon. En eventuell utvidelse av den væpnede konflikten i Colombia over grensene til nabolandene vil imidlertid kunne føre til en alvorlig regional konflikt. Et forvarsel var situasjonen som oppsto i begynnelsen av 2008, da den colombianske hæren tok seg over grensen til Ecuador og drepte FARCes nestkommanderende. Dette førte blant annet til at Venezuela plasserte styrker langs grensen mot Colombia. Etter forhandlinger stabiliserte imidlertid situasjonen seg.

Colombianske flyktninger stemples ofte som medlemmer av væpnede grupper, og både regjeringer og befolkningene i nabolandene frykter at de skal ta med seg konflikten over grensene. Episoder som den i Ecuador bedrer ikke situasjonen.

USA OG CANADA Antallet asylsøknader i Canada økte med over 30 prosent i 2008, mens antallet holdt seg i stabilt USA. De største gruppene asylsøkere til Canada er mexicanere, haitiere og colombianere. I USA utgjør kinesere, mexicanere og haitiere de største gruppene. USA har i tillegg mange ulovlige innvandrere fra resten av Amerika. Dette reflekterer både konfliktsituasjonen på kontinentet og velstandsskillet mellom USA og Canada og resten av Amerika.

ØKONOMISK VEKST, MEN IKKE UTJEVNING I løpet av de siste 20 årene har Latin-Amerika opplevd stor økonomisk vekst, men fremdeles preges landene av store forskjeller mellom folk. I 2005 levde 40 prosent av befolkningen i Latin-Amerika under fattigdomsgrensen, på landsbygda var tallet nesten 60 prosent. Til tross for dette er antallet fattige redusert, ifølge FN-kommisjonen La Comisión Económica para América Latina (CEPAL).

Ifølge det norske forskningsnettverket for Latin-Amerika viste økonomien i de latinamerikanske landene en klar nedgang de tre første månedene av 2009. Land som er avhengige av USA, er mest utsatt. Mange latinamerikanere som er bosatt i USA sender penger hjem. Økende arbeidsledighet i USA rammer denne gruppen hardt. Resultatet er at pengestrømmen har gått ned, og det er ventet at den vil synke ytterligere. Tidligere finanskriser har ført til betydelig økt fattigdom i Latin-Amerika. Det norske forskningsnettverket for Latin-Amerika understreker likevel at myndighetene i regionen har satt i gang tiltak for å motvirke nedgangen. Det kan bety at krisen blir lettere denne gangen.

FREMANG OG ENDRING Parallelt med den økonomiske fremgangen de siste tiårene har Latin-Amerika gjennomgått en demokratiseringsprosess. Flere tar del i frie valg, og det politiske rommet for deltakelse og debatt er utvidet. Utviklingen har skapt store forhåpninger og styrket fremtidstro, men også økende misnøye med den underliggende skjeve fordelingen av økonomiske ressurser og politisk makt. Ifølge undersøkelsen Latinobarómetro 2006 har befolkningen i Latin-Amerika mange steder liten tiltro til at myndighetene representerer dem på en god måte.

I Venezuela, Ecuador og Bolivia gjennomfører venstreorienterte regjeringer tiltak med mål om å endre strukturene. Staten overtar olje- og gruvevirksomhet og eksproprierer jord. Minoriteter, homofile og kvinner får flere rettigheter, og tilgangen til gratis helsetjeneste utvides. Denne politikken er kontroversiell selv om den får støtte gjennom valg. Flere av lederne kritiseres for å monopolisere makt og hindre fri meningsutveksling for å få gjennomført sin politikk.

Latin-Amerika står i dag overfor store politiske og sosiale endringer. Men man har, med unntak av Colombia, klart å skape fred, som er en forutsetning for menneskers og staters utvikling. Fortsatt fremgang krever at man klarer å redusere fattigdommen og oppnå større likhet mellom fattig og rik, samtidig som man utvider demokratiet. Det vil også være avgjørende for flyktning- og migrasjonsstrømmene. ■

NØKKELTALL > CANADA

Folketall (mill)	33,2
Areal km ²	9 984 670
Flyktninger fra Canada	101
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Canada fra andre land	173 651
Frivillige tilbakevendinger til Canada	-
Asylsøkere fra Canada til Norge i 2008	3

Tall ved inngangen til 2009

ETT SAMMENBRUTT SYSTEM

Tall fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) viser at antallet asylsøkere økte med 30 prosent fra 2007 til 2008. Etter at tallene ble kjent, uttalte den canadiske immigrasjonsministeren at immigrasjonssystemet har brutt sammen.

Canada var i 2008 den nest største mottakeren av asylsøknader i den industrialiserte verden. De største gruppene av asylsøkere er meksikanere, haitiere og colombianere, og det var også disse gruppene som økte mest i 2008.

Tradisjonelt har Canada hatt en liberal asyl- og innvandringspolitikk. Landet var det første som innførte kjønnsbasert forfølgelse som grunnlag for beskyttelse og er ett av de landene som tar imot flest overføringsflyktninger. Både myndigheter og private tar imot og hjelper overføringsflyktninger. Etter at regjeringen har godkjent at det foreligger et beskyttelsesbehov, kan private grupper med avtale overta ansvaret for personer og familier. De er da ansvarlige for dem sosialt og økonomisk i ett år.

PÅVIRKET AV USA Canada påvirkes på flere måter av å være nærmeste nabo til USA. Etter terrorangrepet 11. september 2001 var USA bekymret for at Canadas asylpolitikk kunne utgjøre en sikkerhetsrisiko for USA. En del asylsøkere fra Latin-Amerika føler seg ikke trygge i USA og forsøker å komme seg til Canada.

Etter 2001 har Canada strammet inn politikken, men høyere asyltall vekker bekymring hos politikerne. Immigrasjonsministeren mener tallene viser «misbruk av Canadas sjenerøsitet», og han har derfor tatt initiativ til en tverrpolitisk dialog om reformer.

AVTALE MED USA Som ledd i en avtale om asylpolitikk i 2001 godkjente USA og Canada hverandre som sikre asylland. En asylsøker får saken behandlet i det landet han eller hun først passerte gjennom. Mexikanere er unntatt fra bestemmelsen.

Det canadiske flyktningrådet (Canadian Council for Refugees),

Amnesty International Canada og Canadian Church Alliance gikk til domstolen for å få avtalen kjent ugyldig fordi de mener USA ikke sikrer flyktningenes rettigheter. Organisasjonene fikk medhold, men avgjørelsen ble omgjort av en anke-domstol. Anke-domstolen benektet ikke at USA bryter regelverket, men uttalte «at USA ikke faktisk overholder er irrelevant». De tre organisasjonene anket så saken til Høyesterett. I februar 2009 vedtok Høyesterett å ikke behandle saken, og avtalen blir dermed stående.

FAMILIEGJENFORENING Canada har en regel om «ekskluderte familiemedlemmer», det vil si personer som ikke kan få familie-gjenforening. Regelen skulle hindre juks, men en rapport fra det canadiske flyktningrådet viser at den rammer barn og sårbare grupper. Blant disse er en tre år gammel gutt fra Sierra Leone. Faren var utsatt for forfølgelse og ble godkjent for bosetting i Canada, men overføringen trakk ut over år. Familiemedlemmene følte seg utrygge, og da et nytt familiemedlem ble født, fryktet de forlenget behandlingstid. Den lille gutten ble derfor plassert hos en tante. Straks de landet på canadisk jord, varslet de myndighetene, men gutten er utstengt fra familie-gjenforening. Slike beslutninger er livsvarige.

Rapporten viste også at mulighet for å gi gjenforening av humanitære årsaker i liten grad brukes. I et lovforslag fra mars 2008 er denne muligheten foreslått fjernet.

MANGLENDE ANKEMULIGHET UNHCR er blant organisasjonene som over flere år har kritisert Canada for at asylsøkere mangler anke-muligheter ved avslag. Saken var oppe i det canadiske parlamentet i august 2008, uten at det kom til noen avklaring. Det er ventet en ny behandling i 2009. ■

NØKKELTALL > COLOMBIA

Folketall (mill)	46,7
Areal km ²	1 138 910
Flyktninger fra Colombia	373 520
Internt fordrevne	2 650 000 - 4 360 000
Flyktninger i Colombia fra andre land	170
Frivillige tilbakevendinger til Colombia	-
Asylsøkere fra Colombia til Norge i 2008	9

Tall ved inngangen til 2009

MINORITETSGRUPPER RAMMES HARDT

Den pågående konflikten i Colombia har vart i over 40 år og mer enn fire millioner mennesker er drevet på flukt. Brudd på menneskerettighetene og internasjonal humanitær rett har vært en del av hverdagen i mange år. Myndighetenes militære strategi som skulle forebygge fordrivelse, har i stedet hatt motsatt effekt.

UTLEVERING TIL USA Undersøkelser av påståtte forbindelser mellom medlemmer av kongressen og paramilitære grupper har ført til spenning mellom regjeringen og høyesterett. I mai 2008 ble 13 av de mest fremstående paramilitære ledere utlevert til USA.

NARKOTIKA Colombia er et av verdens tre største produsentland av narkotika. Både geriljabevegelsen FARC og de paramilitære gruppene finansierer mye av sin virksomhet med narkotikapenger. Det er problematisk for regjeringen at de paramilitære har hatt viktige støttespillere innen hæren og andre statlige institusjoner. Myndighetenes forsøk på å få ned kokaproduksjonen har vært mislykket, og sprøyting med plantegift fra fly har møtt sterk lokal motstand, blant annet fordi sprøytingen også ødelegger lovlige avlinger.

INTERNET FORDREVNE Antallet internt fordrevne økte dramatisk i 2008 og bringer Colombia helt i toppen av statistikkene: bare i Sudan var det flere internt fordrevne. Deres situasjonen er prekær, men myndighetene nedtoner antallet. Vertskommunene opplever et stort press, spesielt når det gjelder tilgangen på grunnleggende tjenester i urbane områder der de fleste fordrevne har søkt tilflukt. De krigførende partene i Colombia utøver også en sterk grad av kontroll over sivilbefolkningen - også på de stedene som de flykter til.

En ny tendens er at de væpnede gruppene i stadig større omfang sperrer av områder. Det gjør befolkningen ekstra sårbar. Det hindrer bevegelsesfrihet, gir restriksjoner på handel, manglende tilgang til grunnleggende tjenester og humanitær bistand og fører til

at befolkningen ikke får dekket sine behov. Mer enn 300 000 personer på 60 steder har blitt utsatt for blokader i perioder som har vart i ti dager eller mer. Bruk av landminer har også blitt stadig mer utbredt, og mer enn 7500 personer er drept av miner.

Overgrepene mot befolkningen fortsetter, og myndighetenes militære strategi, som skulle forebygge fordrivelse, har i stedet føret til økt fordrivelse. Brudd på menneskerettigheter og internasjonal humanitær rett begås av alle de stridende partene. Landets grunnlovsdomstol har konkludert med at de colombianske myndighetene i altfor liten grad har oppfylt sine forpliktelser i forhold til de internt fordrevne. Sivilombudsmannens varslingssystemer er laget for å oppdage situasjoner som kan føre til risiko for befolkningen, og anbefaler metoder for å avverge angrep og misbruk. Et hovedproblem har vært den manglende iverksettelsen av nasjonal lov på lokalt nivå.

Minoritetsgrupper som afrocolombianere og urfolk rammes uforholdsmessig hardt av konflikten. For eksempel utgjør afrocolombianerne 22,5 prosent av de internt fordrevne, men bare 12 prosent av hele befolkningen. Et annet stort problem er at mange på flukt ikke blir registrert av myndighetene, og de får derfor heller ingen assistanse.

FLYKTNINGER I NABOLAND Rundt en halv million colombianere har søkt beskyttelse i nabolandene de siste 10 årene. I alle landene møter de utfordringer. Selv om de har tilgang til grunnleggende tjenester i Venezuela, opplever de misbruk og utpressing ved politikkontroller og militære kontrollstasjoner. I Ecuador er det økende spenning mellom innbyggere i fattige vertsområder og colombianske flyktninger. Panama har forsøkt å hindre nye ankomster gjennom å sperre grenseområdene og tvungen hjemsendelse. ■

NØKKELTALL > COSTA RICA	
Folketall (mill)	4,5
Areal km ²	51 100
Flyktninger fra Costa Rica	354
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Costa Rica fra andre land	18 136
Frivillige tilbakevendinger til Costa Rica	-
Asylsøkere fra Costa Rica til Norge i 2008	-

Tall ved inngangen til 2009

SLITER MED INTEGRERING AV FLYKTNINGER

Costa Rica har et betydelig antall colombianske flyktninger. I tillegg bor det en stor andel nicaraguanere i Costa Rica. Costa Rica har gode ordninger for flyktninger, men strever med å integrere flyktningene i lokalmiljøene.

FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) anslår at Costa Rica hadde omtrent 18 000 anerkjente flyktninger i 2008. Ifølge det amerikanske Bureau of Democracy, Human Rights and Labour meldte det costaricanske migrasjonsdepartementet at 41 prosent av asylvedtakene i 2008 var positive. Det er en økning på over 20 prosent fra 2007. Observatører er likevel bekymret for en restriktiv asylpraksis og at de som tar imot og behandler asylsøknader, har for dårlig opplæring.

Costa Rica har gjort en viktig innsats for fredsarbeidet i Mellom-Amerika. I 1987 fikk den costaricanske presidenten Oscar Arias Nobels fredspris for en regional fredsavtale for Mellom-Amerika. Under urolighetene kom store grupper med flyktninger fra Nicaragua og El Salvador til Costa Rica.

Flyktninger har rett til gratis helsetilbud i tre måneder. Flyktninger, men ikke asylsøkere, har rett til arbeid og til å ta opp lån på linje med costaricanske statsborgere. Staten gir gratis skolegang og gratis helsetilbud til alle mindreårige, både papirløse innvandrere og flyktninger. Også andre papirløse har i stor grad tilgang til helse-tilbud.

STOR STABILITET, MEN ØKENDE FATTIGDOM Costa Rica er et av de mest velstående og politisk stabile landene i regionen. I motsetning til i de fleste andre landene utviklet Costa Rica ikke et føydalsystem under kolonitiden. Den økonomiske utviklingen fra 1800-tallet og fremover la grunnlaget for fremveksten av en velferdsstat.

De seneste årene har den økonomiske veksten stagnert, og inntektene til den fattigste femtedelen har falt. Lavt utdanningsnivå og høy fattigdom preger urbefolkningen og den nicaraguanske

minoriteten. Det har vært flere demonstrasjoner mot den økte fattigdommen det siste året.

MANGE FORDOMMER MOT COLOMBIANSKE FLYKTNINGER Siden 2000 har det kommet en jevn strøm av colombianske flyktninger til Costa Rica. I perioden 2000-2004 kom det flest colombianere fra middelklassen. Etter 2004 har de fleste vært enslige, lavt utdannede og med lav sosioøkonomisk status. Det har ført til økende fordommer mot flyktningene. Mange hevder at det er en sammenheng mellom den økte flyktningstrømmen, økt kriminalitet og lavere sikkerhet. Undersøkelser gjennomført av UNHCR viser at slike fordommer er hovedårsaken til høy arbeidsledighet blant colombianske flyktninger. Både UNHCR og en colombiansk kvinnegruppe gjennomførte i 2008 holdningskampanjer for å bedre flyktningenes status.

Fra 2004 har væpnede grupper fra Colombia tatt seg inn i Costa Rica og truet og kidnappet colombianske flyktninger. For å sikre flyktningenes trygghet har UNHCR og costaricanske myndigheter igangsatt et gjenbosettingsprogram. Flyktninger blir bosatt både i og utenfor regionen.

DEN NICARAGUANSKE MINORITETEN I tillegg til nicaraguanere med varig opphold bor det mellom 200 000 og 500 000 nicaraguanere med midlertidig opphold eller som papirløse innvandrere i Costa Rica. Det er mange i en befolkning på 4,8 millioner, og de utsettes for diskriminering i dagliglivet. I 2006 fikk sikkerhetspolitiet mulighet til å ransake boliger, forretninger og kjøretøy hvor de mistenker at illegale innvandrere kan oppholde seg. I tillegg fikk politiet fullmakt til å internere papirløse innvandrere på ubestemt tid. ■

NØKKELTALL > ECUADOR

Folketall (mill)	13,5
Areal km ²	283 560
Flyktninger fra Ecuador	1 063
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Ecuador fra andre land	101 398
Frivillige tilbakevendinger til Ecuador	-
Asylsøkere fra Ecuador til Norge i 2008	-

Tall ved inngangen til 2009

RAMMET AV DEN COLOMBIANSKE KRIGEN

Ecuador er det landet som mottar flest colombianske flyktninger. De fleste er uregistrerte. Mange oppholder seg i de fattige og isolerte grenseområdene mellom Ecuador og Colombia. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og myndighetene forsøker å bedre situasjonen for disse flyktningene.

Det amerikanske kongressmedlemmet Jim McGovern uttalte etter et besøk i Ecuador i november 2008 at «krigen i Colombia blør bokstavelig talt inn i Ecuador hver eneste dag». Høyt konfliktnivå på den colombianske siden medfører en konstant strøm av flyktninger over grensen til Ecuador. Grenseområdene er vanskelige å kontrollere. Derfor vet man ikke nøyaktig hvor mange flyktninger som kommer. Antallet registrerte flyktninger i Ecuador er rundt 100 000. Nesten alle disse er colombianere. Myndighetene og UNHCR anslår at det totalt er om lag 135 000 colombianere med behov for beskyttelse i landet.

VANSKELIG FOR UREGISTRERTE FLYKTNINGER De uregistrerte flyktningene har et vanskelig liv. Mange har bodd i Ecuador i årevis. De mangler offisielle dokumenter og har liten tilgang til arbeidsmarkedet og få muligheter til å ta opp lån eller eie egen bolig.

Registrerte flyktninger har rett til arbeid, men det har ikke asylsøkere. Både flyktninger og asylsøkere har tilgang til helsetjenester. Alle elever som kan fremvise id-papirer, har rett til skolegang, men i praksis har flyktningbarn ofte problemer med å bli godkjent. På grunn av stor pågang er asylsystemet sprengt. Søkere må derfor vente i flere måneder før de kan få papirer som dokumenterer deres status og gir dem tilgang til offentlige tjenester.

FATTIGDOM OG MANGLENDE SIKKERHET Fattigdommen i Ecuador er størst i de nordlige distriktene. Der bor det et stort antall uregistrerte colombianske flyktninger. Mange av disse vet ikke at de kan

søke om asyl, eller de lever så isolert at de ikke har tilgang til offentlige myndigheter.

Konflikten i Colombia fører også til at væpnede grupper tar seg over grensen og utfører militære aksjoner. Dette truer både Ecuadors suverenitet og befolkningens sikkerhet. Ett eksempel er at i mai 2008 torturerte en væpnet gruppe fra Colombia landsbyboere i det nordlige Ecuador og kidnappet tre flyktninger. Redsel for å bli sendt tilbake eller bli utsatt for overgrep er også en av grunnene til at flyktninger ikke registrerer seg.

For å takle fattigdommen og den manglende sikkerheten lanserte regjeringen i 2007 en plan for Ecuadors nordområder. Planen skal styrke infrastrukturen, den sosioøkonomiske utviklingen, miljøet og menneskerettighetene samt gi bedre sikkerhet og bedre forhold for flyktninger. Planen er i oppstartsfasen og mangler fremdeles finansiering.

OFFENSIV FOR Å HJELPE UREGISTRERTE FLYKTNINGER I NORD I slutten av mars 2009 la et mobilt registreringsteam ut på veien i det nordlige Ecuador. Teamet som består av 50 personer er et samarbeidsprosjekt mellom regjeringen og UNHCR som skal behandle asylsøknader, registrere flyktninger og utstede dokumenter. Tilbudet vil nå 50 000 flyktninger, og arbeidet vil ta minst ett år. I tillegg åpnet myndighetene og UNHCR to flyktningkontorer i grenseområdene i 2008.

I august 2008 ble samarbeidsprosjektet «Flytende helseklinikk» sjøsatt på San Miguel-elven. Prosjektet består av en elvebåt med lege og frivillige helsearbeidere. Båten skal pendle fast mellom 28 lokalsamfunn på elven. Dette er et område hvor 40 prosent av befolkningen er flyktninger, og hvor de aller fleste ikke har tilgang til helsetjenester. ■

NØKKELTALL > GUATEMALA

Folketall (mill)	13,7
Areal km ²	108 890
Flyktninger fra Guatemala	5 931
Internt fordrevne	Ukjent antall
Flyktninger i Guatemala fra andre land	130
Frivillige tilbakevendinger til Guatemala	-
Asylsøkere fra Guatemala til Norge i 2008	1

Tall ved inngangen til 2009

INTERNT FORDREVNE USYNLIGGJORT

Mellom 500 000 og 1,5 millioner mennesker ble fordrevet under den 36 år lange borgerkrigen som ble avsluttet i 1996. Over 200 000 mennesker ble drept eller forsvant i denne perioden. Det finnes ingen sikre tall på internt fordrevne i dag, men anslagene ligger på rundt 200 000. Fremdeles gjenstår mye for å kunne gi ofrene under konflikten oppreisning og rettferdighet. Uten at det skapes politisk vilje til å gjøre dette, er det vanskelig å se for seg at landet kan ta et langt steg bort fra sin mørke fortid.

Tilbakevending og integrering av flyktningene ble tatt inn i delavtalene forut den endelige fredsavtalen i 1996. Internasjonale hjelpeorganisasjoner, inkludert norske, fikk økte midler for å styrke arbeidet for menneskerettighetene og gi støtte til tilbakevendte flyktninger. Til tross for at de internt fordrevne også var nevnt i delavtalene, fikk de i praksis langt mindre oppmerksomhet. Ansvaret for denne gruppen var på dette tidspunkt ikke plassert innenfor FN-systemet. Det var heller ikke utarbeidet retningslinjer for hvordan deres rettigheter og beskyttelse skulle ivaretas.

ENDTE OPP I SLUMMEN Konflikten førte til at et stort antall internt fordrevne søkte seg til forstedene og slumområdene i hovedstaden Guatemala City. Der livnærte de seg i den uformelle økonomiske sektor som gateselgere, hushjelpere eller gjennom tilfeldige jobber. På denne måten gled de internt fordrevne inn i den lange rekken av fattige uten at deres beskyttelsesbehov eller traumatiske forhistorie ble tatt hensyn til.

Det er gode grunner til å se på de internt fordrevne som en spesiell gruppe, selv tolv år etter konflikts slutt. De befinner seg i en svært vanskelig situasjon på grunn av manglende politisk vilje og evne hos de nasjonale myndighetene. Svært mange ble utsatt for overgrep, og de fleste har verken fått kompensasjon eller jorda tilbake. Majoriteten har heller ikke fått tilbud om å bli reintegrert et annet sted. De internt fordrevnes interesseorganisasjoner sier

at regjeringens landprogrammer ikke fører noe sted og den eneste muligheten de har for å vende hjem, er at de får tilgang til jorda de har mistet.

MANGLENDE IMPLEMENTERING Hovedproblemet er at intensjonene i fredsavtalen fra 1996 i liten grad har blitt fulgt opp. Under fredsprosessen måtte aktørene forholde seg til årsakene til krigen så vel som konsekvensene av den. Årsakene var de dype sosio-økonomiske forskjellene i det guatemalanske samfunnet, manglende demokrati og menneskerettigheter. I tillegg kom effektene av krigen som polarisering, undertrykkelse og et hav av mistillit.

Etter krigen ble det raskt klart at de store landeierne ikke ville gi slipp på den jorda de hadde overtatt i forlatte områder, og de militære ønsket mest av alt å unngå straffeforfølgelse for krigsforbrytelser. Offisielle tall viser at 93 prosent av overgrepene under krigen ble utført av hæren og paramilitære grupper.

Da FNs observasjons- og overvåkingsstyrke (MINUGUA) trakk seg ut av landet i 2004, konkluderte den med mangelfull politisk vilje til å gjennomføre fredsavtalen. Samme år ble Det nasjonale programmet for krigsskadeerstatning med kompensasjonsordninger etablert. Internt fordrevne skulle kunne motta kompensasjon, men med manglende registre fungerte det dårlig. I 2005 fikk fredsavtalene endelig lovs rang etter oppfordringer fra det internasjonale samfunnet. Men de nasjonale institusjonene som er ansvarlige for gjenbosetting og landfordeling, mangler ressurser for gjennomføring av tiltak. Mange fordrevne har derfor i økende grad tydd til jordokkupasjoner som det har blitt slått hardt ned på. ■

NØKKELTALL > HAITI

Folketall (mill)	9,8
Areal km ²	27 750
Flyktninger fra Haiti	23 066
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Haiti fra andre land	-
Frivillige tilbakevendinger til Haiti	-
Asylsøkere fra Haiti til Norge i 2008	3

Tall ved inngangen til 2009

DRØMMEN OM ET NORMALT LIV

Økende matvarepriser og en svært ødeleggende orkansesong skapte store utfordringer for befolkningen på Haiti i 2008. Statsminister Jacques Edouard Alexis måtte gå av etter voldsomme demonstrasjoner mot økte matvarepriser i april. Statsministerstolen ble stående tom helt til utnevnelsen av Michéle Pierre-Louis i september. Matkrisen kom på toppen av konflikten mellom væpnede bander og ulike politiske fraksjoner som har drevet mange mennesker på flukt de siste årene.

SOSIAL URO OG NATURKATASTROFER Haiti, det fattigste landet på det amerikanske kontinent, har en lang historie med vold, diktatur, politisk ustabilitet og økonomisk kaos. Da prisen på en håndfull ris våren 2008 oversteg en gjennomsnittlig daglønn, eksploderte situasjonen i voldsomme demonstrasjoner og plyndring av butikker. Det var ingen overraskelse i et land der majoriteten av befolkningen i utgangspunktet ikke har noe å gå på. Den humanitære krisen i Haiti er imidlertid relatert til mye mer enn økte matvarepriser. Det er et samfunn der tre fjerdedeler av befolkningen er ekskludert fra nesten alt, for eksempel sunne og regelmessige måltider. Forfallet i de statlige institusjonene etterlater et institusjonelt tomrom. Befolkningen opplever at offentlige myndigheter rett og slett er fraværende. Naturkatastrofene, tornadoer og orkaner som inntreffer med jevne mellomrom, avdekker også et land i økologisk ubalanse. Avskoging har ført til jordskred, flom, jorderosjon og medfølgende avlingssvikt for bøndene. For 20 år siden var Haiti nesten selvforsynt med ris. I dag importerer landet 80 prosent av risen. Vanningssystemene er dårlig vedlikeholdt og prisen på gjødsel er mangedoblet. Dette, sammen med befolkningsvekst og voldelige konflikter knyttet til jord, har økt spenningsnivået i det haitiske samfunnet. Et stort problem knyttet til eiendomsrett til jord har vært at det ikke finnes skikkelige arkiver over skjøtene.

PÅ FLUKT På slutten av 2008 gjennomførte FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) en større undersøkelse av sikkerhets- og menneskerettighetssituasjonen på Haiti. Resultatet av dette vil være med på å bestemme hvilken posisjon Høykommissæren vil innta i forhold til beskyttelsesbehovene til haitiske asylsøkere og flyktninger. Det er ikke mange årene siden tusenvis av haitiere la ut i båter med kurs for USA. Mange ble stanset av den amerikanske kystvakten og tvangsreturnert. Andre nådde bestemmelsesstedet og fikk innvilget søknad om asyl. Deres pengebidrag holder i dag liv i mange familier i Haiti.

HAITI OG VERDEN Det er knyttet en viss spenning til president Prévals utnevnelse av Michéle Pierre-Louis som statsminister. Hun har bakgrunn fra den sosiale bevegelsen og betraktes som en ukorrupt politiker. Imidlertid står hun overfor store utfordringer. Over halvparten av statsbudsjettet kommer fra bistand. Cuba bidrar med leger, Venezuela med billig olje og Brasil leder FNs stabiliseringsstyrke, MINUSTAH. Den ble opprettet i 2004 for å bistå i arbeidet med å avvæpne kriminelle gjenger og å gi støtte til politistyrken. Det er delte meninger om hva MINUSTAH har oppnådd, men det er ingen tvil om at sikkerhet og stabilitet er svært avgjørende for den videre utviklingen i landet. Fortsatte brudd på menneskerettighetene, voldelige konfrontasjoner, et dårlig fungerende rettsystem og store sosiale utfordringer kan lett føre til nye flyktningstrømmer. ■

NØKKELTALL > MEXICO

Folketall (mill)	107,8
Areal km ²	1 972 550
Flyktninger fra Mexico	6 162
Internt fordrevne	5 500 - 21 000
Flyktninger i Mexico fra andre land	1 055
Frivillige tilbakevendinger til Mexico	-
Asylsøkere fra Mexico til Norge i 2008	1

Tall ved inngangen til 2009

EN STAT I OPPLØSNING

I en analyse fra november 2008 skriver det amerikanske forsvaret at situasjonen i Mexico kan bli en vesentlig sikkerhetsrisiko for USA. Bakgrunnen er særlig faren for at narkotikakarteller kan destabilisere samfunnet.

Mexico har en lang tradisjon som mottaker av asylsøkere, men er i dag først og fremst et transitland for migrasjonsstrømmer fra sør til nord. Antallet asylsøkere er lavt sammenlignet med antallet personer på flukt fra fattigdom og samfunn i oppløsning. Asylsøkere i Mexico kommer hovedsakelig fra Colombia og Haiti, men den generelle migrasjonsstrømmen fører også med seg asylsøkere fra Afrika, Asia og Midtøsten.

DE FARLIGE GRENSEOMRÅDENE Ifølge US Border Control har 4000 mennesker mistet livet i forsøket på å krysse grensen mellom Mexico og USA de siste 12 årene. Det er i snitt én om dagen. Mange av immigrantene er meksikanere, ofte uten papirer. Ifølge en rapport fra FNs menneskerettighetsråd migrerer så mange som en million meksikanere til USA hvert år.

Mexicos grense i sør er svært vanskelig å kontrollere. Derfor er det vanskelig å anslå hvor mange som kommer over grensen og hvorfor. Noen er på vei mot Nord-Amerika, andre kommer for å jobbe i Mexico. På grunn av den meksikanske migrasjonsstrømmen nordover er det behov for arbeidskraft, særlig i landbruket.

Mange som kommer over den sørlige grensen, sendes tilbake i løpet av noen timer, dager eller uker. Ifølge FNs menneskerettighetsråd deporterte Mexico nesten 183 000 personer i 2007, og antallet er økende. De fleste deporteres til Guatemala. Mens immigrantene venter på å få sakene sine behandlet, holdes de i asylsentre. FN rapporterer om tilfeller av vold og fornedrende behandling, manglende medisinsk behandling, dårlig hygiene og lite eller dårlig mat. Det gis lite informasjon om asylrettigheter.

FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) er bekymret for at

streng grensekontroll og raske tilbakesendinger fører til at flyktninger ikke får mulighet til å søke om asyl. I tillegg opererer kriminelle gjenger langs grensene. Kvinner og barn er særlig utsatt for trafficking og prostitusjon. Videre foregår det en utstrakt bruk av barnarbeid i sør.

NARKOTIKAKRIG RAMMER BEFOLKNINGEN Ifølge bladet «Perspektiv» ble over 5000 mennesker drept i narkotikarelatert vold i 2008, dobbelt så mange som i 2007. Presidenten har satt inn militæret i kampen mot narkotikakartellene. Så langt har ikke det gitt store resultater. Enkelte hevder at flere militære har byttet side og tatt med seg militære metoder som rammer sivilbefolkningen. Kartellene øker også virksomheten sin, både geografisk og politisk. Flere steder er det samrøre mellom narkotikakartellene og lokale politikere. I februar 2009 måtte politimesteren i Ciudad Juarez, en grenseby mot USA, gå av etter at et narkotikakartell truet med å drepe en politimann hver 48. time til han trakk seg. Den økende volden har ført til at USA har bevilget stadig større ressurser for å styrke kontrollen ved grenseoverganger, blant annet ved hjelp av elektronisk overvåking.

ET LAND MED PROBLEMER Finanskrisen har rammet Mexico hardt, og i april 2009 førte et utbrudd av svineinfluensa til midlertidig stengning av både offentlige og private virksomheter for å stanse smitten. Utbruddet er ventet å få store konsekvenser for turistnæringen.

Meksikanere utgjør en av de største asylsøkergruppene både i USA og Canada. I tillegg søker mange meksikanere lykken i andre land uten å registrere seg hos myndighetene. Økende vold, økonomiske problemer og samfunnsoppløsning kan føre til at enda flere meksikanere ønsker å forlate hjemlandet. ■

NØKKELTALL > PANAMA

Folketall (mill)	3,4
Areal km ²	78 200
Flyktninger fra Panama	111
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Panama fra andre land	16 913
Frivillige tilbakevendinger til Panama	-
Asylsøkere fra Panama til Norge i 2008	-

Tall ved inngangen til 2009

NYE REGLER FOR FLYKTNINGER

Sammenlignet med andre land i regionen har Panama få colombianske flyktninger, men en stor del av flyktningene kommer fra de fattigste befolkningsgruppene i Colombia. Mange av disse flyktningene holder til i de fattigste og mest underutviklede delene av Panama.

Ifølge FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) hadde Panama 1000 flyktninger i begynnelsen av 2008. I tillegg kommer 900 personer som har fått midlertidig beskyttelse (se nedenfor). Ifølge USAs statlige byrå for demokrati, menneskerettigheter og arbeid definerer UNHCR ytterligere 15 000 mennesker som «personer som trenger internasjonal beskyttelse». De 15 000 innbefatter asylsøkere som har fått negativt vedtak og personer som aldri har søkt om asyl, enten på grunn av manglende tilgang til offentlige kontorer eller i frykt for å bli deportert.

SÅRBARE FLYKTNINGER Flesteparten av flyktningene kommer fra Colombia. Antallet colombianske flyktninger har økt jevnt siden 2001. Resten er hovedsakelig fra El Salvador og Nicaragua og kom til Panama på 1980-tallet. Mange av disse har til nå kun fått midlertidig oppholdstillatelse. Det har gjort det vanskelig for dem å kjøpe bolig, åpne bankkonto og få fast arbeid. Våren 2008 kom nye regler. Personer som har hatt flyktningstatus i Panama i mer enn ti år, kan få varig oppholdstillatelse. Etter fem år vil de så kunne søke om statsborgerskap. Varig opphold og statsborgerskap vil bety en lettere hverdag for disse flyktningene.

Panama er et av Latin-Amerikas rikeste land. Samtidig er det store forskjeller mellom fattig og rik, og over 40 prosent av befolkningen lever under fattigdomsgrensen. Myndighetene ser ofte på de nye flyktningene som kommer til Panama som «økonomiske flyktninger» og en sikkerhetsrisiko. Blant befolkningen, derimot, har flyktningene generelt blitt sett på som viktig arbeidskraft.

KRITIKKVERDIG ASYLPROSESS Panamas myndigheter anslår at rundt 200-300 personer søkte om asyl i 2008. Ifølge US Committee for Refugees and Immigrants (USCRI) landrapport for 2008 avviser myndighetene så mange som 90 prosent av asylsøknadene som åpenbart grunnløse. En del av disse får også beskjed om at det ikke er ankemuligheter, til tross for at dette ikke er riktig. De som anket, fikk sakene sine behandlet på nytt av de samme saksbehandlerne. USCRI rapporterer også at myndighetene sender asylsøkere ut av landet uten å sjekke om en retur innebærer fare for liv og helse. Myndighetene holdt ved utgangen av 2008 19 asylsøkere fra Eritrea, Etiopia og Somalia i forvaring. Til tross for oppfordringer fra UNHCR har de 19 ikke fått adgang til å søke om asyl.

DE FATTIGSTE AV DE FATTIGE Panama gir midlertidig beskyttelse til personer på flukt fra ikke-statlige aktører, som geriljagrupper og paramilitære i Colombia. Formelt gis opphold i to måneder, men tidsfristen blir i liten grad håndhevet av myndighetene. De fleste flyktningene bor i Panama by, men svært mange fra urbefolkningen og afrocolombianere bor i den isolerte og dårlig utviklede jungelregionen Darién på grensen til Colombia. Her er det liten tilgang til helse og utdanningstilbud. For personer med midlertidig beskyttelse gjelder også strenge reiserestriksjoner. De får ikke ta seg ut av sin landsby uten tillatelse. Restriksjonene gjelder også for ektefeller og barn med panamansk statsborgerskap. ■

INTERNT FORDREVNE MARGINALISERES

Væpnet konflikt mellom hæren og geriljabevegelsene Lysende sti og Túpac Amaru på 1980- og 1990-tallet førte til fordrivelse av nesten én million mennesker. Ifølge peruanske myndigheter var det i 2008 fremdeles 150 000 internt fordrevne i landet. Aktiviteten til de gjenværende geriljagruppene i Lysende sti var i 2008 større enn på mange år.

Den peruanske sivilbefolkningen ble utsatt for svært grove overgrep under den blodige konflikten i landet. Sannhetskommisjonen, opprettet i 2001, konkluderte i sin avsluttende rapport fra 2003 med at alle partene i konflikten hadde gjort seg skyldige i systematiske brudd på menneskerettighetene og på humanitær rett. Til sammen ble 70 000 mennesker drept eller meldt savnet under konflikten.

SØKER TIL BYENE De fleste av de internt fordrevne oppholder seg i urbane strøk, men tilstrømmingen til byene har også hatt andre årsaker enn den voldelige konflikten. Halvparten av befolkningen lever under fattigdomsgrensen og en fjerdedel i ekstrem fattigdom. Mødre- og spedbarnsdødeligheten i Peru er regionens høyeste, og på landsbygda har man dobbelt så stor sjanse for å dø av fødselskomplikasjoner som i byene. Dette skyldes dårlig tilgang til helsepersonell og at statens program for helsehjelp til de fattigste ikke når frem.

Dystre fremtidsutsikter på landsbygda har ført til massiv migrasjon, spesielt til forstedene rundt hovedstaden Lima. De internt fordrevnes spesielle behov har derfor i liten grad blitt ivaretatt. Åtte år etter konflikten slutt er det fremdeles ikke gjort noen uavhengig undersøkelse av deres situasjon. Det er anslått at 70 prosent av de gjenværende 150 000 internt fordrevne er fra indianske urfolksgrupper.

MANGLENDE KOMPENSASJON De internt fordrevne møter store hindringer når det gjelder å få oppfylt sine rettigheter. Mange mangler tilgang på utdanning, helsestell og muligheter for å skaffe seg livsopphold. De internt fordrevnes rett til kompensasjon, som også er nedfelt i det nasjonale lovverket, har ført til få resultater. Men i 2004 ble det vedtatt en lov som har hatt en viss praktisk betydning. Den berørte viktige aspekter for mennesker på flukt og førte til at arbeidet med å registrere internt fordrevne ble igangsatt. Loven ansvarliggjorde også myndighetene og gav retningslinjer for å gi beskyttelse samt hindre nye fordrivelser. Registreringsprosessen har startet, og den er også tenkt som et ledd i en plan om kompensasjon til konfliktenes ofre. Dette arbeidet går imidlertid svært sakte, både på grunn av pengemangel og dårlig koordinering.

LYSENDE STI For de fleste peruanere er perioden fra 1980 til 2000 et dårlig minne. Blodige massakrer og terror i landsbyene i Andesfjellene, bombeangrep og mørkelegging av Lima er noe som tilhører fortiden. Den største av de tidligere geriljagruppene, Lysende sti, eksisterer fremdeles, om enn bare som en skygge av tidligere storhet. Geriljaen består i dag sannsynligvis av to-tre hundre soldater, og deres viktigste baseområder ligger i to adskilte kokaproduserende distrikter omgitt av tett jungel. De satser på at kokapenger skal gi bevegelsen ressurser til på ny å kunne utvide den væpnede kampen. Den peruanske hæren har sendt tropper til disse områdene og forbereder seg på nye slag i en gammel krig.

I følge FNs høykommissær for flyktninger befinner det seg rundt 1000 flyktninger i Peru. Landet har en lang grense mot Colombia, men dette området består av tett jungel og er nesten ubebodd. Peru har derfor vært langt mindre berørt av den colombianske konflikten enn land som Ecuador og Venezuela. ■

	NØKKELTALL > USA	
	Folketall (mill)	308,8
	Areal km ²	9 629 091
	Flyktninger fra USA	2 137
	Internt fordrevne	-
	Flyktninger i USA fra andre land	279 548
	Frivillige tilbakevendinger til USA	-
	Asylsøkere fra USA til Norge i 2008	-
Tall ved inngangen til 2009		

OBAMA GIR HÅP OM NY POLITIKK

Under president Bush fokuserte USAs flyktning- og innvandringspolitikk på «nasjonal sikkerhet» og «immigrasjonskontroll». Mange håper at Obamas regjering skal føre en mer liberal politikk.

I 2008 mottok USA 49 000 asylsøknader, en nedgang på tre prosent fra 2007. De største gruppene asylsøkere er fra Kina, Mexico og Haiti.

Etter 1996 har reglene på flyktning- og immigrasjonsområdet blitt strengere. Terrorangrepene i 2001 bidro også til innskjerping. Av hensyn til nasjonal sikkerhet får ikke mennesker som har gitt støtte til «terrorgrupper» rett til beskyttelse. Dette rammer også ofre, for eksempel kvinner som har blitt tvangsrekruttert som sexslaver.

I forbindelse med presidentskiftet i 2009 oppfordret en rekke organisasjoner Obama til å legge større vekt på menneskerettigheter og rett til beskyttelse. Så langt har Obama reversert deler av USAs krig mot terror og politikken i Irak. Samtidig er grensekontrollen mot Mexico skjerpet.

MILITARISERING AV GRENSEN MOT SØR For å hindre migrasjon over grensen fra Mexico er det bygd murer, installert avansert overvåkingsutstyr og satt i gang omfattende patruljering langs grensen. Enkelte hevder at migrasjonsstrømmen bevisst ledes mot de vanskeligste områdene for å gjøre ferden så strevsom som mulig. Mange som kommer over grensen, returneres umiddelbart.

BEHANDLES DÅRLIGERE ENN FANGER Ifølge Amnesty International internerte myndighetene 300 000 utlendinger i 2008. Antallet er ventet å øke i 2009. For asylsøkere uten dokumenter er internering obligatorisk. Mange holdes i fengsler og behandles som straffedømte. Amnesty har blant annet kritisert at asylsøkere må møte for immigrasjonsdomstolen iført håndjern og lenker.

Flere aktører har kritisert at internerte får mangelfull medisinsk

behandling. I en rapport fra Human Rights Watch i april 2009 dokumenteres det at kvinner får manglende svangerskaps- og fødselsomsorg og ikke får eller må vente på livsviktige kreftprøver. Det rapporteres om at gravide transporteres i lenker, også på vei for å føde. Ammende kvinner som er skilt fra barna sine, får ikke hjelp til å unngå brystbetennelser. Flere steder får ikke menstruerende kvinner tilstrekkelig med bind.

ENSLIGE MINDREÅRIGE ASYLSØKERE Enslige mindreårige asylsøkere ble tidligere holdt i fengsler. Myndighetene har nå opprettet en egen avdeling med ansvar for disse barna. En rapport fra Women's Refugee Commission viser at behandlingen nå likner mer på sosialarbeid og mindre på et straffesystem. Men fremdeles holdes barn i uegnede lokaler og under dårlige forhold. Rapporten er særlig kritisk til hvordan barn behandles av grensekontrollmyndighetene før de overføres til enheten for enslige barn. Barn holdes i store, kalde, celle lignende rom, ofte sammen med voksne av begge kjønn, uten tilgang til dusj og med lite mat.

ILLEGALE INNVANDRERE USA har et stort antall innvandrere uten nødvendige dokumenter. Mange har bodd i USA i tiår, er gift amerikansk og har barn med amerikansk statsborgerskap. Myndighetene har de siste årene gjennomført store aksjoner for å pågripe disse utlendingene og utvise dem. I den største aksjonen i amerikansk historie ble 600 utlendinger arrestert i Mississippi i august 2008.

IRAK-FLYKTNINGER USA har tidligere fått sterk kritikk for å ta imot få irakiske overføringsflyktninger. 3. oktober 2008 meldte BBC at USA hadde tatt imot 14 000 irakiske flyktninger de siste 12 månedene, åtte ganger så mange som året før. ■

NØKKELTALL > VENEZUELA

Folketall (mill)	28,1
Areal km ²	912 050
Flyktninger fra Venezuela	5 807
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Venezuela fra andre land	201 161
Frivillige tilbakevendinger til Venezuela	-
Asylsøkere fra Venezuela til Norge i 2008	-

Tall ved inngangen til 2009

KONFLIKTFYLT FORHOLD TIL COLOMBIA

Grensen mellom Venezuela og Colombia er lang og uoversiktlig. Flyktninger, migranter, væpnede grupper, våpen, narkotika og andre varer krysser grensen daglig. Dette skaper en spent situasjon og utrygge forhold. Venezuela mottar svært mange flyktninger fra nabolandet. På grunn av mange uregistrerte flyktninger er totaltallet usikkert. Antallet registrerte colombianske flyktninger er lavt, rundt 1000 personer, men man regner med at omtrent 200 000 colombianere har tatt seg over grensen til Venezuela de siste ti årene.

Registrerte flyktninger har relativt gode rettigheter, men asylsøkere må ofte vente opp mot tre år på å få sakene sine avgjort. Venezuela har ikke flyktingleirer, og flyktninger og asylsøkere er bosatt i lokalmiljøene. Alle barn i Venezuela har rett til utdanning, uansett status. Likevel er det mange fordrevne colombianske barn som ikke går på skole. De passer yngre søsken mens foreldrene jobber, har selv arbeid eller forsøker å få arbeid. Mange av de colombianske barna sliter også med å betale for skoleuniform og annet nødvendig utstyr.

MIKROKREDITT TIL FLYKTNINGER I EN VANSKELIG SITUASJON Flyktninger har rett til å arbeide, men det har ikke asylsøkere. Den lange behandlingstiden skaper derfor store problemer. Uregistrerte flyktninger har det enda vanskeligere. De mangler permanente id-papirer og har begrenset adgang til arbeidsmarkedet, til å ta opp lån og til å eie bolig. Regjeringen har, for å hjelpe denne gruppen, opprettet et mikrokredittprogram som gir lån til flyktninger i grenseområdene mot Colombia. Etter planen skal programmet tilføres betydelig økte midler og gjennomføres i flere distrikter i 2009. Lånene gir flyktninger mulighet til å starte små, egne foretak. Mange av mottakerne er kvinnelige eneforsørgere.

VIKTIG AKTØR I LATIN-AMERIKA Venezuela har en av verdens største påviste oljereserver. Det, sammen med president Hugo Chavez' politiske linje, gjør Venezuela til en viktig og omdiskutert aktør i Latin-Amerika. Chavez har klar støtte blant majoriteten i befolkningen, men er en kontroversiell leder både i og utenfor Venezuela. I tillegg til å innføre reformer i hjemlandet ønsker Chavez at Venezuela skal bli en viktig endringsaktør i Latin-Amerika. Venezuela finansierer blant annet en rekke velferds- og industriltak i andre land i regionen.

SPREDNING AV KONFLIKTEN I COLOMBIA Styresmaktene i Venezuela og Colombia står ideologisk langt fra hverandre. Handelen mellom landene er likevel stor. For eksempel åpnet de to landene i 2007 en gassrørledning sammen i den colombianske provinsen La Guajira. Rørledningen går til et paraguayansk raffineringsanlegg i det vestlige Venezuela. Imidlertid skaper den væpnede konflikten i Colombia som skaper uroligheter i Venezuela. I mars 2008 tok colombianske tropper seg inn i Ecuador og drepte den colombianske geriljabevægelsen FARC's nestleder. Det førte til anstrengte forhold med flere naboland, og Venezuela mobiliserte tropper langs grensen til Colombia. Etter forhandlinger roet situasjonen seg, men dette er en tilbakevendende problemstilling. I mars 2009 erklærte president Chavez at den venezuelanske hæren vil slå tilbake hvis colombianske styrker krysser grensen til Venezuela. Uttalelsen kom etter at den colombianske forsvarsministeren slo fast at Colombia vil fortsette å forfølge og drepe FARC-medlemmer på andre lands territorier. ■

I 2008 var volden i Afghanistan på sitt høyeste siden Talibans fall. Verst gikk det utover sivilbefolkningen.

Foto: Reuters - Ahmad Masood www.alertnet.org

ASIA OG OSEANIA >>

INNHOOLD >> ASIA OG OSEANIA

- 96 Stadig flere på flukt
- 98 Afghanistan
- 99 Australia
- 100 Bangladesh
- 101 Bhutan
- 102 Filippinene
- 103 India
- 104 Indonesia
- 105 Irak
- 106 Iran
- 107 Israel
- 108 Jemen
- 109 Jordan
- 110 Kina
- 111 Libanon
- 112 Myanmar
- 113 Nepal
- 114 Nord-Korea
- 115 Pakistan
- 116 Det palestinske området
- 117 Sri Lanka
- 118 Syria
- 119 Thailand
- 120 Øst-Timor

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA >>>	
Det palestinske området	5 011 806
Afghanistan	2 831 951
Irak	1 903 085
Vietnam	328 183
Myanmar (Burma)	184 408

Kilde: UNHCR og UNRWA

LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE >>>	
Irak	2 840 000
India	500 000
Sri Lanka	485 000
Pakistan	480 000
Myanmar (Burma)	451 000

Kilde: IDMC

Foto: Reuters. Faisal Mohammed www.alertnet.org

Pakistans kamp mot Taliban har drevet mange på flukt. Denne jenta er en av de få som har muligheten til å bo i en flyktningleir.

Matutdeling i en pakistansk flyktningleir.

STADIG FLERE PÅ FLUKT

Ved inngangen til 2009 var 18,6 millioner mennesker på flukt i Asia. Det er en økning på 100 000 fra året før. 600 000 flyktninger kunne vende tilbake, men samtidig ble minst like mange mennesker internt fordrevet i hjemlandet.

Antallet internt fordrevne i Asia økte kraftig i året som gikk, med henholdsvis 11 prosent i Midtøsten og 13 prosent i det øvrige Asia. Det samlede tallet på internt fordrevne var 7,4 millioner. Menneskerettighetsbrudd, vold, væpnede konflikter, samt kamp om land og knappe naturressurser er hovedårsakene til at så mange mennesker tvinges på flukt i Asia.

DET PALESTINSKE OMRÅDET OG IRAK I 2008 var nesten hver fjerde av verdens 41,2 millioner flyktninger og internt fordrevne enten iraker eller palestiner.

Volden i Irak sank noe i løpet av fjoråret, men likevel ble nye grupper fordrevet. Det samlede tallet på internt fordrevne var 2,8 millioner mennesker ved årsskiftet. I tillegg er 1,9 millioner irakere på flukt i andre land. Neste år holdes parlamentsvalg og de amerikanske styrkene trekker seg ut av de irakiske storbyene. Ifølge president Obama skal de siste amerikanske styrkene være ute av Irak innen 2012.

I Det palestinske området ble splittelsen mellom Hamas og Fatah ytterligere forsterket i 2008. Dette har hatt betydelige politiske, sosiale og økonomiske konsekvenser, spesielt i Gaza. Den omfattende israelske militæroperasjonen som ble satt i gang i slutten av desember 2008, førte til svært omfattende ødeleggelser og nærmere 100 000 mennesker måtte flykte fra sine hjem. Fem millioner palestinere lever i dag som flyktninger.

KONFLIKTENE HENGER SAMMEN I Sentral- og Sør-Asia har det skjedd en dramatisk, politisk utvikling og en klar forverring av sikkerhets-

situasjonen det siste året. Ikke bare har antallet mennesker på flukt økt, men faren for ytterligere opptrapping av konfliktnivået med nye store flyktningstrømmer som resultat er sannsynlig.

Konfliktene i regionen henger sammen og situasjonen i Afghanistan, Pakistan og India bør derfor ikke betraktes isolert. Det er åpenbart at problemene i Afghanistan ikke lar seg løse hvis Pakistan faller fra hverandre. India må også forstå at et sammenbrudd i Pakistan ikke kan være en målestokk for indisk suksess. Terrorangrepene i Mumbai der indiske myndigheter mente å kunne bevise at den pakistanske gruppen Lashkar-i-Taiba stod bak, var en kraftig påminnelse om akkurat det. Det samme er Talibans fremrykking i Swat-dalen i det nordlige Pakistan. Også i Afghanistan har den økende usikkerheten og angrep mot sivile ført til nye fordrivninger, samtidig med at hjemvendte flyktninger fra Iran og Pakistan ikke kan vende tilbake til sine hjemsteder.

I India har den væpnede konflikten og volden mot hinduminitet i Jammu og Kashmir blitt knyttet opp til forholdet til Pakistan og dermed fått en viss internasjonal oppmerksomhet. Det har imidlertid ikke de etniske og økonomiske konfliktene mellom lokalbefolkningen, innvandrere, myndighetene og opprørsgrupper i delstatene i nordøst. Her fortsetter vold og overgrep å fordrive mennesker relativt ubemerket.

LYSPUNKTER Det kom også positive nyheter fra Asia i 2008. I Øst-Timor har antallet fordrevne gått betydelig ned og den politiske situasjonen er relativt stabil. Siden toppen i 2006 har antall internflyktninger gått jevnt tilbake, og i året som gikk kunne hele 80 000 returnere. Det er

Saharawi studentene på dette bildet gjør det beste ut av situasjonen i Dakhla's flyktningleir sørvest i Algerie, og studerer på egen hånd.

likevel fremdeles 30 000 internt fordrevne i landet.

Også i Indonesia er det registrert en betydelig tilbakegang i antall fordrevne de siste årene. I 2002 var hele 1,3 millioner mennesker på flukt i landet. Ved en kombinasjon av tilbakevending og lokal integrasjon av de fordrevne er tallet nå anslått til 70 000 - 120 000.

Det er i dag om lag 2,8 millioner afghanske flyktninger i Pakistan og Iran. I løpet av året som gikk vendte i underkant av 300 000 flyktninger tilbake til Afghanistan. Reintegrering er imidlertid en stor utfordring. Mange ender opp i midlertidige leirer inne i Afghanistan.

NEGLISJERTE FLYKTNINGER I Asia finner vi i mange land internt fordrevne og flyktninger som på ulikt vis har blitt neglisjert både av nasjonale myndigheter og det internasjonale samfunn i en årrekke. Eksempler på dette er Bhutan, India, Bangladesh, Myanmar, Nord-Korea og Jemen. Disse konfliktene blir beskrevet i temaartikkelen om neglisjerte konflikter og i landprofilene.

På Filippinene ble 600 000 mennesker drevet på flukt i løpet av året som gikk. Dette er det høyeste tallet på nye interne fordrevne i verden i 2008. Årsaken var opptrappingen av kampene mellom hæren og muslimske opprørere sør på øya Mindanao. Myndighetenes fokus på kampen mot terror skygger for at den snart 40 år gamle konflikten i hovedsak dreier seg om jord og kontroll over naturressurser. Den humanitære responsen på de internt fordrevnes behov er svært mangelfull, både fra nasjonale myndigheter og det internasjonale samfunn, inkludert FN.

NATURKATASTROFER Antallet rapporterte naturkatastrofer har økt fra omtrent 200 til 400 per år over de siste 20 årene. Mange av disse naturkatastrofene er klimarelaterte. Flere av de store naturkatastrofene har rammet land i Sør- og Sørøst-Asia. I mai 2008 førte syklonen Nargis til svært omfattende ødeleggelser i Myanmar. Ett år etter er det svært mange som ikke har mottatt hjelp til å gjenoppbygge hjem og livsgrunnlag.

I motsetning til tsunamikatastrofen halvannet år tidligere, fikk Nargis forholdsvis lite oppmerksomhet. Men den oppmerksomheten

som kom, skygget også for de interne og langvarige konfliktene i Myanmar. Det er anslått at tallet på internt fordrevne er rundt en halv million bare i de østlige områdene, og det er særlig landets minoritetsbefolkninger, blant annet karenerne og shanfolket, som er rammet.

Den årlige monsunen og flommen i Bangladesh har ført til at muslimske bengalere fra slettelandet har lagt press på land i høyere-liggende områder sørøst i landet. I 2008 ble nye områder konfiskert fra Jumma-folket og tilstrømmingen av bosettere til deres områder fortsetter. Tallet på internt fordrevne er svært vanskelig å anslå, men mange lever i skjul i skogsområder uten tilgang til helsetjenester og hvor det er vanskelig å finne mat. Det er liten politisk vilje til å løse konflikten og regjeringen har ikke vist vilje til å la internasjonale hjelpeorganisasjoner og donorer engasjere seg i området.

DYSTER VÅR I løpet av våren 2009 var det en ytterligere forverring av sikkerhetssituasjonen i Afghanistan, over én og en halv million nye internt fordrevne i Pakistan og en stor humanitær krise i forbindelse med sluttkampene mellom den tamilske opprørsbevegelsen LTTE og hæren på Sri Lanka. I alle disse konfliktene så vi eksempler på at det blir stadig vanskeligere og mer risikofylt å få tilgang til sivilbefolkningen som er rammet. Bare i Afghanistan ble 33 hjelpearbeidere drept på jobb i 2008. I konflikten på Sri Lanka kom sivilbefolkningen under kryssild etter hvert som frontlinjene ble flyttet og det oppstod en svært alvorlig humanitær krise.

Utfordringene i Asia er mange og alvorlige. Trusselbildet består av krig, vold, overgrep, atomtrussel, terrorisme og en stadig sterkere grad av regionalisering av konflikter. Dessuten har Asia et stort antall neglisjerte humanitære kriser og flyktningstrømmer. Finanskrise, miljøkrise og økte matvarepriser kan skape ytterligere rystelser i en del av verden som stadig blir viktigere politisk og økonomisk. ■

NØKKELTALL > AFGHANISTAN

Folketall (mill)	28,2
Areal km ²	647 500
Flyktninger fra Afghanistan	2 831 951
Internt fordrevne	Minst 235 000
Flyktninger i Afghanistan fra andre land	37
Frivillige tilbakevendinger til Afghanistan	277 860
Asylsøkere fra Afghanistan til Norge i 2008	1363

Tall ved inngangen til 2009

FORVERRET HUMANITÆR SITUASJON

Den langvarige konflikten i Afghanistan har hatt katastrofale konsekvenser for landets utvikling. Siden 1979 er omtrent to millioner afghanere drept som følge av konflikten, og mer enn en tredel av befolkningen har flyktet.

FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) anslår at det i dag befinner seg 1,7 millioner afghanske flyktninger i Pakistan og 900 000 i Iran. Flesteparten av de afghanske flyktningene i disse landene har vært der i over 20 år, og halvparten er født i eksil.

Siden 2002 har fem millioner flyktninger vendt tilbake til Afghanistan, men konflikt og mangel på livsgrunnlag, arbeid og husly vanskeliggjør bærekraftig retur og reintegrering. Intensivert konflikt, spesielt i sør, sørøst og øst fører til at Afghanistan også i 2008 produserte flyktninger og internt fordrevne. Ved utgangen av 2008 var det om lag 235 000 internt fordrevne i Afghanistan.

VANSKELIG Å VENDE HJEM Rundt 278 000 flyktninger vendte tilbake til Afghanistan i løpet av 2008. Det er det høyeste antallet på flere år. Mangel på livsgrunnlag, husly og sikkerhetsproblemer er de største hindene for retur. I november 2008 arrangerte UNHCR og afghanske myndigheter en konferanse om retur og reintegrering hvor behovet for en grundig strategi ble vektlagt. Hvor mange som returnerer til Afghanistan i årene som kommer, vil være avhengig av den assistansen flyktninger vil få i Pakistan og Iran, samt sikkerhetssituasjonen i Afghanistan. I mai stengte de pakistanske myndighetene flyktningeleiren Jalojai i North West Frontier Province (NWFP) der det bodde 80 000-100 000 flyktninger. I 2009 gikk pakistanske myndigheter med på å la de gjenværende 1,7 millionene registrerte flyktningene få bli i landet ut 2012. Det er også sannsynlig at et stadig økende antall internt fordrevne i Pakistan vil ha konsekvenser for returen av flyktninger fra Afghanistan.

ENORME BEHOV De humanitære behovene øker i Afghanistan som følge av høy retur, forverring av sikkerhetssituasjonen, tørke og matkrise. En sjettedel av Afghanistans befolkning har ikke tilstrekkelig tilgang til mat. Det bidro til at FN i 2008 to ganger måtte be det internasjonale samfunnet om matvarehjelp til over 4,5 millioner mennesker. For tilbakevendte er tilgangen til grunnleggende assistanse som helsetjenester og utdanning svært begrenset, spesielt for kvinner. I konfliktområdene i sør ble 642 skoler stengt som følge av angrep fra væpnede opprørsgrupper. Over 230 000 barn var i 2008 uten skoletilbud. Fordrevne kvinner er spesielt sårbare for kjønnsbasert vold på grunn av manglende nettverk og beskyttelse.

EN SVÆRT SKJØR SIKKERHETSSITUASJON I 2008 var volden i Afghanistan på sitt høyeste siden Talibans fall i 2001. Samtidig som konflikten mellom internasjonale og afghanske styrker og væpnede opprørsgrupper ble intensivert, rammet den i enda større grad sivilbefolkningen. Antall sivile ofre økte med 40 prosent fra 2007 til 2008; mer enn 2100 sivile ble drept som følge av den militære konflikten i fjor. Det samlede antallet internasjonale soldater i Afghanistan var i underkant av 90 000, og antallet er ventet å stige i 2009. Det planlagte presidentvalget i august 2009 vil være avgjørende for den videre utviklingen i landet.

MANGLENDE TILGANG, MANGLENDE HJELP Grunnet sikkerhetssituasjonen var 40 prosent av landet utenfor rekkevidde for humanitær assistanse i oktober 2008. Resultatet var at de mest sårbare gruppene ikke fikk den hjelpen de har behov for. I oktober appellerte FN til Taliban om at humanitær hjelp måtte få komme uhindret frem, og forsikret om at det humanitære arbeidet ikke har politiske hensikter. Det er likevel lite som tyder på at tilgangen til sivilbefolkningen i områdene Taliban kontrollerer, vil bedres. ■

NØKKELTALL > AUSTRALIA

Folketall (mill)	21
Areal km ²	7 686 850
Flyktninger fra Australia	43
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Australia fra andre land	20 919
Frivillige tilbakevendinger til Australia	-
Asylsøkere fra Australia til Norge i 2008	-

Tall ved inngangen til 2009

SNILLERE POLITIKK MED REGJERINGEN RUDD

Den sittende Labour-regjeringen, som kom til makten i november 2007, har liberalisert den australske flyktning- og asylpolitikken på en rekke områder. Opposisjonen mener at den nye politikken fører til en økt flyktningstrøm til landet.

Antallet asylsøkere i Australia økte med 20 prosent fra 2007 til 2008. Den største gruppen som kommer er kinesere, deretter følger srilankere og pakistanere. I 2008 plukket den australske kystvakten til sammen opp 179 båtflyktninger. I midten av april 2009 hadde antallet allerede kommet opp i over 250.

Fra 1990-tallet og frem til den nye Labour-regjeringen kom til makten, ble australsk asylpolitikk stadig strengere. Det australske flyktningrådet (The Refugee Council of Australia) mener den nye regjeringen har gjennomført viktige og positive endringer i asylpolitikken. Regjeringen får også ros for at den har endret myndighetenes språkbruk. Asylsøkere omtales sjeldnere som ulovlige og kriminelle.

«STILLEHAVSLØSNINGEN» AVVIKLET I 2001 reddet den norske båten Tampa 433 båtflyktninger som var på vei til Australia. Australia nektet flyktningene å komme i land. Flyktningene ble i stedet plassert på stillehavsøya Nauru. Det ble opptakten til Australias «Stillehavsløsning». Båtflyktninger ble stoppet av kystvakten og internert på Stillehavsoyer, uten mulighet til å søke om asyl i Australia. Løsningen utløste omfattende internasjonal kritikk.

Labour lovet under valgkampen i 2007 å avvikle systemet, og i februar 2008 var det slutt. Av de 1637 personene som ble plassert på øyene fra 2001 til 2006, fikk 1153 anerkjent flyktningstatus eller beskyttelsesbehov. 483 personer fikk avslag. Av de som fikk positivt svar, er 61 prosent bosatt i Australia.

Papirløse flyktninger som stoppes på havet, interneres nå på den australske øya Christmas Island. Asylsøkere som plasseres der, har færre juridiske rettigheter enn asylsøkere som klarer å ta seg

til fastlandet. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) har kritisert dette og oppfordret australske myndigheter til å behandle alle asylsøkere likt. Løsningen er likevel bedre enn «Stillehavsløsningen», fordi asylsøkerne får levere asylsøknad i Australia.

VIKTIGE OG POSITIVE ENDRINGER Australia internerer automatisk alle papirløse asylsøkere. I juli 2008 kom regjeringen med nye retningslinjer for internering. Interneringstiden skal heretter være så kort som mulig og ha som formål å etablere rett identitet. Ut over det skal folk kun holdes internert hvis de representerer en helse- eller sikkerhetsmessig risiko. Barn skal ikke lenger interneres, og alle interneringer over seks måneder skal gjennomgå av en ombudsman. I oktober 2008 fjernet regjeringen ordningen med «midlertidig beskyttelsesvisum», som var et tiltak mot menneskesmugling. Asylsøkere som kom til Australia uten papirer, men fikk innvilget flyktning- eller beskyttelsesstatus, fikk bare opphold i tre år om gangen. De kunne heller ikke få familiegjenforening. I mars 2009 foreslo også regjeringen å stanse praksisen med å sende asylsøkere regningen for sitt eget interneringsopphold.

BÅT MED FLYKTNINGER EKSPLODERER 16. april 2009 eksploderte en flyktningbåt under eskorte av den australske kystvakten på vei til Christmas Island. Eksplosjonen krevde menneskeliv, og flere ble hardt skadet. Eksplosjonen satte ny fart i asyldebatten. Opposisjonen mener regjeringens nye politikk fører til flere asylsøkere. Regjeringen mener økningen skyldes økt konfliktnivå i Afghanistan og Sri Lanka og den generelle økningen i antall asylsøkere på verdensbasis. ■

NØKKELTALL > BANGLADESH

Folketall (mill)	161,3
Areal km ²	144 000
Flyktninger fra Bangladesh	10 038
Internt fordrevne	60 000-500 000
Flyktninger i Bangladesh fra andre land	28 389
Frivillige tilbakevendinger til Bangladesh	-
Asylsøkere fra Bangladesh til Norge i 2008	8

Tall ved inngangen til 2009

INTERN URO OG KAMP OM JORD

Ved valgene i desember 2008 vant Awami League (AL) en overlegen seier. Partiet har, sammen med Bangladesh Nationalist Party (BNP), dominert den politiske scenen siden uavhengigheten i 1971. Men landet har i årtier vært plaget av naturkatastrofer og politisk uro. Bare måneder etter valget gjorde grensevaktssoldater mytteri og drepte 77 personer, de fleste soldater med høy rang. Hinduene og de etniske minoritetene i Chittagong Hill Tracts i sørøst har lenge vært utsatt for grov diskriminering, overgrep og omfattende fordrivelser. I tillegg befinner det seg 28 000 rohingyaer (muslimer fra Myanmar) i to flyktningleirer drevet av FNs høykommissær for flyktninger nær grensen til Myanmar. Det er anslått at opp til 200 000 uregistrerte rohingyaer befinner seg utenfor leirene.

INTERNET FORDREVNE I 1976 brøt det ut væpnet konflikt i Chittagong Hills Tracts på grunn av konfiskering av stammefolkets jord og stor tilflytting av muslimske bengalere. Mange fra minoritetsgruppen Jumma ble internt fordrevet og enkelte tok seg også over grensen til India. Representanter for Jummafolket og regjeringen inngikk en fredsavtale i 1997, men avtalen er skjør og spenningen mellom bosettere og lokalbefolkningen er stor. Etter at hæren erklærte unntakstilstand i januar 2007, tok bosetterne over nye områder. I april 2008 ble sju landsbyer brent ned og over 40 landsbyer, som tidligere tilhørte Jummafolket, er nå overtatt av bosettere. Tallet på internt fordrevne er svært vanskelig å anslå, men mange lever i skjul i skogsområder uten tilgang til helsetjenester og hvor det er vanskelig å finne mat.

Det er liten optimisme knyttet til å få løst denne konflikten siden tilstrømmingen av innflyttere fortsetter. Regjeringen har vist svært liten villighet til å la internasjonale hjelpeorganisasjoner og donorer engasjere seg i området.

FLYKTNINGER Mellom 1991 og 1992 tok 250 000 rohingyaer seg over grensen til Bangladesh etter å ha blitt utsatt for massive overgrep fra myndighetene i Myanmar. I 1996 kom en ny bølge. De nyankomne fikk ikke adgang til flyktningleirene fordi de ble ansett for å være ulovlige innvandrere.

Det er bare de 28 000 i leirene som er anerkjent som flyktninger, men også for disse har sikkerhetssituasjonen vært vanskelig, spesielt for kvinner og barn. I 2008 fikk FNs høykommissær installert solcellepanel som skaffer lys til leirene om natten, for eksempel rundt latriner og vaskerom. Dette enkle grepet har bedret sikkerheten for kvinner betraktelig.

For de 200 000 rohingyane som lever utenfor leirene har situasjonen vært svært vanskelig. Når monsuntiden er over, risikerer mange livet ved å legge ut på havet i for små båter. De fleste ender reisen i Thailand eller Malaysia, men noen har også kommet helt ned til Indonesia.

MANGE UTFORDRINGER Bangladesh er et av verdens fattigste og tettest befolkede land. To tredeler av befolkningen arbeider i jordbruket, men jorda er samlet på få hender. Stadige naturkatastrofer har forsterket skjevhetene i eierforholdene fordi småbønder blir tvunget til å selge jord etter å ha fått avlingene ødelagt flere år på rad. Dette er med på å øke presset mot områdene Jummafolket bor. Manglende sikkerhet og vilkårlighet gjør imidlertid hverdagen usikker også for den fattige bengalske befolkningen. Situasjonen blir ikke bedre av at landet regnes som ett av verdens mest korrupte på Transparency Internationals liste. ■

NØKKELTALL > BHUTAN

Folketall (mill)	0,7
Areal km ²	47 000
Flyktninger fra Bhutan	104 964
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Bhutan fra andre land	-
Frivillige tilbakevendinger til Bhutan	-
Asylsøkere fra Bhutan til Norge i 2008	12

Tall ved inngangen til 2009

BHUTANSKE FLYKTNINGER GJENBOSATT

2008 var et begivenhetsrikt år for Bhutan. I mars ble de første valgene i landets historie gjennomført. Det kongevennlige Bhutan Harmony Party vant 44 av i alt 47 seter i parlamentet. De resterende tre setene gikk til et annet kongevennlig parti, men opptakten til valgene var ikke like harmonisk. En serie eksplosjoner rammet landet i forkant av valget. Myndighetene la raskt skylden på militante grupper med utspring i flyktingleirene i Nepal. I november ble Jigme Khesar Namgyel Wangchuck kronet til ny konge. Hans far Jigme Singye Wangchuck hadde da sittet ved makten som eneveldig monark i over 30 år. Av de 108 000 flyktingene som befant seg i leirene i 2007, ble 5000 gjenbosatt i et tredje land i løpet av 2008.

KONFLIKTEN Bhutan er fremdeles et av verdens mest isolerte land. Landet har siden 1907 og frem til 2008 vært et monarki med en strengt hierarkisk føydalstruktur. Selv om Bhutan er et multietnisk samfunn har det vært ngalongene, en buddhistisk folkegruppe med røtter i Tibet, som har hatt den dominerende makten i samfunnet. Dette er den samme gruppen som kongefamilien tilhører og de utgjør mellom 15 og 20 prosent av befolkningen. Konflikten startet på 1980-tallet da kongen innførte lover for å styrke det myndighetene anså som landets egentlige, genuine, som i realiteten representerer begrepet de buddhistiske gruppene i nord, det vil si ngalongene. Lovene omfattet strenge og detaljerte forordninger og forbud. Ifølge kongen og regjeringen er kulturelt mangfold en trussel mot harmoni og sikkerhet i et så lite land som Bhutan. Regjeringens politikk innebar en regelrett tvangsassimilering og undertrykking av alle andre etniske grupper, og lovene ble fulgt opp med arrestasjoner og overgrep. Forfølgelsen rammet spesielt de nepalsk-språklige hinduene, lhotsampaene, i Sør-Bhutan. Gjennom en ny lov mistet mange av lhotsampaene sitt statsborgerskap og fratatt sine eiendommer.

I valget mellom tvangsassimilering, diskriminering eller flukt, forlot over 130 000 lhotsampaer Bhutan på begynnelsen av 1990-tallet. Dette utgjorde halvparten av den samlede lhotsampabefolkningen i landet. I en periode kom det opptil 1000 flyktninger hver dag til leirene i Nepal.

FLYKTINGENE Siden 1993 har flyktingenes skjebne vært gjenstand for bilaterale forhandlinger mellom den bhutanske regjeringen og regjeringen i Nepal. Imidlertid har ikke én flyktning fått vende hjem. I leirene økte frustrasjonen blant flyktingene etter som tiden gikk uten at noe skjedde. I tillegg begynte den internasjonale støtten til flyktingene å avta. I 2002 stanset utdelingen av klær og i 2005 stoppet FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) tilførselen av parafin til matlaging. Dette var med på å øke konfliktene med lokalbefolkningen da flyktingene måtte hente inn ressurser utenfor leirene på egen hånd. I tillegg skapte det også økt frustrasjon og vold internt blant flyktingene i leirene. De ble splittet i to grupper; de som ønsket å bli gjenbosatt og de som insisterte på sin rett til å vende tilbake til Bhutan.

DET INTERNASJONALE SAMFUNN Siden volden stadig utviklet seg og Bhutan stadig nektet å la FN komme inn som en tredje part for å finne en løsning, annonserte USA og flere andre land på slutten av 2006 at de var villige til å akseptere til sammen 85 000 flyktninger. Siden november 2007 har 5000 forlatt leirene og slått seg ned i et tredjeland, de aller fleste i USA. Norge innvilget i 2008 arbeids- og oppholdstillatelse til 149 bhutanske flyktninger. For 2009 er kvoten fastsatt til 150 personer. ■

NØKKELTALL > FILIPPINENE

Folketall (mill)	89,7
Areal km ²	300 000
Flyktninger fra Filippinene	1 354
Internt fordrevne	Minst 308 000
Flyktninger i Filippinene fra andre land	104
Frivillige tilbakevendinger til Filippinene	-
Asylsøkere fra Filippinene til Norge i 2008	1

Tall ved inngangen til 2009

FÅ LYSPUNKTER

I august 2008 brøt det ut intense kamphandlinger mellom filippinske regjeringsstyrker og muslimske opprørere på øya Mindanao. I løpet av kort tid måtte 600 000 mennesker flykte fra sine hjem, flere enn under krigen mellom Georgia og Russland som foregikk på samme tid. Forskjellen er at den humanitære krisen på Mindanao knapt ble nevnt i norsk presse, og den ble i alle fall forglemt.

Væpnet konflikt og grove brudd på menneskerettighetene har fordrevet 2 millioner mennesker fra sine hjem på Filippinene siden 2000. Fordrivelsene har ofte hatt en kortvarig karakter.

OPPRØR BLANT MUSLIMENE Den alvorligste humanitære situasjonen finner vi på Mindanao der muslimske opprørsgrupper har ført væpnet kamp siden 1970-tallet. Muslimene utgjør cirka sju prosent av befolkningen på Filippinene, og er i stor grad konsentrert på Mindanao og øyene Jolo og Basilan. Befolkningen i disse områdene er blant de fattigste i hele landet, og kampen om jord og kontroll over naturressurser er den viktigste årsaken til konflikten. Polarisingen har oppstått over tid og er i stor grad et resultat av en koloniseringspolitikk der jord har blitt omfordelt til kristne bosettere.

Håpet om å finne en fredelig løsning steg i juli 2008 da regjeringen og the Moro Islamic Liberation Front (MILF) ble enige om å gi større autonomi til de muslimske områdene. Dette møtte imidlertid sterk opposisjon fra kristne grupper, og polarisingen som fulgte var foranledningen til kamphandlingene i august. På slutten av 2008 var fremdeles 300 000 mennesker på flukt. Mange hadde ikke lenger noe hus å dra hjem til, mens andre fryktet for sin egen sikkerhet.

Den minste, men internasjonalt mest omtalte opprørgruppen, er Abu Sayyaf-geriljaen som opererer på øyene Jolo og Basilan. De er kjent for sine brutale aksjoner som også har rammet hjelpeorganisasjoner. Senest i januar 2009 ble tre Røde Kors ansatte kidnappet.

NEW PEOPLES ARMY Den kommunistiske geriljabevegelsen New Peoples Army (NPA) vokste frem på slutten av 1960-tallet under president Ferdinand Marcos' diktatur. Bevegelsen var en reaksjon mot de enorme sosiale forskjellene, omfattende brudd på menneskerettighetene og USAs dominerende innflytelse. NPA hadde stor tilbakegang på 1990-tallet og fremstod i lange perioder som splittet. I dag er de igjen på fremmarsj og får stadig større innflytelse på den filippinske landsbygda. Til forskjell fra de muslimske opprørbevegelsene, opererer NPA over store deler av landet. Samtaler mellom regjeringen og NPA har til nå ikke ført frem.

MANGLER BESKYTTELSE OG MAT Den militære opptrappingen av konfliktene på Filippinene truer med å få en svært ødeleggende effekt på mulighetene for nye forhandlinger. Volden hindrer både mange internt fordrevne fra å vende hjem og den gjør det umulig å sette i gang nødvendig bistandsarbeid. Sivile utsettes også for grove brudd på menneskerettighetene i konfliktområdene. Mange internt fordrevne bor i leirer hvor de mottar noe assistanse fra nasjonale og internasjonale hjelpeorganisasjoner. Et stort antall bor spredt rundt og lever hos familie og venner. Økningen av matvareprisene har rammet den fra før så fattige filippinske befolkningen ekstra hardt. I følge en undersøkelse utført av BBC World Service oppgav hele 63 prosent av befolkningen på Filippinene at de nå spiste enda mindre enn før. Folk på flukt tilhører de mest marginaliserte og de tar hvilken som helst jobb for å skaffe seg mat. Mange unge har store helseproblemer på grunn av for lite mat over lang tid og tyr til prostitusjon eller lar seg rekruttere til væpnede grupper. ■

NØKKELTALL > INDIA	
Folketall (mill)	1186,2
Areal km ²	3 287 590
Flyktninger fra India	19 566
Internt fordrevne	Minst 500 000
Flyktninger i India fra andre land	184 543
Frivillige tilbakevendinger til India	-
Asylsøkere fra India til Norge i 2008	74

Tall ved inngangen til 2009

VERDENS STØRSTE DEMOKRATI

Stormakten India har gjennomgått en rask utvikling de siste årene. Men paradoksene er mange. Landet, med flere hundre millioner fattige, er samtidig en atommakt som nå oppdager at de må drive lobbyvirksomhet for «egne» multinasjonale selskaper. Forholdet til nabolandet Pakistan er mer spent enn på lenge. Den komplekse innenrikspolitiske situasjonen reflekteres gjennom alle de ulike konflikttypene i landets regioner. Det er antatt at minst 500 000 er internt fordrevne i India, men det finnes ingen offisielle tall.

SPENT FORHOLD TIL PAKISTAN Spenningen i forholdet til Pakistan nærmet seg bristepunktet da indiske myndigheter mente å kunne bevise at den islamistiske gruppen Lashkar-i-Taiba, som har base i Pakistan, stod bak terrorangrepene i Mumbai i november 2008. Over 100 mennesker mistet livet. Den pakistanske etterrettingsorganisasjonen Inter-Services Intelligence (ISI) var med på å starte Lashkar-i-Taiba på 1980-tallet som et verktøy mot India i Kashmir-konflikten. Den væpnede konflikten og volden mot hinduminoriteten i Jammu og Kashmir har lenge vært en hodepine for indiske myndigheter. Den pakistanske presidenten, Asif Ali Zardari, har imidlertid tilbudt samarbeid i kampen mot terrorismen. Men problemene i Pakistan er nå så store at India opplever at presidentens løfter har begrenset gjennomslagskraft. Det er avgjørende at ekstreme krefter ikke får for sterk innflytelse i noen av statene. Fiasko i Pakistan må ikke bli en målestokk for indisk suksess. Tvert i mot er det sterke sikkerhetsmessige, økonomiske og humanitære grunner for India til å hjelpe Pakistan bort fra avgrunnen.

INTERNT FORDREVNE India har i tillegg store interne utfordringer. I delstatene i nordøst fortsetter vold og overgrep å fordrive mennesker. De etniske og økonomiske konfliktene mellom lokalbefolkningen, innvandrere, myndighetene og opprørsgrupper har røtter helt tilbake i 1947. Indiske myndigheter har i sin kamp mot separa-

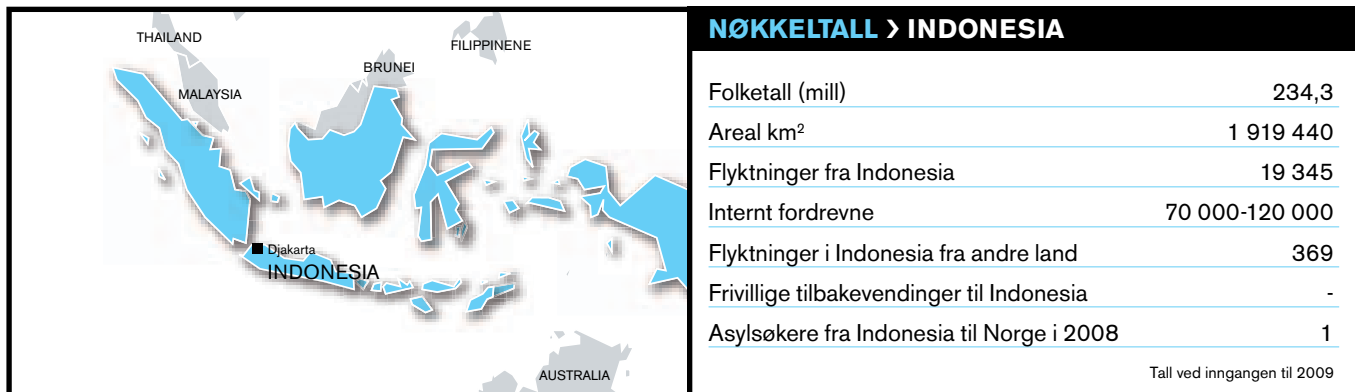
tistene hatt stor nytte av sine nære forbindelser med kongedømmet Bhutan.

Den største interne sikkerhetstrusselen utgjør den voksende maoistbevegelsen. Da de største maoistgruppene slo seg sammen, økte deres innflytelse raskt. De hevder at de slåss på vegne av den fattige og eiendomsløse bondebefolkningen. Maoistene opererer nå i nesten halvparten av Indias delstater, men står spesielt sterkt i østlige og sentrale områder. Både opprørerne, sikkerhetsstyrkene og paramilitære militsgrupper begår grove overgrep mot sivilbefolkningen.

I Gujarat og Orissa fører konflikten mellom hindumajoriteten, muslimer og kristne til stadige voldshandlinger og fordrivelser. Mange har også blitt tvunget til å flykte på grunn av vold i forbindelse med store utbyggingsprosjekter, spesielt i Vest-Bengal. Disse blir ikke registrert som internt fordrevne av indiske myndigheter.

STORE UDEKKEDE BEHOV India har ikke etablert et spesifikt juridisk rammeverk for å beskytte de internt fordrevne. Ansvaret blir automatisk overført til delstatene, som verken har ekspertise eller ressurser til å ta på seg oppgaven. Sivilbefolkningen i maoistområdene står midt opp i en væpnet konflikt og befinner seg mellom barken og veden. Muslimene i Gujarat lever i frykt for at hindu-ekstremister skal ta over deres hus og jord, mens kristne på flukt i Orissa risikerer å måtte konvertere til hinduismen hvis de vender hjem.

Tibetanere og tamiler fra Sri Lanka utgjør de største flyktninggruppene i India. Men landet huser også flyktninger fra Myanmar, Bhutan, Afghanistan og Nepal. ■

SITUASJONEN NORMALISERES

Det var en viktig gest fra den nye amerikanske administrasjonen da utenriksminister Hillary Clinton under sitt besøk i Indonesia i februar 2009 uttalte at Indonesia ville spille en svært viktig rolle i amerikansk utenrikspolitikk i tiden fremover. President Obama tilbrakte for øvrig flere år av sin barndom i Indonesia. Landet er ikke bare en regional maktfaktor i Asia, men har også verdens største muslimske befolkning.

FÆRRE PÅ FLUKT Den politiske situasjonen i Indonesia er mer stabil enn på svært lenge og antallet internt fordrevne fortsatte å gå ned også i 2008. Årsaken til dette er både lokal integrering av mennesker på flukt og at stadig flere har vendt hjem. Fra 1,3 millioner internt fordrevne i 2002 er tallet nå anslått til mellom 70- og 120 000.

Mellom 80 og 90 prosent av befolkningen er muslimer. Det bor cirka 3000 etniske grupper med over 200 ulike språk i Indonesia. Under de religiøse og etniske konfliktene som blusset opp på slutten av 1990-tallet, lå det ofte en maktkamp mellom deler av eliten. Posisjoner og kontroll over naturressurser stod på spill. I Aceh stod kampen om olje og gass og i Vest-Papua om tømmer, gull, kobber og olje.

REGIONALE FORSKJELLER Tsunamien rammet Aceh svært hardt, men var også en årsak til at separatistbevegelsen Free Aceh Movement (GAM) og indonesiske myndigheter undertegnet en fredsavtale i 2005. Fredsavtalen har holdt og nesten alle som ble internt fordrevet under konflikten har kunnet vende hjem. I dag er det bare noen tusen igjen på landsbygda i det sentrale Aceh. Men mange som vender hjem finner ødelagte hus der alt av verdi er stjålet. Ved siden av ekstrem fattigdom sliter også mange med traumer etter vold og overgrep.

Molukkene huser det største antallet internt fordrevne. Over 50 000 venter fremdeles på assistanse for å finne en varig løsning. Konflikten mellom muslimer og kristne fordrev nesten én million mennesker på Molukkene mellom 1999 og 2002. Tidligere bodde disse gruppene blandet, men nå lever de adskilt.

I det sentrale Sulawesi førte også konflikten mellom muslimer og kristne til at mange flyktet. I 2008 var det fremdeles 5000 internt fordrevne i distriktet Poso som ikke hadde mottatt assistanse fra myndighetene. Mange av disse var også redde for å vende hjem på grunn av faren for ny vold i området de kommer fra.

I andre provinser som Vest-Timor, Vest- og Sentral-Kalimantan befinner det seg også mange tusen internt fordrevne som er redde for å vende hjem på grunn av fiendtlige naboer eller fordi de ikke har noe å vende tilbake til. I Papua ble det ikke meldt om nye internt fordrevne i 2008, men indonesiske soldater gjennomfører stadig operasjoner mot opprørere fra the Free Papua Movement (OPM).

UTFORDRINGER Indonesiske myndigheter vedtok i 2001 en nasjonal politikk for å løse problemene til de internt fordrevne og har sammen med det internasjonale samfunn, klart å gi omfattende humanitær assistanse. Det har derimot vært større problemer knyttet til å finne varige løsninger for de internt fordrevne. Noe av dette kan knyttes til korrupsjon og dårlig koordinering, samt at spenningen i mange lokalsamfunn fremdeles er stor og folk er redde for at nye konflikter kan bryte ut.

Mye står på spill i dagens Indonesia. Det gryende demokratiet, det tredje største i verden, står foran store utfordringer. Den største ligger i dragkampen mellom periferi og sentrum. Her ligger kimen i kampen om selve eksistensen til staten Indonesia, slik vi kjenner den i dag. ■

NØKKELTALL > IRAK

Folketall (mill)	29,5
Areal km ²	437 072
Flyktninger fra Irak	1 903 085
Internt fordrevne	2 840 000
Flyktninger i Irak fra andre land	39 503
Frivillige tilbakevendinger til Irak	24 680
Asylsøkere fra Irak til Norge i 2008	3 137

Tall ved inngangen til 2009

MILLIONER FORTSATT PÅ FLUKT

Irak er en av verdens mest omfattende flyktningkriser, med 4,7 millioner mennesker på flukt innenfor og utenfor landets grenser. Til tross for en gradvis bedring av sikkerheten er menneskerettsbrudd og vold mot sivile fortsatt utbredt, og det er store, udekkede humanitære behov.

INTERNT FORDREVNE Det er over 2,8 millioner internflyktninger i Irak. Allerede før den amerikanskledede invasjonen i 2003 var over én million irakere fordrevet, som følge av menneskerettighetsbrudd, interne konflikter, Irak-Iran krigen, Gulf-krigen og opprøret i sør i 1991, samt regimets «arabiseringspolitikk», hvor kurdere ble tvangsflyttet fra de oljerike provinsene Kirkuk og Mosul.

Etter invasjonen i 2003 ble rundt 190 000 irakere internt fordrevet av militære operasjoner og generell vold. Konflikten mellom sjia- og sunnimuslimske grupper blusset opp da den sjiamuslimske al Askari-moskeen ble sprengt i lufta i februar 2006. 1,6 millioner er tvunget på flukt av den sekteriske volden som siden har preget Irak, særlig i de sentrale deler av landet. I 2008 var det imidlertid færre nye fordrevne.

UTFORDRENDE HJELPEARBEID Et dårlig rustet helse- og utdanningsvesen, utilstrekkelige bolig- og sanitærforhold, samt skjør sikkerhet og intern konflikt gjør livet vanskelig for mange irakere. Kriminalitet, bortføringer og utpressing rammer en stor del av befolkningen. Årene med konflikt, menneskerettighetsbrudd og økonomiske sanksjoner før 2003 har også medvirket til dårlige leveforhold.

Dårlig sikkerhet gjør humanitært arbeid vanskelig, men ikke umulig. Få internasjonale organisasjoner er tilstede over hele Irak, men flere bidrar gjennom samarbeid med lokale, irakiske organisasjoner. Likevel er det behov som ikke blir møtt, fordi organisasjonene mangler tilgang eller kapasitet. Etter hvert som de amerikan-

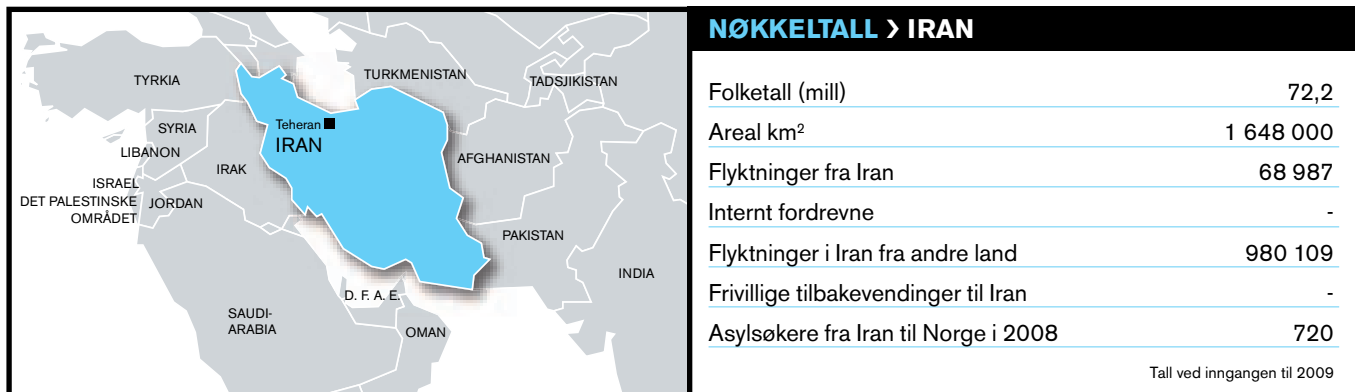
ske styrkene trekker seg ut av Irak vil også hjelpeorganisasjonene være nødt til å tilpasse seg nye operasjonelle forhold.

IRAKERE I EKSIL Rundt 1,9 millioner irakere har flyktet fra landet, de fleste til nabolandene Jordan og Syria, ifølge tall fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og myndighetene i mottakerlandene.

Usikkerheten og den humanitære situasjonen i hjemlandet gjør at mange ikke ønsker å dra tilbake. Men situasjonen for irakiske flyktninger i Syria, Jordan, Libanon og andre land er vanskelig etter flere år i eksil. De fleste som hadde sparepenger har brukt dem opp, men kan heller ikke arbeide lovlig i vertslandet. Samtidig stiger prisene på mat, bolig og drivstoff. Irakiske flyktninger er dermed avhengige av hjelp fra vertslandet og det internasjonale samfunnet. Nesten 70 prosent av irakiske flyktningbarn går ikke på skole, viser en undersøkelse fra UNHCR.

VANSKELIG RETUR Selv om den sekteriske volden ser ut til å avta noe i Irak, med en nedgang i volden på 75 prosent siden den ekstreme situasjonen i midten av 2007, er mange varsomme med å vende tilbake. Litt under 170 000 internt fordrevne returnerte i 2008, mens rundt 25 000 irakiske flyktninger kom tilbake. Blant de største hindringene for en bærekraftig retur er vold og usikkerhet, etnisk deling av lokalsamfunn, ødelagt eller okkupert bolig og eiendom, samt arbeidsløshet og mangel på grunnleggende tjenester eller humanitær hjelp.

ASYLSØKERE Irakere er den desidert største gruppen asylsøkere til Norge. Våren 2009 inngikk norske og irakiske myndigheter en avtale om retur av irakere som har fått avslag på sin asylsøknad. De som returnerer frivillig kan få økonomisk støtte, men det er også åpnet for tvangsretur. ■

MINDRE FRIVILLIGHET – MER TVANG

I 2008 fortsatte nedgangen i antallet frivillige returere av afghanske flyktninger. Iranske myndigheter fortsatte likevel med hjemsending av flyktninger til et stadig mer usikkert Afghanistan. Samtidig fører de iranske myndighetenes systematiske brudd på menneskerettighetene til at mange religiøse og etniske minoriteter flykter fra Iran. Ifølge Human Rights Watch ble menneskerettighetssituasjonen forverret i løpet av 2008.

FÆRRE FRIVILLIGE TILBAKEVENDINGER Iran huser per i dag rundt 980 000 flyktninger. 54 000 er fra Irak, mens resten i all hovedsak er registrerte flyktninger fra Afghanistan. I tillegg anslår den iranske regjeringen at én million uregistrerte afghanske flyktninger oppholder seg i landet. Iran grenser også til andre land med store flyktningstrømmer, blant annet Pakistan.

Den første bølgen av afghanske flyktninger til Iran kom i 1979, i kjølvannet av den sovjetiske invasjonen. Tilstrømningen til Iran fortsatte gjennom den påfølgende borgerkrigen og etter Talibans maktovertakelse.

Majoriteten av de irakiske flyktningene er shiamuslimer eller kurdere som ble utsatt for omfattende diskriminering og forfølgelse under Saddam Husseins regime.

FORVERRING AV SIKKERHETSSITUASJONEN Siden Talibans fall i 2001 har FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) gjennomført et frivillig tilbakevendingprogram for afghanske flyktninger, og mer enn 1,5 millioner afghanere har vendt hjem. I 2006 begynte man imidlertid å se en nedgang i antallet frivillige tilbakevendinger, noe som har fortsatt siden. Ifølge UNHCR vendte 3660 afghanske flyktninger frivillig hjem i 2008, sammenliknet med 260 000 i 2002. Den forverrede sikkerhetssituasjonen i Afghanistan er åpenbart hovedårsaken til nedgangen.

Det har også vært en viss nedgang i frivillige tilbakevendinger av irakiske flyktninger. 3490 irakiske flyktninger returnerte frivillig til hjemlandet i 2008, sammenliknet med over 12 500 i 2004. UNHCR anbefaler imidlertid ikke retur, på grunn av den fortsatt usikre sikkerhetssituasjonen i Irak.

MASSEUTVISNINGER OG OMPLASSERING Uregistrerte flyktninger blir tvangssendt ut av Iran. I første halvår av 2008 hadde iranske myndigheter sendt hjem om lag 140 000 uregistrerte flyktninger. U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI) har også meldt at iranske myndigheter har lagt sterke restriksjoner på flyktningenes bevegelsesfrihet. I siste halvdel av 2007 la de ned delvis eller fullstendig forbud for flyktninger mot å besøke 23 iranske provinser. 120 000 afghanske og irakiske flyktninger ble tvunget til å flytte til angitte områder, for det meste flyktningleirer. I løpet av mai 2008 var tallene oppe i 25 provinser og 180 000 flyktninger.

Det er dystre fremtidsutsikter for flyktningene i Iran. Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan har blitt drastisk forverret, og sikkerhetssituasjonen i Irak er også svært ustabil. UNHCR fraråder irakiske flyktninger å reise hjem. Iranske myndigheter har ikke sendt signaler om noen endring i politikken overfor landets uregistrerte flyktninger. ■

NØKKELTALL > ISRAEL	
Folketall (mill)	7,0
Areal km ²	20 770
Flyktninger fra Israel	1 494
Internt fordrevne	200 000
Flyktninger i Israel fra andre land	9 137
Frivillige tilbakevendinger til Israel	-
Asylsøkere fra Israel til Norge i 2008	15

Tall ved inngangen til 2009

FASTLÅST FOR INTERNT FORDREVNE

Mens Israel gir jøder verden over lovfestet rett til å immigrere til Israel, lever rundt 200 000 av landets ikke-jødiske befolkning som internt fordrevne. Landet har ingen lover, regelverk eller myndighetsinstanser som sikrer beskyttelse av de fordrevne.

FORDREVNE PALESTINERE Allerede før Israel i mai 1948 erklærte seg som en selvstendig stat i det som da het Palestina, ble tusentalls fra den ikke-jødiske befolkningen drevet vekk fra områder som var tenkt innlemmet i den nye staten. I månedene som fulgte rett etter statsdannelsen, måtte ytterligere flykte på grunn av krig mellom Israel og de arabiske nabolandene. Da krigshandlingene tok slutt i januar 1949, hadde 750 000 palestinere blitt drevet på flukt.

De fleste flyktet til Gaza, Vestbredden eller de arabiske nabolandene. Nærmere 50 000 mennesker ble fordrevet innenfor Israels grenser. Rakettangrep og konflikter mellom Hamas og Hizbollah har ført til at mange israelere i grensebyene til Gaza og Libanon har måttet flytte fra sine hjem for kortere perioder.

BRYTER INTERNASJONAL LOV Både i 1948–49 og i 1967 trodde palestinere at de skulle få vende tilbake til hjemmene sine så snart krigshandlingene var over. I følge FN-resolusjon 194 fra 1948 konstaterer det internasjonale samfunnet at palestinere har rett til å returnere.

Israelske myndigheter har i alle år valgt å ignorere både FN-resolusjon 194 og andre senere resolusjoner som fastslår palestinernes rett til å vende tilbake. I 1950 ble The Absentee Property Law vedtatt, en lov som gir den israelske staten kontroll over eiendommene til de fleste palestinske flyktningene og internt fordrevne.

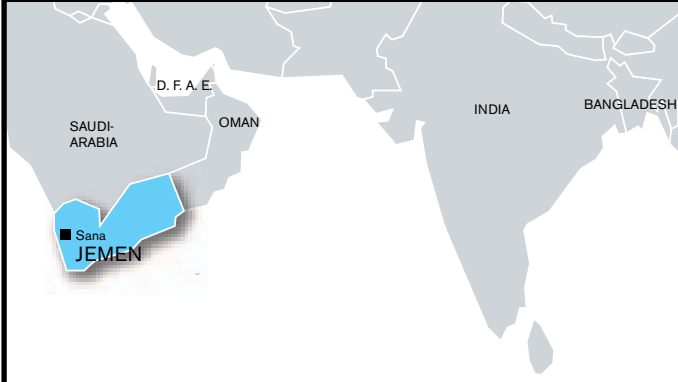
Senest i 2003 støttet Israels høyesterett regjeringens beslutning om å nekte de fordrevne å returnere av sikkerhetshensyn. Da ble det også klart at mesteparten av de fordrevnes landeiendommer var blitt nasjonalisert.

OMSTRIDT MUR I 2002 begynte Israel å bygge en såkalt separasjonsbarriere, en mur, langs og delvis på Vestbredden. Begrunnelsen er å hindre palestinske selvmordsbombere fra å komme inn i Israel. Den israelske menneskerettsorganisasjonen B'Tselem har anslått at opptil 90 000 palestinere kan bli internt fordrevne som følge av husødeleggelsene og byggingen av muren.

TVANGSFlytter Beduiner Israels beduiner, som lever i Negevørkenen, er en utsatt gruppe. Siden 1948 er de blitt tvangsflyttet flere ganger, og i dag bor om lag halvparten av dem i landsbyer som ikke er godkjent av myndighetene.

Landsbyene er uten offentlig elektrisitet-, vann- og avløpssystem, boligstandarden er dårlig, og arbeidsledigheten er høy. Beduinene er den fattigste befolkningsgruppen i Israel. I 2005 gikk de til sak mot staten for å få landsbyene sine knyttet til rene vannkilder.

Israelske myndigheter mener landsbyene er på ulovlig ekspropriert statlig jord. I stedet for å etterkomme beduinenes krav og ønsker, ønsker myndighetene å få beduinene inn i permanente bosettinger andre steder i landet. For å tvinge beduinene vekk fra landsbyene er jordstykkene deres blitt ødelagt med sprøyting og boliger revet. Ifølge Human Rights Watch ble flere titalls boliger jevnet med jorden i 2008. ■

	NØKKELTALL > JEMEN	
	Folketall (mill)	23,1
	Areal km ²	527 970
	Flyktninger fra Jemen	1 776
	Internt fordrevne	20 000–23 000
	Flyktninger i Jemen fra andre land	140 169
	Frivillige tilbakevendinger til Jemen	-
Asylsøkere fra Jemen til Norge i 2008	82	
Tall ved inngangen til 2009		

MANGE PÅ FLUKT I OG TIL JEMEN

Fattige Jemen har mange internt fordrevne samtidig som landet mottar tusenvis av flyktninger. Som nabo til Afrikas horn, ridd av intern væpnet konflikt og naturkatastrofer, er landet svært destabilisert.

Den væpnede konflikten mellom styrkene til sjia-lederen Hussein al-Houthi og regjeringssoldater i det nordlige Jemen førte til fordrielse av over 100 000 mennesker i 2008. Våpenhvilen i juli 2008 gjorde det mulig for mange å vende hjem. Imidlertid er sikkerhets-situasjonen dårlig og det meldes om stadige sammenstøt mellom opposisjonsstyrkene og hæren.

Det var også et rekordstort antall mennesker som forsøkte å ta seg over Aden-bukta til Jemen fra Somalia, Etiopia og andre steder i 2008. Ifølge FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), var tallet over 50 000, en økning på 70 prosent sammenlignet med året før.

Omfanget av kamphandlingene i det nordlige Jemen har ført til at tusenvis av mennesker har blitt fordrevet fra sine hjem siden 2004. Det er svært vanskelig å få tilgang til de områdene der de oppholder seg på grunn av manglende sikkerhet, restriksjoner fra regjeringens side og et stort antall udetonerte eksplosiver og landminer. Regjeringen hevder at 90 000 mennesker har vendt hjem siden våpenhvileavtalen ble undertegnet. Tallet har ikke blitt verifisert og flere rapporter påpeker at mange har vendt tilbake bare for å finne sine hjem i ruiner.

VANSKELIG Å NÅ DE FORDREVNE Da antall mennesker på flukt var på det høyeste sommeren 2008, klarte hjelpeorganisasjoner kun å nå en tredjedel av de internt fordrevne som befant seg i byene. Hjelpen som ble gitt var svært begrenset. På dette tidspunkt var 70 000 på flukt ute på landsbygda. Disse mottok praktisk talt ingen humanitær assistanse, blant annet på grunn av myndighetenes restriksjoner. Det ble imidlertid rapportert om at de internt fordrevne manglet mat, medisiner, skoletilbud, rent vann og husly. Mange ville ikke

reise hjem på grunn av frykt for represalier, usikkerhet, ødelagte hjem og fordi husdyrene var drept eller forsvunnet.

I oktober 2008 ble de østlige områdene i Jemen rammet av flom og over 10 000 mennesker mistet sine hjem. Bare i Hadramaut-provinsen sørøst i landet ble 180 skoler ødelagt. Skolene som ble spart, måtte brukes til oppholdssted for de mange husløse familiene, og dermed hadde ikke skolebarna noe utdanningstilbud lenger.

KYNISKE SMUGLERE Helt siden begynnelsen av 1990-tallet har flyktninger fra Somalia tatt seg over Aden-bukta til Jemen. Mange er overlatt til kyniske menneskesmuglere som tar mellom 50 og 150 dollar per person, avhengig av kvaliteten på fartøyet og tiden båten bruker på reisen. Enkelte smuglerbåter frakter både våpen, narkotika og flyktninger, noe som setter flyktingenes liv i ekstra stor fare om de skulle bli oppdaget av den jemenittiske kystvakten. Mange mister livet under overfarten. De dør av kvelning og mishandling på overfylte båter eller drukner. Ifølge UNHCR ble 590 bekreftet druknet i 2008, mens 359 ble rapportert savnet.

STORE UDEKKEDE BEHOV Jemenittiske myndigheter fører en liberal politikk overfor somaliere som kommer til landet. De får automatisk status som flyktninger. Men som ett av verdens fattigste land er det ikke mye mer Jemen kan tilby.

Både Den jemenittiske røde halvmåne, andre lokale organisasjoner, FN og internasjonale hjelpeorganisasjoner gir assistanse til så vel flyktingene som ofrene for den interne konflikten i landet. Hjelpen dekker likevel ikke behovene så lenge man ikke får tilgang til områdene der de fordrevne befinner seg. ■

NØKKELTALL > JORDAN	
Folketall (mill)	6,1
Areal km ²	92 300
Flyktninger fra Jordan	1 890
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Jordan fra andre land	2 452 016
Frivillige tilbakevendinger til Jordan	-
Asylsøkere fra Jordan til Norge i 2008	22

Tall ved inngangen til 2009

GJESTFRIHET PÅ PRØVE

Med grense mot to store flyktningproduserende land, Israel og Irak, har Jordan i årtier hatt en stor flyktningbefolkning. Landet har lange tradisjoner for gjestfrihet overfor de palestinske flyktningene, men ser helst at irakerne drar tilbake til hjemlandet.

ÅRTIER MED PALESTINERE Helt siden staten Israel ble opprettet i 1948, har konflikten mellom Israel og palestinerne ført store strømmer av palestinske flyktninger til Jordan. De største gruppene kom i 1948-49 og under seksdagerskrigen i 1967, da Israel okkuperte Gaza og Vestbredden. Tilspissingen av den israelsk-palestinske konflikten de siste årene har gjort at nye titusener har flyktet til Jordan.

Ifølge FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten (UNRWA) var det per juni 2008 1,9 millioner palestinske flyktninger i Jordan. Rundt 330 000 av dem bodde i leirer. UNRWA bistår med blant annet helsetilbud og utdanning til flyktningene, både de i og de utenfor leirene.

De palestinske flyktningene nyter godt av flere rettigheter i Jordan enn i noe annet land i regionen. Mer enn to millioner palestinere fra Vestbredden har fått jordansk statsborgerskap.

UØNSKEDE IRAKERE Under Golfkrigen i 1991 flyktet 1,7 millioner irakere til Jordan. Da det i 2003 igjen brøt ut krig, ønsket jordanske myndigheter å unngå at nye store grupper skulle komme til landet. Det ble varslet at grensen til Irak ville bli stengt. Midlertidige flyktningleirer ble opprettet ved grensen etter at FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) hadde gitt forsikringer om at leirene bare skulle fungere som mellomstasjoner for flyktninger på vei til andre land.

I 2004 erklærte Jordan at landet var lukket for nye flyktninger og asylsøkere. Regjeringen ga 386 palestinere fra Irak med jordanske ektefeller midlertidig asyl og krevde at UNHCR skulle omplassere

eller hjelpe de øvrige flyktningene hjem.

Etter irakiske terroraksjoner i hovedstaden Amman i november 2005 innførte Jordan strenge visumkrav for irakere. Ifølge Human Rights Watch har det siden mai 2008 vært umulig for irakere å komme inn i Jordan uten visum.

IRAKISKE «GJESTER» UNHCR mener irakere fra det sørlige og sentrale Irak oppfyller kravene til flyktningstatus. Regjeringen i Jordan støtter ikke en slik vurdering, men betrakter irakerne som «gjester». Myndighetene frykter de langvarige forpliktelsene som følger av å gi folk flyktningstatus.

UNHCR har derfor vært nødt til å gi irakerne status som asylsøkere i stedet for flyktninger. Som asylsøkere har irakerne ingen særrettigheter i Jordan. De siste par-tre årene har de fått en viss tilgang til landets helsetjenester og utdanning.

Ved årsskiftet 2008-2009 var det om lag 500 000 irakere i Jordan. Per mars 2009 var drøyt 53 000 registrert hos UNHCR. Irakere som ikke er registrert hos UNHCR, får ikke arbeidstillatelse. De som arbeider svart, risikerer å bli fengslet og utvist.

GJENBOSETTING Fra september 2008 til mars 2009 bisto UNHCR 320 irakere med å reise hjem fra Jordan. Men organisasjonen mener det er langt frem før det er trygt for de fleste å vende tilbake. Gjenbosetting er derfor en prioritert oppgave. Fra april 2007 til september 2008 gjenbosatte UNHCR 14 600 irakiske flyktninger, blant annet fra Jordan. 60 prosent av dem reiste til USA, 10 prosent til EU-land.

Høsten 2008 vedtok regjeringen i USA at man ville ta imot 17 000 irakiske flyktninger fra Syria og Jordan. EU-landene sa seg villige til å ta imot 10 000, og i mars 2009 dro de første fra Jordan. ■

NØKKELTALL > KINA

Folketall (mill)	1336,3
Areal km ²	9 596 960
Flyktninger fra Kina	175 170
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Kina fra andre land	300 967
Frivillige tilbakevendinger til Kina	-
Asylsøkere fra Kina til Norge i 2008	81

Tall ved inngangen til 2009

OL KASTET GLANS OG SKYGGE

Under OL i Beijing i 2008 var verdens øyne rettet mot Kina. Verdens mest folkerike land, som har gått fra tilnærmet isolasjon til å få en fremtredende plass i den internasjonale økonomien, skulle vise verden hva det har fått til. Opptakten var turbulent med de verste anti-kinesiske demonstrasjonene i Tibet på 20 år, etterfulgt av aksjoner fra tibetanere i eksil. Kinesiske myndigheter fulgte også nøye utviklingen i den autonome Xinjiang-regionen i nordvest da det kom til sammenstøt mellom politi og angivelige separatister i august. De nordkoreanske flyktningene i Kina fikk derimot liten oppmerksomhet - også i internasjonale medier.

FLYKTNINGER I KINA Tallet på nordkoreanske flyktninger varierer fra 30 000 til 300 000. I forkant av OL bygde kineserne et gjerde langs grensen mot Nord-Korea for å begrense tilstrømmingen over grenseelvene Tumen og Yalu. Kronisk matmangel og grove brudd på menneskerettighetene er hovedårsakene til at tusener av nordkoreanere tar seg inn i Kina selv om de risikerer mange år i arbeidsleire og til og med dødsstraff hvis de sendes tilbake. Selv om Kina har signert Flyktningkonvensjonen, vurderer myndighetene automatisk alle nordkoreanere som blir tatt for ulovlig opphold som økonomiske immigranter og tvangsreturnerer dem uten at de får mulighet til å søke om asyl. Denne praksisen strider mot det folkerettslige sedvaneprikkippet om at ingen må sendes tilbake til et område hvor liv og sikkerhet er i fare.

På den annen side får Kina anerkjennelse fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) for at den lokale integreringen av 300 000 flyktninger fra Indokina, de fleste kom fra Vietnam på 1970- og 1980-tallet, nå er fullført. Disse er bosatt i seks provinser i sør og lever under samme forhold og nyter de samme rettigheter i forhold til helse, utdanning og arbeid som lokalbefolkningen.

FLYKTNINGER FRA KINA I dag bor rundt 140 000 tibetanere i eksil, og av disse oppholder 120 000 seg i India. Ifølge UNHCR har i overkant av 20 000 tibetanere fått status som flyktninger. Samtalene mellom kinesiske myndigheter og representanter for tibetanere i eksil brøt sammen i november 2008. Det var åttende gang partene møttes for dialog siden 2002.

I tillegg til Tibet følger kinesiske myndigheter med argusøyne utviklingen i Xinjiang-regionen, der bortimot halvparten av de 19 millioner innbyggerne er tyrkisktalende muslimske uigurer. Rundt 200 000 mann fra sikkerhetsstyrkene og væpnet politi var mobilisert i Xinjiang av sikkerhetshensyn foran den kinesiske nasjonaldagen 1. oktober 2008. Den kinesiske regjeringen har brukt den internasjonale kampen mot terrorisme som påskudd for å slå ned på protestaksjoner med krav om større selvstendighet for de muslimske uigurene.

De fleste han-kinesere som flykter tilhører opposisjonelle grupper som meditasjonsbevegelsen Falun Gong.

MENNESKEHANDEL Over 130 kinesiske barn har blitt bortført fra asylmottak i Skandinavia de siste årene. Det som begynner som menneskesmugling ender ofte opp som menneskehandel. Etter hvert som det er blitt vanskeligere å krysse grensene, øker muligheten for kriminelle nettverk til å tjene store penger. Bakmenn investerer ofte store summer for å smugle kinesiske barn til blant annet Europa. Avkastningen får de først når barna blir solgt og satt i arbeid i restauranter, renholdssektoren eller gjennom prostitusjon. ■

NØKKELTALL > LIBANON	
Folketall (mill)	4,1
Areal km ²	10 400
Flyktninger fra Libanon	12 930
Internt fordrevne	90 000–390 000
Flyktninger i Libanon fra andre land	472 607
Frivillige tilbakevendinger til Libanon	-
Asylsøkere fra Libanon til Norge i 2008	54

Tall ved inngangen til 2009

SKJØR STABILITET

I begynnelsen av mai 2008 ble den politiske spenningen i Libanon avløst av gatekamper. Minst 65 mennesker ble drept og over 200 skadet i de verste sekteriske urolighetene i Libanon siden borgerkrigen sluttet i 1991.

Under ledelse av den sjiamuslimske militærgruppen Hizbollah tok opposisjonen kontroll over deler av Beirut. Det pågikk også harde kamper mellom opposisjonens militser og tilhengere av regjeringen i områder rundt Beirut og flere andre steder i landet. Urolighetene spredte seg ikke til de kristne områdene, noe mange analytikere vektla som en avgjørende faktor for at konflikten denne gangen ikke endte i full borgerkrig.

En fredsavtale ble forhandlet frem i Qatar. Avtalen førte til valget av den tidligere hærsjefen Michel Sleiman som president. En nasjonal samlingsregjering ble deretter formet, hvor opposisjonen fikk sterkere representasjon og vetorett. Hovedutfordringene for den nye regjeringen er først og fremst å få i gang en konstruktiv dialog om Hizbollahs rolle, det fremtidige forholdet mellom Libanon og Syria og forberedelsene til valget i 2009.

Mellom 40 000 og 70 000 av de som ble fordrevet under krigen med Israel i 2006, hadde fremdeles ikke vendt tilbake per februar 2008.

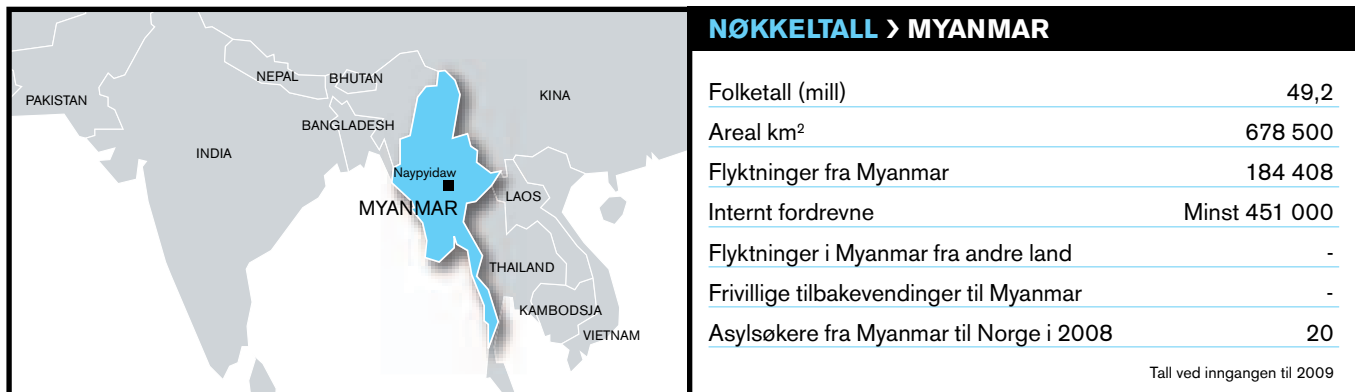
REGIONAL PÅVIRKNING Syria og Libanon etablerte diplomatiske forbindelser i kjølvannet av fredsavtalen, og kampene i nord stilnet. Det foreligger imidlertid ingen endelig løsning på de sekteriske konfliktene, og de politiske spenningene ulmer fremdeles. Mange er nå bekymret for hvordan utviklingen vil bli i perioden frem til valget i juni 2009. Libanesiske myndigheter er også fortsatt svært fokusert på terrorfaren og driver en kontinuerlig jakt på militante islamister, som Fatah al-Islam og andre.

Samtidig har regionale hendelser som krigen på Gazastripen hatt en innvirkning på det politiske klimaet i Libanon. Enkelte var

bekymret for at Hizbollah kunne bli trukket inn i konflikten, men verken israelske myndigheter eller Hizbollah har ønsket en videre eskalering. Optimisme knyttet til forsøk på arabisk forsoning og signaler om mulig tilnærming mellom Syria og Saudi-Arabia kan bidra til stabilisering av Libanon. FNs rettstribunal for drapet på tidligere statsminister Rafik Hariri og andre politiske drap i Libanon startet arbeidet sitt i mars 2009.

ØKT TRYKK I LEIRENE Krisen på Gazastripen berørte også de palestinske flyktningene i Libanon og førte til protester og uroligheter. Spenningen mellom ulike palestinske fraksjoner er økende og bekymringsfull, spesielt i noen av leirene. Drapet på Den palestinske frigjøringsorganisasjons (PLO) viseambassadør i Libanon i flyktningleiren Miyeh Miyeh i mars 2009 tyder på at noen er ute etter å sabotere forsøkene på å forsonne de palestinske fraksjonene. I nord øker frustrasjonen rundt gjenoppbygningen av flyktningleiren Nahr al-Bared. Leiren ble jevnet med jorden etter et oppgjør mellom gruppen Fatah al-Islam og den libanesiske hæren i 2007. Mer enn 30 000 mennesker ble fordrevet fra hjemmene sine som følge av konflikten, og bare en liten andel har vært i stand til å vende tilbake. FN har uttrykt bekymring over utilstrekkelig respons fra donorer, og libanesiske myndigheter er tilbakeholdne.

VEKST I ANTALL IRAKISKE FLYKTNINGER En viss tilbakevending av irakiske flyktninger fra Libanon ble registrert i 2008. I løpet av høsten ble dette derimot utlignet av en strøm av kristne irakere som flyktet fra sekterisk vold i Mosulområdet. Uten gyldige papirer blir disse anholdt og arrestert av myndighetene. ■

DEN GLEMTE NATURKATASTROFEN

I mai 2008 ble Myanmar rammet av syklonen Nargis. Omfanget av naturkatastrofen kan sammenlignes med tsunamikatastrofen som rammet Sør- og Sørøst-Asia i 2004. Minst 2,4 millioner mennesker ble berørt av syklonen, og anslagsvis 150 000 døde. Nærmere 800 000 mistet hjem og livsgrunnlag, og mange har ikke kunnet vende tilbake. Til forskjell fra tsunamikatastrofen fikk Nargis lite oppmerksomhet. Ett år etter katastrofen har svært få rammede fått hjelp til å starte gjenoppbyggingen.

INTERNT FORDREVNE Tall fra desember 2008 viser at anslagsvis 500 000 er internt fordrevet på grunn av konflikt i det østlige Myanmar. Det anslås at det reelle tallet for hele Myanmar er langt høyere. Fordrivelsen skyldes hovedsakelig den 50 år lange konflikten mellom den burmesiske regjeringshæren og væpnede grupper med tilhørighet i etniske minoriteter. I forhold til resten av befolkningen er de internt fordrevne fattigere og mer utsatt for utnyttelse og overgrep fra de stridende partene i konflikten. Fordrevne har liten tilgang på utdanning og helsetjenester, og matsikkerheten er også langt dårligere enn for resten av befolkningen. Mange har måttet flykte flere ganger. Det bidrar til matmangel, da folk ikke får høstet avlingene sine. Under flukten har befolkningen svært liten sikkerhet. Et stort antall internt fordrevne som har søkt tilflukt i jungelområdene på grensen til Thailand, tilhører minoritetsgrupper som karen, mon, shan og karenni.

FLYKTNINGER I NABOLAND FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) har registrert i overkant av 100 000 flyktninger fra Myanmar i flyktningleirer i Thailand. Andre kilder opererer imidlertid med at det oppholder seg 350 000 personer fra Myanmar i Thailand av fluktlignende årsaker. Mange av disse tilhører også ulike minoritetsgrupper. I tillegg har et stort antall søkt tilflukt i Bangladesh, India eller Malaysia. De fleste av disse er rohingyaer (muslimer fra Myan-

mar) som ankom Bangladesh på begynnelsen og midten av 1990-tallet. Det er bare de 28 000 som befinner seg i leirer i Bangladesh som er anerkjent som flyktninger. Det er imidlertid anslått at opptil 200 000 rohingyaer har flyktet fra Myanmar. De fleste blir av myndighetene i Bangladesh ansett for å være ulovlige innvandrere. Deres situasjon blir beskrevet som svært vanskelig.

TURBULENT HISTORIE Myanmar ble selvstendig i 1948 etter å ha vært under britisk kolonistyre. I 1962 grep militæret makten og innførte ettpartistyre. Industri, handel og bankvirksomhet ble nasjonalisert, og militærjuntaen brakte landet inn i større isolasjon fra omverdenen. Politikken som ble ført, resulterte i omfattende protester i 1988. Opprøret ble møtt med unntakstilstand, og arrestasjon av opposisjonelle. I 1990 ble det likevel avholdt valg. National League for Democracy (NLD), med Aung San Suu Kyi i spissen, vant valget, men fikk aldri overta makten. Suu Kyi har sittet i husarrest i 13 av de 19 siste årene.

Helt siden selvstendigheten i 1948 har den burmesiskdominerte sentralmakten ligget i konflikt med de mange ikke-burmesiske minoritetene i Myanmar. Minoritetene utgjør om lag en tredel av befolkningen, og flere av dem har i årtier kjempet for økt selvstyre. Etter opprøret i 1988 har de militære økt tilstedeværelsen over hele Myanmar for å nedkjempe væpnede opprørsgrupper. ■

NØKKELTALL > NEPAL

Folketall (mill)	28,2
Areal km ²	140 800
Flyktninger fra Nepal	4 189
Internt fordrevne	50 000–70 000
Flyktninger i Nepal fra andre land	124 832
Frivillige tilbakevendinger til Nepal	-
Asylsøkere fra Nepal til Norge i 2008	144

Tall ved inngangen til 2009

SKJØR REPUBLIKK

Fredsprosessen i Nepal ble konsolidert av flere store politiske gjennombrudd i 2008. Viktigste var valget til en grunnlovgivende forsamling i april, som resulterte i en koalisjonsregjering dominert av Maoistpartiet og avskaffelsen av monarkiet. Etter fredsavtalen mellom regjeringen og maoistene i 2006 har mange av Nepals internt fordrevne vendt tilbake til landsbyene sine. I den sørlige delen av landet er imidlertid nye sivile drevet på flukt på grunn av flom, opprør og maktkamp mellom ulike etniske og politiske grupperinger.

ENEVELDET OPPLØSES I 1990 fikk Nepal en ny grunnlov basert på demokrati og parlamentarisme. Årene etter var preget av stadige regjeringsskifter, korrupsjon og intern splittelse i de politiske partiene.

I 1996 grep maoistene, en utbrytergruppe fra Nepals kommunistparti, til våpen og erklærte 'folkets krig' mot fattigdom, urett og diskriminering. Mens borgerkrigen raste, gjennomførte kong Gyanendra et statskupp. I 2005 avsatte han regjeringen og utnevnte en ny med representanter han selv valgte ut. I april 2006 ble kongen tvunget til å gi makten tilbake til de folkevalgte. Kort tid senere underskrev maoistene og de sju ledende partiene en samarbeidserklæring med sikte på å gjenopprette flerpartidemokratiet. I november 2006 undertegnet partene en fredsavtale. I april 2008 ble det, etter flere utsettelse, avholdt valg med klar seier til maoistene.

BORGERKRIGENS SÅR Under borgerkrigen kontrollerte maoistene mesteparten av landsbygda. I mange tilfeller tvangsrekrutterte de både barn og voksne, som ble brukt som soldater eller arbeidskraft. Regjeringens sikkerhetsstyrker begikk også overgrep ved å utsette folk for hevnaksjoner og bortføringer i jakten på maoister. Da fredsavtalen ble undertegnet, hadde den ti år lange borgerkrigen

kostet 13 000 mennesker livet og fordrevet mellom 100 000 og 200 000.

TILBAKEVENDING Etter fredsavtalen har titusener fordrevne vendt tilbake til hjemstedene sine. I februar 2007 vedtok regjeringen i Nepal retningslinjer som skal sikre internt fordrevne grunnleggende sivile rettigheter. Rettighetene omfatter blant annet økonomiske bidrag fra staten til sårbare grupper, som funksjonshemmede, enker og foreldreløse barn.

MADHESIENE I SØRØST Allerede mens fredsforhandlingene pågikk i 2006, oppsto det uroligheter blant madhesibefolkningen, en av Nepals minoritetsgrupper. Madhesiene bor i lavlandet Terai, sørøst i Nepal. Madhesiene utgjør om lag en tredel av Nepals befolkning, og mange mener de blir diskriminert av eliten, som kommer fra høylandet. Siden begynnelsen av 2007 har spenningene i Terai utviklet seg til voldelige sammenstøt mellom madhesi-aktivister og det nepalske væpnede politiet.

BHUTANSKE FLYKTNINGER TIL TREDJELAND Siden 1991 har over 100 000 flyktninger fra Bhutan oppholdt seg i leirer i Sørøst-Nepal. Myndighetene i Bhutan og Nepal har gjentatte ganger forhandlet om å la flyktningene vende tilbake til Bhutan, men uten å oppnå resultater. Nepal motsetter seg permanent opphold for flyktningene. I 2008 ble 5000 bhutanske flyktninger gjenbosatt i et tredjeland. ■

NØKKELTALL > NORD-KOREA

Folketall (mill)	23,9
Areal km ²	120 540
Flyktninger fra Nord-Korea	886
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Nord-Korea fra andre land	-
Frivillige tilbakevendinger til Nord-Korea	-
Asylsøkere fra Nord-Korea til Norge i 2008	23

Tall ved inngangen til 2009

FLYKTNINGER UTEN RETTSSIKKERHET

I desember 2008 meldte Verdens matvareprogram at 40 prosent av befolkningen i Nord-Korea, det vil si 8,7 millioner mennesker, ville trenge matforsyninger de nærmeste månedene. Kronisk matmangel og politisk undertrykkelse har vært hovedårsakene til at titusener av nordkoreanere har krysset grenselvne Tumen og Yalu og flyktet inn i Kina. Faren for å bli sendt tilbake er overhengende. Per desember 2008 hadde rundt 14 000 nordkoreanere fått opphold i Sør-Korea.

FLUKTÅRSÅKENE Isolasjon, naturkatastrofer, gammelt utstyr og en feilslått jordbrukspolitik har siden 1990-tallet jevnlig ført til akutt matvarekrise i Nord-Korea. I perioden fra 1990 til 2000 er det anslått at mellom én og tre millioner av landets innbyggere sultet i hjel. Høsten 2007 vasket omfattende oversvømmelser bort en tidel av landets dyrkbare jord, og reduserte ris- og maisavlingene med henholdsvis 25 og 30 prosent. I tillegg er det stor mangel på medisiner og medisinsk utstyr, samt varme og energi.

Et annet hovedmoment, som gjør at mange velger å flykte, er den politiske undertrykkingen. Det finnes ikke organisert politisk opposisjon i Nord-Korea. Innbyggernes dagligliv er strengt regulert og de får ikke ha kontakt med verden utenfor. Såkalt anti-statlig virksomhet, herunder å stjele mat, kan medføre dødsstraff. Ifølge øyevitner som har rømt landet, foregår avstraffelsene til offentlig skue for å gi en preventiv effekt.

FLYKTNINGENE Å forlate landet uten statens godkjenning er ifølge nordkoreansk lov forræderi. Flyktninger i utlandet blir forsøkt sporet opp, og det er harde straffer for å ha hatt kontakt med folk fra vestlige land eller sørkoreanere, spesielt misjonærer. Tilståelser under tortur er vanlig, og de dømte risikerer fengsel, isolasjon i

arbeidsleire eller dødsstraff. Høsten 2007 startet kineserne å bygge et gjerde langs grensen mot Nord-Korea som ledd i omfattende sikkerhetstiltak i forbindelse med avviklingen av de olympiske leker i Kina. Nord-Korea økte også straffene for dem som ble tatt i å forsøke å flykte etter at lederen Kim Jong-il ble rammet av slag i august 2008. Alle rykter om et eventuelt maktvakuum i Nord-Korea skulle stanses.

I 2008 fikk 2800 nordkoreanere opphold i Sør-Korea, en økning på ti prosent sammenliknet med 2007. Men fra 2006 til 2007 var økningen på hele 26 prosent, så tilstrømmingene både fra nordkoreansk og kinesisk side har tydeligvis virket. Tallet på hvor mange nordkoreanere som faktisk oppholder seg i Kina er høyst usikre og varierer mellom 30 000 og 300 000. De lever i konstant frykt for å bli oppdaget av kinesiske myndigheter. Mange skjuler seg i de kinesiske grensebyene og livnærer seg som billig arbeidskraft. Andre forsøker å ta seg videre til Mongolia, Russland eller til land i Sørøst-Asia for så til slutt å ende opp i Sør-Korea.

KINA Kina har undertegnet FNs flyktningkonvensjon som forbyr tvangsretur av personer som risikerer forfølgelse i hjemlandet, men kinesiske myndigheter tar ikke slike hensyn. De referer konsekvent til nordkoreanerne som økonomiske immigranter og tvangsreturnerer dem uten å gi dem sjanse til å søke om asyl. Når så mange likevel tar seg inn i Kina, er det fordi grensen er lang og vanskelig å kontrollere fullt ut. Grensen mot Sør-Korea er verdens mest militariserede og overvåkede grenseområde og det er svært sjelden at noen klarer å ta seg over. ■

NØKKELTALL > PAKISTAN

Folketall (mill)	167
Areal km ²	803 940
Flyktninger fra Pakistan	32 249
Internt fordrevne	Minst 480 000
Flyktninger i Pakistan fra andre land	1 780 935
Frivillige tilbakevendinger til Pakistan	-
Asylsøkere fra Pakistan til Norge i 2008	38

Tall ved inngangen til 2009

POLITISK USTABILT

Pakistan er preget av politisk uro og konflikt. Stadige selvmordsangrep og militante aksjoner har gitt Pakistan stor plass i nyhetsbildet det siste året. Opprørsgrupper har tatt stadig større kontroll over deler av det nordvestlige Pakistan, og representerer nå den største trusselen mot President Zardaris styre. I 2008 resulterte kamper mellom den pakistanske hæren og militante islamister i at over 400 000 pakistanere ble fordrevet fra sine hjem. I mai 2009 førte intensiverte kamper til en voldsom økning av internt fordrevne da nærmere 1,5 millioner pakistanere måtte flykte ut av kampområdene.

NØDHAVN FOR AFGHANSKE FLYKTNINGER Pakistan har i snart 30 år vært vertsland for millioner av flyktninger fra det tidligere sovjet-okkuperte og senere borgerkrigsrammede Afghanistan. Det har gjort Pakistan til et av verdens største mottakerland av flyktninger. Pakistan huser 1,7 millioner afghanske flyktninger. Majoriteten av disse har vært i landet i over 20 år, og halvparten er født i Pakistan. De afghanske flyktningene har begrenset tilgang på vann, husly, helsetilbud og skolegang. I mars 2009 inngikk pakistanske myndigheter en trepartsavtale med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og afghanske myndigheter, som tillater at de 1,7 millioner flyktningene får bli i landet ut 2012. Avtalen innebærer også at UNHCR vil fortsette å tilrettelegge for trygg og frivillig tilbakevending for flyktninger til Afghanistan. Flesteparten har derimot ikke noe umiddelbart ønske om, eller mulighet til, å vende tilbake. Årsakene er blant annet den dårlige sikkerhetssituasjonen i Afghanistan og manglende tilgang til land, utdanning og annen assistanse. Siden så mange av de afghanske flyktningene har oppholdt seg så lenge i Pakistan, har de etablert seg med bolig og arbeid. Flere av dem har barn som aldri har vært i foreldrenes hjemland.

ØKT ANTALL FORDREVNE Grupper med tilknytning til al-Qaeda og Taliban økte sin virksomhet i Pakistan i 2008, spesielt i Swat-provinsen. I følge FN brant og ødela militante grupper mer enn 170 skoler i 2008. Rundt 70 prosent av skolene var jenteskoler. I et forsøk på å gjenvinne kontroll over Swat-området har pakistanske myndigheter utført en rekke militære angrep mot opprørsgruppene. I Federally Administered Tribal Areas (FATA) og North Western Frontier Province (NWFP) har kamper mellom regjeringsstyrker og opprørsgrupper med link til Taliban eller al-Qaeda gått hardt ut over sivilbefolkningen. I mai 2009 hardnet kampene mellom regjeringshæren og opprørsgruppene. Om lag 1,5 millioner mennesker tok seg ut av Swat, Dir og Buner til tryggere områder lenger sør. Denne massive forflytningen av folk er den raskeste siden folkemordet i Rwanda i 1994.

BEGRENSET ASSISTANSE Svært få av de fordrevne oppholder seg i leirer og har tilgang på grunnleggende assistanse som vann, husly og mat. De fleste bor utenfor leirene og har liten tilgang på hjelp. Ekstrem varme vanskeliggjør situasjonen spesielt for kvinner, som av tradisjonelle grunner oppholder seg inne i teltene mesteparten av tiden. En del internt fordrevne har funnet midlertidig husly hos venner og familie, men økende matvarepriser og konflikt har gjort nettverkene sårbare.

HVA BLIR FREMTIDEN? De store flyktningstrømmene internt i landet skaper store utfordringer for Pakistan. Samtidig er verdens øyne rettet mot Pakistan og myndighetenes evne til å takle sikkerhetsproblemene landet står overfor. Utfallet vil være avgjørende for i hvilken grad flyktningstrømmene vil opphøre og om de fordrevne kan vende hjem igjen. ■

FRA VONDT TIL VERRE

Forhandlingene som de palestinske myndighetene og Israel gjenopptok i begynnelsen av året, har ikke gitt resultater. Gaza er fremdeles isolert, og Israel fortsetter byggingen av den over 700 kilometer lange muren på Vestbredden. De israelske bosettingene på Vestbredden og i Jerusalem utvides, og antall skader og dødsfall blant palestinere som følge av bosetteres angrep og aktiviteter økte i 2008.

BEGRENSET BEVELGELSESFRIHET Omtrent halvparten av ofrene er barn, kvinner og eldre. Få israelere blir stilt til ansvar for overtredelser mot palestinere, og ifølge Amnesty International er straffefritak fortsatt normen i forhold til soldater og bosettere som begår overgrep mot palestinere. Enkelte veisperringer og sjekkpunkter på Vestbredden ble tatt bort i løpet av 2008. Over 600 israelske sperringer medfører imidlertid fortsatt en betydelig begrensning av palestinernes bevegelsesfrihet, med stor usikkerhet og sosial og økonomisk fragmentering som resultat.

Den interne konflikten mellom de palestinske organisasjonene Hamas og Fatah fortsatte i 2008 og forsterket ytterligere splittelsen mellom Gaza og Vestbredden. Konflikten var mindre voldelig enn i det foregående året, men har likevel hatt betydelige politiske, sosiale og økonomiske konsekvenser, spesielt på Gazastripen.

ØKT AVHENGIGHET AV BISTAND Levekårene i det palestinske området ble ytterligere forverret i 2008, og den palestinske befolkningens avhengighet av internasjonal bistand er økende. Den israelske blokaden av Gaza undergraver Gazas industri og har paralisert kommunale tjenester. Det er knapt noen aktivitet i privat sektor, og ifølge Verdensbanken har 98 prosent av industrien blitt lagt ned.

Gazastripen har nå vært stengt i nesten to år, og området står overfor den verste humanitære krisen så langt. Det er akutt mangel

på bensin, gass til matlaging, reservedeler, byggematerialer og enkelte matvarer. Mange har ikke jevnlig tilgang til vann og elektrisitet. Stadig strengere restriksjonene har ført til en rask og betydelig vekst i fattigdom og arbeidsledighet. Sammen med de økte matvareprisene har dette medført en ytterligere avhengighet av nødhjelp. Over 80 prosent av befolkningen mottar nå en eller annen form for støtte.

27. desember 2008 startet Israel en omfattende militæroperasjon i Gaza for å stanse skytingen av raketter mot det sørlige Israel. Offensiven skulle vise seg å bli den største og mest dødbringende operasjonen i det palestinske området siden 1967. Da Israel erklærte en ensidig våpenhvile 17. januar 2009, hadde mer enn 1300 mennesker blitt drept og over 5000 såret. Rundt halvparten var palestinske barn og kvinner. Hus og offentlig infrastruktur ble også ødelagt, og nærmere 100 000 mennesker måtte flykte fra hjemmene sine. Rundt 50 000 av disse søkte tilflukt i leirer organisert av FN. Disse er nå stengt, men et ukjent antall mennesker bor fortsatt hos venner og familie i påvente av bygningsmaterialer for å reparere de ødelagte hjemmene sine.

ØKNING I ANTALL HJEMLØSE Før den siste krisen i Gaza regnet man med at minst 116 000 palestinere hadde blitt internt fordrevet innenfor det palestinske området. Årsakene bak er i hovedsak knyttet til israelske aktiviteter og vedtak i sammenheng med okkupasjonen, som bygging av muren, utvidelse av bosettinger, husriving, konfiskering av landområder og militæroperasjoner. Over 600 palestinere ble hjemløse som følge av at husene deres ble revet i 2008. Riving av hus rammer først og fremst de mest sårbare familiene, noe FN er sterkt bekymret over. ■

NØKKELTALL > SRI LANKA	
Folketall (mill)	19,4
Areal km ²	65 610
Flyktninger fra Sri Lanka	137 673
Internt fordrevne	485 000
Flyktninger på Sri Lanka fra andre land	269
Frivillige tilbakevendinger til Sri Lanka	1 730
Asylsøkere fra Sri Lanka til Norge i 2008	342

Tall ved inngangen til 2009

INTERNT FORDREVNE I KRYSSILD

Sri Lanka har det siste året vært preget av regjeringhærens voldsomme offensiv i Wannidistriktet i nord, det tidligere kjerneområde til den tamilske opprørsbevegelsen Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE). Det LTTE-kontrollerte området ble gradvis redusert, og en stor del av sivilbefolkningen flyktet gjentatte ganger i takt med at frontlinjen ble flyttet.

AKUTT BEHOV FOR ASSISTANSE Et stort antall sivile var i flere måneder fanget i kryssilden i et lite område omkring Hullaittivu på nordøstkysten med akutt behov for sikkerhet, medisinsk hjelp, mat, vann og husly. I mai 2009 erklærte regjeringen at LTTE var nedkjempet og at krigen var vunnet. På samme tidspunkt hadde anslagsvis 280 000 internt fordrevne klart å ta seg ut av krigsområdet til overfylte transittleirer i regjeringskontrollerte områder. Leirene var preget av militær tilstedeværelse og begrenset bevegelsesfrihet, i strid med internasjonale standarder.

Etter at internasjonale hjelpeorganisasjoner og FN ble beordret ut av Wann i september, har det vært mangel på uavhengige rapporter fra området om antall døde og sårede som følge av konflikten. Uoffisielle kilder har imidlertid meldt om grove brudd på menneskerettighetene og internasjonal humanitær rett fra begge de stridende partene.

VANSKELIG TILBAKEVENDING Lenger sør på østkysten, som var konflikten sentrum fra 2006 til 2007, vendte mer enn 100 000 internt fordrevne tilbake til hjemmene sine i løpet av 2008. Disse områdene er imidlertid fortsatt preget av vold og uro, og titusener venter fortsatt på å kunne vende hjem eller finne varig bopel andre steder. De fordrevne har ofte problemer med å få adgang til hus og jordeiendommer de har forlatt fordi regjeringen eier 80 prosent av all jorden. Myndighetene hindrer folk i å vende tilbake til områder de har erklært som «sikkerhetssoner».

Forholdene for over 60 000 muslimer som er fordrevet til Puttalamregionen i vest, har ikke fått tilstrekkelig oppmerksomhet. Etter å ha vært fordrevet i nærmere 20 år, opplever denne gruppen nå et sammenbrudd av tradisjonelle familieverdier - noe som er med på å skape grobunn for en politisk radikaliserings.

KONFLIKTENS BAKGRUNN Den væpnede konflikten på Sri Lanka startet i 1983, men kimen ble sådd under det britiske kolonistyrets forskjellsbehandling av landets folkegrupper. Tamilene, som utgjør 18 prosent av befolkningen, ble klart favorisert fremfor singaleserne, som utgjør 70 prosent av befolkningen. Da landet ble uavhengig i 1948, fikk singaleserne politisk kontroll, og motsetningene tilspisset seg. På 1950-tallet vedtok singaleserne ulike lover som diskriminerte tamilene, blant annet at singalesisk skulle være det eneste offisielle språket. Protester fra tamilene førte til opptøyer, og allerede på slutten av 1950-tallet ble de første tamilene fordrevet.

På begynnelsen av 1970-tallet dannet tamilene ulike opposisjonsbevegelser. En av dem var LTTE, som fikk en dominerende posisjon i kampen om politisk innflytelse og et eget tamilsk hjemland i nord. I 1983 utviklet konflikten seg til borgerkrig, og rundt én million srilankere ble fordrevet. I 2002 inngikk partene våpenhvile med Norge som tilrettelegger av fredsforhandlingene. Et nordisk observatørkorps, Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM), ble opprettet for å overvåke avtalen.

Våpenhvilen i 2002 førte til en forsiktig optimisme hos den krigstrette befolkningen. Men fredssamtalene stanset opp, og i 2006 forverret situasjonen seg med bombeattentater, selvmordsbombere og angrep som rammet sivile. Da regjeringen i januar 2008 offisielt opphevet våpenhvilen, ble det klart at borgerkrigen ville fortsette med økt intensitet. ■

STOR FLYKTNINGBEFOLKNING

Syria har tatt imot flere flyktninger fra Irak enn noe annet land, og de irakiske flyktningene utgjorde i 2008 nærmere en tidel av landets befolkning. Irakerne er en belastning på Syrias allerede svake økonomi og sosiale infrastruktur.

PÅ FLUKT FRA BORGERKRIG De borgerkrigsliknende tilstandene i forlengelsen av USAs krig mot terror i Irak og Saddams Husseins fall i 2003 har forårsaket store flyktningstrømmer fra Irak til Syria. I 2006 og 2007 kom det nesten 60 000 flyktninger i måneden. De fleste bosatte seg i forstedene utenfor hovedstaden Damaskus. Etter innføringen av strengere visumkrav i oktober 2007 har antall innreiser fra Irak sunket betydelig.

Det er vanskelig å fastslå hvor mange irakiske flyktninger som oppholder seg i Syria. Per oktober 2008 hadde FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) registrert rundt 220 000, men det anslås at det totale antallet er rundt én million.

Syria har ikke skrevet under FNs flyktningkonvensjon av 1951, og flyktningenes juridiske status er uklar. De med gyldig visum eller oppholdstillatelse har gratis tilgang til grunnleggende helsetjenester. Barna får gå på skolen, enten gratis eller mot en liten avgift.

Mange av de irakiske flyktningene har høy utdanning og var relativt bemidlede da de kom til Syria. Men uten arbeidstillatelse har pengene etter hvert tatt slutt og gjort flyktningene stadig mer avhengige av humanitær hjelp.

Siden 2007 har UNHCR og Verdens matvareprogram (WFP) hatt daglige matutdelinger til flyktningene i Syria. I januar 2009 rapporterte WFP om at flyktninger hadde begynt å selge deler av matrasjonene sine for å betale husleie eller skolepenger.

FORSKJELLSBEHANDLING Syria er vertsland for om lag en halv million flyktninger fra det tidligere Palestina. Noen av dem kom allerede i 1948, da opprettelsen av staten Israel tvang hundretusener vekk fra

sine hjemsteder. Andre måtte flykte under seksdagerskrigen i 1967.

Palestina-flyktningene har stort sett samme rettigheter som vanlige syrere. De kan ikke bli statsborgere eller delta i landets politiske liv, men har ellers rett til utdanning, arbeid og sosiale tjenester på linje med andre syrere.

Syria huser også en mindre gruppe palestinske flyktninger fra Irak. Myndighetene har imidlertid vært svært negative til å ta imot disse. Palestinerne fra Irak har måttet bosette seg i leirer i ørkenen, der de lever under svært vanskelige forhold.

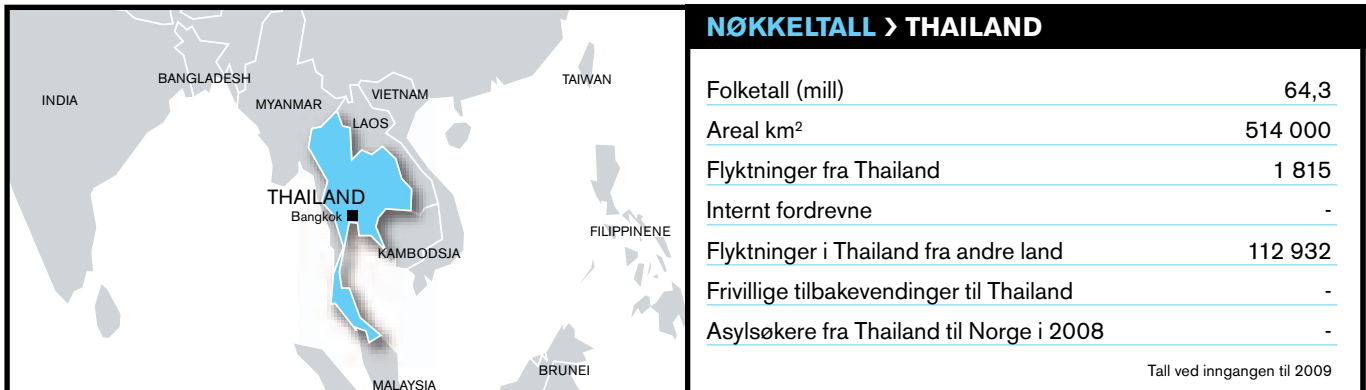
FORDREVET FRA GOLAN Israels okkupasjon av de syriske Golanhøydenene i 1967 førte til at titusener av syrere ble fordrevet fra sine hjemsteder. I 1981 annekterte Israel området, men annekstjonen har aldri blitt internasjonalt godkjent.

Ifølge Flyktninghjelpens Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) utgjør de fordrevne og deres etterkommere 433 000. Mange har bosatt seg i landsbyer i nærheten av Golanhøydenene. Leveforholdene deres er lite kartlagt, men de blir godt behandlet av myndighetene.

DISKRIMINERER KURDERE Syrias største etniske minoritet, kurderne, utgjør om lag 300 000 mennesker og behandles som annenrangs borgere uten rett til statsborgerskap. Selv om de er født i landet, har kurderne status som uregistrerte utlendinger uten grunnleggende rettigheter i Syria.

OPPMYKING Syria har lenge vært internasjonalt isolert, blant annet på grunn av sitt autoritære styresett og fordi USA har hatt landet på listen over stater som finansierer terror. Det har vanskeliggjort arbeidet for flyktninger og fordrevne i Irak.

I juli 2008 ble Syrias mangeårige diplomatiske isolasjon brutt da presidentene fra Frankrike og Syria møttes i Paris. ■

INNSTRAMMINGER MOT FLYKTNINGER

Selv om Thailand ikke har ratifisert Flyktningkonvensjonen, har landet gitt asyl til over 1,2 millioner flyktninger de siste 33 årene. Flyktninger fra både Kambodsja, Laos, Myanmar og Vietnam har oppholdt seg i landet. I dag er det flyktningene fra Myanmar som dominerer bildet. De siste årene har de thailandske myndighetene fått kritikk for en stadig hardere linje overfor innvandrere uten lovlig opphold, noe som også har rammet asylsøkere og flyktninger. Det vekket sterke reaksjoner i internasjonal presse da Thailands statsminister i februar 2009 måtte innrømme at landets soldater hadde slept båtflyktninger fra Myanmar til havs.

UØNSKET Flyktningene fra Myanmar ble tatt godt imot til å begynne med, men da antallet økte og Thailand bedret sitt forhold til myndighetene i Myanmar, ble holdningen langt kjøligere. På slutten av 1990-tallet fikk burmeserne forbud mot å bo i Bangkok og andre store byer. I stedet ble de beordret til leirer langs grensen mot Myanmar med klar beskjed om at de ikke fikk lov til å bevege seg utenfor leirområdet. Arbeidsmulighetene lot vente på seg og det samme gjaldt mulighetene for å skaffe seg utdanning. De som beveget seg utenfor leirene, løp stor risiko for å bli tatt for å være innvandrere uten lovlig opphold og satt i forvaring.

I følge FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), var det ved årsskiftet 2008 og 2009 over 100 000 burmesere i ni flyktningleirer i Thailand. I tillegg kommer hundretusener som lever i skjul. De som ikke oppholder seg i leirer, risikerer varetektsfengsling, internering og i verste fall utsendelse. De eneste flyktningene som kan se positivt på framtiden, er burmeserne som får hjelp av FN og International Organization for Migration (IOM) til permanent opphold i et tredje land. Ved utgangen av 2007 hadde over 20 000 av de som bor i leirene, flyttet til et nytt land gjennom et omfattende bosettingsprogram.

De eneste som får offisiell flyktningstatus i Thailand, er de som kan legge fram bevis for at de har flyktet fra kamphandlinger. De som flykter på grunn av etnisk eller politisk forfølgelse, betraktes som ulovlige innvandrere. Myndighetene i Thailand har jevnlig deportert burmesere, både med og uten offisiell flyktningstatus.

HMONGER FRA LAOS En årelang konflikt i Laos har fått mange tilhørende minoritetsgruppen hmong til å flykte til Thailand. Imidlertid anser Thailandske myndigheter hmongene som ulovlige innvandrere, og har tvangsreturnert mange i årenes løp. I januar 2008 ba UNHCR om løslatelse av 149 hmonger som hadde sittet i varetekt siden desember 2006. Alle har tilbud om opphold i vestlige land, men thailandske myndigheter kvier seg for å utstede utreisevisum. De ønsker å få en slutt på at Thailand fungerer som et transitland for sørøstasiatiske flyktninger som helst vil til Vesten.

INTERN URO 2008 og begynnelsen av 2009 har vært en turbulent periode i thailandsk politikk. Store demonstrasjoner, blokade av den internasjonale flyplassen og senere av nasjonalforsamlingen er uvante metoder i «Smilets land». Maktkampen mellom statsminister Abhisit Vejjajiva og den styrte statsministeren Thaksin Shinawatra fortsatte utover våren 2009. I sør, der flertallet av befolkningen er muslimsk, er situasjonen fremdeles spent. Den militante separatistorganisasjonen Pattani United Liberation Organization (PULO) har økt sine aktiviteter de siste årene. ■

NØKKELTALL > ØST-TIMOR

Folketall (mill)	1,2
Areal km ²	14 609
Flyktninger fra Øst-Timor	7
Internt fordrevne	30 000
Flyktninger i Øst-Timor fra andre land	1
Frivillige tilbakevendinger til Øst-Timor	-
Asylsøkere fra Øst-Timor til Norge i 2008	17

Tall ved inngangen til 2009

HÅP OM EN BEDRE FREMTID

Mange internt fordrevne i Øst-Timor har fått assistanse av myndighetene i form av direkte økonomiske utbetalinger for å kunne vende hjem og reparere husene sine. Ulike organisasjoner har uttrykt bekymring for at slike utbetalinger ikke nødvendigvis skaper varige løsninger, da det er uvisst hvordan pengene brukes.

FORTSATT UTEN BOLIG Regjeringens kompensasjon til huseierne har ført til at de fleste leirer for internt fordrevne er stengt. Imidlertid er fortsatt 10 000 internt fordrevne uten permanent bolig. De fleste av disse bor fortsatt i leirer og tør ikke ta sjansen på å dra hjem. En av årsakene til konflikten har vært og er fremdeles eiendomsretten til jord og hus. Hvis problemet ikke blir løst i nær fremtid, kan nye konflikter oppstå.

OKKUPERT OG UNDERTRYKT Etter å ha vært en portugisisk koloni i århundrer ble Øst-Timor okkupert av Indonesia i 1975. Befolkningen mobiliserte en sterk motstand mot okkupasjonen. For å knuse motstanden undertrykte den indonesiske regjeringen Øst-Timor med harde midler. Nærmere 250 000 mennesker døde som følge av massakrer, tortur, sult og sykdom.

Tidlig i 1999 erklærte Indonesias nye president seg villig til å gi Øst-Timor uavhengighet dersom flertallet av befolkningen ønsket dette. I en folkeavstemning som ble gjennomført i august 1999, stemte 78 prosent av befolkningen for uavhengighet. Med støtte fra den indonesiske hæren gikk pro-indonesisk militær til angrep på tilhengerne av uavhengighet. Terroren førte til minst 2000 drepte, og om lag 300 000 ble drevet på flukt eller tvunget til å bo i leirer i indonesisk Vest-Timor da byer og landsbyer ble jevnet med jorden. Om lag 80 prosent av landets infrastruktur ble ødelagt av militærene. Først da australske fredsbevarende styrker ankom i september 1999, ble ro og orden gradvis gjenopprettet. I mai 2002 ble landet fritt og uavhengig. 220 000 personer hadde da vendt tilbake fra flykt-

ningtilværelsen i Vest-Timor. I 2006 brøt det ut voldelige opptøyer i hovedstaden Dili. Bakgrunnen var en konflikt som ble utløst av at statsministeren avskjediget en tredel av hæren fordi soldatene hadde protestert mot det de hevdet var diskriminering av militærpersonell fra den vestlige delen av landet.

Øst-Timor sitter på rike olje- og gassressurser, men er likevel ett av de fattigste landene i Asia. Fattigdommen, sammen med svake offentlige institusjoner og dårlig utbygd rettssystem, blir ofte sett på som årsaker til urolighetene. 70 prosent av befolkningen er under 30 år, og utdanningsnivået er generelt svært lavt. Rundt 54 prosent av landets befolkning er analfabeter.

ATTENTAT MOT LEDERNE I februar 2008 ble president og fredsprisvinner José Ramos-Horta skutt og nesten drept i et attentatforsøk. Dette var iverksatt av opprørsleder Alfredo Reinaldo, som selv ble drept under attentatet. Samme dag ble også statsminister Xanana Gusmao utsatt for et drapsforsøk, men dette mislyktes. Attentatene blir av enkelte sett på som et uttrykk for at det haster med å få løst landets grunnleggende problemer. Først og fremst må eiendomsretten til jord og hus avklares, og i tillegg er det helt avgjørende å finne en varig løsning for de internt fordrevne. Siden attentatet har det vært relativt rolig i landet. ■

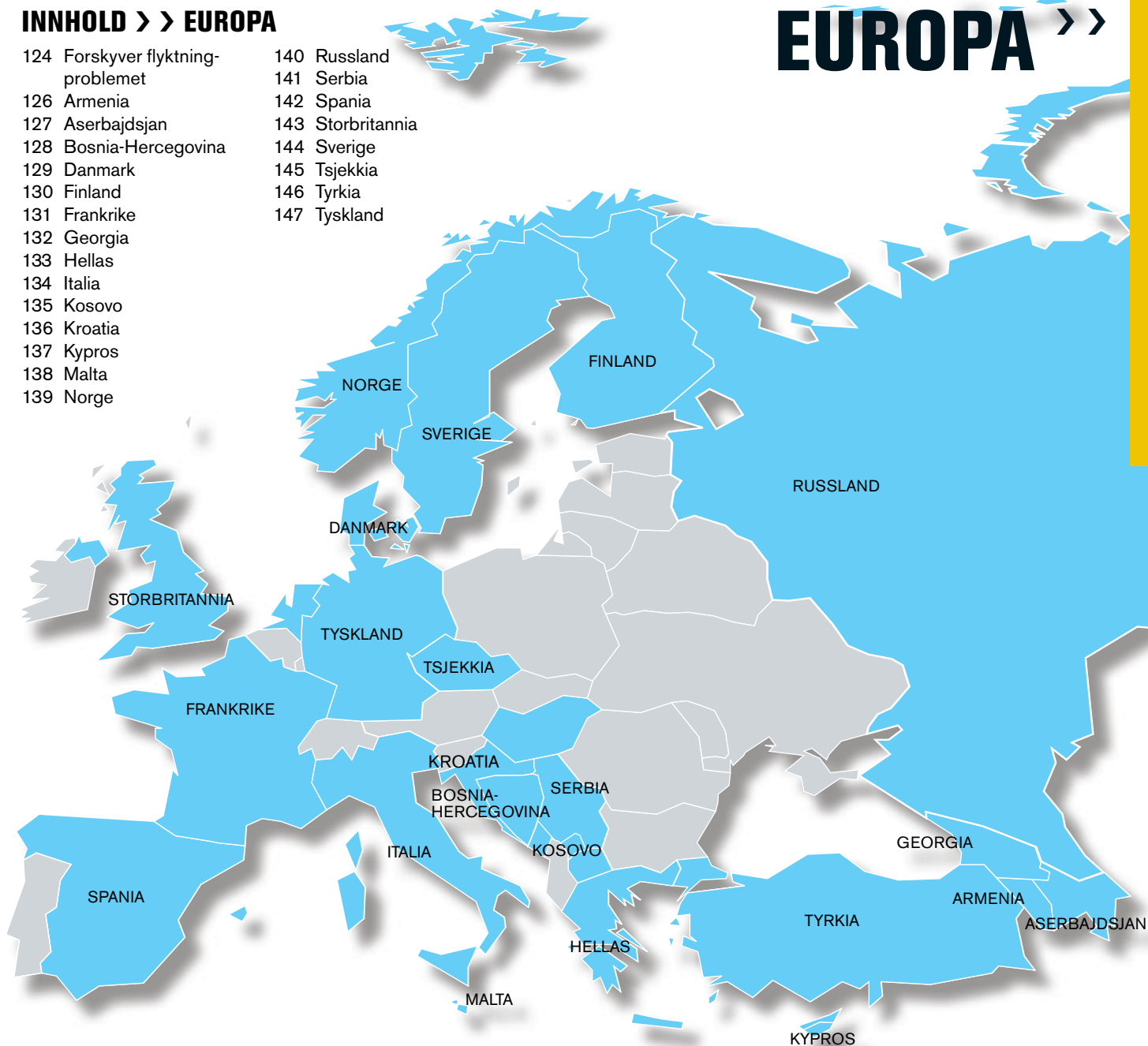
Da krigen brøt ut i Georgia i august i fjor måtte over 100 000 mennesker flykte. Denne jenta endte opp i en flyktningleir i Gor.

INNHOOLD >> EUROPA

EUROPA >>

- 124 Forskyver flyktning-
problemet
- 126 Armenia
- 127 Aserbajdsjan
- 128 Bosnia-Hercegovina
- 129 Danmark
- 130 Finland
- 131 Frankrike
- 132 Georgia
- 133 Hellas
- 134 Italia
- 135 Kosovo
- 136 Kroatia
- 137 Kypros
- 138 Malta
- 139 Norge
- 140 Russland
- 141 Serbia
- 142 Spania
- 143 Storbritannia
- 144 Sverige
- 145 Tsjekkia
- 146 Tyrkia
- 147 Tyskland

LAND SOM FLEST HAR FLYKTET FRA >>>

Tyrkia	214 204
Serbia	185 894
Russland	103 058
Kroatia	97 012
Bosnia-Hercegovina	74 360

Kilde: UNHCR

LAND MED FLEST INTERNT FORDREVNE >>>

Tyrkia	954 000 - 1 201 000
Aserbajdsjan	573 000 - 603 000
Georgia	252 000 - 279 000
Serbia	226 000
Bosnia-Hercegovina	125 000

Kilde: IDMC

Foto: Siri Elverland

Foto: Siri Elverland

Krigen mellom Georgia og Russland i august 2008 drev om lag 128 000 mennesker på flukt. Nå skal familielivet normaliseres.

FORSKYVER FLYKTNINGPROBLEMET

Tall fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) viser at mens antallet asylsøkere til EU økte med seks prosent fra 2007 til 2008, var økningen for hele Europa på 13 prosent. Det kom flest asylsøkere fra Irak, Russland, Somalia, Serbia og Afghanistan.

Økningen skyldes hovedsakelig flere afghanske og somaliske asylsøkere. De største mottakslandene i 2008 var Frankrike, Storbritannia, Tyskland, Sverige og Italia. Den store økningen i Europa utenfor EU skyldtes ni land som hadde en økning i antall asylsøkere på over 50 prosent. I Norge økte antallet med over 120 prosent i forhold til 2007. Norge, Tyrkia og Sveits var de store mottakerne utenfor EU, hvor antallet asylsøkere økte mest.

Selv om de fleste asylsøkere kommer fra konflikt- og naboombråder, fokuserer innvandrings- og asyldebatten i Europa hovedsakelig på såkalte illegale innvandrere og manglende integrering. Mange flyktning- og menneskerettighetsorganisasjoner hevder at de europeiske landene i liten grad ivaretar retten til å søke om asyl, og at asylsøkere utsettes for tildels inhuman behandling. Den norske debatten i 2008 dreide seg mye om økningen i antall asylsøkere. Regjeringen lanserte i september tiltak for å begrense asylstrømmen. Tiltakene er omstridte, også internt i regjeringen, og våren 2009 var mange av dem fremdeles ikke iverksatt.

HVEM STYRER ASYLPOLITIKKEN I EUROPA? De enkelte EU-landenes politikk og lovverk er delvis nasjonalt styrt og delvis EU-styrt. Innen 2010 skal unionen ha på plass rammene for et felles asylsystem. Noe av regelverket er allerede vedtatt, andre deler er under utarbeidelse. EU-landene har i varierende grad innført EUs regelverk, og det er store variasjoner i tolkningen av reglene. Derfor kan utfallet av en asylsøknad være avhengig av hvilket land du får behandlet søknaden i. I Lisboaatraktaten, som etter planene skal erstatte den havarerte EU-grunnloven, gjøres asylpolitikken overnasjonal. Det vil si at beslutninger om unionens asylpolitikk kan tas med flertallsvedtak.

BÅTFLYKTNINGENE OG DUBLINREGELVERKET Det som kanskje i størst grad utfordrer EUs kontroll over grensene, er båtlastene med personer som forsøker å ta seg til Europa over Middelhavet. I 1995 fikk EU på plass schengensamarbeidet, der Norge også deltar. Dublinreglene er en del av Schengensamarbeidet siden 1996, og innebærer at en asylsøker som har for eksempel passert gjennom Italia og så søker asyl i Norge, sendes tilbake til Italia for å få søknaden behandlet der. Landene langs unionens sørgrense og øystatene i Middelhavet opplever derfor at de blir sittende igjen med ansvaret for båtflyktningene.

Dårlige mottaksforhold i mange av «frontlinjestatene» og varierende muligheter for asyl fører til «uro» i systemet. I april 2008 anbefalt UNHCR europeiske myndigheter «å inntil videre avstå fra å returnere asylsøkere til Hellas». Bakgrunnen var mottaksforholdene og mangler i asylprosessen. Norge stoppet tilbakesending til Hellas i februar 2008. Til tross for fortsatt kritikk mot forholdene ble retur til Hellas, etter individuell vurdering, gjenopptatt i mars 2009.

EU har etter hvert erkjent at dublinregelverket ikke fungerer. I desember fremmet EU-kommisjonen et forslag om endringer i reglene. Endringene inkluderer blant annet mulighet for midlertidig suspensjon av regelverket, slik at byrdefordelingen blir mer lik i perioder hvor det kommer mange asylsøkere til enkelte land. Det kan ta rundt to år å behandle forslagene i EU-systemet.

FRONTEX VOKTER GRENSENE Med Schengensamarbeidet utgjør deltakerlandene et felles indre område med felles ytre grense. En viktig konsekvens av felles ytre grenser var opprettelsen av EUs grensekontrollbyrå FRONTEX.

Foto: Siri Elverland

Foto: Sylo

Jente fra Georgia passer godt på flyttelasset.

Flyktninger og asylsøkere i Hellas er i en særskilt vanskelig situasjon. Flere rapporter påpeker at landet ikke oppfyller sine forpliktelser overfor asylsøkere.

FRONTEX opererer langs alle EUs grenser og inngår også samarbeid om grensekontroll med land som ligger langs transitteier til EU. En av byråets hovedprioriteringer har vært patruljering av EUs sørgrense i samarbeid med medlemslandene og samarbeidsland. Blant annet har EU tilbudt Libya elektronisk overvåking av landets sørgrense. Patruljeringen har vakt sterke reaksjoner. Den tyske organisasjonen Pro Asyl uttalte i desember 2008 at FRONTEX opererer i Middelhavet og Atlanterhavet uten hensyn til flyktninger og menneskerettigheter.

Etter en analyse av hvilke asylstrømmer som kommer til å dominere i 2009, skriver FRONTEX i sin handlingsplan at samarbeidet med Libya, Mauritania, Egypt, Algerie, Kina og Tyrkia skal følges opp. Samarbeidet med land på Balkan, i Svartehavsregionen og Vest-Afrika bør trappes opp, og det er hensiktsmessig å inngå samarbeid med Russland, Ukraina og Kapp Verde.

Bevilgningene til FRONTEX har blitt doblet fra 2007 til 2009, og arbeidet øker i omfang. FRONTEX' budsjett for 2009 inneholder for første gang en egen post for arbeidet med retur av personer som ikke har fått opphold i EU. 19. august la Centre for European Policy Studies (CEPS) frem en rapport laget på oppdrag fra EU-parlamentet. Der slår de fast at EU-kommisjonen er for opptatt av å bekjempe illegal innvandring og uttrykker bekymring over FRONTEX' arbeid i forhold til frihet og grunnleggende rettigheter.

MIGRASJONSSENTER I MALI EU har også inngått en rekke samarbeidsavtaler med land utenfor unionen, hvor formålet er å oppnå innvandrings- og asylpolitiske mål. I oktober 2008 åpnet EUs kommissær for utvikling et «Migration Management Centre» i Mali. Senteret er et ambisiøst pilotprosjekt og skal ha en rekke funksjoner. Virksomheten skal både advare folk mot å prøve å migrere til Europa og fungere som mottakssenter for dem som har prøvd og blitt sendt tilbake. Senteret skal også fungere som en slags arbeidsformidling for afrikanere som vil søke sesongjobber i Europa gjennom lovlige kanaler. I tillegg skal senteret behandle transaksjoner fra maliere som sender penger hjem fra utlandet.

LUKKEDE MOTTAK I desember 2008 vedtok EU et nytt returdirektiv som gir felles regler for håndtering av illegale innvandrere. Betegnelsen «illegale innvandrere» har et flytende innhold, og omhandler i enkelte tilfeller også asylsøkere som har fått avslag. Direktivet åpner for internering i opptil 18 måneder, til tross for skarp kritikk av forholdene ved asylsentrene. Hvorvidt man kaller dette internering, tilbakeholdelse, pågrep eller fengsling, varierer. I praksis dreier det seg om forvaring i lukkede mottak, også for barnefamilier, enslige mindreårige og andre sårbare grupper. Selv om EU har retningslinjer for minstestandarder som skal sikre humanitære og juridiske rettigheter, blir de ikke alltid fulgt. I tillegg tolkes retningslinjene ulikt fra land til land.

OVERFØRINGSFLYKTNINGER Bare åtte av EUs 27 medlemsland har programmer for mottak av overføringsflyktninger. Både UNHCR og ikke-statlige organisasjoner har ønsket at EU skal ta imot flere overføringsflyktninger, særlig irakere. EU vedtok i november 2008 å ta imot 10 000 av de meste sårbare irakiske flyktningene. Kommisjonen har også varslet at den i 2009 kommer til å innføre et valgfritt program for overføringsflyktninger. De siste årene har Norge hatt et tak på 1200 overføringsflyktninger per år. Ifølge UNHCR kom det imidlertid kun 741 overføringsflyktninger til Norge i 2008. Flyktninger fra Myanmar, Bhutan, Eritrea og Irak ble prioritert.

KRIG OG KONFLIKT I EUROPA Europa har fremdeles rundt 2,6 millioner internt fordrevne. De fleste av flyktet i forbindelse med uroligheter på 1990-tallet. Det er internt fordrevne på Balkan, i Kaukasus, på Kypros og i Tyrkia. Flest interne fordrevne har Tyrkia og Aserbajdsjan med henholdsvis opp mot én million og rundt 600 000 internt fordrevne.

Krigen mellom Russland og Georgia i august 2008 drev om lag 128 000 mennesker på flukt. Nesten 100 000 av disse vendte tilbake innen utgangen av 2008. Resten lever under vanskelige forhold og får tildelt mat og enkelte tjenester ved behov. ■

NØKKELTALL > ARMENIA

Folketall (mill)	3,0
Areal km ²	29 800
Flyktninger fra Armenia	16 322
Internt fordrevne	8 400
Flyktninger i Armenia fra andre land	3 953
Frivillige tilbakevendinger til Armenia	-
Asylsøkere fra Armenia til Norge i 2008	15

Tall ved inngangen til 2009

FOTBALLKAMP OG BLOD I GATENE

ARMENIA I DAG 2008 var preget av blod i gatene og en historisk fotballkamp. Landet gikk til valg på ny president i februar, med etterfølgende beskyldninger om valgfusk fra opposisjonen. Protestene som fulgte, ledet til opptøyer som krevde ti menneskeliv. For første gang ble armenske borgere drept som følge av aksjoner fra deres egne myndigheter.

EN FOTBALLKAMP VAR ÅRETS HØYDEPUNKT Etter Armenias okkupasjon av enklaven Nagorno Karabakh i nabolandet Aserbajdsjan på begynnelsen av 90-tallet, har grensen mellom Tyrkia og Armenia vært hermetisk lukket og de diplomatiske forbindelsene mellom de to landene har vært brutt.

I 2008 var det imidlertid tegn til en oppmykning av forholdet, blant annet på grunn av press fra EU på Tyrkia, som har søkt om EU-medlemskap. Det mest synlige tegnet på den mer forsonlige holdningen mellom Armenia og Tyrkia var EM-kvalifiseringskampen mellom de to landene i Jerevan i september 2008. Den armenske presidenten var da vertskap for den tyrkiske presidenten som besøkte Armenia for første gang etter at landet ble selvstendig.

HARDHENDT REGIME Det har vært en generelt forverret situasjon for menneskerettighetene det siste året. Flere titalls opposisjonelle sitter fengslet, anklaget for å forsøke å ta makten i landet med voldelige metoder. Mange medlemmer av opposisjonspartier har også fått sine forretninger konfiskert av skattemyndighetene. Ytringsfriheten er under sterkt press, med stor grad av sensur i media. Menneskerettighetsforkjempere hevder Armenia er i ferd med å utvikle seg til en politistat. Både presidentvalget i 2008 og direkte valg av borgermester i Jerevan i 2009 ble beskyldt for grove tilfeller av valgfusk. Opptøyer etter presidentvalget førte også til tragiske dødsfall da politiet aksjonerte.

FLYKTNINGER OG INTERNT FORDREVNE ER GODT INTEGRERT Om lag 350 000 armenere flyktet fra Aserbajdsjan til Armenia under krigen mellom de to landene fra 1988 til 1994. Mange ble også internt fordrevet, de fleste fra Artvashen-enklaven, som er okkupert av Aserbajdsjan. De aller fleste flyktninger og internt fordrevne har nå funnet en permanent løsning i Armenia. De opplever imidlertid de samme utfordringene som alle andre armenske borgere. Hovedutfordringen er å finne jobb. Nærmere 40 prosent av Armenias befolkning har emigrert siden uavhengigheten for å finne jobb i utlandet.

Både flyktninger og internt fordrevne har full tilgang til alle statlige tjenester og er i liten grad diskriminert. Selv om det har vært tilfeller av interessekonflikter mellom flyktninger og lokalbefolkning, har integrasjonen gått langt bedre i Armenia enn i de fleste andre land som har tatt imot et så stort antall flyktninger. Dette skyldes i stor grad at både den opprinnelige armenske befolkning og flyktningene er en etnisk, kulturelt og religiøst svært homogen gruppe.

INGEN LØSNING PÅ KONFLIKTEN MED ASERBAJDSJAN Forhandlinger mellom Armenia og Aserbajdsjan har pågått i 16 år. Tyrkias nye tilnærminger til Armenia har gitt håp om en løsning av både grense spørsmålet med Tyrkia og Nagorno Karabakh-spørsmålet, men det endelige gjennombruddet har uteblitt. Få tror lenger på en snarlig åpning av grensen mot Tyrkia, og trolig mot Nagorno Karabakh-spørsmålet få en løsning før dette vil skje.

Selv om en fredsavtale med Aserbajdsjan skulle bli en realitet, er det trolig få flyktninger som lenger ønsker å reise tilbake. En viktig faktor for en endelig løsning av konflikten er imidlertid at flyktninger på begge sider får økonomisk kompensasjon for eien- dom de ble tvunget til å forlate.

NØKKELTALL > ASERBAJDSJAN

Folketall (mill)	8,5
Areal km ²	86 600
Flyktninger fra Aserbajdsjan	16 318
Internt fordrevne	573 000–603 000
Flyktninger i Aserbajdsjan fra andre land	2 061
Frivillige tilbakevendinger til Aserbajdsjan	-
Asylsøkere fra Aserbajdsjan til Norge i 2008	40

Tall ved inngangen til 2009

20 ÅR I MIDLERTIDIG BOLIG

Det er om lag 600 000 internt fordrevne fra konflikten om Nagorno-Karabakh i Aserbajdsjan. På grunn av den fastlåste situasjonen reduseres ikke antallet fordrevne. I påvente av tilbakevending til hjemområdene sine har de i 10 til 20 år levd et midlertidig flyktingliv.

SITUASJONEN NÅ I 1988 førte konflikten om Nagorno-Karabakh til krig mellom Armenia og Aserbajdsjan. Krigen førte til at etniske azerier i Armenia og Nagorno-Karabakh måtte flykte til Aserbajdsjan, mens etniske armenere i Aserbajdsjan og Nagorno-Karabakh måtte flykte til Armenia. Partene inngikk våpenhvile i 1994, men konflikten er ikke løst. Senest i mars 2009 kom det til trefninger mellom aserbajdsjanske og armenske styrker på grensen til Nagorno-Karabakh.

Nagorno-Karabakh er i dag i praksis et autonomt område med tette bånd til Armenia. Aserbajdsjan anerkjenner ikke denne selvstendigheten, og det internasjonale samfunnet regner fremdeles regionen som en del av Aserbajdsjan. Som et ledd i den politiske kampen er det viktig for Aserbajdsjan å holde fast ved at aserbajdsjanere som ble fordrevet, skal vende tilbake til Nagorno-Karabakh.

Aserbajdsjan har store oljereserver og har opplevd stor økonomisk vekst. Landet har likevel mange fattige, og inflasjonen er høy. Landet kritiseres for omfattende pressesensur, politiovergrep og korrupsjon. Ifølge det norske utenriksdepartementet viste en liste over landets 30 rikeste at to tredeler satt i regjeringen eller var tilknyttet landets politiske elite.

Myndighetene i Aserbajdsjan har de siste årene økt innsatsen for de internt fordrevne, men i 2008 publiserte Flyktningshjelpens Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) en rapport som viser at situasjonen fremdeles er vanskelig.

FRA TELT TIL MIDLERTIDIG BOLIG 40 prosent av de internt fordrevne bor i de to største byene, Baku og Sumgait. De fleste bor i nedslitte sentre, hvor familien har ett eller to rom og deler kjøkken og bad med flere andre. Resten av de internt fordrevne bor hovedsakelig i de sentrale og vestlige delene av landet, nær Nagorno-Karabakh. Om lag 70 000 bor i 48 landsbyer som er bygget for å erstatte tidligere teltleirer. Jevnt over er boligstandarden her bedre, og det er tilgang til skoler, barnehage og helsetjenester. Landsbyene ligger imidlertid ofte i områder hvor situasjonen er spent, det er få arbeidsmuligheter, og jorda er skral. Også landsbyhusene er midlertidige, ettersom flyktingene ikke får eie dem. De skal returneres i opprinnelig stand når tilbakevending blir mulig.

ARBEID OG UTDANNING Arbeidsledigheten blant de internt fordrevne er høy. I byene har flere arbeid, men ofte i underbetalte lavstatus-jobber. Omtrent 203 000 av de internt fordrevne er barn. Disse har rett til gratis skole, skoleuniform og skolemateriell. Mange foreldre melder likevel at de ikke får materiell de har krav på. 58 prosent av familiene sier at de ikke har råd til å sende barna på skole. Barna får undervisning i egne grupper eller side om side med fastboende. Regjeringen har tidligere ønsket segregert undervisning for å opprettholde strukturer fra områdene de internt fordrevne kommer fra.

FASTLÅST SITUASJON BETYR MINDRE HJELP

FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og Dansk Flyktningshjelp er de to største hjelpeorganisasjonene for internt fordrevne i Aserbajdsjan. I tillegg er lokale organisasjoner engasjert. De siste årene har hjelpetilbudet blitt redusert som følge av dårligere finansiering. Ifølge IDMC er det den fastlåste situasjonen som gjør at pengebidragene skrumper inn. ■

NØKKELTALL > BOSNIA-HERCEGOVINA

Folketall (mill)	3,9
Areal km ²	51 129
Flyktninger fra Bosnia-Hercegovina	74 360
Internt fordrevne	125 000
Flyktninger i Bosnia-Hercegovina fra andre land	7 257
Frivillige tilbakevendinger til Bosnia-Hercegovina	-
Asylsøkere fra Bosnia-Hercegovina til Norge i 2008	17

Tall ved inngangen til 2009

BOSNIA MELLOM DAYTON OG EU

Krigen på nittitallet førte til at over én million mennesker ble drevet på flukt i Bosnia-Hercegovina. Rundt 125 000 personer er fremdeles fordrevet. De fleste av disse er eldre eller tilhører andre sårbare grupper som trenger støtte til livsopphold, bolig og helse. Den største flyktninggruppen i Bosnia kommer fra Kroatia. Mange har vendt tilbake, men rundt 7000 har ikke kunnet vende hjem fordi husene er ødelagt eller fordi de har mistet eiendomsrettigheter. Få flyktninger fra Kosovo ønsker å vende tilbake frivillig.

SIKTET FOR FOLKEMORD Radovan Karadzic var leder for de bosniske serberne under krigen i Bosnia fra 1992 til 1995. Han er blant annet siktet for folkemord i løpet av den 43 måneder lange beleiringen av Sarajevo, som kostet 12 000 mennesker livet. Han er også siktet for å ha vært hjernen bak massakren i Srebrenica der flere enn 8000 menn og gutter ble drept. Etter mange år i skjul ble Radovan Karadzic pågrepet av den serbiske sikkerhetstjenesten i juli 2008. Det er et krav fra EU at Karadzic og den pensjonerte generalen Ratko Mladic, som fortsatt er på frifot, skal stilles for den internasjonale domstolen for krigsforbrytere i Haag.

FREDSAVTALEN Snart 14 år etter at Dayton-avtalen gjorde slutt på den fire år lange borgerkrigen mellom serbere, bosniere og kroater, er Bosnia-Hercegovina fremdeles delt i en muslimsk-kroatisk føderasjon og den bosnisk-serbiske Republika Srpska. Stemningen mellom de ulike etniske gruppene er spent og mange mener at sikkerhetssituasjonen har forverret seg. Richard Holbrooke, sjefsarkitekten bak Dayton-avtalen, skriver i The Guardian 22. oktober 2008 at det er behov for en rask felles innsats fra EU og USA om ikke Bosnia skal kollapse.

For de 125 000 som fremdeles er internt fordrevet, kan integrering i lokalmiljøet være et mer realistisk alternativ enn tilbake-

vending. Dayton-avtalen har fokusert på tilbakevending som nesten eneste varige løsning. Støtte til integrering lokalt har blitt sett på som en sementering av den etniske rensningen som drev folk på flukt. Fokuset skal fortsatt være på tilbakevending, men regjeringen har lagt om strategien slik at det fra 2009 skal være mulig å få kompensasjon for tapt eiendom. Sårbare grupper som ikke vil eller kan vende tilbake, skal kunne få integreringsstøtte.

VANSKELIG SITUASJON FOR TILBAKEVENDTE Situasjonen er også vanskelig for dem som har vendt tilbake til sine hjemsteder. Diskrimineringen begrenser muligheten til lønnet arbeid og sosialhjelp. En vanskelig politisk situasjon kombinert med svak økonomisk vekst, gjør at regjeringen ikke er i stand til å bevilge tilstrekkelige midler til å møte behovene til de mest sårbare flyktningene og internt fordrevne. Høy arbeidsledighet forhindrer tilbakevending både for internt fordrevne og for flyktninger fra Bosnia-Hercegovina.

I de senere år har bistand til Bosnia hovedsaklig fokusert på mikrokredittprosjekter, yrkesopplæring, matdistribusjon og gjenoppbygging av infrastruktur. Manglende donorstøtte har gjort at mange humanitære organisasjoner har redusert sin støtte til flyktninger, internt fordrevne og tilbakevendte. ■

EUs STRENGESTE SPRÅKKRAV

Den danske regjeringen er tydelig på at den ønsker å føre en streng asyl- og innvandringspolitikk. Senest i september 2008 ble reglene skjerpet nok en gang.

Danmark tok imot 2360 asylsøknader i 2008. Det utgjorde en økning på 28 prosent fra 2007. Antallet søknader er betydelig lavere enn i de andre nordiske landene. Sverige tok for eksempel imot 24 000 asylsøknader i 2008. De største gruppene som kommer til Danmark, er fra Irak, Afghanistan og Iran. Antallet fra Irak gikk ned i 2008, mens antallet fra Afghanistan steg betraktelig.

Sentrum-høyre-regjeringen, som har sittet ved makten siden 2001, har strammet inn reglene for å få flyktningstatus og familiegjenforening. Støtteordninger for asylsøkere, som har fått avslag, men av ulike grunner ikke kan reise hjem, har også blitt verre.

Danmark er ikke en del av EUs fellesskapspolitikk når det gjelder visum, asyl og integrasjon. Landet deltar heller ikke fullt ut i Schengensamarbeidet, men har til nå sluttet seg til alle Schengen-reglene.

LANG OPPHOLDSTID PÅ ASYLSENTRE EU-parlamentet gjennomførte i 2008 inspeksjon av danske asylsentre. Lignende inspeksjoner ble gjennomført i flere EU-land. Den danske regjering ønsket, som eneste regjering, ikke å møte delegasjonen fra EU-parlamentet. De åpne danske sentrene som fikk besøk, drives av Dansk Røde Kors. EU-parlamentet fremhever at forholdene er bedre enn i de fleste europeiske land, men retter kritikk mot at folk holdes på sentrene i årevis, uten muligheter til arbeid eller utdanning. Delegasjonen møtte blant annet to irakiske familier som hadde bodd på et av sentrene i litt over ti år.

Det ble også reist kritikk mot behandlingen av asylsøkere som har fått avslag, men ikke kan returneres til sine hjemland av sikkerhetshensyn. De har ikke noen juridisk og formell status. Rapporten anbefaler at gruppen får formell status, slik at de kan inte-

gteres i samfunnet og slippe å leve i konstant frykt for å bli sendt tilbake.

DISKRIMINERENDE REGLER FOR FAMILIEGJENFORENING I august 2008 kom Europarådets kommissær for menneskerettigheter med en uttalelse om flyktningers rett til familiegjenforening. Den danske regelen, som krever 28 års statsborgerskap for at ektefellen skal ha rett til opphold, betegnes som direkte diskriminerende. De danske lovene trekkes frem som eksempel på regler laget som «respons på en offentlig oppfatning om at fremmede er farlige».

AVTALE OM STRENGERE ASYL- OG INNVANDRINGSPOLITIKK I slutten av september inngikk regjeringen og det høyre-radikale Dansk Folkeparti en avtale om ytterligere innstramninger i asyl- og innvandringspolitikken. Språkkravene for å bli dansk statsborger ble skjerpet, og det åpnes for tvangshjemsendelse av avviste asylsøkere til Nord-Irak. I tillegg skjerpes kravene for å få sosialhjelp, noe som særlig rammer nye danske statsborgere.

STRENGE KRAV FOR Å FÅ STATSBOGERSKAP Danmark har de strengeste språkkravene i Europa. De skjerpete språkkravene ble kritisert av lederen for de danske språkskolene fordi de utestenger innvandrere som har bodd i Danmark i årevis fra statsborgerskap. Ifølge Dansk Flyktningehjelp viser resultatene fra de første nye statsborgerprøvene at 75-80 prosent strøk.

Andelen utlendinger som går på danskurs er også svært lav - bare fem av ti. Verst stilt er flyktningene fordi mange er analfabeter, traumatiserte eller har andre problemer som gjør at de ikke klarer å gjennomføre et danskurs på det nivået som kreves. ■

NØKKELTALL > FINLAND

Folketall (mill)	5,36
Areal km ²	337 030
Flyktninger fra Finland	4
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Finland fra andre land	16 617
Frivillige tilbakevendinger til Finland	-
Asylsøkere fra Finland til Norge i 2008	-

Tall ved inngangen til 2009

NY KURS

Finland opplevde en økning i antall asylsøknader fra 2007 til 2008 på hele 181 prosent. Landet har vært kjent for sin svært strenge asyl- og innvandringspolitikk. Antallet asylsøkere har ligget vesentlig lavere enn i Sverige og Norge. I 2007 ble politikken myket opp, og samtidig strammet Sverige inn sin politikk. Dette kan være noe av bakgrunnen for den kraftige økningen i antall asylsøkere i 2008.

ENSLIGE MINDREÅRIGE Antallet mottatte søknader i 2008 var i overkant av 4000. De største gruppene asylsøkere kom fra Irak, Somalia og Afghanistan, deriblant rekordmange enslige, mindreårige asylsøkere. De fleste barna får bosettingstillatelse, men de finske myndighetene ønsker å starte med biologisk testing for å kunne fastsette alder på dem som kommer.

Ifølge den svenske avisen Dagens Nyheter har asyl- og innvandringslovene i Finland vært nokså like reglene i de andre nordiske landene. Måten å tolke og praktisere regelverket har likevel ført til store forskjeller i praksis.

Finland har fått kritikk for hurtige behandlingsprosedyrer som går ut over kvaliteten på asylvedtak og fratrukket asylsøkeren mulighet til å få prøvd alle ankemuligheter. Asylsøkere har i liten grad fått mulighet til å bli mens anken behandles, og finske myndigheter har hatt en streng linje i forhold til Dublinregelverket.

NYE KOSTER, NY KURS Sentrum-høyre regjeringen som kom til makten i april 2007 har ønsket å føre en «aktiv innvandringspolitikk». De har vært mer uklare på hvorvidt og i hvor stor grad de ønsker liberalisering av regelverket. Allerede før den nye regjeringen tiltrådte, hadde det finske Migrationsverket begynt å gi flere innvandrere opphold.

Koalisjonsregjeringen har fått på plass Finlands første migrasjonsminister. Hun heter Astrid Thors og har vært leder for UNICEF

Finland og Finlands Flyktningrådgivning. Thors har startet et arbeid for å gjøre endringer i asyl- og innvandringslovgivningen.

REGJERINGEN OG FLYKTNINGRÅDGIVNINGEN BEDRER ASYLINTERVJUET

I begynnelsen av 2008 innledet organisasjonen Flyktningrådgivningen og Migrationsverket et samarbeid for å bedre asylintervjuet. Arbeidet startet med en kartlegging av hvordan asylintervjuet gjennomføres. Utrederne har snakket med intervjuere, bisittere, tolker, asylsøkere, ansatte på asylsentre, verger for enslige mindreårige asylsøkere og personer som jobber med psykisk helse. Undersøkelsen viser at det viktigste i asylintervjuet er at asylsøkeren får tilstrekkelig informasjon om rettigheter og plikter i god tid. Arbeidet fortsetter med hovedvekt på bedre informasjon og styrket opplæring av de som jobber med asylsøknader.

OVERFØRINGSFLYKTNINGER

Finland tar hvert år imot overføringsflyktninger. Etter planen skal 750 flyktninger få komme til Finland i 2009. 300 av disse er irakiske flyktninger som oppholder seg i Syria og Jordan, 50 er palestinske flyktninger fra leirer i Irak, 120 er burmesiske flyktninger i Thailand, og 150 er kongolesere fra en flyktningleir i Rwanda. I tillegg skal Finland ta imot minst 30 asylsøkere fra et evakueringssenter i Romania som drives av FNs høykommissær for flyktninger. De fleste av disse overføringsflyktningene vil være personer som trenger medisinsk behandling. ■

NØKKELTALL > FRANKRIKE	
Folketall (mill)	61,9
Areal km ²	547 030
Flyktninger fra Frankrike	101
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Frankrike fra andre land	160 017
Frivillige tilbakevendinger til Frankrike	-
Asylsøkere fra Frankrike til Norge i 2008	1

Tall ved inngangen til 2009

KREVER RASK ASYLSØKNAD PÅ FRANSK

Frankrike får kritikk fra FN for at utlendinger som kommer til landet, ikke får tilstrekkelig informasjon og mulighet til å søke asyl. Det er især det franske kravet om at asylsøknaden må leveres i løpet av fem dager og på fransk som blir kritisert. På tross av kravet er det ikke noe tilbud om gratis oversettelse.

For første gang på fire år steg antall asylsøkere i Frankrike. Økningen var på hele 20 prosent fra 2007 til 2008. Frankrike tok imot flest søknader i Europa i 2008. De tre største asylsøkergruppene er russere, serbere og maliere. Antall søknader fra maliere ble mer enn firedoblet i 2008.

Franske myndigheter ønsker å få ned antallet asylsøknader og å få personer uten lovlig opphold raskt ut av landet. De siste årene har myndighetene gjennomført store aksjoner for å pågripe papirløse utlendinger. Alle som vil bo og jobbe i Frankrike, må avlegge franskprøve og signere en integrasjonskontrakt.

KRAFTIG KRITIKK FRA FN I løpet av 2008 har FNs menneskerettskomité, EU-parlamentet og Europarådet kritisert Frankrike for at asylsøkere gis manglende mulighet til å levere asylsøknad. I juli fikk Frankrike også kraftig kritikk fra FN for å holde asylsøkere i uegnede lokaler, for eksempel på flyplasser, for manglende oppfølging av påstander om overgrep på asylsentre, og for at folk sendes tilbake til områder hvor de risikerer forfølgelse. Europarådet er også kritisk til at personer som har fått avslag, ikke får mulighet til å bli i landet mens anken behandles. EU-parlamentet gir Frankrike skryt for at ikke-statlige organisasjoner får være med på returreiser.

FRANKRIKES FORMANNSKAP I EU I juli 2008 overtok Frankrike formannskapet i EU og utpekte asyl- og innvandringspolitikken som ett av fire satsningsområder. 16. oktober 2008 vedtok EU en europeisk immigrasjons- og asylopakt. Pakten er en politisk intensjons-

erklæring og har fire hovedområder: organisering av legal innvandring, kontroll med illegal innvandring, styrket grensekontroll, partnerskap med opprinnelsesland og byggingen av et asyls Europa.

Pakten inneholder blant annet mål om en felles asylprosedyre innen 2012 og forbud mot å gi generelt amnesti for illegale innvandrere. Det opprinnelige forslaget inneholdt et kontroversielt forslag om at immigranter må lære språk og kultur for å få statsborgerskap, og at det nye europeiske asylbyrået skulle få myndighet til å avgjøre asylsøknader. Byråets oppgaver er nå definert til å koordinere samarbeid på asylområdet, støtte medlemsland i en presset situasjon, og å gi støtte til gjennomføring av en felles politikk. Pakten har fått kritikk både for å ha for få tiltak mot illegal innvandring og for å ha for lite fokus på solidaritet og grunnleggende rettigheter.

AVTALE MED STORBRITANNIA I mars 2008 ble Frankrike og Storbritannia enige om økt samarbeid om grensekontroll og felles charterfly for retur av flyktninger. I november avlyste Frankrike, etter press, en slik felles flygning. Flyet skulle ha returnert afghanske asylsøkere. Den britiske avisen The Independent meldte i mars 2009 at franske og britiske myndigheter diskuterer muligheten for å bygge asylsentre i havneområdet i Calais. Dette området faller dels under fransk og dels under britisk jurisdiksjon. Ifølge avisen er hensikten å bruke den uklare statusen til å returnere potensielle asylsøkere, selv om det er uklart nøyaktig hvordan dette kan gjøres.

NØKKELTALL > GEORGIA

Folketall (mill)	4,4
Areal km ²	69 700
Flyktninger fra Georgia	12 584
Internt fordrevne	252 000
Flyktninger i Georgia fra andre land	996
Frivillige tilbakevendinger til Georgia	-
Asylsøkere fra Georgia til Norge i 2008	19

Tall ved inngangen til 2009

GEORGIA ETTER KRIGEN I AUGUST 2008

Som en følge av den korte, men intense krigen mellom Georgia og Russland i august 2008 ble rundt 128 000 personer fordrevet fra sine hjem. I løpet av noen få høstmåneder måtte de overleve i midlertidige boliger hvor kun de aller nødvendige behovene ble dekket. Ved slutten av året hadde rundt 100 000 reist tilbake til landsbyene sine.

Rundt 25 000 som verken kan eller ønsker å vende tilbake til Sør-Ossetia eller Kodori, har fått nye boliger i landsbyer som myndighetene har bygget øst i Georgia. Krigen og Russlands anerkjennelse av Abkhazias og Sør-Ossetias uavhengighet har gjort det vanskelig for internasjonale humanitære organisasjoner å komme inn i Sør-Ossetia fra georgisk side. Fortsatt har de adgang til Abkhazia. Våpenhvileavtalen som ble undertegnet av Russland og Georgia i august, blir overvåket av rundt 200 observatører fra EU og noen få observatører fra Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid (OSSE).

NYE LANDSBYER FOR DE NYE FORDREVNE Myndighetene bygget 6000 nye hus i løpet av to-tre måneder for de internt fordrevne. Husene er ment å være en permanent løsning for dem som ikke kan reise hjem. Fortsatt mangler nødvendig infrastruktur, og det er få muligheter for arbeid. Både myndighetene og internasjonale organisasjoner er involvert i arbeidet med å bedre de økonomiske og sosiale forholdene i landsbyene. Det kreves omfattende og langsiktig innsats for å integrere disse områdene i kommunene og utvikle dem til gode lokalsamfunn.

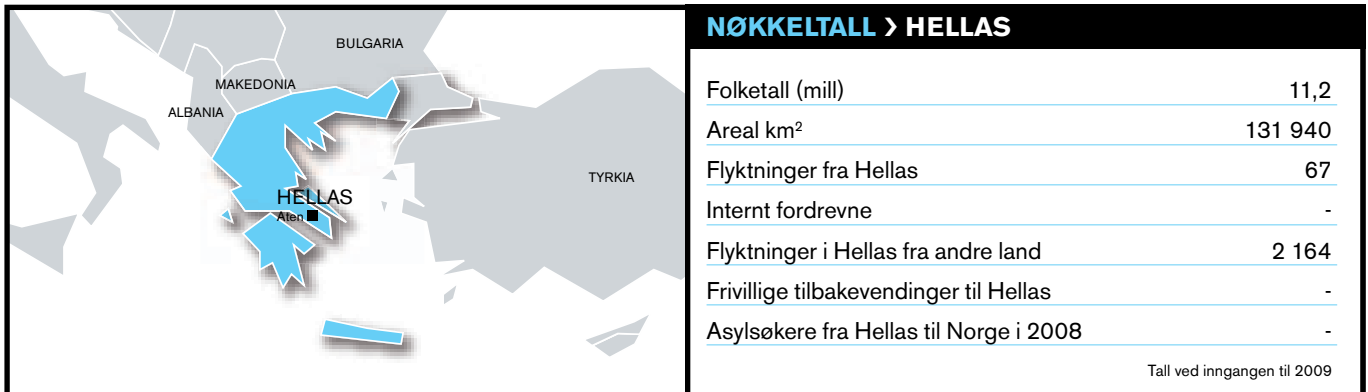
INTEGRERING AV DE FORDREVNE Rundt 240 000 er internt fordrevet som følge av krigen mellom Georgia og de to utbrytterrepublikkene Abkhazia og Sør-Ossetia tidlig på 1990-tallet. Mange er fortsatt innkvartert i kollektivsentre. Georgia har inntil nylig opprettholdt retur som den eneste varige løsningen, for å understøtte sitt krav

om gjeninnlemmelse av de to selverklærte republikkene i et forent Georgia.

I 2007 vedtok imidlertid regjeringen en strategi for de internt fordrevne som for første gang likestilte lokal integrering og retur som komplementære varige løsninger. I en påfølgende handlingsplan ble det foreslått en rekke tiltak som skulle fremme lokal integrering, inkludert varige boligløsninger. Privatisering av de kollektivsentrene som har vært bosted for denne gruppen i mer enn 15 år, samt utflytting til andre individuelle boliger, var en del av programmet.

I forbindelse med den internasjonale humanitære responsen etter krigen i august ble det også et forsterket fokus på behovene for de «gamle» internt fordrevne, og myndighetene har satt i gang et omfattende program for å tilby også disse varige boligløsninger.

INTERNASJONALE INVESTINGER OG ASSISTANSE I oktober ble det holdt en giverkonferanse for Georgia i Brussel. Resultatet ble et tilsagn til den georgiske regjeringen på mer enn 4,5 milliarder USD. Midlene skal brukes til investeringer, gjenoppbygging av infrastruktur og humanitær assistanse over en treårsperiode. Det er stilt klare krav til bruken av pengene, og internasjonale donorer har i samarbeid med georgiske myndigheter etablert en mekanisme som skal overvåke at midlene brukes i overensstemmelse med betingelsene. ■

UTILSTREKKELIG BESKYTTELSE

Hellas er et land som har produsert mange flyktninger gjennom historien. Det antas at halvparten av befolkningen har familiemedlemmer som har flyktet til Hellas fra andre land i det østlige Middelhavet.

Fridtjof Nansen var med på å foreslå og overvåke den tvungne befolkningsutvesklingen mellom Hellas og Tyrkia i 1923-1924, der to millioner flyktninger byttet «side». De to landene ble nærmest uten etniske forskjeller. Derfor har ordet «flyktning» vært positivt betont på gresk. Hellas tok i 2008 imot flest asylsøkere fra Pakistan, Afghanistan og Georgia.

Mange asylsøkere og ulovlige innvandrere på vei vestover er ikke registrert og lever i lange perioder i Hellas under uregulerte forhold hvor de jobber for sterkt redusert lønn. Det greske samfunnet har ofte godtatt dette. De få organisasjonene som har talt flyktingenes sak, møter nå mer motstand på grunn av den nye økonomiske krisen og den høye arbeidsledigheten.

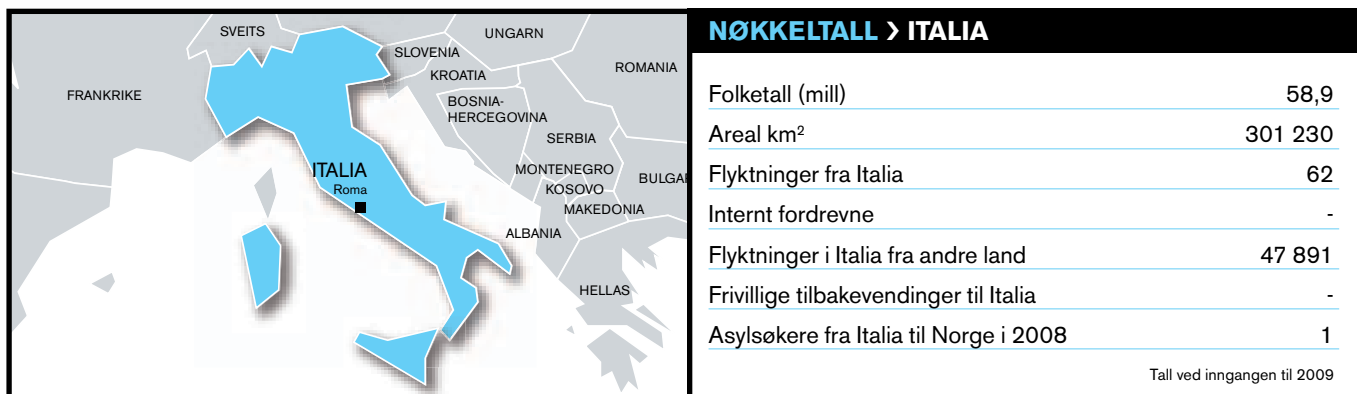
I desember 2008 ble Athen og andre storbyer rammet av voldelige gateslag som var rettet mot politiet og den sittende konservative regjeringen. Tusenvis av greske ungdommer demonstrerte før jul, og flere kjøpesentre og banker ble påsatt og plyndret. Politiet reagerte kraftig, men det var stort sett asylsøkere og økonomiske innvandrere som ble arrestert.

UROLIG NABOLAG Både greske minoriteters levestandard og rettigheter i nabolandene og balkanske minoriteters utfordringer i Hellas, er tilbakevendende stridstemaer. Spesielt er slavomakedonernes rettigheter innskrenket. Flere titusener flyktninger etter borgerkrigen i Hellas lever i dag i Øst-Europa og Australia, mens Hellas har fratatt dem deres greske statsborgerskap. Eiendommene til disse flyktingene er fra den kalde krigens tid, og de er også fratatt retten til retur. Etter at Hellas la ned veto mot at Nord-Makedonia skulle bli NATO-medlem i 2008, har regjeringen i Skopje sendt flere

skarpe protester mot Hellas, både i EU og FN. Behandlingen av den gjenværende slavomakedonske minoriteten i Hellas står sentralt i anklagene mot Athen.

Tyrkia har de siste tiårene gjort krav på en større andel av Egeerhavet, mens Hellas nekter å gi avkall på sin suverenitet. Marinefartøy fra begge land foretar ofte taktiske manøvrer mot hverandre, og den spente situasjonen tillater ikke rom for samarbeid i forhold til grenseovervåkingen.

ASYLSØKERE Greske myndigheter og deres representanter tar ofte imot nye flyktninger høyst motvillig, og i noen tilfeller vanskeliggjør de asylsøknadsprosessen. Frivillige organisasjoner har også hevdet at kystvakten i Hellas forsøker å sende båtflyktninger tilbake til Tyrkia, selv om de risikerer å synke. Hellas har høstet massiv internasjonal kritikk de siste årene, blant annet fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), som har kontor i landet. Utlendingsnemnda i Norge har også stilt seg kritisk til forholdene for asylsøkere i Hellas, men har likevel godkjent landet som mål for tilbakesending av søkere etter Dublin II-forordningene.

SIKKERHETSPAKKE MOT ASYLSØKERE

Italia innførte i 2002 unntakstilstand langs kysten som ledd i forsøket på å stanse strømmen av innvandrere som kommer i skjøre båter over Middelhavet. Unntakstilstanden har flere ganger blitt utvidet til å gjelde hele landet. Samtidig som italienske myndigheter forsøker å stanse tilstrømmingen av innvandrere, strammes reglene for asylsøkere som har klart å ta seg til Italia.

Italia opplevde mer enn en dobling av antall asylsøkere fra 2007 til 2008, og er nå den nest største mottakeren av asylsøkere i Europa. De største asylsøkergruppene i 2008 kom fra Nigeria, Somalia, Eritrea og Afghanistan.

Illegal innvandring var et sentralt tema i parlamentsvalget i april 2008. Silvio Berlusconi vant valget og utpekte Roberto Maroni fra det innvandringsfiendtlige partiet Lega Nord som innenriksminister. Den nye regjeringen har gjort kampen mot illegal innvandring til en av sine hovedsaker.

BÅTFLYKTNINGER Mye av italiensk innvandrings- og asylpolitikk er fokusert på båtflyktningene. 50 prosent av de som søkte, fikk innvilget flyktningstatus. Mange av disse kom fra Somalia og Eritrea.

Italia samarbeider med blant annet det europeiske grensekontrollbyrået FRONTEX og Libya om å patruljere farvannene i Middelhavet. Det har vekket bekymring at båtlaster av folk returneres til Libya hvor de plasseres i leirer med svært dårlige boforhold. Libyske myndigheter returnerer også personer til andre land uten at de gis mulighet til å søke om asyl eller anke avgjørelsen.

Mange av de som legger ut fra Afrika har druknet. Den 31. mars 2009 varslet den Internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM) at flere hundre personer omkom da én til tre båter forliste utenfor kysten av Libya. Båtene var antakelig på vei til Italia.

LAMPEDUSA Mange av båtflyktningene som kommer til Italia, innkvarteres på øya Lampedusa. Standarden i mottaket har lenge blitt kritisert og den 23. januar 2009 uttrykte FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) bekymring over at 2000 mennesker holdes i et mottak beregnet på rundt 850 personer. 24. januar brøt 1000 personer seg ut av senteret for å protestere mot de dårlige forholdene og planene om å opprette et identifikasjons- og retursenter på øya. 16. januar begynte myndighetene å behandle asylsøknader på stedet. Det betyr at alle må bli på øya til sakene er avgjort.

SIKKERHETSPAKKE VEDTATT I juli 2008 vedtok det italienske parlamentet en såkalt «sikkerhetspakke.» Pakken inneholder en rekke nye bestemmelser, blant annet at asylsøkere som har fått avslag ikke får bli i Italia under ankebehandlingen. Illegal innvandring blir straffbart. Asylsøkere kan dermed påtales og anholdes ved ankomst. Asylsøkere får ikke flytte fritt rundt i landet. Folk som ikke følger vedtak om å forlate landet, kan fengsles i ett til fire år. Det gjøres til en skjerpene omstendighet å være illegal innvandrer i straffesaker. Sentrene, som til nå har blitt kalt «senter for midlertidig opphold og assistanse», skifter navn til «sentre for identifikasjon og retur». UNHCR og Europarådet har uttalt bekymring for konsekvensene de nye lovene kan få.

OVERGREP MOT ROMAFOLKET Blant annet Europarådet og Amnesty International har vært bekymret for at romabefolkningen utsettes for omfattende diskriminering fra myndigheter og samfunnet ellers. Særlig vakte det mange reaksjoner at innenriksministeren den 25. juni 2008 informerte parlamentet om at regjeringen, i forbindelse med en folketelling over romabefolkningen, ønsket å ta fingeravtrykk av samtlige romaer, også barn. ■

NØKKELTALL > KOSOVO

Folketall (mill)	1,8
Areal km ²	10 887
Flyktninger fra Kosovo*	-
Internt fordrevne	20 000
Flyktninger i Kosovo fra andre land*	-
Frivillige tilbakevendinger til Kosovo*	-
Asylsøkere fra Kosovo til Norge i 2008	312

* Det er foreløpig ikke skilt ut egne tall for Kosovo etter løsrivelsen fra Serbia.

ETT ÅRS SELVSTENDIGHET

Rundt 300 asylsøkere fra Kosovo kom til Norge i 2008. Ingen fikk asyl, men 14 personer fikk innvilget opphold. Samme år inngikk myndighetene et samarbeid med EU-kommisjonen og FNs utviklingsprogram (UNDP) om et tilbakevendings- og reintegreringsprosjekt på 7,6 millioner amerikanske dollar.

FLYKTNINGBILDET Rundt 250 000 serbere og andre minoriteter flyktet fra Kosovo under og etter NATO-invasjonen i 1999. Mange har aldri vendt tilbake. FN-organet, Kosovo Property Agency (KPT), jobber med å klargjøre eiendomsretten til boliger og tomter i Kosovo. Serbias regjering har stanset samarbeidet med KPT, noe som minsker håpet blant de 225 000 flyktningene i Serbia om å få tilbake hjemmene sine i Kosovo. Kosovoserbere og roma som har vendt tilbake til Kosovo, blir marginalisert og har store problemer med å skaffe seg lønnet arbeid. Romafolket har det spesielt vanskelig fordi de ofte mangler dokumenter og blir dermed ikke registrert som internt fordrevne.

EUROPAS YNGSTE OG FATTIGSTE LAND Kosovo feiret nylig sin ettårsdag som selvstendig stat. Knappt en fjerdedel av FNs 192 medlemsland har så langt anerkjent Kosovo etter uavhengighetserklæringen i februar 2008. En av de største utfordringene for regjeringen i Kosovo er hvordan den skal forholde seg til Beograd og det serbiskdominerte nordområdet som ikke aksepterer løsrivelsen. Det serbiskdominerte nord utgjør en fjerdedel av Kosovos areal.

Mange kosovoalbanere mener det første året med selvstendighet har vært en skuffelse. Arbeidsledigheten er på over 40 prosent, og de økonomiske utsiktene er ikke blitt bedre etter at den internasjonale finanskrisen rammet Balkan. Mange kosovoalbanerne som arbeider i utlandet og sender penger hjem, risikerer å miste jobben. Det vil gjøre de sosiale problemene enda verre.

DET INTERNASJONALE SAMFUNNET Fortsatt har FN, EU og NATO stor tilstedeværelse i Kosovo for å overvåke og bistå utviklingen av lokale institusjoner. Den såkalte Ahtisaari-planen, som sørger for internasjonal overvåking av Kosovo, blir gradvis gjennomført. Etter lang tids tautrekking mellom Kosovo og Serbia startet EU i 2008 sin største sivile operasjon noensinne. EULEX, som operasjonen kalles, skal utplassere 2000 personer i Kosovo knyttet til politi, rettsvesen og tollvesen.

ETNISKE UTFORDRINGER Over 90 prosent av befolkningen i Kosovo er etniske albanere. I grunnloven er etniske minoriteter garantert demokratiske rettigheter. Imidlertid er det ulike oppfatninger om hvorvidt dette blir overholdt. Forholdet mellom den kosovoalbanske majoriteten og de 100 000 serberne som bor i Kosovo er spent. Det har utviklet seg parallelle samfunn med lite kontakt på tvers av de to folkegruppene.

INGEN UTLIVERINGSAVTALE Norge har ikke returavtale med Serbia og er uenig i Serbias syn på Kosovos uavhengighet. I praksis kan dette føre til at kosovoserbere blir såkalt ureturnerbare. Norge tvangsreturnerer ikke serbere tilbake til Kosovo, og den serbiske ambassaden i Norge vil ikke utstede reisedokumenter til kosovoserbere som selv ikke ønsker å reise hjem. ■

NØKKELTALL > KROATIA

Folketall (mill)	4,6
Areal km ²	56 542
Flyktninger fra Kroatia	97 012
Internt fordrevne	2 600
Flyktninger i Kroatia fra andre land	1 597
Frivillige tilbakevendinger til Kroatia	670
Asylsøkere fra Kroatia til Norge i 2008	10

Tall ved inngangen til 2009

VANSKELIG Å VÆRE SERBER

I forbindelse med oppløsningen av Jugoslavia brøt det ut krig i Kroatia. Hundretusener flyktet for å unngå krigshandlingene, som varte fra 1991 til 1995. Kroatia sliter fremdeles med å reintegrere flyktninger fra den serbiske minoriteten.

Krigen i Kroatia startet da landet erklærte uavhengighet fra Jugoslavia. Både etniske kroater og serbere ble drevet på flukt under krigen. I dag har nesten alle de etniske kroaterne vendt hjem, men bare en tredel av serberne har vendt tilbake. Ifølge FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) oppholder det seg 80 000 registrerte flyktninger fra Kroatia i Bosnia-Herzegovina, Montenegro og Serbia. Flyktninghjelpens Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) rapporterer at det fremdeles er 2600 internt fordrevne i Kroatia. De har nå vært flyktninger i eget land i opp mot 17 år. Hovedårsakene til at det er vanskelig for de fordrevne å vende tilbake, er boligsituasjonen, problemer med å finne arbeid og diskriminering.

Kroatia ble lenge ansett for å ha store demokratiske og menneskerettslige problemer, men situasjonen har bedret seg betraktelig de siste fem til ti årene. Kroatia ble medlem av NATO i 2008 og startet medlemskapsforhandlinger med EU i 2005. EU har lagt press på Kroatia for å bedre demokrati- og menneskerettighetssituasjonen, blant annet for den serbiske minoriteten. Kroatia håper å kunne bli medlem av unionen i 2011.

DISKRIMINERING AV SERBERE Ifølge EUs statusrapport fra 2008 om utviklingen i Kroatia har antallet etnisk motiverte angrep mot den serbiske minoriteten gått ned. Politiet etterforsker oftere slike saker, men etterforskningen ender sjelden med tiltale. Serbere diskrimineres fremdeles på arbeidsmarkedet og i møte med det offentlige, særlig på lokalt plan.

Krigsforbrytelser blir etterforsket i større grad enn før, og gjerningsmennene blir stilt for retten uansett hvilken etnisk gruppe de

tilhører. Amnesty International påpeker likevel i juli 2008 at det fremdeles er en manglende vilje til å etterforske krigsforbrytelser utført av den kroatisk hær og politiet mot den serbiske minoriteten.

BOLIGSITUASJON HINDRER TILBAKEVENDING Problemer med tilbakeføring av hjem og eiendom er en av hindringene for tilbakevending til Kroatia. Mange boliger er ødelagt, men det er også et problem at boliger har blitt overtatt av andre. Det finnes regelverk for tilbakeføring av eiendommene, men dagens brukere kan under visse forutsetninger hindre tilbakeføringen. Mest alvorlig er det at regjeringen ikke godtar tilbakeføring eller erstatning av leierettighet til personer som mistet leilighetene sine under krigen. Dette var leieforhold som gjorde det mulig å la leilighetene og retten til å overta leilighetene da de ble privatisert, gå i arv. Det handler derfor ikke bare om et sted å bo, men også om hvilke økonomiske muligheter flyktningene vil få når de vender tilbake.

MANGLENDE DOKUMENTASJON FØRER TIL MANGLENDE RETTIGHETER Krigshandlinger fører ofte til at det er vanskelig å dokumentere en rekke forhold. Konsekvensen kan være at tilgangen til offentlige ytelser reduseres. For eksempel får mange internt fordrevne pensjonister i Kroatia ikke full pensjon. De klarer ikke å dokumentere at de var i arbeid og opptjente rettigheter i krigsårene. Det gjelder særlig de som oppholdt seg i serbiskkontrollerte områder under konflikten. ■

NØKKELTALL > KYPROS	
Folketall (mill)	0,9
Areal km ²	9 250
Flyktninger fra Kypros	10
Internt fordrevne	Inntil 201 000
Flyktninger i Kypros fra andre land	1 465
Frivillige tilbakevendinger til Kypros	-
Asylsøkere fra Kypros til Norge i 2008	-

Tall ved inngangen til 2009

GJENFORENINGSSAMTALER DRAR UT

Det finnes ingen snarlige løsninger for kyprioter som ønsker å vende hjem. Selv om de ikke har akutte humanitære behov, kommer en eventuell forhandlet løsning kun til å gi partene begrenset rett til tilbakevending. Kypros har den største andelen internt fordrevne i forhold til befolkningen, men den internasjonalt anerkjente regjeringen har ikke kontroll over landområdet der meste parten av de internt fordrevne bor.

INVASJON OG OKKUPASJON Tyrkia invaderte den nordlige delen av Kypros i 1974, etter et mislykket militærkupp støttet av diktaturregimet i Hellas. FN fordømte invasjonen, som Tyrkia har hevdet var nødvendig for å beskytte den tyrkisk-kypriotiske minoriteten på øya. Tyrkisk-kyprioter bosatt i sør flyktet nordover, mens gresk-kyprioter ble jaget sørover. Til sammen ble 260 000 mennesker fordrevet fra sine hjem. Rundt 201 000 kyprioter, noe som utgjør 23 prosent av befolkningen, er fortsatt fordrevet. Omtrent 20 000 tyrkiske soldater er stasjonert i den tyrkisk-kypriotiske staten (KKTC), som erklærte seg uavhengig i 1983. Ingen land bortsett fra Tyrkia har anerkjent KKTC, der over 120 000 tyrkere etter hvert har bosatt seg. De tyrkiske bosetterne krever politiske rettigheter, mens gresk-kypriotene nekter å gi avkall på sine landeieendommer i de okkuperte nordområdene.

ETT SKRITT FREM OG TO TILBAKE I 2008 ble Dimitris Christofias valgt som president for den gresk-kypriotiske republikken med løftet om å starte nye direktesamtaler. For første gang skal dette skje uten innblanding av FNs eller stormaktenes representanter. Christofias har fremmet gresk-kypriotenes forslag om en føderal stat med to sterke, desentraliserte etniske komponentstater, basert på eksisterende statlige avtaler og folkeretten. Hans motpart i nord, Mehmet Ali Talat, er også en sterk pådriver for gjenforening, men han foretrekker en ny statsdannelse basert på FN-planen som ble ned-

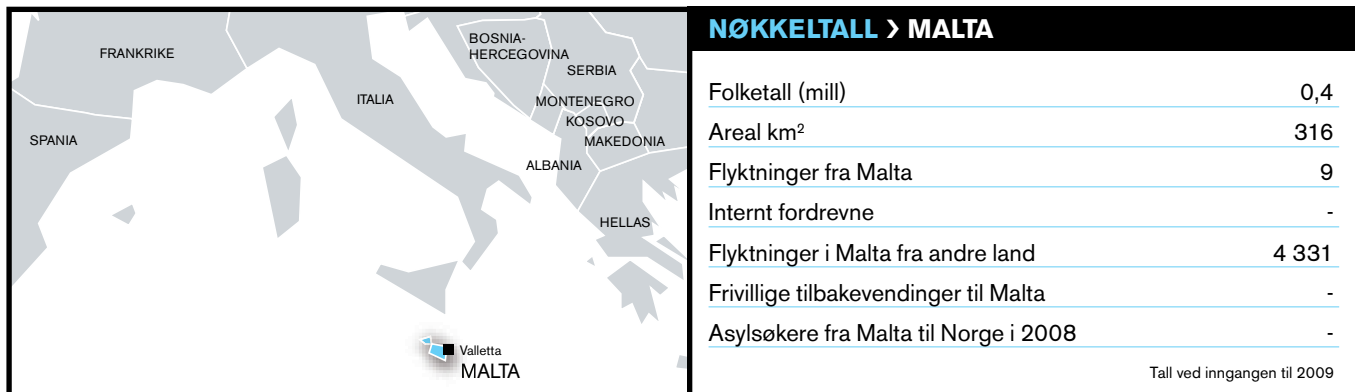
stemt av gresk-kypriotene i 2004.

Lederne for de to hovedgruppene på øya, gresk- og tyrkisk-kypriotene, har allerede gjennomført to samtalerunder der de har behandlet flere av stridsspørsmålene. Fremdeles gjenstår det å diskutere det svært vanskelige spørsmålet om landeierskap, kompensasjonsordninger og grensedragningen mellom de to føderale statene som skal opprettes ved en eventuell gjenforening. Antallet internt fordrevne som kan få vende hjem, avhenger av utfallet i samtalerne. Begge sider forsikrer om at de vil satse på en avtale innen utgangen av 2009.

I april 2009 led partiet til Mehmet Ali Talat valgnederlag, og det høyrenasjonalistiske Nasjonalenhetspartiet vant flertall i forsamlingen i nord. Tyrkisk-kyprioter flest deltar ikke i valgene til den internasjonalt anerkjente republikken i sør. Utfallet regnes som negativt for forhandlingsprosessen, selv om Talat vil fortsette å representere tyrkisk-kypriotene.

Nesten samtidig bekreftet EU at domsavgjørelser tatt i republikken Kypros, som ofte fastholder gresk-kypriotenes rett til å eie landområder i nord, er gyldige i hele EU. Dette styrker de internt fordrevnes rettigheter, men den kan muligens vanskeliggjøre en varig løsning mellom de to folkegruppene.

ASYLSØKERE Kypros er ytterpunktet i EU og en inngangsport for båtflyktninger til EU-området. I 2008 kom det nesten 4000 asylsøkere til Kypros, noe som var en nedgang på 42 prosent sammenlignet med året før. ■

ELENDIGE FORHOLD PÅ ASYLSENTRENE

Malta befinner seg midt i skipsleden mellom Afrika og Europa og mange båtflyktninger kommer i land på øya. Forholdene flyktningene bor under er ekstremt dårlige og i mars 2009 la Leger Uten Grenser (MSF) ned arbeidet på tre asylsentre i protest.

Etter at Malta ble EU-medlem i 2004, har landet hatt en økende tilstrømning av asylsøkere og innvandrere. I 2008 ble det innlevert 2 600 asylsøknader. Det er det høyeste antallet noensinne og er en økning på 89 prosent fra 2007. De fleste som kom i 2008, var fra Somalia, Nigeria og Eritrea.

Økningen i antallet båtflyktninger vekker uro på øya. Malta har 400 000 innbyggere, er tett befolket og har begrensede ressurser til å ta imot flyktningene. Myndighetene forsøker å få EU til å ta større ansvar for situasjonen. Malta er pådriver for å skjerpe kampen mot «illegal innvandring» i EU. I november fikk Malta 4,8 millioner euro fra EUs flyktningsfond. Pengene skal brukes på å bedre forholdene ved asylsentrene og på tiltak som styrker ansvarsfordelingen mellom EU-landene.

AUTOMATISK INTERNERING Båtflyktninger som kommer til Malta interneres automatisk i 12 til 18 måneder. De som ikke sendes ut, havner etterpå i åpne sentre, som i praksis er afrikanske gettoer. Myndighetene forsøker å hurtigbehandle sakene til barnefamilier, enslige barn og syke for å redusere oppholdstiden i lukkede sentre. Hurtigbehandling tar opp til tre måneder.

PROTEST MOT FORHOLDENE Malta har i årevis fått skarp kritikk for forholdene på asylsentrene. I januar 2009 uttalte FN-organet UN Working Group on Arbitrary Detention (UNWGAD) at Maltas bruk av automatisk og lang internering er i strid med internasjonale menneskerettigheter. En rapport fra UNWGAD forteller om en somalisk, hiv-positiv mann smittet av brennkopper som lå isolert på en celle.

MSF sier sentrene er overbefolket, mangler sengeplasser, har ødelagte vinduer og elendige sanitæranlegg. Kvinner, menn og barn må bo sammen og det gis ikke tilstrekkelig medisinsk oppfølging. Leger Uten Grenser slår fast at forholdene er så dårlige at mange friske mennesker blir alvorlig syke på grunn av boforholdene.

KVARTETT MOT ILLEGAL INNVANDRING Den 13. januar 2009 var ministrene fra Malta, Kypros, Hellas og Italia samlet i Roma. Målet var å sikre at illegal innvandring holdes høyt oppe på dagsorden under EU-formannskapsperiodene til Tsjekkia og Sverige i 2009. De fire krevde umiddelbare tiltak for at byrdene med ulovlig innvandring skal fordeles mellom alle EU-land. Videre vil de trappe opp forhandlinger med tredjeland om retur av innvandrere, særlig Marokko, Tyrkia og Algerie. Sist, men ikke minst, vil de styrke det europeiske grensekontrollbyrået FRONTEX sitt arbeid.

Kvartetten understreket at sikkerheten i EU avhenger av sikkerheten i Middelhavet. Middelhavet er i ferd med å bli en transitt-rute for narkotika og annen ulovlig trafikk fra Afrika og Østen. Det er veldig sannsynlig at dette kan være med å finansiere terror, sier de fire.

Møtet i Roma fikk FNs høykommissær for flyktninger til å uttale at: «Mulighetene til å reise inn i EU gjennom ordinære kanaler er få. Tusener av mennesker trues av forfølgelse og alvorlige menneskerettighetsbrudd i hjemlandet sitt. De har ikke noe annet valg enn å ta den farlige sjøruten. Derfor er det avgjørende at staters avtaler og tiltak for å stramme inn grensene ikke blokkerer veien til trygghet for dem som søker beskyttelse i Europa.» ■

INNSTRAMMENDE TILTAK

I 2008 mottok Norge rundt 14 400 asylsøkere. Dette er dobbelt så mange som året før. Den største gruppen var irakere - hver sjettede asylsøker kom derfra. Deretter fulgte Eritrea og Afghanistan. Gruppen med enslige mindreårige asylsøkere økte mest og sto for ni prosent av alle asylsøknadene, mot seks prosent i 2007.

En konsekvens av økte nye ankomster ble at ventelisten for vedtak økte fra 3300 i 2007 til 7700 ved utgangen av 2008. Samtidig gikk andelen asylsøknader som ble innvilget ned fra 58 prosent til 41 prosent. Hovedgrunnen til dette er at man nå anser sikkerheten i Serbia og Russland som god nok til at søkere herfra kan finne opphold i eget land.

STRENGERE ASYLPOLITIKK Mye av den offentlige debatten i året som gikk, var fokusert på at det var en økning i antall asylsøkere i forhold til året før. Som et svar på økningen lanserte regjeringen i september 13 tiltak som skulle virke innstrammende på asylpolitikken, og samtidig føre til at færre personer skulle søke asyl i Norge. Tiltakene skapte imidlertid stor diskusjon, også internt i regjeringen, hvor SV tok dissens på flere av punktene. Halvparten av tiltakene hadde likevel ennå ikke trådt i kraft våren 2009, og er fortsatt på høring.

Bildet som ble tegnet, var lite nyansert. Økningen av asylsøkere sammenfaller med en generell økning i Europa. Antall asylsøkere til Norge har dessuten variert sterkt de siste ti årene, og selv om antall asylsøkere økte fra 2007 til 2008, var det flere som søkte asyl bare få år tilbake.

ENSLIGE MINDREÅRIGE ASYLSØKERE En rekke organisasjoner uttrykte også sin bekymring for hvilke konsekvenser tiltakene har. Dette gjelder særlig i spørsmål om enslige barn. Tidligere fikk enslige mindreårige automatisk opphold i Norge dersom man ikke fant omsorgspersoner til dem. Nå skal enslige mindreårige mellom 15

og 18 år kun gis midlertidig oppholdstillatelse. Ved at tillatelsen når som helst kan trekkes tilbake, vil barn under 18 år bli påført en uakseptabel psykisk påkjenning.

I 2007 ble omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år overført fra utlendingsmyndighetene til barnevernet for å styrke omsorgsretten deres. De første omsorgssentrene ble etablert høsten 2008. Det ble imidlertid uttrykt bekymring for rettighetene til enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år. Flere organisasjoner, inkludert Flyktninghjelpen, mente at denne inndelingen av barn er diskriminerende, og at alle barn under 18 år bør komme under barnevernets ansvarsområde.

SAMKJØRING AV RETURPOLITIKK Returproblematikk og samkjøring av asylpolitikken med andre europeiske land var også et viktig debatttema i 2008. På bakgrunn av rapporter fra flere organisasjoner og myndigheter om at asylsøkeres rettigheter ble krenket i Hellas, stanset Norge alle overføringer til landet i februar 2008. I mars i år besluttet imidlertid Norge å gjenoppta returene til Hellas, basert på individuelle vurderinger. Imidlertid kommer stadig rapporter om at landet ikke oppfyller sine forpliktelser.

OVERFØRINGSFLYKTNINGER De siste årene har Norge hatt et tak på 1200 overføringsflyktninger per år. I følge UNHCR kom det imidlertid kun 741 overføringsflyktninger til Norge i 2008. Flyktninger fra Myanmar, Bhutan og Eritrea og Irak ble prioritert. Det ble lagt spesiell vekt på å gi tilbud til utsatte kvinner. ■

NØKKELTALL > RUSSLAND

Folketall (mill)	141,8
Areal km ²	17 075 200
Flyktninger fra Russland	103 058
Internt fordrevne	82 000-98 000
Flyktninger i Russland fra andre land	3 479
Frivillige tilbakevendinger til Russland	-
Asylsøkere fra Russland til Norge i 2008	1 078

Tall ved inngangen til 2009

FLERE FLYKTNINGER OG ASYLSØKERE

Russland både produserer og tar imot flyktninger. Russere var i 2008 den tredje største gruppen asylsøkere til industrialiserte land. De fleste asylsøkerne fra Russland er tsjetsjenske. Antallet flyktninger til Russland økte også i 2008.

FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) har registrert 20 500 asylsøkere fra Russland i 2008. Det er en økning på ni prosent fra 2007. To tredeler av de russiske asylsøkerne drar til Polen. Østerrike og Frankrike har hatt en klar økning i antall asylsøkere fra Russland i 2008.

Ifølge UNHCR mottok Russland nesten 4000 asylsøknader i 2008. Det var en økning på 18 prosent sammenlignet med 2007. Antallet internt fordrevne i Russland er, ifølge UNHCR mellom 82 000 og 98 000. De store gruppene internt fordrevne kommer fra konfliktene i Tsjetsjenia siden 1994 og konflikten i Nord-Ossetia i 1992.

Ifølge en rapport fra European Council on Refugees and Exiles (ECRE) anslo russiske myndigheter i 1995 at det var 270 000 flyktninger og 900 000 internt fordrevne i landet. Konflikter og krigshandlinger i Russlands nærområder har lenge ført flyktninger til Russland. I 2004 anslo for eksempel Det russiske føderale migrasjonsbyrået at det var mellom 80 000 og 100 000 afghanske flyktninger i Russland.

Siden 1995 har antallet offisielle flyktninger og internt fordrevne sunket betraktelig. En ECRE-rapport hevder at reduksjonen blant annet skyldes at myndighetene ikke gir, eventuelt ikke fornyer, folks offisielle status. Dermed slipper myndighetene å oppfylle forpliktelser overfor flyktningene. Det russiske lovverket gir flyktninger og internt fordrevne rettigheter, men sier ikke hvem som er ansvarlig for oppfølging og innenfor hvilke tidsfrister tilbudene skal gis.

FREMDELES VANSKELIG I TSJETSJENIA 16. april 2009 erklærte russiske myndigheter at «antiterror-operasjonene» i Tsjetsjenia var

avsluttet. Russland skal trekke tilbake tropper og overføre mer ansvar til lokale myndigheter. Den norske Helsingforskomité mener likevel at den akutte menneskerettighetskrisen vil vedvare.

Ifølge ECRE-rapporten ble alle leirer og botilbud for internt fordrevne fra Tsjetsjenia lagt ned i begynnelsen av 2008. Myndighetene anbefaler nå alle fordrevne, også etniske russere, å vende tilbake til Tsjetsjenia. Den tsjetsjenske regjeringen hevdet i 2008 at det ikke lenger var flere internt fordrevne i Tsjetsjenia. Bosetingsordningene for fordrevne i Tsjetsjenia har brutt helt sammen. I tillegg til at den russiske føderale finansieringen er stoppet, ønsket den tsjetsjenske presidenten å legge ned sentrene. Allerede før han kom til makten, omtalte han sentrene som reir for kriminalitet, narkotikamisbruk og prostitusjon.

GEORGIA I begynnelsen av august 2008 rykket russiske styrker inn i nabolandet Georgia. Konflikten førte til at rundt 200 000 mennesker flyktet, om lag 130 000 ble fordrevet internt i Georgia, og rundt 30 000 flyktet inn i Russland. De fleste av flyktningene er i ferd med å flytte hjem, men ifølge Europarådet vil rundt 30 000 av de fordrevne ikke kunne vende tilbake i overskuelig fremtid.

Ifølge Den norske Helsingforskomité er menneskerettighets-situasjonen i Russland markant forverret de siste årene. Flyktninger opplever også økende ulovlig internering og deportasjon. Spesielt vanskelig er situasjonen for flyktninger fra Usbekistan, som opplever å bli forfulgt av usbekiske sikkerhetsstyrker inn i Russland.

NØKKELTALL > SERBIA

Folketall (mill)	7,4
Areal km ²	77 474
Flyktninger fra Serbia*	185 894
Internt fordrevne	226 000
Flyktninger i Serbia fra andre land*	96 739
Frivillige tilbakevendinger til Serbia	-
Asylsøkere fra Serbia til Norge i 2008	363

*Omfatter også Kosovo. Tall ved inngangen til 2009

SERBIA – PÅ VEI MOT ET EU MEDLEMSKAP

Serbia huser fortsatt 225 000 flyktninger som ble fordrevet fra Kosovo i forbindelse med krigen i 1999. I tillegg er rundt 20 000 kosovoserbere internt fordrevet i Kosovo, hovedsaklig til enklaver med serbisk majoritetsbefolkning. Mange av de fordrevne har ingen ønsker om å vende tilbake til et uavhengig Kosovo.

SIKTET FOR FOLKEMORD Radovan Karadzic var leder for de bosniske serberne under krigen i Bosnia. Etter mange år på rømmen ble han pågrepet i juli 2008 av den serbiske sikkerhetstjenesten. Serbia har vært under hardt press fra EU for å utlevere Karadzic og den bosnisk-serbiske generalen Ratko Mladic til Haag-domstolen. Serbias arbeid for å finne krigsforbrytere stiller landet i et positivt lys. Pågripelsen viser at Serbia ønsker å samarbeide med domstolen i Haag, og prøver å oppfylle kravene som stilles for at landet skal få medlemskap i EU.

I tillegg til å jobbe for at Serbia skal bli en integrert del av det europeiske fellesskapet, arbeider koalisjonsregjeringen for at Kosovo skal forbli en provins i Serbia. Serbias nye grunnlov slår fast at Kosovo er en del av Serbia.

MANGLENDE DOKUMENTER Fortsatt bor det rundt 100 000 serbere i Kosovo. Kosovos uavhengighetserklæring i 2008 førte ikke til masseflukt av kosovoserbere, slik mange fryktet. Men det har gjort situasjonen vanskeligere for dem som er fordrevet til Serbia. Mulighetene for tilbakevending ser ut til å være små på grunn av den politiske situasjonen. Mange har problemer med å skaffe seg nødvendige papirer på hvem de er og hva de eier. På grunn av stramt arbeidsmarked og diskriminering har de som har vendt tilbake til Kosovo fått store problemer med å skaffe seg lønnet arbeid.

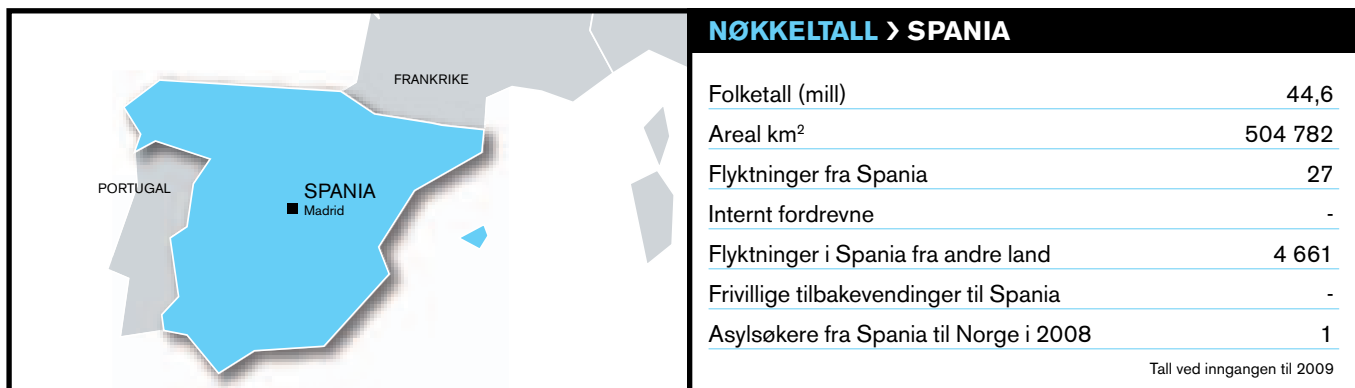
Romafolket har det spesielt vanskelig. Mangel på dokumenter hindrer de fleste i å bli registrert som internt fordrevne. Dermed begrenses også muligheten til å motta sosialhjelp. Resultatet er at

mange lever i ekstrem fattigdom i slumområder hvor det verken er strøm, vann eller sanitæranlegg.

FLYKTNINGER OG ASYLSØKERE Serbia er blant de ti landene det har kommet flest asylsøkere til Norge fra. Totalt kom det 363 asylsøkere fra Serbia til Norge i 2008. Tall fra Utlendingsdirektoratet (UDI) viser at drøyt 6 prosent av søkere fra Serbia fikk lovlig opphold i Norge i 2008. I tillegg til 225 000 fordrevne fra Kosovo har Serbia, ifølge UNHCR, rundt 90 000 flyktninger fra Kroatia og Bosnia-Herzegovina.

UENIGHET RUNDT KOSOVOS UAVHENGIGHET Uenigheten rundt Kosovos status har komplisert situasjonen for de fordrevne. Serbia har blant annet bestemt seg for å stanse samarbeidet med den institusjonen i Kosovo som har ansvar eiendomsspørsmål. Dette gjør utsiktene for en løsning for de fordrevne enda dårligere.

Rett etter at Kosovo erklærte seg uavhengig, tok Serbia kontroll over den nordlige delen. Det betyr at Kosovo i praksis er delt. Internasjonale organisasjoner som ønsker å drive virksomhet i nord-Kosovo, må ha tillatelse fra serbiske myndigheter. ■

SENDER UT MINDREÅRIGE BARN

Spania er en av de store destinasjonene for flyktninger fra Afrika til Europa. Sammen med det europeiske grensekontrollbyrået FRONTEX og samarbeidsland i Afrika gjennomfører Spania omfattende tiltak for å hindre migrasjon fra Afrika til Spania. Mange av dem som kommer, returneres til Afrika. Spania har særlig fått kritikk for behandlingen av enslige, mindreårige asylsøkere.

NEDGANG I ANTALL ASYLSØKNADER Antallet asylsøknader sank med 44 prosent fra 2007 til 2008. De største gruppene med asylsøkere i 2008 kom fra Nigeria, Colombia og Somalia. Den mest dramatiske reduksjonen fra 2007 til 2008 finner vi blant asylsøkende irakere, her sank antallet fra 1564 til 61. Antallet colombianske søknader ble halvert.

Tallet på innleverte asylsøknader ved flyplassen i Madrid sank med 60 prosent i 2008. Den spanske organisasjonen Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) mener at hovedårsaken er manglende mulighet til å søke asyl. Asylsøkere og personer som skal returneres, holdes fra hverandre på flyplassen for å unngå kommunikasjon og informasjonsutveksling.

De siste ti årene har Spania blitt brukt som eksempel på en mer militaristisk grensekontroll i Europa. Det er særlig de spanske enklavene Ceuta og Melilla i Marokko som har vært fremhevet. Enklavene er omgitt av omfattende elektroniske overvåknings-systemer og et seks meter høyt betonggjærde.

STØRSTE BÅTLAST NOEN GANG Antallet båtflyktninger sank i 2008, men 30. september 2008 plukket den spanske kystvakten opp en fiskebåt med 229 mennesker, blant dem 25 barn. Båten kom sannsynligvis fra Mauritania og skulle til Tenerife. Dette er det største antall flyktninger på én båt som er registrert i Spania.

MISHANDLING VED SENTRE FOR MINDREÅRIGE I juni kom den spanske

ombudsmannen med sterk kritikk av to sentre for enslige mindreårige asylsøkere som til sammen huser over 200 barn. Sentrene ligger på Kanariøyene, og barna har blitt kasteballer mellom myndighetene på øyene og Madrid.

De mest graverende forholdene dreier seg om tidligere ansattes mishandling av barn. Sentrene er også trangbodde og har dårlig standard. Selv om sentrene er ment å være midlertidige, er det barn som har bodd der i over ett år. Ombudsmannen kritiserer også at barn som ankommer øyene holdes på politistasjoner, og at de ikke får den informasjonen de har krav på. Dermed blir mange av dem papirløse innvandrere når de fyller 18 år.

RETUR AV ENSLIGE MINDREÅRIGE ASYLSØKERE I oktober 2008 rettet Human Rights Watch kritikk mot praksisen rundt retur av enslige mindreårige. Returvedtak angående enslige barn underlegges ikke individuell behandling. Det regnes automatisk som barnets beste å bli returnert, og det vurderes ikke om tilbakesendelse vil være til fare for barnet eller barnets familie. Barna har heller ikke tilgang til uavhengig juridisk bistand.

REFORM AV ASYLLOV I oktober 2008 meldte den spanske avisen Diario Público at regjeringen ville endre den gjeldende asylloven. Ifølge avisen kom forslaget til å omfatte utvidelse av flyktningbegrepet og at forfølgelse på grunn av kjønn eller seksuell legning skal gi grunnlag for subsidiær beskyttelse. Loven vil også innføre et program for å ta imot overføringsflyktninger i samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Muligheten for å søke asyl på spanske ambassader fjernes. I 2007 ble 94 prosent av asylsøknadene fra irakere innlevert ved den spanske ambassaden i Kairo. CEAR har kritisert at den nye loven tillater retur av asylsøkere til transitland, at asylsøkere ikke får bli i Spania under ankebehandling, og at den gir utvidet adgang til forkortet prosedyre. ■

BARN HOLDES INNELÅST

I løpet av 2008 ble det offentliggjort en rekke rapporter om britisk asyl- og innvandringspolitikk. Rapportene er svært kritiske, spesielt til at barn holdes på lukkede asylsentre over lang tid og under dårlige forhold. Ett lyspunkt er at FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) roser britiske myndigheter for en transparent asylprosess og for at UNHCR får delta aktivt i evaluering og forbedring av prosessen. Dette bidrar til god informasjonsflyt, også om sterkt kritikkverdige forhold.

SITUASJONEN NÅ De britiske myndighetene har i flere år fokusert på å få ned antall asylsøknader og å øke antallet som sendes ut etter endt behandling. Antallet asylsøkere i 2007 var det laveste på 15 år, men økte med åtte prosent i 2008. Landet er den tredje største mottakeren av asylsøkere i Europa.

De to viktigste virkemidlene for å få opp utsendelsestakten er internering av asylsøkere og forgang i behandlingen av søknader. I oktober 2008 advarte høykommissæren om at kort behandlingstid kan bety at beslutninger tas på feil grunnlag. I august 2008 foreslo regjeringen at for enkelte typer asylsaker skal ankebehandlingen flyttes fra domstolen til et tribunal, slik at det blir forgang farten på utsendelsen.

VILKÅRLIG INTERNERING OG KRITIKKVERDIGE FORHOLD Storbritannia har til sammen 11 asylsentre. I september ble det nedsatt en uavhengig granskningskommisjon for å se på forholdene ved sentrene. Kommisjonen ble nedsatt etter at rapporten Outsourcing Abuse avslørte over 300 tilfeller av fysisk mishandling og rasisme. I september kom også tall fra innenriksdepartementet som viste at selvskading i asylsentre hadde økt med 73 prosent de første seks månedene i 2008 sammenlignet med de siste seks månedene i 2007.

Britiske ikke-statlige organisasjoner hevder at antallet asylsøkere som interneres, har økt dramatisk de siste årene, og at internering

skjer basert på antall, ikke etter en individuell vurdering. EU-parlamentet offentliggjorde i 2008 en rapport etter gjennomført inspeksjon av britiske asylsentre. De kritiserer spesielt at barn, barnefamilier og gravide holdes innesperret, at asylsøkere plasseres sammen med straffedømte som skal utvises, og at de innsatte flyttes mellom ulike sentre - noe som gjør tilgangen til juridisk bistand vanskelig.

Til tross for kritikken har regjeringen ønsket å øke kapasiteten på asylsentrene. Senest 18. mars 2009 åpnet et nytt senter i nærheten av Gatwick flyplass med plass til 426 asylsøkere.

BARN Særlig graverende er det at barn holdes innesperret, og i august 2008 rapporterte de britiske fengselsmyndighetene at barn holdes for lenge. Dette fører til frykt, mangelfull skolegang og manglende utfoldelsesmuligheter.

Storbritannia har de siste 17 årene reservert seg mot regelen i FNs barnekonvensjon om internering av asylbarn. 19. september 2008 opphevet Storbritannia unntaket og skal dermed sette hensynet til barnet først når beslutning om internering tas. Det er forløpig ikke dokumentert hvorvidt og i hvilken grad dette fører til at færre barn holdes innelåst.

Den britiske regjeringen vedtok i januar 2009 retningslinjer som skal beskytte barn som søker asyl. Juristnettverket Refugee and Migrant Justice publiserte i mars 2009 en rapport som slår fast at dette ikke er tilfellet i dag, og at barna møtes av en «mistillitskultur». Ett av tilfellene dreier seg om en enslig, åtte år gammel gutt. Han ble intervjuet alene og måtte utforme asylsøknaden sin uten juridisk assistanse. Søknaden ble deretter avslått på grunn av «manglende troverdighet». ■

NØKKELTALL > SVERIGE

Folketall (mill)	9,2
Areal km ²	449 964
Flyktninger fra Sverige	-
Internt fordrevne	-
Flyktninger i Sverige fra andre land	77 038
Frivillige tilbakevendinger til Sverige	-
Asylsøkere fra Sverige til Norge i 2008	1

Tall ved inngangen til 2009

STRENG UTSENDELSESPRAKSIS

Sverige har hatt en svært liberal flyktningpolitikk. I 2007 endret svenske myndigheter sin praksis og mener nå at konfliktene i Irak og Somalia ikke hindrer tilbakesending av flyktninger. Reglene for familiegjenforening har også blitt strammet inn. Selv om asylpolitikken har blitt mer restriktiv, har Sverige en annen innstilling til å inkludere asylsøkere i samfunnet enn andre land i Europa.

I 2007 var Sverige det landet i Europa som tok imot flest asylsøkere. Antallet søknader falt med 33 prosent i 2008, og landet er nå det fjerde største asylmottakerlandet i Europa. Den viktigste grunnen til nedgangen er at antallet irakiske asylsøkere er mer enn halvert. Irakere er fremdeles den største gruppen som kommer til Sverige. Deretter følger somaliere og serbere.

Allerede i 2006 hadde Sverige tatt imot flere irakiske asylsøkere enn alle de andre EU-landene til sammen. Sverige har vært en pådriverne for at EU skulle følge opp anbefalingene fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) om at også de andre EU-medlemmene skal ta imot irakiske asylsøkere.

STRENG TILBAKESENDINGSPOLITIKK Ifølge UNHCR klarer ikke Hellas å sikre asylsøkeres rettigheter. Høykommissæren har derfor oppfordret landene som er tilsluttet Dublinavtalen til å se bort fra førstelandsregelen og stoppe returer til Hellas. I mai stoppet Sverige tilbakesendingen av enslige mindreårige, men har valgt å se bort fra anbefalingen når det gjelder andre grupper.

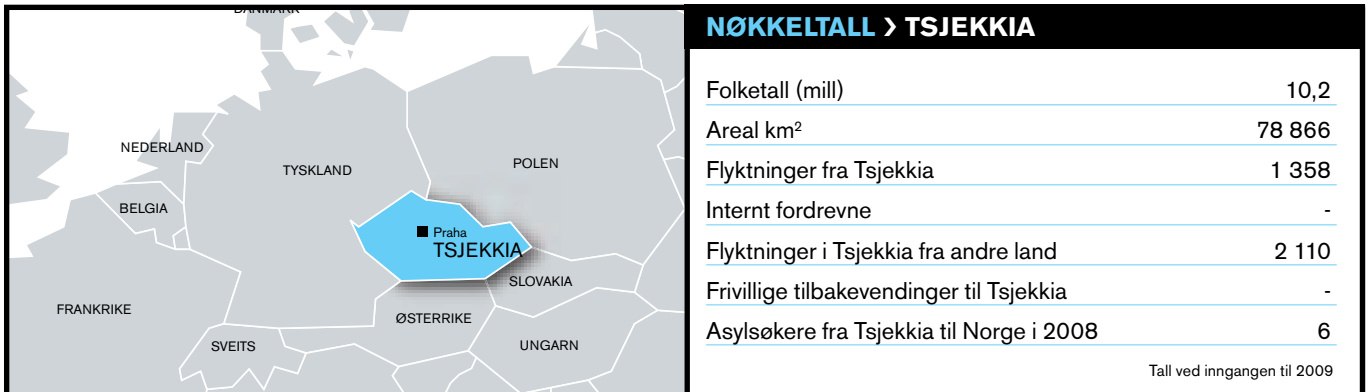
Endringene, som innebærer tilbakesending av asylsøkere til Irak og Somalia, er ikke problemfrie. UNHCR oppfordrer de vestlige landene til å vente med å returnere irakere slik situasjonen er nå. Både Sverige og andre EU-land definerer situasjonen i Irak som «alvorlige motsetninger», men etter svensk lov kreves da individuell forfølgelse for å få bli.

Mot slutten av året oppsto det også uklarheter rundt utsendelsene til Somalia. I desember ble situasjonen i Mogadishu verre.

Migrationsdomstolen i Göteborg vurderte da situasjonen som «en indre væpnet konflikt», noe som gir automatisk opphold til de som kommer derfra. Migrasjonsdomstolene i Malmö og Stockholm vurderer derimot konflikten som «alvorlige motsetninger».

OVERTAR FORMANNSKAPET I EU I JUNI 2009 Sverige skal ha formannskapsvervet i EU i andre halvdel av 2009. Det nåværende femårsprogrammet på asyl- og innvandringsområdet, Haagprogrammet, utløper i 2009, og svenskene skal lede arbeidet med å erstatte det med Stockholmsprogrammet. Sveriges migrasjonsminister har varslet at de vil prioritere å få på plass et felles asylsystem. Sverige har lansert et kontroversielt forslag om at EU-domstolen skal få siste ord om hvem som har rett til asyl i EU-området. Sverige ønsker også å få på plass et program for overføringsflyktninger i samarbeid med UNHCR.

ØNSKER Å FÅ FLERE ASYLSØKERE I ARBEID I februar 2009 la Asylmottaksutredningen frem sine anbefalinger for hvordan Sverige kan styrke mottaket av asylsøkere. I utredningen foreslås det at asylsøkere automatisk skal få arbeidstillatelse når asylsøknaden leveres, og at alle skal få tilbud om et mottaksbosted i maksimalt fire uker. Deretter skal Migrationsverket stille til rådighet et botilbud som skal kunne benyttes under hele asylbehandlingstiden. Kommunnene skal få ansvaret for å tilby svenskundervisning og skaffe praksisplasser eller annen sysselsetting, og den økonomiske bistanden skal økes. Deltar man i undervisning eller arbeid, skal man få større utbetalinger. ■

STRENG GRENSEKONTROLL

Tsjekkia hadde en nedgang på 10 prosent i antall asylsøkere fra 2007 til 2008. I 2008 søkte 1690 personer om asyl, de to største gruppene var tyrkere og russere. Folketallet i Tsjekkia er på 10,3 millioner. Norge, med sine 4,8 millioner innbyggere, hadde til sammenligning over 14 000 asylsøknader i 2008 og 6500 i 2007.

Etter jernteppets fall var det tilløp til at landene i øst ble brukt som transitland inn til Vest-Europa. Da EUs grenser ble utvidet østover på 2000-tallet, var det bekymring for at den nye østgrensen skulle bli innfallsport for innvandring til EU. Det har i liten grad skjedd. Noe av grunnen er EUs arbeid med å sikre østgrensene godt, blant annet gjennom samarbeidsavtaler med «ransoneland» utenfor EUs grenser.

LITE DOKUMENTERT KRITIKK Tsjekkia har, på linje med de fleste EU-land, fått kritikk for sin internerings- og returpraksis. Tidligere har Tsjekkia blitt kritisert for at asylintervjuer ble foretatt uten tilstrekkelig tilgang til tolk. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen dømte i 2008 Tsjekkia for ulovlig internering. Saken gjaldt en egypter som ifølge dommen ble holdt ulovlig internert i 10 måneder. Han ankom flyplassen i Praha i august 2006 og ble plassert på mottakssenteret på flyplassen. Senere ble han flyttet til et asylsenter i Tsjekkia, hvor han oppholdt seg frem til april 2007.

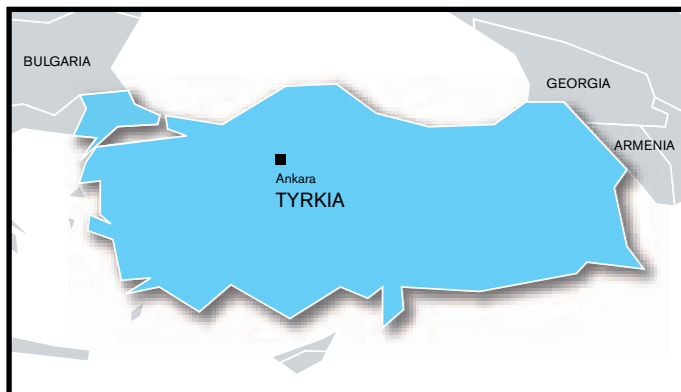
Det er likevel relativt lite dokumentert kritikk mot landets behandling av asylsøkere. Det kan henge sammen med det relativt lave antallet personer som søker asyl.

FØRSTE ØSTBLOKKLAND SOM TAR IMOT OVERFØRINGSFLYKTNINGER

Tsjekkia ble i 2008 det første landet i den tidligere østblokken som opprettet et program for mottak av overføringsflyktninger. 30. oktober 2008 ankom en gruppe flyktninger med opprinnelse i Myanmar fra Malaysia. De var den første kontingenten av en større gruppe som nå skal bosettes i Tsjekkia.

Flyktningene ble ved ankomsten bosatt i et mottakssenter. Målet er at alle skal ha egen bolig i løpet av seks måneder. Myndighetene gir støtte til bolig, arbeid og gratis språkopplæring. Tsjekiske ikke-statlige organisasjoner er gitt en viktig rolle i arbeidet med å integrere myanmarerne i lokalsamfunnene.

TSJEKKISK FORMANNSKAP I EU FØRSTE HALVDEL AV 2009 Tsjekkia har formannskapet i EU i første halvdel av 2009 og ønsker å fokusere på grensekontroll mot øst og sørøst. Arbeidsprogrammet for perioden setter opp mål om å sikre fri flyt av arbeidskraft innen unionen og bekjempe illegal innvandring. Målet er blant annet å ferdigstille et direktiv som åpner for sanksjoner mot arbeidsgivere som ansetter ulovlige innvandrere. Videre skal dialogen rundt utviklingen av et felles asylsystem i EU og samarbeid med tredjeland om asyl og innvandringstiltak fortsette. I april 2009 er Tsjekkia vertskap for konferansen «Bygge migrasjonspartnerskap» hvor ministere fra EU og Schengen-området skal diskutere med sine kollegaer fra nabolandene i øst og sørøst. ■

NØKKELTALL > TYRKIA

Folketall (mill)	75,8
Areal km ²	780 580
Flyktninger fra Tyrkia	214 204
Internt fordrevne	954 000–1 201 000
Flyktninger i Tyrkia fra andre land	11 103
Frivillige tilbakevendinger til Tyrkia	-
Asylsøkere fra Tyrkia til Norge i 2008	82

Tall ved inngangen til 2009

DEMOKRATISERING OG KONFLIKT

Tyrkia går gjennom en tøff reformprosess der det moderate islamistpartiet AKP og statsministeren Erdogan har regjeringsmakt. Partiet har utfordret den militærpolitiske eliten som har styrt landet siden republikken ble stiftet 1923. Prosessen representerer på mange måter et oppgjør med den sekulære ideologien til Kemal Atatürk. Hærens ledelse og Det Republikanske Folkepartiet (CHP) er de mest trofaste tilhengerne av kemalisme. Dagens Tyrkia er polarisert mellom en urban, velstående og vestlig-orientert del og en mer tradisjonell, islamistisk fløy minoritetene og flere av de dårlig stilte sympatiserer med.

ØNSKER ENDRINGER I første halvdel av 2008 utfordret den kemalistiske eliten Rettferdighets- og utviklingspartiet (AKP), da konstitusjonsdomstolen avgjorde at AKP var en trussel mot den sekulære staten. AKP ble imidlertid ikke erklært ulovlig. Domstolen annullerte også AKPs forslag om endringer i grunnloven som ville ha banet vei for en avvikling av forbudet mot bruk av hodeplagg ved universitetene. Dommene var en klar advarsel til partiet om å trå varsomt i reformprosessen og kan sies å ha svekket regjeringens handlingsrom.

AKP svarte med å avsløre et komplekst nettverk av høytstående militære og høyreekstreme som nå står tiltalt for alvorlige konspirasjoner mot statsmakten, mot venstreorienterte organisasjoner og mot representanter for minoritetene. Stadig nye forgreininger avsløres, siktelsene og skandalen som nå går under navnet Ergenekon vokser.

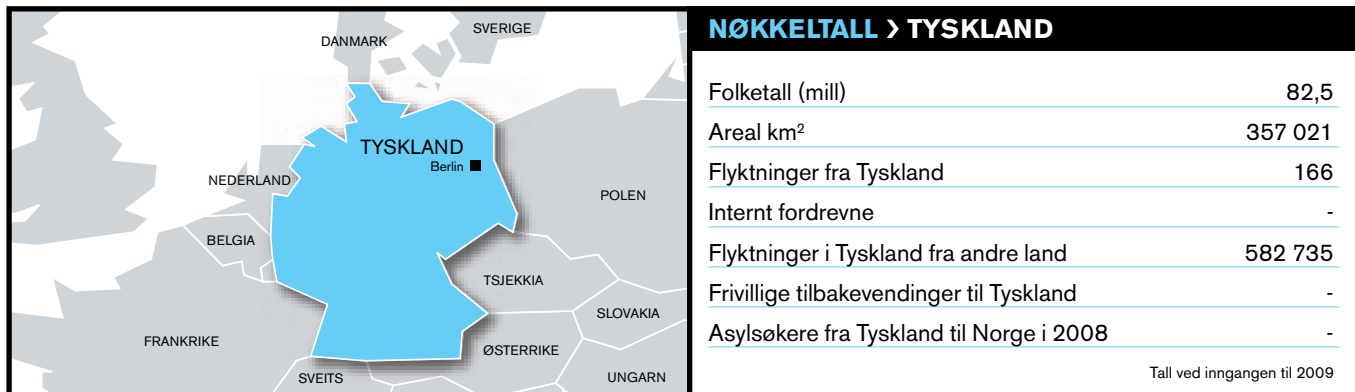
AKP-regjeringen har ellers introdusert en plan til fordel for de internt fordrevne, og den har også åpnet for undervisning og kringkasting på kurdisk. EU har presset hardt på for å få til disse reformene, som ser ut til å bli motvillig iverksatt. Kommunevalget i april 2009 førte til en reduksjon av AKPs makt. Sekulære og CHP-kandidater vant i Izmir og flere viktige turistbyer ved sørvestkysten.

Uavhengige og kurdiske kandidater har også vunnet i flere kommuner i Sørøst-Tyrkia, noe som viser misnøyen med hva AKP har levert mot hva de har lovet av reformer.

INTERNE STRIDIGHETER OG KURDERNES KAMP FORHINDRER RETUR Den væpnede konflikten mellom Kurdistans Arbeiderparti (PKK) og tyrkiske regjeringsstyrker begynte i 1984 og har fortsatt frem til i dag. Majoriteten av kurderne ble drevet fra sine hjem i perioden 1986 til 2005. Landminer utgjør en ytterligere sikkerhetstrussel som avskrekker internt fordrevne fra å vende hjem. En oppblussing av konflikten i grenseområdene med Irak i 2008 løste ikke problemet, selv om regjeringsstyrkene ser ut til å ha slått ut noen PKK-baser. Angrepene mot PKKs baser i Nord-Irak fortsatte i 2009. Bombeaksjoner fra PKK regnes som terrororhandlinger i USA og EU, og blir ofte møtt med militære motaksjoner. Internt fordrevne kan dermed ikke vende hjem.

EGERHAVET SOM EUS YTRE GRENSE I 2008 tok Tyrkia imot flest asylsøkere fra Irak, Afghanistan og Iran. Det antas at mange flere vil forsøke å krysse over til Hellas for så å søke om asyl i EU.

Tyrkia grenser til EUs ytterpunkt i Egeerhavet og Hellas. Derfor er Vest-Tyrkia et samlingspunkt for flyktninger som sikter mot EU-området. Tyrkias rivalisering med Hellas om ressursene og grensedragningen i Egeerhavet begrenser ytterligere mulighetene til et bedre samarbeid om overvåking av farvann og kontroll av illegal innvandring. Ofte blir flyktninger satt av på øde øyer på gresk side, mens fartøyene som frakter dem, sjelden blir kontrollert på tyrkisk side. Et ukjent antall flyktninger og asylsøkere mister hvert år livet under reisen. ■

FORBUD MOT RELIGIØSE SYMBOLER

For første gang siden begynnelsen av 1980-tallet tar Tyskland i mot en stor gruppe overføringsflyktninger. I løpet av 2009 skal 2 500 flyktninger fra Irak komme til Tyskland.

Tyskland hadde en 12 prosent økning i antall asylsøkere fra 2007 til 2008. Landet er den femte største mottageren av asylsøkere i Europa. De største gruppene av asylsøkere kommer fra Irak, Serbia og Tyrkia. Antallet irakiske asylsøkere ble mer enn femdoblet fra 2007 til 2008.

Tysklands innvandrerbefolkning har vært dominert av grupper som kommer fra land der Tyskland rekrutterte gjestearbeidere på 1960- og 1970-tallet. De kom fra Tyrkia, det tidligere Jugoslavia og Sør-Europa. Tyskland var også et viktig mottaksland for folk fra de tidligere østblokklandene og folk som flyktet fra krigene på Balkan.

Integrering av ikke-vestlige utlendinger har vært et sentralt tema i tysk politikk i mange år. De tyske statsborgerlovene er strenge og stiller blant annet krav om tyskkunnskaper. Omtrent halvparten av delstatene i Tyskland har innført forbud mot at lærere bærer religiøse symboler. Forbudet er først og fremst rettet mot hijab, og noen av delstatene har gjort unntak for kristne og jødiske symboler.

EU OG UTVIDELSEN ØSTOVER De gamle EU-landene fryktet at unionens utvidelse østover ville bety at flere asylsøkere og innvandrere kom inn i EU østfra. Det kunne i så fall fått stor betydning for Tyskland som har vært en pådriver for at EU skal prioritere kontroll med EUs ytre grenser, ikke minst i øst. Utvidelsen av schengenområdet østover førte imidlertid ikke til noen vesentlig økning i antallet ulovlige grensepasseringer. En grunn er nok de relativt omfattende tiltakene EU har satt inn i arbeidet med grensekontrollen.

RASISTISK DISKRIMINERING ØKER Etter sammenslåingen av Øst- og Vest-Tyskland har det vært en oppblomstring av høyreekstreme krefter. Tyskland sliter med overgrep mot minoriteter og i august

2008 påpekte FN en økning i rasistisk diskriminering mot jøder, muslimer, roma/sinti og asylsøkere fra Afrika.

RETURSTOPP I januar stoppet Tyskland tilbakesending av enslige, mindreårige asylsøkere til Hellas etter anbefaling fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). I april stoppet en domstol også retur av en afghansk familie.

I juni fikk en irakisk flyktning medhold i at han ikke kunne sendes tilbake til Irak. Han hadde fått tilbakekalt sin flyktningstatus da Saddam mistet makten. Domstolen mente det ikke var mulig å operere med sikre områder i Irak og at konflikten der må betegnes som en «konflikt på landnivå.»

IRAKERE FÅR KOMME Tyskland skal bosette 2 500 irakiske overføringsflyktninger fra Jordan og Syria i 2009. Det er en oppfølging av EUs vedtak om at medlemslandene skal ta i mot til sammen 10 000 irakiske flyktninger. Vedtaket kom etter oppfordring fra UNHCR, men også fra flere medlemsland, blant annet Tyskland.

De første irakerne kom til Tyskland i slutten av mars 2009. I tråd med EUs anbefalinger har Tyskland gitt prioritet til personer med spesielle medisinske behov, personer som har vært utsatt for tortur og forfølgelse og husholdninger ledet av kvinner med familie i Tyskland. Dette er første gang Tyskland setter i gang et slikt program siden de tok i mot vietnamesiske båtflyktninger tidlig på 1980-tallet. ■

INNHold > > TALL

150	Det globale flyktningbildet, 2008/2009
155	Verdens flyktninger og internt fordrevne, 2001-2009
155	Verdens flyktninger og internt fordrevne fordelt på verdensdel etter oppholdsland, 2009
155	Verdens flyktninger og internt fordrevne fordelt på verdensdel etter opprinnelsesland, 2009
156	Land hvor flest mennesker er drevet på flukt, 2009
157	Totalt antall flyktninger, 1999-2009
157	Verdens flyktninger fordelt på verdensdel etter mottakerland, 2009
157	Verdens flyktninger fordelt på verdensdel etter opprinnelsesland, 2009
158	Viktigste opprinnelsesland for flyktninger, 2009
159	Land med flest internt fordrevne, 2009
159	Internt fordrevne fordelt på verdensdel, 2009
160	Største frivillige tilbakevendinger fra eksil i 2008
161	Flyktninger som andel av befolkningen, 2009
162	Land som er tilsluttet FNs flyktningkonvensjon
163	Asylsøkere til industriland i 2008
163	Asylsøkere til industriland i 2004-2008
164	Viktigste opprinnelsesland for personer som søkte om asyl i industriland i 2008
164	Asylsøkere til Norge i 1999-2008
165	Asylsøkere til Norge etter nasjonalitet i 2008
166	Asylvedtak i Norge i 2008
166	Overføringsflyktninger til Norge i 2008
167	Fordrevet av naturkatastrofer i 2008

OM STATISTIKKENE

Flyktningregnskapets tall på flyktninger som har krysset en landegrense baserer seg på statistikk fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten (UNRWA). Fram til og med 2007-utgaven av Flyktningregnskapet var tallene imidlertid basert på statistikk fra U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI). Statistikken fra og med 2008-utgaven av Flyktningregnskapet er derfor ikke direkte sammenlignbar med statistikken i de foregående utgavene.

Manglende tilgang til informasjon kan forklare de lave flyktningtallene UNHCR oppgir for enkelte land. Et eksempel på dette er Nord-Korea hvor tallet er langt lavere enn det andre kilder opererer med, siden UNHCR nektes tilgang til nordkoreanske flyktninger i Kina.

Tall på internt fordrevne kommer fra Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), som er Flyktninghjelpens senter for kartlegging og rapportering om situasjonen til internt fordrevne. utfordringer ved denne statistikken er blant annet at det kan være vanskelig å få tilgang til områdene hvor internt fordrevne oppholder seg, samt utfordringer knyttet til den formelle registreringen. I mange tilfeller har myndighetene i landet også en egeninteresse av å holde informasjon om internt fordrevne skjult.

Det finnes ingen internasjonal organisasjon som har som mandat å registrere internt fordrevne, på samme måte som FNs høykommissær for flyktninger har i forhold til flyktninger som har

krysset en landegrense. IDMC baserer seg derfor på sekundærkilder og myndighetenes egne tall. Ofte vil det være ulike anslag fra ulike kilder, og i disse tilfellene blir høyeste og lavest anslag oppgitt. I mange tilfeller er anslaget oppgitt som et minimumstall. For noen land er situasjonen så uklar at IDMC ikke er i stand til å anslå antallet internt fordrevne. I disse tilfellene vil det stå 'ukjent antall'. Det er viktig å være klar over at for flere av disse landene er det sannsynligvis et betydelig antall internt fordrevne. Det anbefales å lese de respektive landprofilene for utdypende informasjon. Utfyllende informasjon er også tilgjengelig på IDMCs webside www.internal-displacement.org.

Det kan i noen tilfeller være vanskelig å sammenligne tallene på internt fordrevne fra år til år. En nedgang i tallet på internt fordrevne i et land skyldes ikke nødvendigvis bare tilbakevending. Grunnen kan også være at tidligere anslag har blitt revidert eller at internt fordrevne har funnet andre løsninger på fluktsituasjonen enn retur, og derfor er tatt ut av statistikken. Dette forklarer at det ved utgangen av 2008 fortsatt var 26 millioner internt fordrevne i verden, like mange som året før, til tross for at det rapporteres om 4,6 millioner nye internt fordrevne i løpet av 2008, mens kun 2,6 millioner kunne vende hjem.

Statistikken fra UNHCR er basert på de mest oppdaterte tall per 5. juni 2009. Mindre justeringer kan forekomme i løpet av 2009.

Det globale flyktningbildet 2008/2009

Land	Folke- tall (mill) ¹⁾	Gjennom- snittlig forventet levealder ²⁾	Brutto nasjonal- inntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall flyktninger fra andre land ⁴⁾	Andel kvinner blant flykt- ninger fra andre land ⁵⁾	Antall internt fordrevne ⁶⁾	Antall men- nesker som har flyktet fra landet ⁷⁾
AFRIKA							
Algerie	34,4	71,7	3 620	94 093		Ukjent antall	9 050
Angola	17,5	41,7	2 540	12 710	60 %	Ukjent antall	171 386
Benin	9,3	55,4	570	6 933	43 %		306
Botswana	1,9	48,1	6 120	3 019	38 %		26
Burkina Faso	15,2	51,4	430	557	45 %		627
Burundi	8,9	48,5	110	21 093	52 %	100 000	281 588
Den sentralafrikanske republikk	4,4	43,7	370	7 429	43 %	108 000	125 102
Djibouti	0,8	53,9	1 090	9 228	51 %		650
Ekvatorial-Guinea	0,5	50,4	12 860				384
Elfenbenskysten	19,6	47,4	920	24 811	53 %	Minst 621 000	21 669
Eritrea	5,0	56,6	270	4 862	43 %	Ukjent antall	184 769
Etiopia	85,2	51,8	220	83 583	48 %	200 000-300 000	63 677
Gabon	1,4	56,2	7 020	9 001	47 %		129
Gambia	1,8	58,8	320	14 836	54 %		1 310
Ghana	23,9	59,1	590	18 206	47 %		13 109
Guinea	9,6	54,8	400	21 488	50 %		9 350
Guinea-Bissau	1,7	45,8	200	7 884	51 %		1 065
Kamerun	18,9	49,8	1 050	81 037	51 %		13 794
Kapp Verde	0,5	71,0	2 430				30
Kenya	38,5	52,1	640	320 605	47 %	300 000-600 000	9 661
Komorene	0,9	64,1	680				378
Kongo-Brazzaville	3,8	54,0	1 540	24 779	48 %	Inntil 7800	19 906
Kongo-DR	64,7	45,8	140	155 162	52 %	1 400 000	367 966
Lesotho	2,0	42,6	1 030				8
Liberia	3,9	44,7	140	10 224	48 %	Ukjent antall	75 194
Libya	6,3	73,4	9 010	6 713	46 %		2 084
Madagaskar	20,2	58,4	320				277
Malawi	14,3	46,3	250	4 175	47 %		106
Mali	12,7	53,1	500	9 578	39 %		1 727
Marokko	31,6	70,4	2 290	766	30 %		3 516
Mauritania	3,2	63,2	840	27 041	51 %		45 585
Mauritius	1,3	72,4	5 580				24
Mosambik	21,8	42,8	330	3 163	46 %		208
Namibia	2,1	51,6	3 450	6 799	47 %		985
Niger	14,7	55,8	280	320	47 %		780
Nigeria	151,5	46,5	920	10 124	46 %	Ukjent antall	13 762
Rwanda	10,0	45,2	320	55 062	55 %	Ukjent antall	72 529
São Tomé og Príncipe	0,2	64,9	870				35
Senegal	12,7	62,3	830	33 193	55 %	10 000-70 000	15 977
Seychellene	0,1	72,7	8 960				53
Sierra Leone	6,0	41,8	260	7 826	56 %		32 521
Somalia	9,0	47,1	*	1 842	47 %	1 300 000	557 602
Sudan	39,4	57,4	950	181 605	50 %	4 900 000	418 981
Swaziland	1,1	40,9	2 560	775	43 %		32
Sør-Afrika	48,8	50,8	5 720	43 546			453
Tanzania	41,5	51,0	410	321 909	51 %		1 270

DET GLOBALE FLYKTNINGBILDET 2008/2009 >>

Land	Folketal (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet levealder ²⁾	Brutto nasjonalinntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall flyktninger fra andre land ⁴⁾	Andel kvinner blant flyktninger fra andre land ⁵⁾	Antall internt fordrevne ⁶⁾	Antall mennesker som har flyktet fra landet ⁷⁾
------	-------------------------------	---	---	---	--	--	---

AFRIKA FORTS.

Togo	6,8	57,8	360	9 377	56 %	Ukjent antall	16 599
Tsjad	11,1	50,4	540	330 510	56 %	180 000	55 079
Tunisia	10,4	73,5	3 210	94	40 %		2 348
Uganda	31,9	49,7	370	162 132	50 %	869 000	7 545
Vest-Sahara	0,5	64,0	*				116 530
Zambia	12,2	40,5	770	83 485	49 %		195
Zimbabwe	13,5	40,9	340	3 468	47 %	570 000-1 000 000	16 836

AMERIKA OG KARIBIA

Antigua og Barbuda	0,1	73,9	11 650				26
Argentina	39,9	74,8	6 040	2 845	34 %		1 047
Bahamas	0,3	72,3	*				15
Barbados	0,3	76,6	*				34
Belize	0,3	75,9	3 760	277	32 %		20
Bolivia	9,7	64,7	1 260	664	41 %		452
Brasil	194,2	71,7	5 860	3 852	32 %		1 403
Canada	33,2	80,3	39 650	173 651			101
Chile	16,8	78,3	8 190	1 613	41 %		992
Colombia	46,7	72,3	4 100	170	34 %	2 650 000-4 360 000	373 520
Costa Rica	4,5	78,5	5 520	18 136	42 %		354
Cuba	11,3	77,7	*	525	2 %		7 923
Den dominikanske republikk	9,9	71,5	3 560				318
Dominica	0,1	75,6	4 030				56
Ecuador	13,5	74,7	3 110	101 398			1 063
El Salvador	7,0	71,3	2 850	32	31 %		5 145
Grenada	0,1	68,2	3 920				312
Guatemala	13,7	69,7	2 450	130	50 %	Ukjent antall	5 931
Guyana	0,7	65,2	1 250				708
Haiti	9,8	59,5	520	3	0 %		23 066
Honduras	7,2	69,4	1 590	24	13 %		1 116
Jamaica	2,7	72,2	3 330				826
Mexico	107,8	75,6	9 400	1 055	38 %	5 500-21 000	6 162
Nicaragua	5,7	71,9	990	147	73 %		1 537
Panama	3,4	75,1	5 500	16 913	44 %		111
Paraguay	6,2	71,3	1 710	75	40 %		101
Peru	28,2	70,7	3 410	1 075	38 %	150 000	7 337
Saint Lucia	0,2	73,1	5 520				288
Saint Vincent og Grenadinene	0,1	71,1	4 210				750
Surinam	0,5	69,6	4 730	1	0 %		50
Trinidad og Tobago	1,3	69,2	14 480	33	21 %		231
Uruguay	3,4	75,9	6 390	145	30 %		199
USA	308,8	77,9	46 040	279 548			2 137
Venezuela	28,1	73,2	7 550	201 161	48 %		5 807

ASIA

Afghanistan	28,2	42,9	*	37	30 %	Minst 235 000	2 831 951
-------------	------	------	---	----	------	---------------	-----------

◀ ◀ DET GLOBALE FLYKTNINGBILDET 2008/2009

Land	Folke- tall (mill) ¹⁾	Gjennom- snittlig forventet levealder ²⁾	Brutto nasjonal- inntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall flyktninger fra andre land ⁴⁾	Andel kvinner blant flykt- ninger fra andre land ⁵⁾	Antall internt fordrevne ⁶⁾	Antall men- nesker som har flyktet fra landet ⁷⁾
------	--	--	---	--	--	---	--

ASIA FORTS.

Bangladesh	161,3	63,1	470	28 389	52 %	60 000-500 000	10 038
Bhutan	0,7	64,7	1770				104 964
Filippinene	89,7	71,0	1 620	104	13 %	Minst 308 000	1 354
India	1186,2	63,7	950	184 543	49 %	Minst 500 000	19 566
Indonesia	234,3	69,7	1 650	369	24 %	70 000-120 000	19 345
Japan	128,0	82,3	37 790	2 019	37 %		185
Kambodsja	14,7	58,0	550	164	45 %		17 253
Kasakhstan	15,5	65,9	5 020	4 352	49 %		4 825
Kina	1336,3	72,5	2 370	300 967			175 170
Kirgisistan	5,4	65,6	610	375	45 %		2 516
Laos	6,0	63,2	630				8 598
Malaysia	27,0	73,7	6 420	36 671	35 %		608
Maldivene	0,3	67,0	3 190				16
Mongolia	2,7	65,9	1290	11	36 %		1 331
Myanmar (Burma)	49,2	60,8	*			Minst 451 000	184 408
Nepal	28,2	62,6	350	124 832	49 %	50 000-70 000	4 189
Nord-Korea	23,9	66,8	*				886
Pakistan	167,0	64,6	860	1 780 935	46 %	Minst 480 000	32 249
Singapore	4,5	79,4	32340	10	30 %		109
Sri Lanka	19,4	71,6	1 540	269	39 %	485 000	137 673
Sør-Korea	48,4	77,9	19 730	172	30 %		1 104
Tadsjikistan	6,8	66,3	460	1 799			544
Thailand	64,3	69,6	3 400	112 932	49 %		1 815
Tibetanere ⁸⁾							20 079
Turkmenistan	5,0	62,6	*	79	51 %	Ukjent antall	736
Usbekistan	27,8	66,8	730	279 548	46 %	3 400	6 308
Vietnam	88,5	73,7	770	2 357	52 %		328 183
Øst-Timor	1,2	59,7	1510	1	0 %	30 000	7

MIDTØSTEN

Bahrain	0,8	75,2	*	48	40 %		80
De forente arabiske emirater	4,5	78,3	*	209	46 %		256
Egypt	76,8	70,7	1 580	97 861	47 %		6 777
Irak	29,5	57,7	*	39 503	49 %	2 840 000	1 903 085
Iran	72,2	70,2	3 540	980 109	45 %		68 987
Israel	7,0	80,3	22 170	9 137	14 %	200 000	1 494
Jemen	23,1	61,5	870	140 169	32 %	20 000-23 000	1 776
Jordan	6,1	71,9	2 840	2 452 016	52 %		1 890
Kuwait	2,9	77,3	38 420	38 238			854
Libanon	4,1	71,5	5 800	472 607	30 %	90 000-390 000	12 930
Oman	2,7	75,0	*	7	57 %		56
Det palestinske området	4,1	72,9	1 290	1 836 123		116 000	5 011 806
Qatar	0,9	75,0	*	13	54 %		71
Saudi-Arabia	25,3	72,2	15 470	240 572			710
Syria	20,4	73,6	1 780	1 567 595	49 %	433 000	15 184

Land	Folketal (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet levealder ²⁾	Bruttonasjonalinntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall flyktninger fra andre land ⁴⁾	Andel kvinner blant flyktninger fra andre land ⁵⁾	Antall internt fordrevne ⁶⁾	Antall mennesker som har flyktet fra landet ⁷⁾
------	-------------------------------	---	--	---	--	--	---

OSEANIA

Australia	21,0	80,9	35 760	20 919			43
Fiji	0,8	68,3	3 750				1 868
Kiribati	0,1	61,0	1 120				38
New Zealand	4,2	79,8	27 080	2 716			10
Papua Ny-Guinea	6,5	56,9	850	10 006	48 %		46
Salomonøyene	0,5	63,0	750				52
Tonga	0,1	72,8	2 480				7

EUROPA

Albania	3,2	76,2	3 300	65	35 %		14 995
Andorra	0,1	*	*				6
Armenia	3,0	71,7	2 630	3 953	52 %	8 400	16 322
Aserbajdsjan	8,5	67,1	2 640	2 061	51 %	573 000-603 000	16 318
Belgia	10,5	78,8	41 110	17 026	43 %		61
Bosnia-Hercegovina	3,9	74,5	3 790	7 257	50 %	125 000	74 360
Bulgaria	7,6	72,7	4 580	5 129			3 040
Danmark	5,5	77,9	55 440	23 401			11
Estland	1,3	71,2	12 830	22	0 %		248
Finland	5,3	78,9	44 300	6 617			4
Frankrike	61,9	80,2	38 810	160 017	41 %		101
Georgia	4,4	70,7	2 120	996	50 %	252 000-279 000	12 584
Hellas	11,2	78,9	25 740	2 164			67
Hviterussland	9,6	68,7	4 540	609	42 %		5 381
Irland	4,4	78,4	47 610	9 730			7
Island	0,3	81,5	57 750	49			7
Italia	58,9	80,3	33 490	47 891			62
Kosovo	1,8	69,0				20 000	
Kroatia	4,6	75,3	10 460	1 597	54 %	2 600	97 012
Kypros	0,9	79,0	*	1 465		Inntil 201 000	10
Latvia	2,3	72,0	9 920	32	25 %		763
Liechtenstein	0,1	80,0	*	89			
Litauen	3,4	72,5	9 770	751	46 %		490
Luxembourg	0,5	78,4	72 430	3 109			
Makedonia	2,0	73,8	3 470	1 672	50 %	770	7 519
Malta	0,4	79,1	16 680	4 331			9
Moldova	3,8	68,4	1 210	148	30 %		5 547
Montenegro	0,6	74,1	5 270	24 741	53 %		1 283
Nederland	16,5	79,2	45 650	77 600			46
Norge	4,7	79,8	77 370	36 101			4
Polen	38,0	75,2	9 850	12 774			2 391
Portugal	10,7	77,7	18 950	403			36
Romania	21,3	71,9	6 390	1 596			4 756
Russland	141,8	65,0	7 530	3 479	33 %	82 000-98 000	103 058
Serbia	7,4	73,6	4 540	96 739	51 %	226 000	185 894
Slovakia	5,4	74,2	11 720	317			331
Slovenia	2,0	77,4	21 510	268			52

◀ ◀ DET GLOBALE FLYKTNINGBILDET 2008/2009

Land	Folketal (mill) ¹⁾	Gjennomsnittlig forventet levealder ²⁾	Bruttonasjonalinntekt pr innbygger (US dollar) ³⁾	Antall flyktninger fra andre land ⁴⁾	Andel kvinner blant flyktninger fra andre land ⁵⁾	Antall internt fordrevne ⁶⁾	Antall mennesker som har flyttet fra landet ⁷⁾
Spania	44,6	80,5	29 290	4 661			27
Storbritannia	61,0	79,0	40 660	292 097			185
Sveits	7,5	81,3	60 820	46 132	46 %		32
Sverige	9,2	80,5	47 870	77 038			15
Tsjekkia	10,2	75,9	14 580	2 110			1 358
Tyrkia	75,8	71,4	8 030	11 103	44 %	954 000-1 201 000	214 204
Tyskland	82,5	79,1	38 990	582 735	48 %		166
Ukraina	45,9	67,7	2 560	7 201	31 %		28 423
Ungarn	10,0	72,9	11 680	7 750	23 %		1 614
Østerrike	8,4	79,4	41 960	37 557			14
Diverse nasjonaliteter							190 300
Statsløse personer							14 171

¹⁾ Kilde: FNs statistikkavdeling, UNSD. Tallene er anslag for 2008.

²⁾ Kilde: FNs utviklingsprogramms rapport om menneskelig utvikling, Human Development Report 2008/2009. For Kiribati, Lichtenstein og Vest-Sahara er tallene hentet fra 2007 World Population Data Sheet, Population Reference Bureau. For Kosovo er tallet hentet fra CIA World Factbook.

³⁾ Kilde: Verdensbanken 2007.

⁴⁾ Omfatter flyktninger og asylsøkere som har kommet fra andre land. Tallene inkluderer personer i en flyktningende situasjon, selv om deres flyktningstatus ikke er formelt avklart. Tallene for industriland er basert på antall asylsøkere som har fått opphold de siste ti årene. Overføringsflyktninger er ikke inkludert. Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpe-

organisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA). Tallene er fra årsskiftet 2008/2009.

⁵⁾ Det er ikke tilgjengelig informasjon fra alle land. For enkelte land er det kun demografiske data for deler av flyktningbefolkningen. Kilde: UNHCR

⁶⁾ Kilde: Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC). For de fleste lands vedkommende er tallene fra 2007 eller 2008. For enkelte land er tallene noe eldre. Der det er oppgitt to tall, varierer anslagene fra ulike kilder. I noen land endrer situasjonen seg raskt, så antallet internt fordrevne i dag kan avvike fra det som er oppgitt i tabellen. I noen land er det umulig å tallfeste anslag over internt fordrevne til tross for at man vet at et betydelig antall er fordrevet. I disse tilfellene vil det stå «ukjent antall».

⁷⁾ Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA). Tallene er fra årsskiftet 2008/2009.

⁸⁾ Tibet er formelt en del av Kina. UNHCR fører imidlertid separat statistikk for tibetanske flyktninger i eksil.

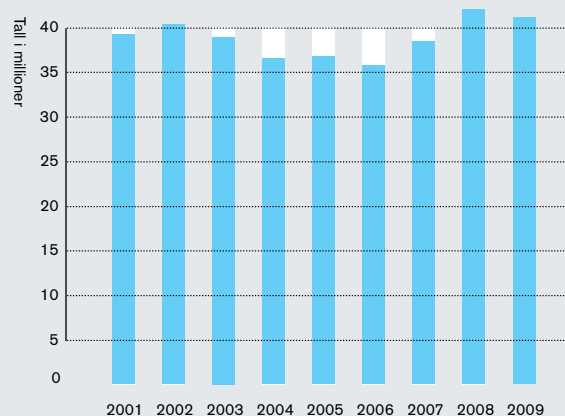
* Tall ikke tilgjengelig

Verdens flyktninger og internt fordrevne, 2001-2009 ¹⁾

År	Antall i millioner
2001	39,2
2002	40,3
2003	38,9
2004	36,5
2005	36,7
2006	35,7
2007	38,4
2008	42,0
2009	41,2

¹⁾ Tallene gjelder for inngangen til hvert år. De omfatter alle som er drevet på flukt på grunn av forfølgelse, krig og konflikter. Fram til 2007 var U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI) brukt som kilde for antall flyktninger, mens tallene for 2008 og 2009 baserer seg på statistikk fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA). Tallene for årene før og etter 2008 er derfor ikke direkte sammenlignbare.

Kilde for internt fordrevne er Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC).

Verdens flyktninger og internt fordrevne fordelt på verdensdel etter oppholdsland, 2009 ¹⁾

Kontinent	2008
Afrika	13,9
Amerika	5,3
Asia ²⁾	17,8
Europa	4,1
Verden totalt	41,2

¹⁾ Tallene gjelder ved inngangen til 2009. De omfatter alle som er drevet på flukt på grunn av forfølgelse, krig og konflikter.

²⁾ Inkluderer Midtøsten og Oseania.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA) og Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC).

Verdens flyktninger og internt fordrevne fordelt på verdensdel etter opprinnelsesland, 2009 ¹⁾

Verdensdel	Antall i millioner
Afrika	14,4
Amerika	4,9
Asia ²⁾	18,6
Europa	3,0
Andre ³⁾	0,2
Verden totalt	41,2

¹⁾ Tallene gjelder ved inngangen til 2009. De omfatter alle som er drevet på flukt på grunn av forfølgelse, krig og konflikter.

²⁾ Inkluderer Midtøsten og Oseania.

³⁾ «Andre» inkluderer blant annet statsløse flyktninger.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA) og Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC).

LAND HVOR FLEST MENNESKER ER DREVET PÅ FLUKT

Land hvor flest mennesker er drevet på flukt, 2009 ¹⁾

Land	Antall
Sudan	5 319 000
Det palestinske området	5 128 000
Irak	4 743 000
Afghanistan	minst 3 067 000
Colombia	3 024 000 - 4 734 000
Somalia	1 858 000
Kongo-DR	1 768 000
Tyrkia	1 168 000 - 1 415 000
Uganda	877 000
Elfenbenskysten	minst 643 000
Myanmar (Burma)	minst 635 000
Sri Lanka	623 000
Aserbajdsjan	589 000 - 619 000
Zimbabwe	587 000 - 1 017 000
India	minst 520 000
Pakistan	minst 512 000
Syria	448 000
Serbia	412 000
Burundi	382 000
Vietnam	328 000
Kenya	310 000 - 610 000
Filippinene	minst 309 000
Georgia	265 000 - 292 000
Etiopia	264 000 - 364 000

Land	Antall
Tsjad	235 000
Den sentralafrikanske republikk	233 000
Israel	201 000
Kypros	inntil 201 000
Bosnia-Hercegovina	199 000
Russland	185 000 - 201 000
Eritrea	minst 185 000
Kina	175 000
Angola	minst 171 000
Peru	157 000
Vest-Sahara	117 000
Bhutan	105 000
Libanon	103 000 - 403 000
Kroatia	100 000
Indonesia	89 000 - 139 000
Liberia	minst 75 000
Rwanda	minst 73 000
Bangladesh	70 000 - 510 000

¹⁾ Omfatter både internt fordrevne i landet og flyktninger som har flyktet fra landet. Tallene er sortert etter minimumsanslag.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA) og Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC).

FLYKTNINGER SOM HAR KRYSET EN LANDEGRENSE

Totalt antall flyktninger, 1999-2009 ¹⁾

År	Antall i millioner
1999	13,5
2000	14,1
2001	14,5
2002	14,9
2003	13,0
2004	11,9
2005	11,5
2006	12,0
2007	13,9
2008	16,0
2009	15,2

¹⁾ Tallene gjelder for inngangen til hvert år og omfatter bare de som har flyktet ut av landet. Fram til 2007 var U.S. Committee for Refugees and Immigrants (USCRI) brukt som kilde for antall flyktninger, mens tallene for 2008 og 2009 baserer seg på statistikk fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA). Tallene for årene før og etter 2008 er derfor ikke direkte sammenlignbare.

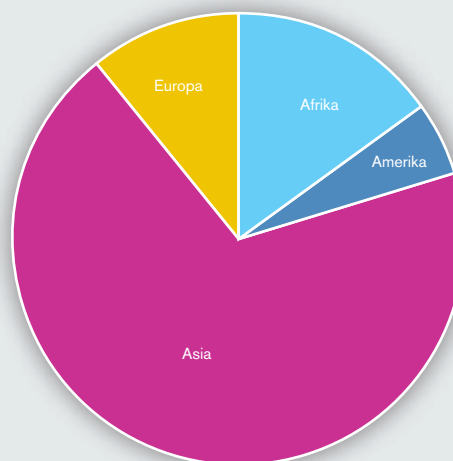
Verdens flyktninger fordelt på verdensdel etter mottakerland, 2009 ¹⁾

Verdensdel	Antall i millioner
Afrika	2,3
Amerika	0,8
Asia ²⁾	10,4
Europa	1,6
Verden totalt	15,2

¹⁾ Tallene gjelder for inngangen til 2009 og omfatter bare de som har krysset en landegrense.

²⁾ Inkluderer Midtøsten og Oseania.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA).

Verdens flyktninger fordelt på verdensdel etter opprinnelsesland, 2009 ¹⁾

Verdensdel	Antall i millioner
Afrika	2,8
Amerika	0,4
Asia ²⁾	11,2
Europa	0,5
Andre ³⁾	0,2
Verden totalt	15,2

¹⁾ Tallene gjelder for inngangen til 2009 og omfatter bare de som har krysset en landegrense.

²⁾ Inkluderer Midtøsten og Oseania.

³⁾ «Andre» inkluderer blant annet statsløse flyktninger.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA)

FLYKTNINGER SOM HAR KRYSET EN LANDEGRENSE

Viktigste opprinnelsesland for flyktninger, 2009 ¹⁾

Land	Antall flyktninger
Det palestinske området ²⁾	5 011 806
Afghanistan	2 831 951
Irak	1 903 085
Somalia	557 602
Sudan	418 981
Colombia	373 520
Kongo-DR	367 966
Vietnam	328 183
Burundi	281 588
Tyrkia	214 204
Serbia	185 894
Eritrea	184 769
Myanmar (Burma)	184 408
Kina	175 170
Angola	171 386
Sri Lanka	137 673
Den sentralafrikanske republikk	125 102
Vest-Sahara	116 530
Bhutan	104 964
Russland	103 058
Kroatia	97 012
Liberia	75 194
Bosnia-Hercegovina	74 360
Rwanda	72 529
Iran	68 987
Etiopia	63 677
Tsjad	55 079
Mauritania	45 585
Sierra Leone	32 521

Land	Antall flyktninger
Pakistan	32 249
Ukraina	28 423
Haiti	23 066
Elfenbenskysten	21 669
Tibetanere ³⁾	20 079
Kongo-Brazzaville	19 906
India	19 566
Indonesia	19 345
Kambodsja	17 253
Zimbabwe	16 836
Togo	16 599
Armenia	16 322
Aserbajdsjan	16 318
Senegal	15 977
Syria	15 184
Albania	14 995
Kamerun	13 794
Nigeria	13 762
Ghana	13 109
Libanon	12 930
Georgia	12 584
Bangladesh	10 038

¹⁾ Tallene er ved inngangen til 2009.

²⁾ Tallene omfatter 4 671 811 palestinske flyktninger som er registrert av FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA) samt 339 995 som er registrert av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).

³⁾ Tibet er formelt en del av Kina. UNHCR fører imidlertid separat statistikk for tibetanske flyktninger i eksil.

Kilder: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA).

Land med flest internt fordrevne ¹⁾

Land	Antall internt fordrevne
Sudan	4 900 000
Irak	2 840 000
Colombia	2 650 000 - 4 360 000
Kongo-DR	1 400 000
Somalia	1 300 000
Tyrkia	954 000 - 1 201 000
Uganda	869 000
Elfenbenskysten	Minst 621 000
Aserbajdsjan	573 000 - 603 000
Zimbabwe	570 000 - 1 000 000
India	Minst 500 000
Sri Lanka	485 000
Pakistan	Minst 480 000
Myanmar (Burma)	Minst 451 000
Syria	433 000
Filippinene	Minst 308 000
Kenya	300 000 - 600 000
Georgia	252 000 - 279 000
Afghanistan	Minst 235 000
Serbia	226 000
Kypros	Inntil 201 000
Etiopia	200 000 - 300 000

Land	Antall internt fordrevne
Israel	200 000
Tsjad	180 000
Peru	150 000
Bosnia-Hercegovina	125 000
Det palestinske området	116 000
Den sentralafrikanske republikk	108 000
Burundi	100 000
Libanon	90 000 - 390 000
Russland	82 000 - 98 000
Indonesia	70 000 - 120 000
Bangladesh	60 000 - 500 000
Nepal	50 000 - 70 000

¹⁾ Flyktninghjelpens dokumentasjonssenter for internt fordrevne - Internal Displacement Monitoring Centre - samlar dokumentasjon om internt fordrevne over hele verden, basert på en rekke ulike kilder. I mange land er det svært vanskelig å få oversikt over antallet internt fordrevne, og de fleste tallene i denne oversikten er anslag. Tallene omfatter bare mennesker som er fordrevet på grunn av krig og

konflikt, og ikke mennesker som er rammet av naturkatastrofer. For de landene som står oppført med to tall, skyldes dette at ulike kilder har ulike anslag.

Landene i tabellen er rangert etter laveste anslag.

Kilde: Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)

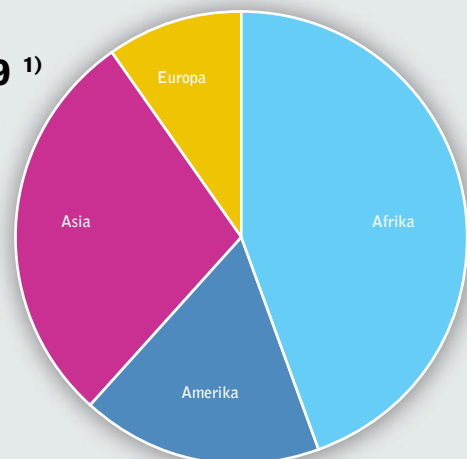
Internt fordrevne fordelt på verdensdel, 2009 ¹⁾

Verdensdel	Antall i millioner
Afrika	11,6
Amerika	4,5
Asia ²⁾	7,4
Europa	2,5
Verden totalt	26,0

¹⁾ Tallene er anslag ved årsskiftet 2008/2009.

²⁾ Inkluderer Midtøsten

Kilde: Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)

Største frivillige tilbakevendinger fra eksil i 2008 ¹⁾

Tilbakevending til	Tilbakevending fra	Antall
Afghanistan	Pakistan	274 200
Afghanistan	Iran	3 660
Sudan	Uganda	46 860
Sudan	Tsjad	22 000
Sudan	Etiopia	10 370
Sudan	Kenya	9 880
Sudan	Egypt	950
Burundi	Tanzania	94 890
DR Kongo	Tanzania	15 680
DR Kongo	Uganda	14 330
DR Kongo	Kongo-Brazzaville	13 560
DR Kongo	Zambia	9 700
DR Kongo	Mosambik	530
Irak	Syria	4 160
Irak	Iran	3 490
Irak	Jordan	1 370
Irak	Egypt	1 210
Irak	andre land	14 450
Rwanda	DR Kongo	8 070
Rwanda	Uganda	3 170
Angola	DR Kongo	12 770
Liberia	Ghana	8 850
Liberia	Sierra Leone	1 140
Mauritania	Senegal	7 040
Tsjad	Kamerun	4 400
Togo	Ghana	4 260
Togo	Benin	540
Sri Lanka	India	1 730
Somalia	Uganda	1 320
Kenya	Uganda	720
Kroatia	Serbia	670

¹⁾ Tabellen viser de største gruppene flyktninger som har vendt frivillig tilbake til hjemlandet fra eksil og har blitt registrert av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Kun grupper på 500 personer eller mer er inkludert i tabellen. Det totale antallet tilbakevendinger er imidlertid høyere, fordi mange flyktninger vender hjem på egen hånd uten at det registreres av UNHCR. Tallene er avrundet til nærmeste titall.

Kilde: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).

Flyktninger som andel av befolkningen, 2009 ¹⁾

Land	Folketall (mill)	Antall flyktninger fra andre land	Forhold flyktninger/befolkning
Det palestinske området	4,1	1 836 123	44,78 %
Jordan	6,1	2 452 016	40,20 %
Libanon	4,1	472 607	11,53 %
Syria	20,4	1 567 595	7,68 %
Montenegro	0,6	24 741	4,12 %
Tsjad	11,1	330 510	2,98 %
Iran	72,2	980 109	1,36 %
Kuwait	2,9	38 238	1,32 %
Serbia	7,4	96 739	1,31 %
Djibouti	0,8	9 228	1,15 %
Malta	0,4	4 331	1,08 %
Pakistan	167	1 780 935	1,07 %
Usbekistan	27,8	279 548	1,01 %
Saudi-Arabia	25,3	240 572	0,95 %
Mauritania	3,2	27 041	0,85 %
Sverige	9,2	77 038	0,84 %
Kenya	38,5	320 605	0,83 %
Gambia	1,8	14 836	0,82 %
Tanzania	41,5	321 909	0,78 %
Norge	4,7	36 101	0,77 %
Ecuador	13,5	101 398	0,75 %
Venezuela	28,1	201 161	0,72 %
Tyskland	82,5	582 735	0,71 %
Zambia	12,2	83 485	0,68 %
Kongo-Brazzaville	3,8	24 779	0,65 %
Gabon	1,4	9 001	0,64 %
Luxembourg	0,5	3 109	0,62 %
Sveits	7,5	46 132	0,62 %
Jemen	23,1	140 169	0,61 %
Rwanda	10	55 062	0,55 %
Canada	33,2	173 651	0,52 %
Uganda	31,9	162 132	0,51 %
Panama	3,4	16 913	0,50 %
Storbritannia	61	292 097	0,48 %
Nederland	16,5	77 600	0,47 %

Land	Folketall (mill)	Antall flyktninger fra andre land	Forhold flyktninger/befolkning
Guinea-Bissau	1,7	7 884	0,46 %
Østerrike	8,4	37 557	0,45 %
Danmark	5,5	23 401	0,43 %
Frankrike	61,9	160 017	0,26 %
Irland	4,4	9 730	0,22 %
Israel	7	9 137	0,13 %
Finland	5,3	6 617	0,12 %
Australia	21	20 919	0,10 %
USA	308,8	279 548	0,09 %
Sør-Afrika	48,8	43 546	0,09 %
Italia	58,9	47 891	0,08 %
Ungarn	10	7 750	0,08 %
Bulgaria	7,6	5 129	0,07 %
New Zealand	4,2	2 716	0,06 %
Kroatia	4,6	1 597	0,03 %
Polen	38	12 774	0,03 %
Kina	1336,3	300 967	0,02 %
Litauen	3,4	751	0,02 %
Tsjekkia	10,2	2 110	0,02 %
Hellas	11,2	2 164	0,02 %
Island	0,3	49	0,02 %
India	1186,2	184 543	0,02 %
Tyrkia	75,8	11 103	0,0146 %
Slovenia	2	268	0,0134 %
Spania	44,6	4 661	0,0105 %
Chile	16,8	1 613	0,0096 %
Romania	21,3	1 596	0,0075 %
Argentina	39,9	2 845	0,0071 %
Russland	141,8	3 479	0,0025 %
Brasil	194,2	3 852	0,0020 %
Japan	128	2 019	0,0016 %
Sør-Korea	48,4	172	0,0004 %

¹⁾ Tabellen viser antall flyktninger i hvert land som andel av total befolkning, basert på flyktingtallene ved inngangen til 2009. Tabellen viser alle land med mer enn 0,5% flyktninger i forhold til befolkningen, samt andre utvalgte land.

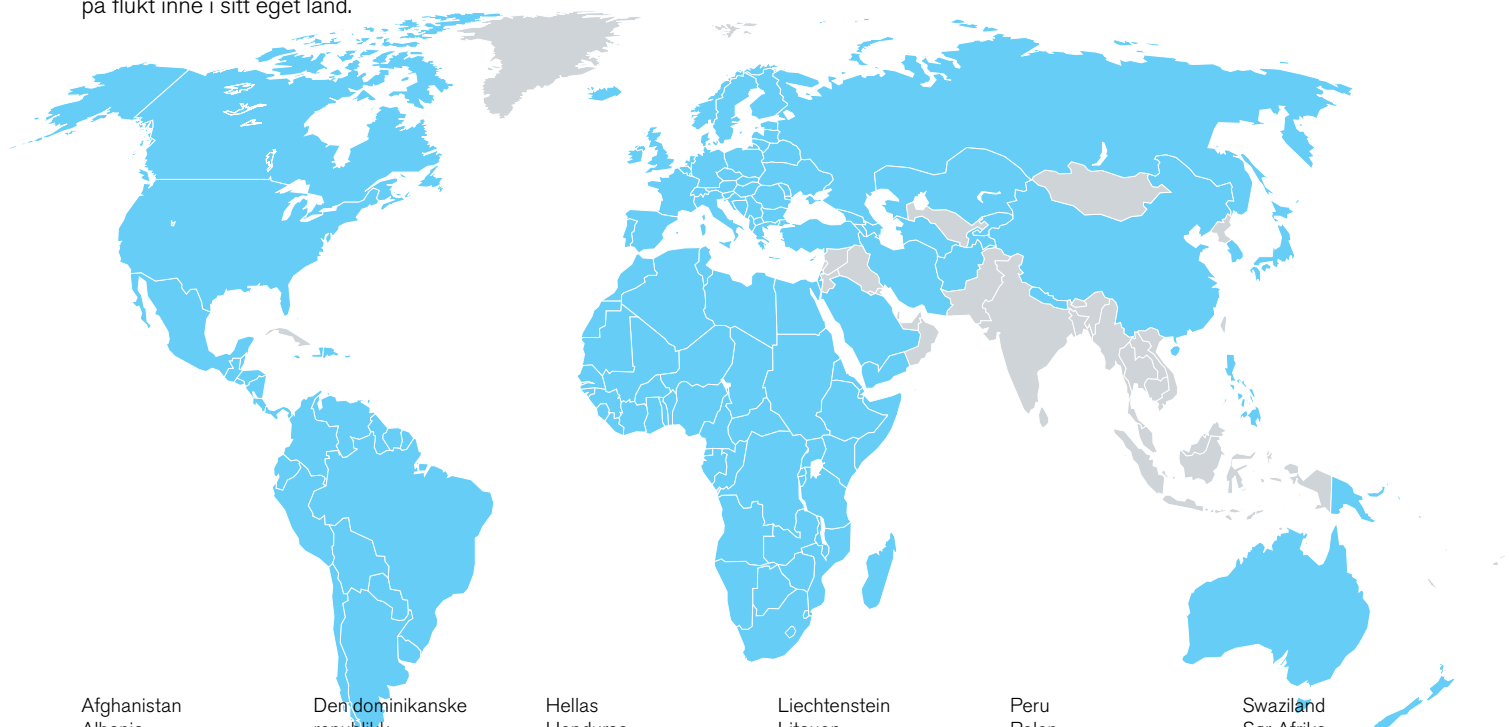
Kilder: FNs statistikkavdeling, UNSD, for folketall. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og FNs hjelpeorganisasjon for Palestina-flyktninger (UNRWA) for flyktingtall.

Land som er tilsluttet FNs flyktningkonvensjon

FNs flyktningkonvensjon fra 1951 og tilleggsprotokollen til konvensjonen fra 1967 er de viktigste internasjonale instrumenter for beskyttelse av flyktninger. Land som har sluttet seg til konvensjonen og protokollen, er forpliktet til å følge internasjonale regler for behandling av flyktninger. Konvensjonen og protokollen gjelder bare mennesker som har flyktet fra et land til et annet og gir dermed ikke regler for beskyttelse av internt fordrevne – mennesker på flukt inne i sitt eget land.

Nedenfor er en oversikt over landene som har ratifisert 1951-konvensjonen og protokollen fra 1967 pr 1. oktober 2008. Land merket med (K) har bare ratifisert konvensjonen, mens land merket med (P) bare har ratifisert protokollen.

Kilde: UNHCR

Afghanistan	Den dominikanske republikk	Hellas	Liechtenstein	Peru	Swaziland
Albania	Den sentralafrikanske republikk	Honduras	Litauen	Polen	Sør-Afrika
Algerie	Egypt	Hviterussland	Luxembourg	Portugal	Sør-Korea
Angola	Djibouti	Iran	Madagaskar (K)	Romania	Tadsjikistan
Antigua og Barbuda	Dominica	Irland	Makedonia	Russland	Tanzania
Argentina	Ecuador	Island	Malawi	Rwanda	Togo
Armenia	Egypt	Israel	Mali	Saint Kitts og Nevis (K)	Trinidad og Tobago
Aserbajdsjan	Italia	Jamaica	Malta	Saint Vincent og Grenadinene	Tsjad
Australia	Ekvatorial-Guinea	Japan	Marokko	Salomonøyene	Tsjekkia
Bahamas	Elfenbenskysten	Jemen	Mauritania	Samoa	Tunisia
Belgia	El Salvador	Kambodsja	Mexico	São Tomé og Príncipe	Turkmenistan
Belize	Estland	Kamerun	Moldova	Senegal	Tuvalu
Benin	Etiopia	Kapp Verde (P)	Monaco (K)	Serbia	Tyrkia
Bolivia	Fiji	Kasakhstan	Montenegro	Seychellene	Tyskland
Bosnia-Hercegovina	Filippinene	Kenya	Mosambik	Sierra Leone	Uganda
Botswana	Finland	Kina	Namibia	Slovakia	Ukraina
Brasil	Frankrike	Kirgisistan	Nederland	Slovenia	Ungarn
Bulgaria	Gabon	Kongo - Brazzaville	New Zealand	Somalia	Uruguay
Burkina Faso	Gambia	Kongo - DR	Nicaragua	Spania	USA (P)
Burundi	Georgia	Kroatia	Niger	Storbritannia	Vatikanstaten
Canada	Ghana	Kypros	Nigeria	Sudan	Venezuela (P)
Chile	Guatemala	Latvia	Norge	Surinam	Zambia
Colombia	Guinea	Lesotho	Panama	Sveits	Zimbabwe
Costa Rica	Guinea-Bissau	Liberia	Papua Ny Guinea	Sverige	Øst-Timor
Danmark	Haiti		Paraguay		

Asylsøkere til industriland i 2008

Land	Antall asylsøkere ¹⁾
Albania	10
Armenia	210
Aserbajdsjan	560
Australia	4 750
Belgia	12 250
Bosnia-Hercegovina	100
Bulgaria	750
Canada	36 900
Danmark	2 360
Estland	10
Finland	4 020
Frankrike	35 160
Georgia	40
Hellas	19 880
Hviterussland	90
Irland	3 870
Island	80
Italia	31 160
Japan	1 600
Kroatia	160
Kypros	3 920
Latvia	50
Liechtenstein	30
Litauen	220
Luxembourg	460
Makedonia	50
Malta	2 610
Moldova	60
Montenegro	10
Nederland	13 400
New Zealand	250
Norge	14 430
Polen	7 200
Portugal	160

Land	Antall asylsøkere ¹⁾
Romania	1 080
Russland	3 970
Serbia	80
Slovakia	910
Slovenia	240
Spania	4 480
Storbritannia	30 550
Sveits	16 610
Sverige	24 350
Sør-Korea	360
Tsjekkia	1 690
Tyrkia	12 980
Tyskland	21 370
Ukraina	2 240
Ungarn	3 120
USA	49 020
Østerrike	12 810
Totalt	382 670
Gamle EU-land ²⁾	216 280
Nye EU-land ³⁾	21 800
EU totalt	238 080
Norden	45 240
Vest-Europa ⁴⁾	247 430
Europa totalt	289 790
Land utenfor Europa ⁵⁾	92 880

¹⁾ Alle tall er avrundet til nærmeste titall.

²⁾ Omfatter de 15 landene som utgjorde EU før utvidelsen 1. mai 2004.

³⁾ Omfatter de 12 landene som har blitt medlem i EU i 2004 eller senere.

⁴⁾ Omfatter de 15 gamle EU-landene pluss Island, Liechtenstein, Norge og Sveits.

⁵⁾ Omfatter Australia, Canada, Japan, New Zealand, Sør-Korea og USA.

Kilde: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

Asylsøkere til industriland i 2004-2008

År	Antall asylsøkere ¹⁾
2004	395 360
2005	338 870
2006	306 960
2007	341 090
2008	282 670

¹⁾ Alle tall er avrundet til nærmeste titall.

Kilde: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

Viktigste opprinnelsesland for personer som søkte om asyl i industriland i 2008 ¹⁾

Opprinnelsesland	Antall asylsøkere
Irak	40 483
Russland	20 477
Somalia	21 823
Afghanistan	18 459
Kina	17 428
Serbia 2)	15 204
Nigeria	13 708
Pakistan	13 268
Eritrea	12 309
Mexico	12 169
Iran	10 813
Sri Lanka	9 678
Tyrkia	7 427
Haiti	7 117
Bangladesh	6 182
Georgia	5 548
Zimbabwe	5 546
DR Kongo	5 209

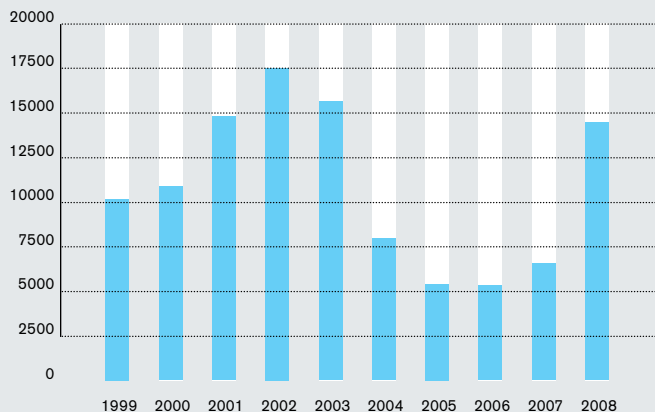
¹⁾ Baserer seg på informasjon fra 44 industriland.

²⁾ Inkluderer til en viss grad også Montenegro.

Kilde: FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

Asylsøkere til Norge i 1999-2008

År	Antall asylsøkere
1999	10 160
2000	10 843
2001	14 782
2002	17 480
2003	15 613
2004	7 950
2005	5 402
2006	5 320
2007	6 528
2008	14 431

Kilde: Utlendingsdirektoratet (UDI)

Asylsøkere til Norge etter nasjonalitet i 2008

AFRIKA		AMERIKA		EUROPA	
Eritrea	1 799	Colombia	9	Russland	1 078
Somalia	1 293	Nicaragua	5	Serbia	363
Nigeria	436	Canada	3	Kosovo	312
Etiopia	354	Chile	2	Tyrkia	82
Sudan	118	Cuba	1	Albania	53
Kongo-DR	107	El Salvador	1	Aserbajdsjan	40
Algerie	100	Guatemala	1	Makedonia	23
Libya	81	Mexico	1	Georgia	19
Ghana	73	Peru	1	Ukraina	18
Burundi	69	Totalt Amerika	24	Bosnia-Hercegovina	17
Marokko	44			Armenia	15
Kamerun	39			Hviterussland	13
Gambia	37	ASIA		Kroatia	10
Guinea	36	Irak	3 137	Moldova	9
Rwanda	30	Afghanistan	1 363	Montenegro	6
Liberia	27	Iran	720	Tsjekkia	6
Mauritania	26	Sri Lanka	342	Litauen	3
Uganda	25	Usbekistan	148	Romania	3
Angola	24	Nepal	144	Bulgaria	2
Elfenbenskysten	22	Syria	115	Latvia	2
Sierra Leone	22	Jemen	82	Nederland	2
Kenya	19	Kina	81	Storbritannia	2
Senegal	19	India	74	Ungarn	2
Zimbabwe	17	Libanon	54	Estland	1
Tunisia	10	Pakistan	38	Frankrike	1
Niger	9	Sør-Korea	32	Italia	1
Togo	9	Vietnam	25	Spania	1
Kongo-Brazzaville	7	Nord-Korea	23	Sverige	1
Burkina Faso	6	Jordan	22	Totalt Europa	2 085
Benin	4	Myanmar (Burma)	20		
Djibouti	3	Israel	15	Statsløse	940
Ekvatorial-Guinea	3	Egypt	14		
Guinea-Bissau	3	Bhutan	12	Asylsøkere i alt	14 431
Sør-Afrika	3	Kirgisistan	9		
Gabon	2	Bangladesh	8		
Namibia	2	Kasakhstan	8		
Tsjad	2	Mongolia	6		
Mali	1	Tadsjikistan	3		
Vest-Sahara	1	Kuwait	2		
Totalt Afrika	4 882	Filippinene	1		
		Indonesia	1		
		Singapore	1		
		Totalt Asia	6 500		

Kilde: Utlendingsdirektoratet (UDI)

ASYLVEDTAK OG OVERFØRINGSFLYKTNINGER

Asylvedtak i Norge i 2008 ¹⁾

Asyl ²⁾	1 077
Annen beskyttelse ³⁾	1 170
Opphold av humanitære grunner ⁴⁾	801
15-mnd regelen ⁵⁾	4
Avslag	4 390
Dublin ⁶⁾	1 507
Avslag annen grunn ⁷⁾	66
Trukket/henlagt	685
Totalt	9 700

¹⁾ Personer som har søkt fra utlandet og overføringsflyktninger er holdt utenfor statistikken.

²⁾ Personer som har fått oppholdstillatelse i henhold til kriteriene i FNs flyktningkonvensjon.

³⁾ Personer som i følge norske myndigheter ikke tilfredsstiller kravene til å få asyl, men som likevel har fått oppholdstillatelse av beskyttelsesgrunner.

⁴⁾ Personer som har fått oppholdstillatelse på grunn av sterke menneskelige hensyn og/eller på grunn av en særlig tilknytning til Norge.

⁵⁾ Personer som får oppholdstillatelse fordi behandlingen av asylsøknaden har tatt mer enn 15 måneder.

⁶⁾ Personer som har fått avslag på grunnlag av Dublinkonvensjonen. Det vil si at de enten har søkt asyl i et annet land som er medlem av Dublinkonvensjonen eller at de har kommet til Norge på visum gitt av et av landene som er med i Schengensamarbeidet. Søknad om asyl vil i disse tilfellene ikke bli realitetsbehandlet i Norge, men i stedet bli behandlet av et av de andre Dublinlandene.

⁷⁾ Personer som har opphold i trygt tredjeland eller avslag pga. Nordisk passkontrolloverenskomst. Ikke realitetsbehandlet i Norge

Kilde: Utlendingsdirektoratet (UDI)

Overføringsflyktninger til Norge i 2008

Statsborgerskap	Antall innvilget ¹⁾	Antall ankomster
Afghanistan	12	8
Bhutan	149	23
Burundi	5	5
Colombia	5	5
DR Kongo	5	16
Eritrea	76	2
Etiopia	76	4
Filippinene	5	9
Irak	158	152
Iran	3	18
Israel	1	1
Kambodsja	7	0
Kina	5	0
Liberia	0	4
Marokko	2	2

Statsborgerskap	Antall innvilget ¹⁾	Antall ankomster
Myanmar / Burma	260	363
Rwanda	1	1
Somalia	27	21
Sri Lanka	42	43
Thailand	3	1
Usbekistan	1	1
Vietnam	2	5
Zimbabwe	1	1
Statsløse	49	56
Totalt	895	741

¹⁾ I tillegg er det 15 personer som er skjernet.

Tallet på innreiser til Norge omfatter personer som ble tatt ut i 2006 og 2007. Derfor er det ikke direkte sammenheng mellom tall for innvilgelser og ankomster.

Kilde: Utlendingsdirektoratet (UDI)

Fordrevet av naturkatastrofer i 2008 ¹⁾

Type katastrofe: ²⁾	Geofysisk katastrofe	Meteorologisk katastrofe	Hydrologisk katastrofe	Klimatologisk katastrofe	Totalt	Totalt klimarelaterte katastrofer ³⁾
Antall						
Antall katastrofer	21	61	128	11	221	200
Befolkning rammet	46 789 006	15 308 823	65 896 025	79 225 502	207 219 356	160 430 350
Befolkning husløs	65 915	273 373	2 572 797	3 600	2 915 685	2 849 770
Anslått antall fordrevne	15 697 230	4 873 929	7 568 022	511 472	28 650 653	12 953 423
Anslått antall evakuerte	72 200	3 372 594	3 917 396	50 000	7 412 190	7 339 990
Totalt antall fordrevne + evakuerte	15 769 430	8 246 523	11 485 418	561 472	36 062 843	20 293 413
Prosentandel fordrevne av rammet befolkning	34 %	54 %	17 %	1 %	17 %	13 %

¹⁾ Kartleggingen dekker plutselige naturkatastrofer, som flom, oversvømmelser, storm og annet ekstremvær. Undersøkelsen inkluderer ikke naturkatastrofer som utvikler seg over tid, som for eksempel tørke. Merk at kildene som er brukt ikke kartlegger retur. Data er dermed generelt fra toppunktet av fordrivelse. Data er utledet fra rapporter om hjemløse og evakuerte, da det ikke rapporteres systematisk om fordrevne. Resultatet kan ikke brukes til å vise en trend, da kartleggingen kun dekker ett år (2008).

²⁾ Katastrofetyppologien er basert på EM-DAT (Emergency Events Database), Centre for Research on the Epidemiology of Disasters: <http://www.emdat.be/>

³⁾ I denne kartleggingen regnes meteorologiske, hydrologiske og klimatologiske katastrofer som klimarelaterte

INNHold >> FAKTA

169 Konvensjoner og regelverk
172 Begreper

BESKYTTELSE AV FLYKTINGER OG INTERNT FORDREVNE

Flyktingretten, menneskerettighetene og internasjonal humanitær rett består i stor grad av internasjonalt, juridisk bindende regelverk. De består av både globale og regionale bestemmelser. I tillegg er stater også bundet av internasjonal sedvanerett, som gjør at stater er forpliktet til å følge regler som i utgangspunktet ikke var juridisk bindende, men som gjennom statspraksis over lang tid har antatt bindende form.

FOLKERETTLIGE REGESETT

Flyktingrettslige instrumenter, menneskerettighetsinstrumenter og den internasjonale humanitære instrumenter sier noe om hvem som er å anse som flykting og hvem som ellers har rett til internasjonal beskyttelse - hva slags beskyttelse som skal gis, og byrdefordeling mellom landene. Den primære beskyttelsen er i utgangspunktet ment å skulle gis i ens eget hjemland gjennom menneskerettighetene. Denne beskyttelsen er imidlertid fremdeles fraværende i store deler av verden i dag. Det sentrale i flyktingretten er derfor at personer som ikke

kan få beskyttelse i sitt eget hjemland, kan søke om å få internasjonal beskyttelse. Flyktingkonvensjonen av 1951 er det viktigste beskyttelsesinstrumentet. Kunnskap om menneskerettighetskonvensjonene er viktig blant annet for å kunne tolke flyktingkonvensjonen i tillegg til at det gir et eget vern mot tilbakesendelse til steder man frykter alvorlige overgrep.

Menneskerettighetsinstrumentene utgjør den primære beskyttelsen for internt fordrevne. Disse vil ikke kunne påberope seg vernet etter flyktingkonvensjonen da denne bare gjelder de som har krysset en internasjonalt anerkjent grense. FNs retningslinjer for internt fordrevne (av 1998) er en samling prinsipper hentet fra forskjellige menneskerettighetsinstrumenter, internasjonal humanitær rett, flyktingretten og internasjonal sedvanerett som hver for seg er bindende. Retningslinjene fastsetter både de internt fordrevnes rettigheter, samt myndigheters og opprørstyrkers plikter i alle fluktens faser.

GLOBALE REGELVERK

FLYKTINGKONVENSJONEN AV 1951 Inneholder bestemmelser om hvem som er å anse som flykting, om beskyttelse mot retur og om hvilke rettigheter en flykting har.

En flykting er en person som med rette frykter for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en bestemt sosial gruppe. Det er et vilkår at hun/han befinner seg utenfor sitt hjemland, det vil si har krysset en internasjonal grense. Grunnsteinen i all flyktingbeskyttelse er også nedfelt i Flyktingkonvensjonen: non-refoulement-prinsippet (artikkel 33). Dette prinsippet innebærer at ingen må sendes tilbake til et område der liv og sikkerhet er i fare.

1951-konvensjonens anvendelsesområde ble utvidet gjennom 1967-protokollen, som opphevet begrensninger med hensyn til tid og rom.

■ www.unhcr.org

FNs retningslinjer for internt fordrevne (UN Guiding Principles on Internal Displacement), fra 1998, er en samling av de viktigste rettighetene til internt fordrevne. Prinsippene – eller rettighetene – er hentet fra internasjonal sedvanerett og forskjellige juridiske instrumenter i internasjonal rett, deriblant Verdenserklæringen om

menneskerettighetene av 1948, Konvensjonene om sivile og politiske rettigheter og om sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter av 1966 samt de fire Genève-konvensjonene om beskyttelse av personer og gjenstander i krig. Retningslinjene er gruppert i fire hovedtema: ikke-diskriminering, bevegelsesfrihet, fysisk sikkerhet og humanitær assistanse.

■ www.ohchr.org/english/issues/idp/standards.htm

Menneskerettighetserklæringen av 1948 Inneholder fundamentale menneskerettigheter. Fra å være en ikke-juridisk bindende erklæring i 1948, er det i dag ingen som vil bestride at mange av disse menneskerettighetsprinsippene er juridisk bindende sedvanerett. De er nedfelt i en rekke menneskerettighetsinstrumenter og i nasjonal lovgivning og grunnlover i mange land. Sentralt i Menneskerettighetserklæringen står artikkel 14 som omfatter retten til å søke asyl («Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot asyl mot forfølgelse.»).

■ www.unhcr.ch/udhr/lang/eng.htm

FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter av 1966 (SP) Konvensjonen omhandler viktige sivile og politiske rettigheter, som forbud mot vilkårlig frihetsberøvelse, forbud mot tortur, yttringsfrihet, religionsfrihet og organisasjonsfrihet.

■ www.unhcr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm

<<< KONVENSJONER OG REGELVERK

FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter av 1966 (ØSK) Konvensjonen omhandler tema som arbeid, sosial sikkerhet, familie, levestandard inkludert mat, klær og helse, helse og utdanning. Dette er rettigheter som i større grad enn de sivile og politiske rettighetene er avhengige av økonomiske ressurser for å kunne sikres.

■ www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_cescr.htm

Torturkonvensjonen av 1984 definerer hva som er tortur, og har som mål å hindre at mennesker blir utsatt for tortur eller sendt tilbake til land der de står i fare for å bli utsatt for tortur. Konvensjonen inneholder oppfølgingsmekanismer både i form av straffe- og utleveringsmekanismer. Det er også etablert en egen komité som enkeltpersoner kan sende klager til.

■ www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_cat39.htm

Den internasjonale straffedomstolen (ICC) er en permanent internasjonal domstol som kan straffeforfølge enkeltindivider for alvorlige internasjonale forbrytelser: folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser. Domstolen er den første faste institusjonen i sitt slag, og representerer et viktig framskritt for menneskerettighetene og internasjonal humanitær rett. Domstolen startet sin virksomhet i 2003. Den er lokalisert i Haag i Nederland, men kan gjennomføre rettsaker andre steder for å komme nærmere samfunnet som er blitt rammet av overgrepene.

■ www.icc-cpi.int

REGIONALE REGELVERK

Regionale systemer har vokst fram under tankegangen om at det ofte er lettere å finne en felles forståelse av problemene innen en region enn på verdensbasis. Instrumenter framforhandlet innen disse regionale systemene er i utgangspunktet bare bindende for denne regionen.

Afrika

African (Banjul) Charter on Human and Peoples' Rights. Konvensjonen omhandler viktige sivile og politiske rettigheter slik som forbud mot vilkårlig frihetsberøvelse, forbud mot tortur, ytringsfrihet, religionsfrihet og organisasjonsfrihet. I motsetning til andre menneskerettighetskonvensjoner, som er individfokuset, inneholder denne også referanser til folk/gruppers rettigheter.

■ www.africa-union.org/root/au/Documents/Treaties/Text/Banjul%20Charter.pdf

Den afrikanske menneskerettighetsdomstolen (African Court of Justice) Den afrikanske union har også et eget domstolsapparat. Dette er imidlertid så nytt og uprøvd at det er vanskelig å si noe om effektiviteten.

■ www.africa-union.org/root/au/organs/Court_of_Justice_en.htm

OAU-konvensjonen av 1969 Inneholder en utvidet flyktningdefinisjon som både viser til og supplerer 1951-konvensjonen. Ifølge denne er en flyktning en person som er utsatt for individuell forfølgelse eller generell vold, krig, borgerkrig, intern uro og liknende, å anse som flyktning.

■ www.achpr.org/english/_info/refugee_en.html

Latin-Amerika

American Convention on Human Rights (Pact of San Jose, Costa Rica) Konvensjonen omhandler viktige sivile og politiske rettigheter, som forbud mot vilkårlig frihetsberøvelse, forbud mot tortur, ytringsfrihet, religionsfrihet og organisasjonsfrihet.

■ www.oas.org/juridico/english/treaties/b-32.html

The Inter-American Court of Human Rights Denne regionale domstolen har en lang og solid tradisjon og har vært en viktig institusjon i det amerikanske rettssystemet.

■ www.corteidh.or.cr/

Cartagena-erklæringen av 1984 En samling prinsipper som i utgangspunktet ikke er juridisk bindende, men som etter hvert har blitt inkludert i en rekke nasjonale lovgivninger. Den inneholder blant annet en utvidet definisjon av flyktningbegrepet på samme måte som den afrikanske konvensjonen.

■ www.asylumlaw.org/docs/international/CentralAmerica.PDF

Europa

I Europa er det for tiden to aktører som arbeider med menneskerettighets- og flyktningspørsmål. Den ene er Europarådet og den andre er EU.

• EUROPARÅDET

Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen av 1950 Inneholder fundamentale menneskerettighetsprinsipper. Noen av dem er ufravikelige, som forbud mot tortur, forbudet mot slaveri, forbud mot lovers tilbakevirkende kraft. Konvensjonen etablerer også menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg, hvis avgjørelser er av fundamental betydning for eksempel når det gjelder vurdering av om retur av asylsøkere er trygt.

■ www.hri.org/docs/ECHR50.html

Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg Domstolens oppgave er å sikre at de forpliktelsene statene har påtatt seg ifølge Menneskerettighetskonvensjonen, blir overholdt.

■ www.echr.coe.int/

• EU

Felles europeisk asylsystem 1. mai 2004 etablerte EU et Felles europeisk asylsystem (Common European Asylum System – CEAS). Bortsett fra Dublin-forordningen og Eurodac-forordningen er ikke disse instrumentene bindende for Norge.

■ http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/asylum/doc_asylum_intro_en.htm

De mest sentrale instrumentene er:

■ **STATUSDIREKTIVET:** Inneholder bestemmelser om hvem som er å anse som flyktning etter 1951-konvensjonen, og hvem som ellers trenger internasjonal beskyttelse («subsidiary protection»). Bestemmelsene inkluderer hva dette medfører av rettigheter.

■ **DUBLIN-FORORDNINGEN:** Bestemmer hvilket land som skal være ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad. Også Norge er med i dette samarbeidet gjennom en særavtale med EU.

■ **EURODAC-FORORDNINGEN:** Inneholder bestemmelser om fingeravtryksregister som gjør Dublin-samarbeidet praktisk gjennomførbart. Norge er med i dette samarbeidet.

■ **DIREKTIV OM MIDLERTIDIG BESKYTTELSE:** Gir regler om midlertidig beskyttelse i masseflyktsituasjoner.

■ **DIREKTIV OM MOTTAK AV ASYLSØKERE:** Inneholder krav til minimumsstandarder for innkvartering, skolegang, arbeid, osv. for asylsøkere.

■ **PROSEDYREDIREKTIVET:** Fellesregler for asylprosedyrer er vedtatt, men har ennå ikke trådt i kraft.

Asia

For Asia finnes ingen regionale organisasjoner eller konvensjoner som tilsvarer de som er nevnt under Afrika, Amerika og Europa.

NASJONAL LOVGIVNING

Utlendingsloven av 1988 Inneholder blant annet bestemmelser om beskyttelse, hvem som er flyktning, hvem som skal ha asyl og hvem som kvalifiserer til annen form for beskyttelse. Flyktningkonvensjonens definisjon av flyktning er innarbeidet i loven. Ifølge utlendingsloven skal en person som oppfyller kriteriene til Flyktningkonvensjonens definisjon av «flyktning», etter en nærmere vurdering få asyl i Norge. En ny Utlendingslov er nå vedtatt og trer i kraft 1. januar 2010. Et sentralt spørsmål er forslaget om en utvidet flyktningdefinisjon.

■ www.lovdata.no/all/hi-19880624-064.html (1988)

■ www.lovdata.no/all/hi-20080515-035.html (2008)

MENNESKERETTIGHETSLOVEN AV 1999 Loven har innarbeidet tre menneskerettighetskonvensjoner: Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen av 1950 og de to FN-konvensjonene av 1966. I tillegg ble FNs barnekonvensjon innarbeidet i juni 2003. I tilfelle konflikt med annen norsk lovgivning skal disse konvensjonsbestemmelsene ha forrang.

■ www.stortinget.no/inno/199899-051-012.HTML

48-TIMERS REGELEN: 48-timers prosedyre for asylsøkere med antatt grunnløse asylsøknader. Tiltak for at asylsøkere som antas å ikke ha et reelt beskyttelsesbehov får en raskere saksbehandling, og skal være ute av landet i løpet av 72 timer. Besluttet i oktober 2003 og trådte i kraft fra 2004. Ordningen inneholder alle elementene i en ordinær asylsak.

ASYL: Asyl betyr beskyttelse. Dette er primært beskyttelse mot å bli sendt tilbake til det stedet man blir forfulgt. Hvert land definerer imidlertid selv hva som legges i begrepet. I Norge gis asyl til personer som med rette frykter forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en spesiell gruppe. Utlendinger som defineres som flyktning etter Flyktningkonvensjonen av 1951, innvilges asyl. Asyl innebærer i Norge også visse rettigheter.

ASYLINTERVJU: Asylsøkeren skal intervjues så raskt som mulig etter ankomst til landet. Under intervjuet må søkeren gjøre rede for grunnen til at hun/han søker asyl. Opplysningene som blir gitt i intervjuet danner grunnlag for asylsøknaden. Asylintervjuet utføres av en saksbehandler fra Utlendingsdirektoratet. Asylintervjuets gjennomsnittlige varighet er fire timer. Intervjuer med en varighet på seks – åtte timer er ikke uvanlig.

Asylintervjuet fokuserer på spørsmål om

- asylsøkerens identitet – hvem hun/han er
- asylsøkerens familiemedlemmer
- hvorfor asylsøkeren forlot hjemlandet sitt
- hvorfor asylsøkeren er redd for å reise tilbake til hjemlandet
- reiserute – hvordan asylsøkeren kom til Norge

Asylsøkere som er omfattet av prosedyrer for «åpenbart grunnløse» saker gjennomgår et kortere og forenklet intervju. Det legges i Norge opp til at søkeren skal ha mulighet til å bli intervjuet av en av samme kjønn.

ASYLMOTTAK: Tilbud fra staten om bosted for asylsøkere mens de venter på behandling av asylsøknaden. Etter vedtak er det vanlig at søkeren blir boende enda en periode i statlige mottak før bosetting i en kommune eller utreise. Beboere i statlige mottak får hjelp til det mest nødvendige av mat og klær, og de har ulike plikter og tilbud. Mottakene holder nøktern standard og er fortrinnsvis basert på selvhushold. I de siste årene har man også opprettet såkalte «ventemottak» som er et tilbud til de som har fått endelig avslag på søknad om asyl, men som av ulike grunner ikke kan reise tilbake til sine hjemland.

ASYLSØKER: Person som på egen hånd ankommer et annet land og som normalt søker om asyl ved ankomst eller kort tid etter ankomst. Retten til å søke asyl er nedfelt i artikkel 14 av Verdenserklæringen om menneskerettighetene, som sier at «Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot beskyttelse mot forfølgelse». Personen omtales som «asylsøker» fram til søknad om asyl er avgjort.

BESKYTTELSE: Begrep som i flyktningssammenheng henspiller på det behov og krav til så vel juridisk som fysisk beskyttelse enhver flyktning har i henhold til internasjonale konvensjoner.

BORTVISNING: Begrep som i Norge brukes når en utlending i henhold til utlendingsloven nektes adgang til landet på grensen, eller må reise ut av landet etter et kortere eller lengre opphold. Vedtak om bortvisning er ikke til hinder for senere innreise. Bortvisning i henhold til utlendingsloven foretas blant annet når en utlending kommer til landet uten gyldig pass eller visum eller når vedkommende «ikke kan sannsynliggjøre å ha eller være sikret tilstrekkelige midler til opphold i riket og til hjemreise». Bortvisning må ikke forveksles med utvisning eller uttransportering fra landet.

BOSETTING I KOMMUNE: Personer med flyktningstatus, opphold på humanitært grunnlag eller kollektiv beskyttelse, som flytter ut av statlig mottak og bosetter seg som ordinær innbygger i en kommune. Dersom søkeren er i stand til å forsørge seg selv og eventuelle familiemedlemmer, kan hun/han fritt bosette seg i en ønsket kommune, også før hun/han har fått oppholdstillatelse. Begrepet omfatter også overføringsflyktninger og andre som ikke er innom statlige mottak.

BOSETTINGSTILLATELSE: Tre år med gyldig oppholds- eller arbeidstillatelse i Norge danner normalt grunnlag for bosettingstillatelse. Tillatelsen gir rett til varig opphold og generell adgang til å ta arbeid i Norge. Den gir også utvidet vern mot bortvisning og utvisning.

DRR (DISASTER RISK REDUCTION): Katastroforebygging og risikoreduksjon har både likheter og ulikheter med klimatilpasning. DRR gjelder alle katastrofer, ikke kun klimarelaterte, og har som regel et mer umiddelbart fokus. UNISDR (UN International Strategy for Disaster Reduction) definerer DRR som det konseptuelle rammeverket av elementer som anses å ha muligheter for å minimere sårbarhet og katastroferisiko i et samfunn, for å unngå (forebygging) eller for å begrense (mitigation og beredskap) de negative effektene av katastrofer (hazards), innen den bredere kontekst av bærekraftig utvikling.

ENSLIG MINDREÅRIG: Asylsøker, flyktning eller person med opphold på humanitært grunnlag som er under 18 år, og som er uten foreldre eller andre med foreldreansvar i landet.

FLYKTNING: En flyktning er i henhold til FNs flyktningkonvensjon en person som "har flyktet fra sitt land og har en velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk overbevisning eller medlemskap i en bestemt sosial gruppe, og som ikke er i stand til eller på grunn av slik frykt ikke villig til å påberope seg sitt lands beskyttelse". Brukes også ofte om personer som har fått beskyttelse av andre grunner enn det som er lagt ned i Flyktningkonvensjonen.

FLYKTNINGKONVENSJONEN: FNs Konvensjon om flyktningers rettstilling av 28. juli 1951 og Protokollen av 31. januar 1967.

FLYKTNINGSTATUS: I henhold til flyktningkonvensjonens artikkel 1A defineres en person som flyktning hvis hun/han har «velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk overbevisning eller medlemskap i en bestemt sosial gruppe, og som ikke er i stand til eller på grunn av slik frykt ikke villig til å påberope seg sitt lands beskyttelse». Denne definisjonen blir stort sett brukt eller referert til ordrett i de forskjellige lands regelverk for flyktninger og asylsøkere, men siden det i praksis ikke finnes noen internasjonal myndighet som kan avgjøre tolkningsspørsmål, blir artikkelens innhold tolket og praktisert ulikt fra land til land. FNs høykommissær for flyktninger har imidlertid laget en håndbok, med diverse vedlegg, som blant annet inneholder retningslinjer for fortolkning. I tillegg har EU vedtatt et eget statusdirektiv, som inneholder en utdypende fortolkning av artikkel 1A som skal gjelde likt i alle medlemslandene.

FLYKTNINGSPOLITIKK: Flyktningpolitikk omfatter mål, regelverk og tiltak i arbeidet for å forebygge og løse flyktningproblemer og hjelpe flyktninger, både internasjonalt og nasjonalt. Flyktningpolitiske virkemidler er blant annet forebyggende virksomhet, nødhjelp, asyl/vern, gjenbosetting og tilbakevendings tiltak.

FNS RETNINGSLINJER FOR INTERNT FORDREVNE: Guiding Principles on Internal Displacement. Vedtatt av FNs generalforsamling i 1998. En samling og sammenstilling av prinsipper fra forskjellige konvensjoner som er relevant for internt fordrevne.

GJENBOSETTING: Overføring av flyktninger for bosetting i et annet land. Brukes som regel i forbindelse med mottak av overføringsflyktninger. Man bruker også betegnelsen «kvoteflyktning»

IASC, INTER-AGENCY STANDING COMMITTEE: Internasjonalt samordningsorgan for humanitær bistand bestående av FN-organisasjoner og frivillige organisasjoner. Jobber for en styrket koordinering av humanitær assistanse.

IDP: Se under internt fordrevne personer

INNVANDRER: En innvander er en person som er født i utlandet og fast bosatt i Norge, med begge foreldre født i utlandet.

INNVANDRINGSPOLITIKK: Innvandringspolitikk i vid forstand omfatter målsettinger, regelverk og tiltak som gjelder for innvandring og innvandrere, det være seg flyktninginnvandring, familieinnvandring eller arbeidsinnvandring. Politikken består av følgende hoveddeler: regulering og kontroll av innvandring og oppholdet til utlendingene i riket (utlendingspolitikk), tiltak rettet mot ulike grupper av innvandrere og utlendinger som oppholder seg i Norge, og tiltak for å skape gode forhold mellom innvandrere og befolkningen

ellers. Den innenlandske flyktningpolitikken er en del av innvandringspolitikken.

INTEGRERING: Inkludering av individ eller av grupper (som minoriteter) på like vilkår i samfunnet, i en organisasjon eller ulike samfunnsområder som for eksempel utdanningssystem, arbeidsliv eller boligmarked. I begrepet ligger det at det må være gjensidig tilpasning mellom gruppene i samfunnet.

INTERNT FORDREVNE PERSON (IDP, INTERNALLY DISPLACED PERSON): Internt fordrevne er personer som har blitt tvunget til å flykte fra sine hjem og bosteder på grunn av – eller for å unngå følgene av – væpnede konflikter, situasjoner med generell voldstøvelse eller menneskerettighetsbrudd samt naturkatastrofer, som ikke har krysset en internasjonalt anerkjent statsgrense. Blir også kalt internflyktninger, men internt fordrevne er den korrekte betegnelsen.

KLIMAKONVENSJONEN / UNFCCC: UNFCCC står for United Nations Framework Convention on Climate Change og er FNs rammekonvensjon om klimaendringer. Den ble vedtatt under FNs konferanse om miljø og utvikling i 1992 (Rio-konferansen) og trådte i kraft i 1994. Konvensjonen la det første viktige grunnlaget for det videre internasjonale arbeidet med å motvirke klimaendringer. COP (Conference of the Parties) er konvensjonens styrende organ.

KLIMAPANELET / IPCC (INTERGOVERNMENTAL PANEL ON CLIMATE CHANGE): Internasjonalt forskerpanel som følger klimautviklingen; både menneskeskapt og naturlig. Det internasjonale klimapanelet utgir statusrapporter på området.

KLIMATILPASNING / ADAPTATION: Klimatilpasning handler om å tilpasse seg de uunngåelige klimaendringene. FNs klimapanel definerer klimatilpasning som tilpasninger eller justeringer i naturlige eller menneskelige systemer som respons på eksisterende eller forventede klimatiske stimuli eller deres effekter, som modererer skade eller utnytter muligheter. Man snakker ofte om proaktiv eller responsiv tilpasning. Et eksempel på proaktiv tilpasning er treplanting for å unngå skred og flom. Et eksempel på responsiv tilpasning er humanitær assistanse.

KOLLEKTIV BESKYTTELSE ELLER MIDLERTIDIG BESKYTTELSE: Personer i en massefluktsituasjon kan få innvilget midlertidig oppholds- eller arbeidstillatelse på kollektivt grunnlag. En slik tillatelse danner ikke grunnlag for bosettingstillatelse de første fire årene. Normalt skal alle asylsøkere få en individuell behandling av sine søknader, men midlertidig beskyttelse er en kollektiv beskyttelse som innebærer at asylsøkeren får beskyttelse på grunnlag av vedkommendes tilhørighet til en spesiell gruppe som anses som utsatt for forfølgelse. Ble innført i tilknytning til krigen i Bosnia, og har senere bare blitt brukt overfor flyktingene fra Kosovo.

KYOTOPROTOKOLLEN / KYOTOAVTALEN: Kyotoprotokollen ble vedtatt i desember 1997 i Kyoto, Japan, som en protokoll til Klimakonvensjonen. Avtalen innebærer utslippskutt for en rekke industriland (Anneks 1-land) i forhold til 1990-nivå. På Bali-konferansen (COP 13) i desember 2007 ble partene til Klimakonvensjonen enige om å begynne forhandlinger om en ny avtale (eller «agreed outcome») i og med at de nåværende Kyoto-forpliktelsene løper ut i 2012. Etter planen skal forhandlingene være fullført på FNs klimakonferanse i København i desember 2009 (COP 15), slik at den rekker å bli ratifisert av mange nok land til å tre i kraft fra 2012. Ifølge Bali Action Plan skal avtalen ikke bare omhandle utslippskutt, men også klimatilpasning, teknologi-overføring og finansiering.

MIDLERTIDIG OPPHOLDSTILLATELSE: Praksis som i utgangspunktet ble innført i 2000 for nord-irakiske (kurdiske) asylsøkere, som norske myndigheter mente ikke hadde et reelt beskyttelsesbehov, men som ikke kunne returneres til Irak av praktiske årsaker. Den midlertidige oppholdstillatelsen er gyldig for ett år, er ikke fornybar og danner ikke grunnlag for familiegjenforening eller bosettingstillatelse.

MIGRANT: Individ som deltar i migrasjon – se migrasjon.

MIGRASJON: Betegner forflyttingen av enkeltmennesker eller grupper over landegrenser. Brukes også for forflyttinger innenfor et land. For å skille de to gruppene brukes gjerne «internasjonal migrasjon» om forflytting over landegrenser.

NGO: Non-governmental organisation – ikke-statlig organisasjon. Brukes blant annet om ideelle, frivillige organisasjoner som driver med nødhjelp, bistand, menneskerettigheter, miljøspørsmål og annet.

NON-REFOULEMENT: Folkerettslig sedvanerettsprinsipp som innebærer at ingen må sendes til et område hvor liv eller sikkerhet er i fare.

OPPHOLD PÅ HUMANITÆRT GRUNNLAG: Tillatelse som gis til en asylsøker som ikke oppfyller kravene til flyktningstatus, men som er i en flyktningliknende situasjon. Man har nå begynt å skille mellom «opphold av andre beskyttelsesgrunner» og mer rene humanitære grunner. For eksempel kan det gis der andre sterke menneskelige hensyn taler for at en person bør få bli i landet. En oppholdstillatelse på humanitært grunnlag er normalt gyldig for ett år av gangen og fornyes årlig. Etter tre år innvilges normalt en permanent oppholdstillatelse. Myndighetene vil automatisk vurdere en person opp mot denne bestemmelsen der en person får avslag på søknad om asyl.

OVERFØRINGSFLYKTNING: Person som kommer til Norge etter avtale med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).

Stortinget fastsetter en kvote for hvor mange overføringsflyktninger Norge skal ta imot, og dette bestemmes for perioder på tre år av gangen. Ved vurderingen av hvem som bør utvelges, legges det vekt på flyktningens bakgrunn, forutsetninger for integrering og om hun/han har nære slektninger i Norge. Se «Gjenbosetting».

PERMANENT OPPHOLDSTILLATELSE – se bosettingstillatelse.

REDD: REDD står for Reduced Emissions from Deforestation and Forest Degradation in Developing Countries. FNs Klimapanel (IPCC) har anslått at store klimagassutslipp skyldes avskoging, og bemerker at å redusere avskoging er utslippskuttløsningen med størst og mest umiddelbar karboneffekt på kort sikt per hektar og per år globalt. Partene til Klimakonvensjonen (UNFCCC) har vedtatt et mandat og handlingsplan for REDD. REDD antas å inngå som et element i en klimaavtale i København.

REPATRIERING: Innebærer at en person reiser tilbake til sitt hjemland etter å ha hatt en form for tillatelse (beskyttelse). Må ikke forveksles med retur.

RETUR: Begrepet retur benyttes for eksempel når en asylsøker har fått avslag på asylsøknaden og må returnere til et transitland eller til hjemlandet. En person med avslag plikter å organisere sin egen retur til transitland eller hjemland. Norge tilbyr de som har fått avslag på søknad å kontakte Den internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM) som kan fasilitere eller bistå returen. I noen tilfeller tilbyr IOM vesentlig økonomisk støtte/reintegreringsstøtte. De som velger å ikke organisere sin egen reise eller å kontakte IOM, blir uttransportert av politiet. Må ikke forveksles med repatriering.

RETURSAMTALE: I henhold til Utlendingsdirektoratets retningslinjer til ansatte i mottak, skal det gjennomføres en individuell retursamtale med asylsøker etter at første gangs negative vedtak er fattet. Retursamtalen har som formål at søkeren er forberedt (han/hun er fremdeles i asylsøkerprosessen) på at søknaden kan bli avslått og at dette medfører at han/hun plikter å forlate landet. Samtalen gir også informasjon om muligheten til å ta kontakt med IOM som kan støtte/organisere returen til hjemlandet.

STATSLØSE: Personer som av ulike grunner ikke har, eller har blitt fratatt sitt statsborgerskap.

TILBAKEVENDING: Innebærer at en flyktning eller en internt fordrevet person reiser tilbake til sitt hjemland eller hjemsted. Se «Repatriering».

TILBAKEVENDINGSSTØTTE: Alle personer som har blitt innvilget oppholdstillatelse i Norge, men som likevel ønsker å vende tilbake til hjemlandet på permanent basis, har rett til en tilbakevendingsstøtte på 15 000 kroner. Man har ikke krav på støtten under

behandlingen av søknaden eller dersom man har fått avslag på den. I tillegg til tilbakevendingsstøtten dekker norske myndigheter også flyutgiftene til hjemreisen. Disse utgiftene dekkes også dersom man har fått avslag på søknaden og selv ikke har penger til reisen. Hvis asylsøkeren er tvunget til å komme tilbake til Norge på grunn av fare for overgrep i hjemlandet, må vedkommende ikke betale tilbake tilbakevendingsstøtten. Tilbakevendingsstøtten gjelder kun dersom man kommer til Norge som flyktning med et reelt beskyttelsesbehov.

TRANSITTMOTTAK: Midlertidig bosted for asylsøkere inntil de er intervjuet av myndighetene og har gjennomgått helsesjekk.

UTSLIPPSKUTT / MITIGATION: Utslippskutt eller utslippsreduksjon innebærer å redusere utslipp av klimagasser, men også bevaring og planting av skog (se REDD). FNs klimapanel definerer utslippskutt som teknologisk forandring og erstatning som reduserer ressurstilførsel og utslipp per produksjonsenhet.

UTTRANSPORTERING: Utlendinger som ikke har opphold i Norge, plikter å forlate landet frivillig. Dersom utlendingen nekter å forlate Norge frivillig, kan politiet føre vedkommende ut av landet. Utlendingen har plikt til å dekke utgiftene til sin egen uttransportering. I praksis er det likevel slik at staten dekker de aller fleste utgiftene ved uttransportering fra Norge. Dersom utlendingen kommer tilbake til Norge igjen, vil vedkommende ha gjeld til staten.

UTVISNING: Vedtak som innebærer at en utlending må reise ut av landet og bare unntaksvis kan komme tilbake, eller bare kan komme tilbake etter et visst tidsrom.